

Inštitut za zgodovino
delavskega gibanja
KNJIZNICA

Prim.
7.

PRIMORSKI SLOVENSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON

iz SKOPJE

Hilander - Jovanović

Dr. Milica Jovanović

GORICA 1981

GORISKA MISTORJEVA DRUŽBA

toda v ž. arh. Skofja Loka piše samo, da se je 4. febr. 1793 poročil Blasius Haffner, r. Seniza 23, star 25 let, z Marijo Marenin. Ti podatki se ne ujemajo z družinsko knjigo v Idriji in je še danes v Skofji Loki in okolici veliko Hafnerjev). U. je 1833 v Idriji (Arko), vendar v mrliški knjigi ni vpisan. Od 1815 do 1833 je bil rudniški zdravnik (fizik) v Idriji in velik propagator cepjenja proti kozam. Cepivo si je nabavljalo naravnost z Dunaja, zato je imel velik uspeh. V letih 1801, 1817, 1874 in 1882 so v Idriji razsajale koze, a je umrlo le 13 ljudi, kar dokazuje, da je bila večina ljudi cepljenih.

Prim.: SBL I, 288; Arko 99, 141; sporočilo dekana J. Filipiča iz Idrije 17. febr. in 3. mar. 1978; ž. arh. Skofja Loka.

Jem.

HAFNER Gema, pesnica in prevajalka, r. 8. nov. 1919 v Trstu. Oče Ivan, želez. ur., mati Elvira Milotić iz Zminja. Ker je moral oče pred fašisti bežati v Sjo (1921), je H-jeva opravila osn. š. in 3 razr. meščanske š. v Krškem. Gimn. je začela tako, da je čez prve tri razr. opravila privatni izpit, redno pa je obiskovala razr. od 4. do 8. (1934-1940). Na zgb U je študirala psihologijo, pedagogiko, filozofijo in italijanščino (do 1944). Po vojni je bila najprej nekaj časa v Mrbu, nato učila v Postojni (1946) in v Trstu na srednji strok. š., nato na radiu Trst. V tem času je sodelovala v Gregorčičevi založbi (1946-47), nakar je bila kratek čas pedagog na reškem učiteljskišču. Nato je na bgd U študirala angleščino in bila honorarni referent za slov. književnost na radiu Bgd. Od 1949 spet v pedagoškem poklicu na učiteljskišču v Sarajevu, od 1951 na nekdanji VII. drž. gimn. v Lj. Med 1955 in 1960 je živela od prevajanja. Od 1960-3 je bila honor. psihologinja na otroškem odd. mrb bolniš., kasneje v pedag. službi. Literarno je začela že zgodaj ustvarjati; že kot dijakinji meščanske š. so v amaterski gledališki skupini uprizorili njeno prvo dramsko delo *Izseljenci*; kot dijakinja v Mrbu je sodelovala v dijaških listih *Naši koraki* in *Utrinki* (ps. Vesna), s pesmimi še v *Mladih potih* (ps. Lux); Utrinke je 3 leta tudi urejala. S polnim imenom se je pojava vila šele v trž. Razgledih (1946) in jim ostala vse-skozi zvesta. V njih je sodelovala tudi s prozo: *Babilon ob Savi*, *Blaž Milavec*, *Goreči mlin*, *Katra Furlanova in njene štiri žalosti*, *Smrt Bošljana Zagornika*, *Usluga Fortunata Sirotiča*, *V vinogradih gospoda Rugginija*, *Lominski mogotci*, *Moričev Mitko*, *Moričeva nonica*, *Sorodnik*, *Ziva bakla*, *Ob oknu*, *Življenje se je ustavilo*, *Po-*

ročna obleka, *Izjalovljena zmaga* idr. V rkp. ima zbirko črtic *Leta v senci*, roman *Srce na dlani* in povest *Težko je biti človek*. Prozo je objavljala tudi v Obzorniku, KolGZ, v KolMD, v beograjski Mladosti, NSod, KolPD, NO, Bori, Večer, 7 dni, Loški razgledi, Galeb, Ciciban, Kurirček, Naša tovarna (Mrb), JKol. S publicističnimi in literarnokritičnimi prispevki je sodelovala v Knjigi, kjer je bila tudi stalni dopisnik za mrb. Obzorja. Več je napisala tudi za mrb. radio in za dnevnik Večer. - Kot prevajalka je pripravila Anderse nove pravljice I, II, III (Zgb 1957, 1958, 1962). Iz nemščine je prevedla H. Haasseja *Škrlatno-rdeče mesto* (Lj. 1957, s sodelov. B. Borka), H. Mielche: *Aladin v Cadillacu* (Lj. 1959), H. Kades: *Ljudje v somraku* (Mrb 1961), Zs. Harsány: *Madžarska rapsodija* (Mrb 1959), R. Giovagnoli, *Spartak* (1956), M. Cetin: *Sončna gora* (Zgb 1960), Bekir Mujo (Zgb 1960), I. Vujčić-Laszovski: *Zapečkarji* (Mrb 1962). Nekatere njene pesmi so bile prevedene v novogrščino in latinščino (prim. Salpizna [Solun] 1970, 18) in živa antika [Skopje] 1968, 260-61; 1970, 54). V hrv. so njene tekste prev. Katarina Pšak in Ernest Fišer.

Prim.: Letno poročilo II. gimn. v Lj. 1970-71, 36; F. Dobrovoljc, s.v. LPJ II, s sl.; osebno sporočilo.

Ured.

HAJDRIH Anton, skladatelj, zborovodja in pevec, r. v Lj. 9. jan. 1842, u. v Lj. 3. jun. 1878. Osn. š. in gimn. opravil v Lj. Prvi pevski in glasb. pouk prejel pri G. Riharju in K. Mašku. Po maturi stopil v semenišče. V 4. letniku je izstopil in odšel na konservatorij v Prago študirat solopet-je in kompozicijo. Imel je odličen bariton, a si ga je pokvaril zaradi prevelikega kajenja. Ker je zanemarjal pouk, so ga izključili iz konservatorija. 1867 se je vrnil v Lj. 1873 se je udeležil v Trstu tečaja za telegrafiste. Tečaj je uspešno opravil, a službe ni dobil. Ostal je v Trstu in se začel intenzivno baviti z glasbo. 1874 je ustanovil pevski kvartet (M. Vadnou, I. Uršič, A. Hajdrih, F. S. Vilhar), ki je zaslovel po vsem Primorskem. V tem času je bil nekaj mesecev uradnik pri Banki Slaviji. Konec 1874 je sprejel mesto zborovodje pri nem. telovadnem društvu Eintracht in pri Citalnici. 1876 je iz okoličanskih zborov sestavil 60-članski zbor in z njim priredil velik koncert v Rojanu. Istega l. je izdal v lastni založbi v Lj. zbirko 11 moških zborov *Jadranski glasovi*. 1876 je prosil za učiteljsko mesto v Dutovljah ali na Repentabru, a zaman. Dobil decembra istega leta učiteljsko službo v Rodiku

po smrti učitelja Jožefa Zakrajška. V Rodiku se ni dobro počutil. Pogosto je hodil k svojim prijateljem v Trst. Na enem teh potov se je prehladil in dobil jetiko. Ker ga dolgo ni bilo v šolo, so mu službo odpovedali. Župnik Matija Sila je obvestil o boleznih sorodnike in prijatelje. Hajdrih je upal, da mu bo v Lj. bolje, zato se je v zgodnji pomladi 1878 dal odpeljati domov. Spočetka mu je res bilo bolje, a kmalu se je njegovo zdravstveno stanje poslabšalo. Nič ni pomagala skrbna strežba sestre Terezije, ki je po očetovi smrti bila hišna lastnica in največja bratova dobrotnica. Glasbeno zapuščino je Terezija poslala v Trst bratovemu prijatelju Valentinu Kosovelu. Ta je 1879 izdal II. zvezek *Jadranskih glasov* z 11 zbori. O novem letu 1911 je vso zapuščino podaril tržaški GM. V kolikor niso bile skladbe prepisane ali posojene, so zgoarele, ko je 13. jul. 1920 zgorel Narodni dom, kjer je imela GM svoj arhiv. Zapuščina je obsegala zборе, samospeve, kantato dr. Lavriču v spomin, daljšo skladbo *Avstrije zvezda* in pevske vložke za igro Čevljar-baron. Poleg dveh zbirk so izšli v tisku še zbori *Morska zvezda* (1865), *Vodniku* (1865), *Noč na blejskem jezeru* (1866), samospev *Sirota* (1912) in zbor *Tam na vrtu Oljske gore* (1929). Hajdrih je pisal tudi cerkvene pesmi, vsaj za svoj kvartet in za rodiški zbor pa najbrž tudi za druge zборе, saj je bil znan na Tržaškem tudi kot skladatelj. Večidel c. pesmi je napisal za sprotno uporabo in niso bile objavljene. H-ove skladbe označuje izvirna melodika, premišljena pesemska zgradba, bogata zvočnost, romantično občutje, poznavanje pevčevega glasu in pevčevih zmožnosti ter naslonitev na slovensko ljudsko motiviko. H. je večidel svojih skladb namenil moškim pevskim zasedbam, predvsem zboru in kvartetu.

Prim.: F. Gerbič, Črtica v spomin A. Hajdrihu, *Novi akordi*, 1912, št. 4, 36-39; E. Adamič, *Glasb. zapuščina A. Hajdriha*, *ibid.*, 39-40; F. Rakuša, *Slov. petje v preteklih dobah*, Lj. 1890, 64-70; Z. Prelovec, *Spomin treh zaslužnih mož*, *Glas naroda*, 1935, 39, 9; V. Steska, *Skladatelj A. Heidrich*, *Pevec*, 1936-37, št. 7-9, 25-26; *MuzE I*, 613; V. Ukmar, *Glasba v preteklosti*, 188; *Cvetko III.*, 185-189, 284-286; Z. Harej, *KolGMD 1979*, 153-156, s sl.; *SBL I*, 289-90. Har.

HAJNA Viktor, tigrovec, r. 12. maja 1910 v Zalogu pri Postojni. Oče po rodu Čeh. H. je opravil meščansko š., kasneje se preživljal s soboleskarstvom. Od 1928 je bil povezan in sodeloval s TIGR na Postojnskem in se tako sestajal z vodji D. Zelenom, T. Črnačem (PSBL 3, 229-230),

F. Kravanjo, A. Rejcem in drugimi. V letih 1929-30 in 1933-37 je sestavljal in razmnoževal letake ter jih sam in s sodelavci raznašal in trosil. Pred sestankom mladinskega aktiva v Stari vasi, ki ga je s TIGR povezoval Zoro Valič, vodil pa Albin Stegu, se je H. na veliko soboto 1939 sestal s Pinkom Tomažičem. H. je junija 1941 organiziral prvo ciklostilno tehniko OF v Zalogu in prvi odbor OF v Postojni, saj je v stik z OF prišel ob postavljanju prometnih znakov na cesti Postojna-Ljubljana. Njegova tehnika je dobivala gradivo za razmnoževanje (predl. besedil) iz Lj. Tehnični material (od stroja do matric in papirja, pa še radio oddajnik) je skrival na koru zaloške cerkve, v bližini tehnike, do katere so imeli dostop le redki (Darko Marušič-Blaž, I. Turšič, Iztok, Mirko Bračič, Niko Šturm, Karlo Maslo, T. Semeničič, Janko Premrl-Vojko); ti so po potrebi na koru tudi prenočevali. Tehnika je s svojimi izdelki zalagala Kras, Pivko, Vipavsko dolino, edinice NOV. H. je 1942 na praznik it. ustave prelepil z rdečimi in zelenimi letaki oglasne deske in slavnostno tribuno v Postojni ter izvedel po Postojni trosilno akcijo. Papir in tiskarske potrebščine je nabavljal v Šeberjevi tiskarni v Postojni, dalje v Trstu, Mestrah, Milanu in drugih krajih v notranjosti Italije za svojo in druge primorske tehnike. Po naročilu Aleša Beblerja je naročil in kupil pri tvrdki Pitteri v Trstu 6 razmnoževalnih strojev za PK KPS in za Pokraj. OOF za Slov. Prim. Da se je H. neovirano gibal po od okupatorja zasedenem ozemlju, mu je pomagal potni list Češko-moravskega protektorata. Iz Trsta je od tvrdke Olivetti s kamionom odpeljal v Postojno več pisalnih strojev in večjo količino pisarniškega materiala. Maja 1943 je it. policija obkrožila Zalog, a tehnike ni odkrila. Aretiranih je bilo 25 oseb, med njimi vsi člani H-ove družine, samemu H-u pa se je posrečilo, laže ranjenemu, skriti se v nekem hlevu. H. je bil tudi tajnik okrožnega OOF odbora. Ko je nekoč padel v zasedo, so ga odpeljali v postojnsko bolnišnico, od tu v trž. Coroneo, od koder se je vrnil po padcu Italije in spet nadaljeval z delom v ilegali; tokrat je nabavljajl material za tehnike IX. korpusa.

Prim.: F. Škerl, *Petnajst let biografije o nob Slovencev...*, str. 448, 540; Borec 1958, 604; *SlovJ* 1958, št. 4; *Ljudje in kraji ob Pivki*, Postojna 1975, 255, 257, 276, 288, 299 s sl.; M. Pagon, *Začetki ciklostilne tehnike v Zalogu pri Postojni*, *PrimN* 9. IV. in 16. IV. 1976.

Rut.

HANKE Anton, speleolog, r. 21. dec. 1840 v Bravanticah v takratni avstrijski Šleziji blizu Opave, zdaj ČSSR, u. 3. dec. 1891 v Trstu. Pokopali so ga na željo svojcev in prijateljev na pokopališču pri Škocjanu tik nad Škocjanskimi jamami, ki jim je posvetil zadnjih osem let življenja. Njegov grob s spomenikom je ohranjen. Bival je dolga leta v Trstu, kjer je bil višji preglednik državne kovnice in nazadnje predstojnik puncirne uprave. Tu se je aktivno udeleževal v 1873 ustanovljeni primorski sekciji Nemškoavstrijskega alpskega društva kot neutrujen raziskovalec kraških jam in brezen okoli Bazovice, Nabrežine in Lipice, ki jih je izmeril in izrisal načrte. Ko je febr. 1881 v društvu predaval o Škocjanskih jamah in dotedanjih raziskovalcih Mateju Tomincu, Jakobu Svetini, Adolfu Schmidlu in Ivanu Rudolfu, je med prisotnimi člani vzbudil toliko zanimanja, da so 1883 ustanovili posebno sekcijo za raziskovanje jam z znanstvenimi in turističnimi nagibi. H. je medtem našel odlična sodelavca in prijatelja Josipa Marinitscha in Friedricha Müllerja ter hkrati dragoceno pomoč v preprostih slovenskih domačinih Juriju Cerkveniku iz Škocjana ter Josipu Cerkveniku in Pavlu Antončiču iz Matavuna. Prodiranje v notranjost Škocjanskih jam, po katerih se pretaka Notranjska Reka s številnimi brzicami in slapovi med prepadnimi stenami, je bilo namreč herojsko početje, ki je zahtevalo izreden pogum, vzdržljivost in idealizem, ker je bilo izredno zamudno in tvegano. Jamarji so se tega podviga pod vodstvom H-ja lotili maja 1884, potem ko so preskusili svoje sposobnosti s prodorom v globoko Padriško jamo, zaključili pa so svoj pohod 1893, ko so dosegli sklepni sifon, česar pa H. ni več dočkal. 1888 je namreč vključil v svoj program tudi raziskovanje Kačne jame pri Divači, grozljivega, nad 200 m globokega brezna. Vanj se je 1889 spustil ob pomoči drznega jamarja Divačana Gregorja Žiberne 170 m globoko, junija 1890 pa na dno brezna, dasi je bil takrat že resno bolan. Poslej si ni več opomogel. 1892 mu je društvo v sistemu Škocjanskih jam v Schmidlovi dvorani vzdalo spominsko ploščo, ki pa ni več ohranjena. Njegovo ime nosita Hankejev most, po katerem pelje turistična pot nad 45 m globokim prepadom, ki tu prečka podzemeljsko strugo Notranjske Reke, in Hankejev kanal niže od tod, ki pa je dostopen le izvežbanim jamarjem.

Prim.: P. A. Pазze, Chronik der Sektion Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1873-1892, Triest 1893; K. k. Bergrath A. H.,

Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins, Wien 1891, 305; E. Boegan, Il Timavo, Trieste 1938, 40-43; R. Savnik, Škocjanske jame, Koledar Mohorjeve družbe 1960, 131-141; F. Habe, Stopetdeset let turističnega razvoja Škocjanskih jam, Naše jame 15/1973, 23-40.

Svk.

HANZELIČ Terezija, vrhovna predstojnica Kongregacije šolskih sester, r. 19. febr. 1876 na Harkedu pri Ormožu na Štajerskem, u. 20. okt. 1970 v Rimu. Oče je bil ugleden veleposestnik in zupan. Po osn. š. v domači vasi je dovršila učiteljske šolskih sester III. reda sv. Frančiška Asiškega v materini hiši v Mariboru. Po maturi 1899 je vstopila v red Kongregacije šolskih sester v Mariboru in bila 15. avg. 1899 preobčlena. Po noviciatu je nastopila prvo učiteljsko službo v Tomaju na Krasu, toda že po nekaj tednih so jo prestavili v deški vzgojni zavod Marijanišče v Ljubljani. Ko je bila 1914 takratna predstojnica Marijanišča s. Lidvina Purgaj na vrhovnem kapitlju izvoljena za vrhovno predstojnico Kongregacije, je njeno mesto v Marijanišču prevzela s. Terezija. Njen vpliv v zavodu je rasel, ker je bila rojena za vodilna mesta, modra, preudarna, plemenita. Zavod je vodila skozi težka leta prve svet. vojne, ko je bil zaseden in je bila v njem vojaška bolnišnica. Avg. 1927 je bila predstavljena v Zemun in je prevzela vodstvo novo ustanovljenega zavoda za srednješolke in akademičarke, odprla v njem otroški vrtec in gospodinjstvo šolo. V njeni podjetnosti jo je podpiral z nasveti in gmotnimi prispevki minister dr. A. Korošec. Zavod je vodila sedem let in v njem ustvarila središče beograjskih Slovencev. Na vrhovnem kapitlju 18. jul. 1935 je bila soglasno izvoljena za vrhovno predstojnico Kongregacije šolskih sester. Tedaj se je začela zanjo najplodovitejša, a tudi najtežavnejša doba življenja, pod njenim vodstvom je doživela Kongregacija največji razmah in najhujšo katastrofo. Delovanje je usmerila na slovanski jug in vzhod, ker je bilo po mnenju kardinala protektorja Camilla Laurentija prav tu področje Kongregacije, ki je bila edina slov. ženska redovna družina. V Srbiji je ustanovila postojanko v Beogradu, kjer je bilo več let središče slov. province, v Nišu, Zaječarju, Varašdinu, Boru, sestre je poslala v Makarsko in Trpanj v dalmatinski redovni provinci. Leta 1937 je prvič obiskala sestre v Južni Ameriki, dve leti pozneje v Severni Ameriki. Vojna jo je priključila v Maribor, kjer je ostala do prihoda Nemcev, ki so zasedli generalno hišo v Mariboru

in vse druge njihove hiše, sestre pa izgnali. S. H. se je zatekla v Marijanišče v Lj., jul. 1941 pa se je odpravila v Rim, kjer sta ji p. A. Prešeren, vrhovni definitor jezuitskega reda, in p. Dominik Mandić, vrhovni ekonom frančiškanskega reda, pomagala, da je kupila vilo na Via dei Colli 10. Sem se je vselila že nov. in začela z nekaterimi sestrami streči bolnikom po hišah. Vila je postala začasni vrhovni sedež Kongregacije. Že med vojno in po njej je postala vila dom številnih slov. beguncev, ki so našli pri s. H. odprto srce in vso možno pomoč. Ko je po vojni utrdila položaj sester v Rimu, je 1947 odšla z vatikanskim potnim listom z ladjo v Severno Ameriko in obiskala vse sestrskeske hiše. Z letalom je odletela v Južno Ameriko in obiskala postojanke v Argentini, Urugvaju in Paragvaju, v Rim se je vrnila šele maja 1948. Okt. istega leta je odšla v Egipt in obiskala sestre v Kairu in Aleksandriji. Od tod je krenila v Sveto deželo, da bi še tam odprla postojanko. Želja se ji je spolnila marca 1955, ko so odšle prve štiri sestre v Jeruzalem. V avg. 1954 je ponovno odšla v ZDA, večkrat pa je obiskala sestre na Koroškem, Tržaškem in Goriškem. Vila na Via dei Colli je postala pretesna za rastoče potrebe Kongregacije, zato je s. H. 1954 kupila hišo na Via dei Colli della Farnesina 140, ki je postala novo središče. Avg. 1956 je odložila predstojniško mesto in živela do smrti na Via dei Colli.

Prim: Podatki s. Ahacije Kacin; arh. Zavoda sv. Družine v Gorici; P. R., Ob osemdesetletnici č. m. M. Terezije Hanželič, ZbSS 1956, 250-51 s sl.; R. Jurčec, Skozi luči in sence, I del, Buenos Aires 1964, 88 pass.; Un secolo di vita. Cento anni al servizio della Chiesa, Roma 1969. Izdalo vrhovno predstojništvo Kongr. šolskih sester v Rimu; R. Rus, Ob stoletnici rojstva velike slov. žene, KatG 4. mar. 1976 s sl.; arh. provincialne hiše Kongr. šol. sester v Trstu.

Jem.

HAREJ Jožko, zborovodja in gradbenik, r. 7. mar. 1943 v Dornberku. Oče Anton, kmet, mati Katarina Rojc. Osn. š. v Dornberku, gimn. in nižjo glasb. š. v Novi Gorici. Diplomiral iz gradbeništva na FAGG v Lj. 1970. Zaposlen v Vodnogospodarskem podjetju Soča NGor. Od 1958 pe-vovodja in organizator petja v Dornberku. Do sedaj vodil moški, mešani in c. meš. zbor; organiziral ali sodeloval na mnogih koncertih, revijah, proslavah; vsako leto tudi na sklepni prireditvi Primorska poje, Pesem Primorske. Na festivalski prireditvi Naša pesem 1978 v Mrbu je prejel z meš. zborom bronasto plaketo. Vodil je še mo-

ški zbor Soča v NGor., meš. zbor Briški grič v Števerjanu in moški zbor F. Zgonik v Braniku. Kot gradbenik je deloval po vsem Goriškem. Idejno je zasnoval in izpeljal izvedbo spomenika NOB v Dornberku (brez skulpture borca); izdelal idejne zasnove za dozidek v obliki odra pri telovadnici in za športna igrišča pri novozgrajeni š. v Dornberku. Veliko zaslug ima za obnavljanje in urejanje vasi Dornberk in za njeno glasilo Dornberški razglas.

Prim.: Osebni podatki; Delo, PrimN, PDk, KatG in razne brošure.

Har.

HAREJ Zorko, glasbeni, kulturni in javni delavec, r. 22. dec. 1921 v Dornberku. Oče Anton, kmet; mati Stefanija Vidmar. Osn. š. v Dornberku, pripravnico v Alojzijevešču v Gor. 1933-34 je šel v malo semenišče. Po maturi 1941 se je vpisal v bogoslovje, 1943 pa študiral klasično filologijo na lj. U. Junija 1945 je napravil v Gor. še državno maturo, da se je lahko prepisal na fakult. za književnost (Lettere) tržaške U, kjer je jeseni 1948 napravil doktorat iz srednjeveške latinščine. Nato je poučeval dve leti na slov. industrijski š. pri Sv. Jakobu in v Rojanu (1947-49), potem na drž. višji realni gimn. v Trstu (lat. in grščino). Avgusta 1957 je bil nameščen na RAITrsta, najprej na glasb., nato na dram. oddelek. Po reformi okt. 1976, ko je bila ukinjena razporeditev oddaj po strokah, je vodil večerni oddajni pas. Od aprila 1979 ureja glasbene sporede. - Izven poklicnega dela je najbolj vidna H-jeva glasbena dejavnost, predvsem zborovodska in organizacijska. Poleg rednega š. pouka v glasbi se je učil kompozicijske zvrsti pri Emilu Komelu v Gor., pri muzikologu Vitu Leviju v Trstu ter pri Ivanu Grbcu. Z zborovodsko dejavnostjo je začel s 13. letom v malem semenišču, ko je nekatere sošolce učil Vodopivčeve pesmi. S 16. letom je že redno učil v domači vasi deklški zbor. Nato je vodil zборе v semenišču, v Dornberku in občasno v drugih vaseh, npr. v Ajdovščini, v Opatjem selu, 1944-45 pa moški zbor v Gor. Po vojni je istočasno vodil moški zbor v Dornberku, v Trstu mlad. zbor v Dijaškem domu v ul. Buonarroti, mešani zbor na Rocolu in moški zbor akad. kluba Jadran. Najdlje je vodil akad. zbor, do 1955. Nato je pomagal pri tem ali onem zboru, najstalneje pri cerkv. zboru v Bazovici. Potem ko je bila v marcu 1963 ustanovljena ZCPZ, je nekajkrat vodil združene zборе. V Zvezi je včlanjenih 20 zborov, katerim se je 1971 pridružil še sedem otroških oz. mlad. zborov. Zveza,

ki goji c. in svetno petje, pripravi letno štiri večje prireditve: revijo odraslih, revijo mlad. zborov, božični koncert in seminar za zborovodje in pevce. H. je bil izvoljen za predsednika; na tem položaju je ostal do danes. 1963 je za potrebe vzhodnoobredne maše sestavil iz nekaterih izvedenih pevcev moški zbor, ki je dobil pozneje ime Ekumenski zbor. Zbor ne nastopa samo pri vsakoletni vzhodni maši v okviru osmine za krščansko edinost v januarju in na srečanju, ki ji sledi, temveč tudi na kulturnih prireditvah; pripravil je tudi nekaj samostojnih nastopov. Od okt. 1977 vodi H. meš. zbor pravoslavne cerkve v Trstu. Predvsem za zborovodsko dejavnost mu je akad. klub Jadran 1955 podelil diplomu častnega člana »za izredne zasluge na kulturnem polju in požrtvovalno delo kot vodja zbora«. 1976 je prejel Gallusovo odličje ZKPO »za uspešno in dolgoletno delo na področju glasbene dejavnosti«. S skladateljskim delom je H. začel 1944, ko je za meš. zbor uglasbil tekst sv. Ignacija Duša Kristusova in nato 1946 *pesem rokovnjačev* za dramatizirane Jurčič-Kersnikove Rokovnjače. Potem je semtertja kaj zložil iz potrebe ali naprošen. Nekoliko več se je začel baviti s skladanjem po 1960, ko je napisal nekaj moških in meš. zborov, svetnih in cerkvenih, z obvezno spremljavo ali brez nje, in nekaj samospevov. Od teh so bile nekatere skladbe objavljene v zbirkah: *Sveta noč*, zbirka božičnih pesmi za meš. zbor, solo in orgle (izd. ZCPZ 1968); *Goriška pesmarica*, meš. in moški zbori (ZSKP 1969); *Pastirčkova pesem* (ZCPZ in Pčk 1976). V zbirki so zbrane pesmice, ki so večidel na izvirne tekste goriških avtorjev izhajale prejšnjih pet let v otroški reviji Pastirček. Sledili so *Mešani, moški, ženski zbori* (SPZ 1977). Zadnja zbirka so *Preludiji k cerkvenim ljudskim pesmim* (izdal stolni župnijski urad v Ljubljani leta 1980), kjer je tudi več njegovih preludijev. Druge Harejeve skladbe so razmnožene in izvedene; nekaj jih je v rkp. H. je napisal tudi mašo na liturgično besedilo za meš. zbor, soliste in orgle, ter del maše, tj. *Gospod, usmili se, Svet in Blagoslovljen, Oče naš, Jagnje božje*; vse to je v rkp. Maša zadušnica za moški zbor, tudi po liturgičnem besedilu, je bila 1974 razmnožena in delno izvedena. - H. kot publicist piše poročila in ocene o glasbeni dejavnosti na Tržaškem v KatG, CG, NL; od jeseni 1976 je redni poročevalec v Gosp. O glasbi je objavil nekaj člankov v KolGMD: *Gradivo za monografijo o V. Vodopivcu* kot prispevek za kul-

turno zgodovino Primorske med obema vojnama (1968), *Skladatelj Laharnar, ki ga premalo poznamo* (1969), *V spomin E. Komelu* (1970), *Naša cerkv. pesem danes in včeraj* (1971), *Stane Malič - sedemdesetletnik* (1975), *U. Vrabec, glasbenik in kulturni delavec* (1977), *Prvič slov. skladatelj v obč. gled. G. Verdi* (1978), *Novi obraz ZCPZ v Trstu* (1978), *Anton Hajdrih: ob stoletnici smrti* (1979). V zborniku *Ob 50-letnici GMD (1924-74)* je H. prispeval *Glasb. dejavnost GMD*. Omeniti moramo tudi referat *Glasb. kultura Slovencev v Italiji kot odraz njihove narodne samobitnosti*, ki ga je H. imel na mednarodni manjšinski konferenci, ki je bila v Trstu od 10. do 14. okt. 1974. Uredil je zbirke, ki jih je izdala ZCPZ, in jim napisal uvod: *Sveta noč* (1968), *Maša št. 5 za zbor in enoglasno petje U. Vrabca in Zore Saksida* (1974), *Ljudske nabožne*, ki jih je za meš. zbor priredil U. Vrabec (1974), *Zbori in samospevi S. Maliča* (1975), *Ljudski napevi v priredbi U. Vrabca* (1975). O srečanju pesnikov, glasbenikov in duhovnikov v Bazovici 25. apr. 1970, ki ga je organizirala ZCPZ, je izšla posebna brošura, v kateri je H. prispeval poročilo *Sedanji položaj cerkv. petja na Slovenskem*. Od 1971 ureja in razlaga vsakoletne programe za revijo mlad. in otroških zborov *Pesem mladih*. Od 1969-74 je napisal tudi uvode k programom za revijo odraslih zborov, ki se je začela 1964 in je vsako leto novembra. V splošno kulturo spadajo H-jevi članki, ki so bili večidel objavljeni v KolGMD: *O predmetu, ki je tako vsakdanji, da se malokdo vpraša o njegovem bistvu in izvoru* (1968), *Rimske toplice ob Timavi* (1969), *Patriarh Pavlin in začetki krščanstva pri Slovencih* (1970), *Profil letošnjega Nobelovega nagrajenca za literaturo* (1971), *F. Mikuletič v luči njegovega spisa o internaciji Internatititis* (1972), *Mati Marija Božje previdnosti* (1973), *Prispevek deželnih avtorjev k razvoju slov. radijske igre* (1975), *D. Černe, časnikar in javni delavec* (1976). *Pripombe k 2. konferenci (24.-26. VI. 1977) o tržaškem gospodarstvu s posebnim ozirom na slov. manjšino* pa so izšle v knjigi 2^a Konferenca sull'economia triestina (izd. trž. pokrajina 1977). 1954 je s prof. O. Muhrom napisal *Latinsko vadnico za 1. in 2. razred višjih srednjih šol*. - Javno in politično delo. V letih univ. študija je bil član vodstva akad. kluba Jadran. Od junija 1970 do razpusta 1976 je bil član pokrajinske š. komisije. Od febr. 1970 do maja 1977 je bil predsednik sveta SSk, nato član njenega izvršnega odbora. Od marca 1979 je trž.

pokrajinski tajnik SSK. Od aprila 1975 do jan. 1981 je bil podpreds. uprav. odb. SSG. Od sept. 1980 do junija 1981 je bil pokrajinski odbornik za vprašanje slov. manjšine, kmetijstvo in stike z javnimi upravami v Trstu. Več let je član škofijske komisije za cerkveno glasbo.

Prim.: Osební podatki; poročila in ocene v Delu in Družini, predvsem pa v krajevnem tisku o občnih zbiorih, prireditvah in publikacijah organizacij, kjer je H. deloval in še deluje; med drugim gl. KatG 6. febr. 1969; 15. jan. 1970; 12. marca 1970; 23. jun. 1977; NL 26. nov. 1970; PDK 29. nov. 1977; 14. marca 1978; Trobina 195; sl. v M(Trst) 1970, 21 in 1977, 70; 20 let Radijskega odra 1946-1966, str. 15; PDK 7. marca 1979; Razgovor z bivšim pokrajinskim odbornikom za kmetijstvo Z. H., Skupnost, Trst jun.-jul. 1981.

Jem.

HAREJ Zorko, arheolog in zgodovinar, r. 17. jan. 1949 v Dornberku. Oče Anton, kmet, mati Katarina Rojc. Osn. š. doma, gimn. v Novi Gorici (1963-67), filozofsko fakult. na Lj. U (oddelek za zgodovino in oddelek za arheologijo), diplomiral 1972 z delom *Posočje v antiki*. Po diplomi vpisal 3. stopnjo s specializacijo v predkovinski arheologiji, 12. nov. 1975 končal magistrsko delo *Kultura kolišč Ljubljanskega barja* in se zaposlil kot stažist asistent na katedri za predkovinska obdobja. Po končanem vojaškem roku se je zaposlil na novogoriški gimn. kot učitelj zgodovine in samoupravljanja s temelji marksizma. Od jan. 1978 živi v Novi Gorici. Napisal je večje število člankov in poročil, tako: *Zakladi slovenske zemlje - potovanje skozi čas od kamna do gline* (Tov 11. 12. 1972); *Zakladi slovenske zemlje - čas koliščarjev z barja* (Tov 25. 12. 1972); *Notranje Gorice, Ljubljansko barje* (Arheološki pregled 16 [Bgd 1974]); *Ljubljansko barje pred 5000 leti*, itd. 10. 9. 1974; *Poročilo o površinskih najdbah na kolišču ob Partovskem kanalu I. pri Igu* (Poročilo o raziskovanju neolita in eneolita v Sji III, Lj. 1974); *Kolišče ob Resnikovem prekopu* (Poročilo o raziskovanju neolita in eneolita v Sji IV, Lj. 1975); *Kolišče v Notranjih Goricah* (Poročilo o raziskovanju neolita in eneolita v Sji V, Lj. 1976); *Ig, v Partih, Notranje Gorice* (Varstvo spomenikov 21, Lj. 1977); *Kulturna in etnična kontinuiteta v prazgodovini naših tal* (PrimSreč 1978); *30 let novogoriške gimnazije* (v knjigi: 30 let goriške gimnazije, Nova Gorica 1977); *Tri desetletja novogoriške gimnazije* (PrimSreč 1978); *Kratek oris zgodovine osnovne šole v Dornberku* (Dornberški razglas 2, 1977). Ur. je zbornik 30 let goriške gimn., Nova Gorica

1977, in bil tehnični urednik pri Poročilu o raziskovanju neolita in eneolita v Sji, ki ga je izdala U v Lj. Piše tudi v Delo in PDK.

Prim.: Osební podatki; PrimSreč 1978; Archeologické vzhlady 27 (Praha 1975) in 28 (1976).

Ur.

HARMEL Adolf, cecilijanec, r. 28. apr. 1847 v Idriji, u. 2. sept. 1893 v Komnu na Krasu. Oče Adolf, obrtnik, mati Antonija Landuč. Normalko je dovršil v Idriji, gimn. v Lj., bogoslovje v Gorici in bil posvečen 1870. Kaplan je bil v Cerknem (1870-75), župnik v Šebreljah (1875-88), dekan v Komnu (1888-93). Bil je odličen baritonist in že kot kaplan je z župnikom Antonom Trepalom razmišljal o novih poteh cerkvene glasbe. Leta 1876 je obiskal občni zbor nemškega Cecilijanskega društva v Gradcu in potem začel tudi sam aktivno propagirati nove ideje. Vplival je na ustanovitev farnega Cecilijanskega društva v Cerknem in Šebreljah in bil soustanovitelj in idejni vodja Cecilijanskega društva za goriško nadškotijo; sodeloval je pri njegovih poučnih tečajih za organiste in pevovodje kot predavatelj. Goriškemu Cec. društvu je bil devet let glasbeni vodja, skupne pevske nastope pa je navadno sam dirigiral. Pridno je dopisoval v CG o cerkvenoglasbenem gibanju na Primorskem. Zapisal je veliko slov. ljudskih napevov; nekatere je izročil češkemu glasbeniku L. Kubi, ki jih je objavil v svoji zbirki *Slovanstvo ve svých zpevech*. Skladatelj Janez Laharnar se je s 15. leti začel učiti glasbene teorije in harmonije pri H. in je s Šentviške gore v Šebrelje »vestno korakal skozi štiri leta najmanj vsak mesec enkrat«.

Prim.: NadškAlj; SBL I, 292; CG 1893; J. Laharnar, Prvi gorski slavci, KolGMD 1928, 114; Jelerčič, 77, 83.

Jem.

HAUS Anton, veliki admiral in poveljnik avstro-ogrske vojne mornarice, r. 13. jun. 1851 (po krstni knjigi 14. jun.) v Tolminu, u. 8. febr. 1917 v Pulju zaradi pljučnice, ki jo je dobil v neogrevanem vlaku, ko se je vračal z avstrijsko-nemškega sestanka v Plessu, kjer so se dogovarjali o uvedbi totalne vojne. Oče Jožef je bil ekonom, mati Marija Walter. Zgodaj je osirotel in študij so mu omogočili sorodniki na Dolenjskem. Dovršil je gimn. v Ljubljani in se vpisal na Vojno pomorsko akademijo na Reki. 1. nov. 1869 je bil kot aspirant sprejet v avstr. vojno mornarico. 4. avg. 1887 se je poročil z Ano Trenz iz gradu Draškovec pri Šentjerneju na Dolenjskem. 1892 se je

udeležil potovanja s korveto Saido okrog sveta in pri tem pokazal tako sposobnost, da je odslej hitro napredoval. 2. jan. 1901 je postal kapitan bojne ladje, 3. dec. 1905 kontraadmiral, 3. okt. 1910 viceadmiral, 24. febr. 1913 komandant mornarice in šef mornariške sekcije vojnega ministrstva. 13. jun. 1916 ga je cesar imenoval za velikega admirala (Grossadmiral). Njegova največja zasluga je bila, da je v začetku prve svet. vojne pravilno ocenil položaj in varoval mornarico za spopad z Italijo, ki je bila tedaj še zaveznik. Kot izrazit realist je vedel, da bo le zmaga ali poraz proti Italiji pomenila resnično odločitev za vso obalo. Že pred it. vojno napovedjo je pripravil vse načrte za napad na it. obalo in 23. maja 1915 je avstr. mornarica zbombardirala it. jadranska mesta in prometne zveze. Po tem nastopu je nadaljeval z obrambo obale. Svoj uspeh je v glavnem pripisoval bojzljivosti Italijanov in Francozov, zakaj njihova materialna premoč je bila ogromna. Za pregon sovražnih ladij in podmornic je uporabljal hidroplane. V pismih večkrat omenja, da ni dovolil hidroplanom bombardirati tistega dela Benetk, kjer so umetnine. Razčlenjenost dalmatinske obale in minska polja med otoki so zagotavljala varno obrambo Dalmacije. Bil je cesarjev tajni svetnik, častni doktor Tehnične visoke šole na Dunaju, častni meščan Reke in Ljubljane, prijatelj generala Borojevića (PSBL I, 107-08) in dr. Kugyja (gl. čl.). V pismu sorodniku Ferdinandu je zapisal 2. apr. 1915: »Hrepenim po miru v taki meri, da si ne morem predstavljati drugače, kot da bom takoj po končani vojni stopil v pokoj.«

Prim.: Krstna knjiga žpk Tolmin; Hausova pisma v Pomorskem muzeju v Piranu (P 1567 - 1641); dr. Mir. Pahor, Veliki admiral A. H. v prvi svetovni vojni, Informator (Splošne plovbe) 1967 (3, 4), str. 24; Kvalifikacijska listina 76/1915 v Pomorskem muzeju v Piranu; Hans Sokol, Österreich-Ungarns Seekrieg 1914-1918; P. Stres, Tolminci v pomorskih poklicih, GorLtk 4/5, 25-26 s sl.

Svk.

HEBAT Henrik, pesnik, r. 22. okt. 1900 v Braniku na Vipavskem, živi v Argentini. Oče Henrik, kmet, je bil iz Renč, mati Karolina Mermolja. Po osn. šoli v domači vasi je prišel brez šolske podlage v Ljubljano in se v šolskem letu 1921/22 vpisal v prvi letnik kipsarske šole na Obrtni šoli, toda s študijem ni prišel nikamor. Vrnil se je domov, se zadalžil, poročil in odšel v Argentino. V Lj. je bil član dijaškega krožka Lepa Vida in

je zlagal pesmi. Srečko Kosovel ga je večkrat obiskal in ga pregovoril, da je dal 200 lir za revijo Lepa Vida, pričakoval pa je od njega več, kar zvemo iz Kosovelovih pisem prijateljem: »Hebata, ki je obljubil zalagati, ni, naredil je dolgove povsod in izginil...« (Vinku Košaku, 1. dec. 1922). Kosovel ga je takole označil Fanici Obidovi: »Še o Hebatu sem Vam pozabil reci; vidite, on je talent in jaz zelo razumem njegovo nemirno iskanje, njegovo hrepenenje, toda očitno mu manjka — kakor sem mu tudi jaz sam rekel — izobrazbe, ne mogoče šole, ali poznanja vsega, kar človeka obdaja, on bi moral čitati tudi znanstvenih reči, da bi imel širok pogled v življenje, da bi bil vsaj informiran nekako o vsem... Sicer je pa on tudi dober risar.« Kot človeka pa ga ni cenil, ker ni držal besede. V 6., zadnji št. Lepe Vide je bil H. podpisan kot upravnik. Lepa Vida mu je priobčila štiri pesmi, še več pa jih je ostalo v njeni uredniški mapi, ki je v arhivu prof. Alfonza Gspana. Največ njegovih pesmi je izšlo v goriški Mladiki. 1920 pesem *Solz* in proza *Odsevi*; 1921 pesmi: *Zalost, Poznaš te stene tihe sobe, Nocoj, Rdeče lilije, Moji mladosti spomenu K. S., Jaz iščem ves večni čas, Roža holečin, Zgodnja pomlad, Akordi srca* in proza: *Najlepši spomin, Dume, Slovo od Rihemberku*; 1922 pesem *Vipavska v kresni noči*. Za M je prevedel tudi dve črtici: Vikard Katalinič-Jeretov, *Pod svetilko* (1921), in V. Jurković, *Dedek Tunja* (1922). Pesmi so otožne, češ da je vedno žalosten, bila sta sama in »jezero solz je bučalo med nama«, »ura je za uro huja«. Po obliki in izražanju so precej tradicionalne. Pseudonim Henrik Soča.

Prim.: Žpk arh. v Braniku; Alf. Gspan, Neznani Srečko Kosovel, Lj. 1974, 23-25, 28; A. Ocvirk, Kosovelovo ZbD III, 298 pass.; III/1, 1097 pass.

Jem.

HEGLER (HEGLAR) p. Evgenlj (Jožef), šolnik in nabožni pisatelj, r. 3. mar. 1844 v Lj., u. 27. jan. 1887 na Kostanjevici pri Gor. Gimn. obiskoval v Lj. (1855-61), stopil v frančiškanski red 30. okt. 1861 in po opravljenem noviciatu dokončal gimn. (1862-64), nato študiral teologijo v Lj. (1864-68), v tretjem letniku bil ordiniran (1867) in supliral na gimn. v Novem mestu (1866-67, 1868-71). Potem je študiral na filozofski fakulteti U v Gradcu (1871-74), naredil državni izpit in bil lektor obče zgodovine in nemščine na domači gimn. na Kostanjevici pri Gor., pa tudi njen ravnatelj in gvardijan samostana. Napisal je življenjepisa franco-

skega kralja sv. Ludovika IX. in sv. Elizabete Ogrske (CvF I-II, Gor. 1880-1881) in več člankov nabožne vsebine (istotam).

Prim.: Programm und Jahresbericht des k.k. Obergymnasiums zu Laibach... 1857, 33; Catalogus cleri dioecesis labacensis... 1867, 94; 1868, 94; 1869, 96; 1870, 96; 1871, 96; 1872, 96; 1873, 96; 1874, 95; CvF VI, Gor. 1885, 383; I. Vrhovec, Zgodovina Novega mesta, Lj. 1891, 297-98; Glaser, 281; ČZN XXI, 1926, 29-57; 225 let novomeške gimnazije, Novo mesto 1971, 306.

Lc.

HERBERSTEIN Anton Janez Nep., tržaški škof, r. 30. dec. 1725 na Dunaju, u. 2. dec. 1774 v Trstu. Izhaja iz znane plemiške rodbine, ki je dala dva lj. škofa, vrsto diplomatov in vojskovodij, svoje veje in gradove pa je imela v različnih deželah. Oče Ferdinand Leopold je bil vrhovni majordom cesarice Marije Terezije in vitez zlatega runa, mati baronica Marija Ulm. H. je stopil v red teatincev, ki sta ga 1524 ustanovila sv. Gaetano in Pietro Caraffa, da bi širil izobrazbo med ljudstvom in pomagal bolnikom. Po posvetitvi je postal infulirani prošt opatije Eisgarn na Ogrskem; imel je pravico nositi škofovsko mitro. Njegovo drugo službeno mesto je bilo v župniji Burgschleinitz v passauski škofiji. Ko je odšel trž. škof Leopold J. H. Petaz(zi) za lj. škofa, je 22. nov. 1760 Marija Terezija imenovala H-a za njegovega naslednika (papeževa potrditev 6. apr. 1761). O njegovem škofovanju ni podatkov, časi so bili mirni, sožitje med Tržačani urejeno, zato ni imel kakih posebnih težav. Ker je tedaj začel prevladovati janzenizem, ki je izdajal verske knjige, je najbrž tudi H. nadaljeval delo svojega prednika. V Trst je poklical Jurija Japlja (1769), ga posvetil v duhovnika in imenoval za kpl. pri Sv. Antonu. Japelj je lahko pomagal škofu pri slov. uradovanju, ker je bil izobražen in sposoben kulturni in verski delavec, vendar ga je že 1773 poklical v Lj. škof Karel Janez Herberstein. 1766 je poslal H. v Vatikan poročilo o stanju v škofiji in to poročilo je ohranjeno.

Prim.: M. Premrou, Serie documentata dei vescovi triestini nei secoli XV - XVIII, Archeografo Triestino, Trst 1926-27 (ser. III, vol. XIII), 18, 31; SBL I, 301-303 (o družini Herberstein z bibliografijo).

Jem.

HERBERSTEIN Sigismund (Žiga), diplomat in zgodovinar, r. 23. avg. 1486 v Vipavi, u. 28. mar. 1566 na Dunaju. Bil je tretji sin Lenarta (Lienharta), ki je bil v cesarski službi, in Barbare Luegger iz rodu predjamskih gospodov. Šolo je

najprej obiskoval v rojstnem kraju, kjer se je naučil tudi slovenščine, ki mu je kasneje veliko služila, ko je potoval v Rusijo. Od 1494 se je šolal pri svojem sorodniku stolnem proštu Wilhelmu Weltzerju v Krki na Koroškem, od tod ga je pregnala kuga. Šel je na dunajsko pripravljeno šolo (mestno šolo) in se komaj trinajstleten vpisal na U in tu 1503 dosegel bakalavreat ter se 1506 vrnil v Vipavo. Postal je vojak in se še isto leto udeležil vojne cesarja Maksimilijana proti Ogrski. Vrnil se je domov in 1508 sodeloval v vojni proti Benečanom. Ker so ti zasegli v Istri H-ovo posest Lupoglav, se je v času kratkega premirja odpravil v Benetke in se neuspešno pogajal, da bi mu to posest vrnil. To je bila prva H-ova diplomatska misija. Nato je znova odšel na vojno z Benečani, se udeležil bitke za Rožac, sodeloval pri obleganju Čedad in pri zavzetju Tolmina. 1510 je sodeloval v bojih z Benečani v spodnjem Posočju in v Istri ter prejel nekaj pismenih pohval za svoje vojaške nastope. Po očetovi smrti (1511) je prevzel skrb za družinsko imetje, 1512 se je mudil skoraj leto dni na cesarskem dvoru in od tod šel na svoj zadnji pohod v Furlanijo. Tokrat je še vodil samostojno štajersko konjenico in ujel beneškega vrhovnega poveljnika Giov. Vittorija. Cesar ga je odlikoval z visokimi voj. častmi, 26. sept. 1514 pa je bil povzdignjen v plemiški stan. Cesar ga je poklical na dvor, kjer je postal dvorni svetnik. Tako se pričinja H-ova diplomatska dejavnost, ko 1515 prisostvuje sestanku med avstrijskim cesarjem ter ogrsko-češkim in poljskim kraljem. Nato ga cesar pošlje k salzburškemu nadškofu ter kot svojega zastopnika na bavarski deželni zbor. 1516 potuje k danskemu kralju ter se med potjo sestane s tremi nemškimi volilnimi knezi (bila je to razburkana doba reformacije). Dalje je H. potoval še v Mecklenburg, trikrat v Švico in nazadnje k poljskemu kralju Sigismundu. Toda že nov. 1516 je zopet na poti na Poljsko in k velikemu knezu v Moskvo, od koder se vrne po skoraj 17 mesecih (22. mar. 1518). Aprila 1518 odpotuje na Ogrsko, kjer spet uspešno opravi diplomatsko pot v korist avstrijskega cesarja. Zaradi tega uspeha ga štajerski deželni stanovi določijo za svojega zastopnika v dvornem svetu. 1519 odide v Spanijo in nato še dvakrat na Ogrsko. 1521 je na wormskega kongresu, kjer vidi M. Luthra. Opravi spet vrsto diplomatskih nalog in se 1526 odpravi na drugo potovanje na Poljsko in v Rusijo, da doseže mir med obema drža-

vama v korist večje obrambne varnosti pred Turki. Po 22 mesecih se vrne domov in je nekaj mesecev bolan. Toda že 1528 je znova na Poljskem, 1529 je tu dvakrat, prav tako naslednje leto in 1531 kar trikrat. To je bil nemiren čas, ko si je Ivan Zapolja prizadeval pridobiti ogrsko krono. Med 1533 in 1540 se je H. udeležil številnih sestankov, ki naj bi rešili sporne ogrske razmere. Med 1540-1548 je H. posredoval pri porokah cesarske družine, s tem so se med sabo povezale dežele v času, ko je osrčju Evrope pretila turška nevarnost. Našel je dovolj časa, da je opisal svoje vtise s potovanja v Rusijo in jih oddal v tiskarno 1549. Zadnja leta je bil predsednik avstrijskega računskega dvora, opravil je še nekaj diplomatskih nalog in napisal svojo avtobiografijo, ki sega do 1558, ko mu je bilo že 72 let. Pokopan je v cerkvi sv. Mihaela na Dunaju, toda že v 19. stol. ni bilo več sledu za njegovim grobom in nagrobnim spomenikom, ki mu ga je dal postaviti cesar. H. je svoje vtise s potovanj v Rusijo izdal pod naslovom *Rerum Moscoviticarum Comentarii* (1549). Knjiga je nato izšla v mnogih izdajah in prevodih (med zadnjimi Weimar 1975). Svojega prednika ima v izdaji, ki danes ni ohranjena. Sledila je objava italijanskega prevoda (1550), nato še trije ponatisi (1551, 1556, 1557) in prevod v nemščino, ki ga je H. sam opravil (1557); izdaja se razlikuje od predhodnih. Po H. smrti je sledila vrsta objav, med njimi prevod v češčino (1786), nato v ruščino (1832) in končno v slovenščino, ki ga je Modest Golia pripravil obenem z opombami, H-ovo biografijo in bibliografijo ter prikazom Rusije v 16. stoletju. Slovenski prevod je izšel pod naslovom *Moskovski zapiski* (1951). H-ovo delo je bilo izredno pomembno za evropski prostor, saj je knjiga odkrila Rusijo, njene etnične značilnosti, narodo, pravne običaje, gospodarsko stanje, zemljepis, verske razmere itd. Znanstveni svet še danes posveča H-ovim moskovskim zapiskom veliko pozornost. Poleg tega je H. objavil svoj življenjepis pod naslovom *Gratae posteritati* (1560), ki je veliko krajši od avtobiografije, ki jo je Th. C. Karajan objavil v *Fontes rerum austriacarum* (1855). H. je zapustil še vrsto drugih spisov. Bil je pravi kozmopolit, obvladal je 7 jezikov, med njimi tudi slovenščino, ki mu je odločilno pomagala pri sestavljanju knjige o Rusiji, kar izrecno poudarja posvetilo nadvojvodi Ferdinandu I.

Prim.: SBL I, 313-14 z lit.; J. Parapat, Zora 1872, 8-12; KolGMD 1927, 49-53; J. Mal, SPor 1950, št.

64-73; S. Herberstein, Moskovski zapiski, Lj. 1951; EJ 3, 672; Sovjetskaja istoričeskaja enciklopedija 4 (1963), 255. B. Mar.

HERGOLD Ivanka por. **KRAVOS**, pisateljica, r. 27. avg. 1943 v Gradišču pri Slovenjem Gradcu, živi v Trstu. Oče Viktor, kmet, mati Antonija Jamnik. Osn. š. je dovršila v Smartnem pri Slov. Gradcu, gimn. na Ravnah na Kor. (1961), na Filozofski fakulteti U v Lj. prvo stopnjo iz predmetne skupine slov.-angl. (1969). Tega leta se je poročila s trž. pesnikom Markom Kravosom (gl. čl.). Stiri leta je učila v Krškem, 1971 se je preselila v Trst in tu poučevala na sred. š. I. Cankar in na Strokovnem zavodu za industrijo in obrt (do 1978). Pesmi je objavljala v Tribuni (1965-66), Zalivu (1967) in PDK (1972). Prvi daljši tekst v prozi je priobčila v maturantskem almanahu Vresje (Ravne 1961), od 1967 sodeluje v Sdb, Dial, Dnevu idr. z novelami in črticami. Doslej je izdala pet knjig: *Pasja radost ali karkoli* (Lj. 1971) obsega 21 črtic o majhnih ljudeh, ki imajo kako posebnost, nekaj pa je zajela iz svoje mladosti. Njeni ljudje so realistično nazorni, živi, znajo misliti in govoriti, ne znajo pa se vključiti v razmere in življenje. *Beli hrib* (Slovenj Gradec 1973) je novela o prebrisani batarici Mici, ki ima šestero otrok in ne preveč bistrega moža. *Dido* (Tr. 1974) je povest o pravljični junakinji, ki je znala zgraditi Kartagino, ni pa znala najti notranjega ravnovesja, zato se je po Enejevem odhodu zastrupila. *Vse imaš od mene* (Mrb 1974) obsega deset novel in črtic iz pisateljičine ožje domovine in so nadaljevanje prve knjige. *Nož in jabolko* (Lj. 1980) je prvi roman H. V njem je podala en dan življenja trž. profesorice na način sodobnega romana, psihološko poglobljeno, z liričnimi vložki, s posegi nazaj in v sodobnem jeziku. RTV Lj. je 1976 prenašala njeno televizijsko dramo *Suha leta*.

Prim.: Osební podatki; Jevnikar, Zam. lit., M(Trst) 1972, 137; 1974, 136-37; 1975, 77-78; o posameznih knjigah so poročali: o *Pasji radosti*: Al. Berger, Mladina 1972, št. 19, str. 13; And. Inkret, NRazgl 1972, št. 14, 143; Ace Mermolja, PDK 16. jul. 1972; H. Vogel, TT 5. apr. 1972; Vili Vuk, Dial 1973, št. 1, 51-6; Mar. Zlobec, Sdb 1973, št. 1, 99-100; V. Ošlak, Večer 24. maja 1973; o *Dido*: Ace Mermolja, Dan 1974, št. 8, 26; Mar. Zlobec, Sdb 1975, št. 2, 188-90; R. Skrlj, PDK 21. jul. 1974; M. Jevnikar, LitV 1974/75, št. 1, 28; o *Belem hribu*: Mil. Malek, Dial 1975, št. 1, 71; o *Vse imaš od mene*: Ace Mermolja, PDK 9. febr. 1975; o *Nož in jabolko*: M. Čuk, Dan 1980, št. 97, 11-12; M. Jevnikar, M(Trst) 1981, 40; Mar. Zlobec, Sdb 1981, 581-83; slika v Delu 29. jun. 1972 in ovitku Nož in jabolko. Jem.

HICINGER (Izinger, Hitzinger) Peter, pesnik, pisatelj in znanstvenik, r. 29. jun. 1812 v Tržiču na Gorenjskem, u. 29. avg. 1867 v Postojni. Oče Mihael je bil nogavičar, mati Uršula Poprian. Imela sta 7 otrok, dva sina in pet hčer, izmed katerih sta dve postali redovnici benediktinki v Trstu. V osn. š. je hodil v Tržiču in Novem mestu in tu je dovršil tudi prve tri gimn. razr. (1823-26), v Lj. ostale in licej (1826-31), prav tako bogoslovje (posvečen 2. avg. 1835). Kaplan je bil v Kamni Gorici (1835-38), Mokronogu (do 1846) in Dobu (do 1847), lokalni kurat v Podlipi pri Vrhniki (do 1859), župnik in dekan v Postojni (1859-67). Po rodu je bil Nemec (rodbina se je priselila s Tirolskega in je bila menda plemenita) in oče se je pisal Izinger. V zadnjem liceju je v izpričevalu prvič zapisan priimek Hitzinger; pozneje se je podpisoval Hitzinger in Hicinger, uporabljal pa je tudi poslovenjeni priimek Znojenski in psevdonim Podlipski. Za slov. ga je v gimn. pridobil prof. M. Cop, v zadnjem liceju ga je učil slov. Fr. Metelko, v bogoslovju Metelko in dr. J. Zupan. Pesmi je zlagal že kot Metelkov učenec, priobčeval pa jih je predvsem v N in ZD. Večinoma so nabožne in rodoljubne vsebine. Več nabožnih je uglasbil Gregor Rihar (npr. *O Devica, zvezd kraljica!*, *Že slavčki žvrgolijo*). Izmed ostalih pesmi so boljše nekatere satirične (*Staro in mlado*, N 1845; *Vožnja slovensčine*, Kol. slov. 1855), pripovedne (*Sisek rešen*, N 1855; *Bitva na Vipavskem*, N 1856) in hvalnica *V spomin sv. Cirilu in Metodu* (N 1847). Nekateri njegovi prevodi latinskih himen so poleg Jeranovih in Potočnikovih med najboljšimi v starejši dobi, več pa je tudi šibkih. Napisal je povestico iz slov. zgod. *Močni baron Ravbar z dolgo brado* (1858). S članki, razpravami in polemikami je sodeloval v N, ZD, Sloveniji, Lj. častniku, UT Arkivu za jslo. povjestnico 1859, *Blätter aus Krain*, Triglavu idr. Kot član nem. Zgodovinskega društva za Kranjsko je priobčil v njegovem glasilu *Mittheilungen des historischen Vereines für Krain* veliko zgod. gradiva o kranjski deželi in lj. škofiji. Objava Hrenovega poročila o reformaciji na Kranjskem (1864) je zbudila ugovore in popravke prof. Kidriča (ČZN XIX) in dr. J. Turka (ČZN XXII), ker je rokopis slabo prebral, izpuščal besede in ga napačno datiral. Prvi je preiskal več arhivov in pisal zgod., arheološke, zemlj., krajepisne in etimološke razprave. Objavljal je tudi apologetične, cerkvenopravne, solške in gospodarske spise. Za Wolfovo izdajo Sv.

pisma je prevedel nekatere knjige stare zaveze. Po njegovem vplivu in navodilu so 1853 izboljšali slov. katekizem. 1843 je napisal dva molitvenika: *Molitve per obiskovanji svetih šteng*; namenjen je bil predvsem romarjem na Zalostno goro pri Mokronogu; *Mali rožni vertic ali molitve... za mladost* (ponat. 1845, 1854). Napisal je tudi poučne knjige: *Zgodbe katoliške cerkve* (1849); *Popis sveta s kratko povestnico vseh časov in narodov* (1852); *Razlaganje zakonskih postav* (1857); *Das Quecksilber-Bergwerk Idria, von seinem Beginne bis zur Gegenwart* (1860). Leta 1850 je po naročilu Slov. društva sestavil prvi zemljevid v slov. jeziku in navedel mnogo slov. krajevnih imen; izdalo ga je Slov. društvo pod naslovom *Obraz cele zemlje v dveh polkroglih* (1852). Spisal je *Koledar slovenski* za navadno leto 1859 in pozneje za vsa leta do smrti (za 1865 in 1867 ga je založila SM). Zbiral je ljudske pesmi in jih veliko priobčil. Ko so se Slovenci po marčni revoluciji 1848 narodnostno prebudili, so nekateri začeli iskati skupen slovanski jezik, v katerem naj bi pisali predvsem znanstvena dela. V razpravljanje je posegel tudi H. in v N predlagal staro cerkveno slovanščino za skupni jezik. Ob knjigi M. Majarja *Pravila*, kako izobraževati ilirsko narečje i u obče slavenski jezik (Lj. 1848) je napisal člančič *O razmeri med Slovenci in Iliri* (Slovenija 1. dec. 1848), v katerem je izrazil mnenje, da mora iti zedinjena Slovenija pred združeno Ilirijo. Ko bo Slovenija združena, »potem bo slov. narod skupaj zamogel svet in skiep storiti, kako in v koliko se z Iliri združiti... V kolikor koli tesno zvezo naj Slovenci z Iliri stopimo, vender taka ne more biti, da bi mi med njimi popolnoma zibnili ali se vtopili.« Izreka se tudi proti popolni politični in upravni združitvi z Iliri, dopušča pa možnost ilirščine kot učenega, znanstvenega jezika. Tudi na velikem zboru lj. Slov. društva 22. nov. 1848 je predlagal, da »bi se sicer lastniga slov. narečja držali, vendar priložnosti, jezik svoj ilirskemu v nekaterih besedah približati ne opustili, in se posebno tudi pri glagolih njihne čase: p. r. bih, biah počasi vpejljal« (Slovenija 28. nov. 1848). Ponovno se je oglašil s člankom *En vseslovanski književni jezik* in predlagal ruščino za vseslovanski književni jezik. O ruščini pravi, da bo tudi naše domače narečje likala. Prej bomo imeli skupni jezik, če vzamemo enega glavnih, namesto da delamo iz vseh novega. (Lj. časnik 29. avg., 2. in 16. sept. 1851, ponatis v Slov. Bčeli 1851). 1858

ga je Bleiweis zapeljal v robato polemiko z Levstikom ob njegovih Napakah slov. pisanja (*Nekoliko kritike* in *Se nekoliko kritike*, N. 1858, 290-91, 364-65), Levstik pa mu je odgovoril v Jezi na Parnas (v drugi redakciji ga je upodobil v Kadilecu in Komarskem) in v Gospodoma nasprotnikoma. Za zasluge je bil od 1858 častni član hrv. Društva za povjestnicu i starine Jsle., od 1866 odb. SM. Kot duhovnik je vpeljal nove bratovščine in popravljajl cerkve, tudi s svojim denarjem in rokami. Kot človek je bil H. »vroč, ognjevit, nagel mož, ki je hitro mislil, sodil in delal; vse to pa z nekim ognjem, ki je mnogo krat škodil, največ njemu samemu« (J. Benkovič).

Prim.: Marn XII; Simonič I, 146-47, 228-29; J. Benkovič, P. H., DS 1898, 97-102, 129-35, 97 sl.; I. Grafenauer, Zgod. nov. slov. slovstva II, 201-02; L. Pintar, Satura, LZ 1911, 588-89; Fr. Kidrič, Doneski škofa Hrena za zgod. reformacije na Slov., CZN XIX (1924), 20-24; I. Prijatelj, Borba za individualnost slov. knjiž. jezika v letih 1848-1857; CJKZ IV (1924), 68-69; V (1926), 50; J. Vidmar, Fr. Levstika liter. kritika, LZ 1931, 647-52; SBL I, 323; Dr. J. Turk, Kritične pripombe k tekstu Hrenovega memoriala o zgod. reformacije na Kranjskem, CZN XXII (1927), 88-89; Levstikovo ZbD III, 41-152, 324-39; VI, 88-130, 374-90; ZSS II, 258-61; M. Dodič, 225 let novomeške gimn., Novo mesto 1971, 356.

Jem.

HLADNIK Franc de Paula, botanik, r. 29. mar. 1773 v Idriji, u. 25. nov. 1844 v Ljubljani. Oče Matej je bil rudarski uslužbenec, mati Doroteja Revenin. Osn. š. je dovršil v Idriji, gimn. in bogoslovje v Lj. in bil 19. jun. 1796 posvečen. Za nekaj mesecev je dobil službo v lj. licejski knjižnici, nato bi bil moral iti za kaplana na Brdo, toda zaradi bolezni službe ni nastopil, ker je tudi že pričakoval imenovanje za učitelja 4. razr. na lj. normalki. Kot sin revnih staršev si je moral kot dijak pomagati sam, o počitnicah pa je bival v hiši barona Zoisa, kjer je dobilo njegovo veselje do naravoslovja ob bogatih baronovih zbirkah novo spodbudo. 1796 je dobil mesto na normalki in učil 7 let, 21. jun. 1802 je postal začasni, 29. dec. istega leta pa redni ravn. normalnih šol. Odslej se je z vso vno mo posvetil rastlinstvu, preučeval je domače rastlinstvo, prehodil Kranjsko, Soško in Draško dolino, zbiral rastline in jih presajal v botanični vrt, kateremu je žrtvoval veliko dela in denarja. Ko je starec že opešal, je plačeval ljudi, da so zbirali rastline za njegov vrt. Botanični vrt je ustanovil sam in zanj mu je dal prostor maršal Marmont ob Gru-

berjevem kanalu (1810). Zasadil ga je s približno 2000 vrstami kranjskih rastlin in ga oskrboval 24 let. 1807 je postal ravn. lj. gimn., pod franc. Ilirijo je učil naravoslovje in rastlinstvo na lj. «école centrale», po avstrijski vrnitvi je bil spet ravn. Leta 1818 je dobil zlato svetinjo, 1819 pa pohvalno pismo, da je lj. gimn. ena najboljših v državi. Pomembna so bila njegova predavanja o botaniki, katera so smeli poslušati tudi gimn. od 5. razr. dalje. Predaval je do 1834, ker mu je že 1832 začel pešati vid. Njegovi dijaki so mu pisali zahvalne sonete (1818, 1824, 1826), vzgojil pa je naraščaj, ki je dal Slov. številna botanična dela. Izmed njegovih učencev je bil Andrej Fleischmann iz Beričevega pri Dolu (1805-67) njegov naslednik pri botaničnem vrtu in na gimn., Henrik Freyer iz Idrije (PSBL I, 390-92) pa nad 20 let kustos lj. muzeja. 28. febr. 1837 je bil na lastno prošnjo upokojen zaradi mreene na obeh; kmalu potem je popolnoma oslepel. Sam ni izdal nobene razprave, vendar je njegovo znanje koristilo tudi tujim raziskovalcem. Z njim so si dopisovali najimenitnejši botaniki tiste dobe, pošiljal jim je rastline in oznake in tako zaslovel po tujih spisih kot najboljši poznavalec kranjskega rastlinstva. Zato so ga učena društva imenovala za člana, sedmero rastlin, ki jih je odkril, pa nosi njegovo ime. H. je sestavil obširen herbarij kranjskega rastlinstva in ga 1836 poklonil lj. muzeju skupno z zapisnikom o nahajališčih posameznih vrst, rokopise Zgod. društvu za Kranjsko, knjižnico pa Licejski knjižnici v Lj. (149 del v 306 zvezkih in 339 sešitkov).

Prim.: SBL I, 323 in tam navedena literatura; Arko 245; Avg. Pirjevec, Slovenski možje, M 1925, 57 z linorezom M. Maleša in v knjigi MK 20, Prevalje 1927; Mal 1928, 159 sl.; žpk urad Idrija; portret v lj. muzeju.

Jem.

HLADNIK Janez, monsinjor, izseljenski duhovnik in organizator, r. v Rovtah 22. dec. 1902, u. 20. jun. 1965 v Buenos Airesu. Oče Ignacij, kmetovalec, mati Frančiška Čuk. Osn. š. obiskoval v Rovtah in v Škofji Loki, gimn. in bogoslovje v Lj. V duhovnika posvečen 29. jun. 1927. Bil je kpl v Metliki, Zgbu in Kostanjevici na Krki. Na željo škofa Rožmana je 1936 odšel v Argentino, da prevzame duhovno skrb za okoli 20.000 slov. izseljencev, povečini Primorcev. Kmalu po prihodu v Buenos Aires je stopil v stik z dr. Izidorjem Cankarjem, ki je prav takrat postal jsli. poslanik v Argentini. Skupno sta dosegla, da so se slov. šolske sestre, ki so že delovale v Arg.,

osamosvojile in prišle do lastnega zemljišča in poslopj v mestni četrti Paternalu, ki je bilo središče izseljencev iz Primorske. Tu so ustanovili slov. osn. š., ki se je pozneje spremenila v zavetišče za fante, ko so bile zasebne narodne š. odpravljene. Prav tako se je tu začela redna nedeljska maša za Slov. H. je tu organiziral slov. c. pevski zbor ter vodstvo poveril priznanemu dirigentu Cirilu Jekšetu (gl. čl.), doma iz Sela pri Batujah. Odslej je zavod na Paternalu postal središče verskega in kulturnega slov. življa v Arg. Po prevzemu uredništva revije Duhovno življenje, ki jo je bil ustanovil duhovnik Jože Kastelic, a jo držal na previsoki kulturni ravni, je H. začel potovati po vsej obširni argentinski zemlji. Cilj teh potovanj je bil odkriti čimveč slov. izseljencev, zlasti tistih, ki so že izgubili stike ne samo z rojaki v Arg., temveč celo z domačimi v domovini. H. je skušal vse navezati nase in jih povezati med seboj. V tem pogledu je opravil odlično humano delo. Njegovi potopisi, ki jih je objavljajl v Duhovnem življenju, so bili večkrat pravi seznam na novo odkritih Slov. To je pripomoglo, da se je število naročnikov kmalu podvojilo in doseglo za takmakšnje razmere odličen vrhunec 2.000 izv. Tudi tiskanje revije je prenesel iz tiskarne Poliglota v tiskarno Córdoba, ki so jo ustanovili Primorci Baretto, Paškulin in Ferfolja. H. se je še posebno zanimal za Primorce, to pa verjetno iz dveh razlogov: prvič, ker so pred prihodom beguncev po drugi svetovni vojni predstavljali veliko večino slov. izseljencev, in drugič, ker so bili iz moralnega, kult. in gospod. vidika najbolj potrebni pomoči. Bili so namreč žrtve fašističnega nasilja in preganjanja v It. Imel je tudi zaradi tega nespornost s svojim prednikom Kastelicem. Sam H. pravi takole: »Gospod Jože ni razumel tako Primorcev, kot sem jih jaz. Bil je trd Kranjec in je hotel zapovedovati v Arg., kot bi to mogel doma. Tudi glede polit. gledanja se ni ujemal z mišljenjem Primorcev, ki so bežali pred fašizmom in gledali v Jsli. svojo rešitev.« Ko je 1958 po 22 letih obiskal domovino, si je še posebno želel videti Vipavsko. Tako pravi v svojih spominih: »Kolikokrat sem slišal od svojih rojakov v Arg. imena kot Kromberk, Ozeljan, Šempas, Črniče, Selo, Batuje, Dobravlje, Žablje, Dornberk in še druga. Kaj dosti si pod njimi nisem mogel predstavljati. Sedaj sem jih pa gledal z lastnimi očmi. V Črničah sem se hotel še posebej ustavit. Morda ni iz nobene župnije toliko slov. pri-

seljencev v Arg. kakor iz vipavskih Črnič... ljudje so me obdali in moral sem odgovoriti na sto in sto vprašanj...« S koncem druge svet. vojne se začelja novo in morda najtežje obdobje H. delovanja. Vojna vihra je izgnala iz domovine okoli 20.000 Slovencev. Sam škof Rožman, ki je nekoč poslal H. v Arg., ga je sedaj rotill, naj kaj ukrene za to množico beguncev. H. se je takoj vrgel na delo. Pol leta je brezuspešno trkal na vsa vrata. Potem mu je uspelo, da ga je sprejel sam predsednik države Juan D. Perón. Odslej je po H. posredovanju 10.000 Slov. dobilo upanje, delo in dom med argentinskim ljudstvom. In ko so begunci prihajali skupina za skupino, jim je iskal možnost za uveljavljanje v novem svetu, reševal zapletene primere in jim pomagal v začetnih težavah. Trajen spomenik pa si je postavil z ustanovitvijo naselja v Lanúsu, ki je tudi uradno prejelo značilno ime Villa Eslovena-Slovenska vas. Zadnjih 15 let je preživel kot pravi misijonar v enem najbolj revnih predelov Buenos Airesa. Tu je bil zaradi velikih zaslug imenovan za monsinjorja. Njegovi spomini so izšli 1978 pri GMD pod naslovom *Od Triglava do Andov* in s podnaslovom *V službi Cerkve in naroda*.

Prim.: Osebni podatki sorodnikov; KatG 24. jun. 1965; Od Triglava do Andov, GMD 1978; ZbSvSI 1966, 353-57 s sl.

Rij.

HLADNIK Jurij, narodni delavec, r. okr. 1800 v Črnem vrhu nad Idrijo, ni ugotovljeno, kje in kdaj je umrl. V Lj. je dovršil gimn. 1818, pravo z doktoratom na Dunaju 1827. Na Dunaju je pripadal ožji Prešernovi družbi, preživljajl pa se je kot domači učitelj pri dunajskih družinah. Ko je Prešeren zgubil službo v Klinkowströmovem zavodu, so ga prijatelji hoteli spraviti v družino, pri kateri je prej poučeval H., vendar zaradi »skromne zunanosti in počasne govorice« ni bil P. gospodi prav všeč (SBL II, 521). Stopil je v službo pri Finančni prokuraturi v Lj., kamor je prišel za njim tudi Prešeren, da sta bila v letih 1829-31 tovariša. Oba sta se 1832 potegovala za samostojno odvetniško mesto v Lj., dobil pa ga je H. 9. nov. 1832. Kljub temu je ostal v finančni službi in bil s kamerno prokuraturo pred 1843 premeščen v Celovec, kjer se je 1848 uveljavljajl med voditelji Slovenskega društva. Ustanovili so ga poleti 1848 in H. mu je bil starosta ali načelnik, Andrej Einspieler tajnik. Sobo so imeli v Beerovi kavarni. 24. nov. sta preds. in tajnik objavila, da hoče društvo »buditi in omikati slo-

vensko narodnost s postavnimi sredstvi« in popraviti, kar je zakrivila žalostna minulosť. Prvi javni zbor je bil 14. dec. 1848 in tedaj so H. izbrali za preds. Dunajska Slovenija ga je predlagala med kandidati za volitve v drŹ. zbor. V oktobrski vstaji je druŹstvo zahtevalo, naj se razdeli KoroŹka deŹela v dva okroga, slovenskega in nemŹkega. Ko je pod Bachovim absolutizmom prenehalo vsako javno delovanje, se je umaknil tudi H. v zasebno Źivljenje.

Prim.: Slovenija 14. jul. 1848; Klagenfurter Zeitung 16. nov. 1848; Jos. Apih, Slovenci in 1848. leto, Lj. 1888, 139-40; Fr. Kidrič, PreŹernov album, Lj. 1949, 269; Isti, PreŹeren II, Lj. 1938, 62, 73, 107; SBL II, 521. Jem.

HLADNIK Matej, pesnik, r. 30. avg. 1806 v Trebčah pri Črnem vrhu nad Idrijo, u. 18. jan. 1865 v Gorici. Oče Valentin, kmet, mati Margaritha Zigolle. Osn. Ź. je dovrŹil v Idriji, niŹjo gimn. v Lj., viŹjo z licejem in bogoslovje v Gorici in bil posvečen 1832. Kaplan je bil v Devinu pri Trstu (1832-37), nato učitelj na zgledni Źoli v Gorici, istočasno je učil na gimn. lepopisje in nekaj časa tudi slov.; 1860 je bil upokojen. Pisal je pesmi, največ prigradne in poučne, pogosto v obliki soneta. Izhajale so v N in ZD, posamezne v Vodnikovem spomeniku (1859), UT (1861), v Zlatem veku (1863) in v Vončinovi knjigi Friderik Baraga (MD 1869, 1896). Pesmi so okorne, jezik pomanjkljiv, nekatere so tako napadalne in brezobzirne, da se jih Bleiweis ni upal natisniti, vsem pa manjka pravega pesniškega poleta. V N in ZD je sodeloval tudi z dopisi. Strastno se je boril proti novim oblikam, ki jih je uvažal Levstik (da nam. de, -ega, -emu, -em nam. -iga, -imu, -im idr.). S člankom *Ozir na dozdanje slov. alfabete - dovezete in ponujane* (N 1860, 415) je nastopil proti novemu črkopisu, ki ga je okr. 1830 sestavil teoloŹki prof. JoŹef Poklukar (glej SBL II, 427-29). Zavračal je tudi zaljubljene ljudske pesmi in zaradi njih napadal M. Valjavca, ki jih je zbiral. Zelo je cenil Koseskega. Njegovo zapuŹčino je Źt. Kociančič (gl. čl.) zbral in povezal v tri kartonirane zvezke, zbral je tudi vse pesmi, priobčene in nepriobčene, in jih pripravil za tisk pod naslovom MatevŹa Hladnika *Vertičik samôtnih cvetlic*. Pesmi so ostale v rokopisu in so shranjene z ostalimi rokopisi v semeniški knjiŹnici v Gorici. Nekaj pisem, ki so mu jih pisali J. Bleiweis, A. Zamejic, L. Jeran in Fr. Močnik, je priobčil Peter Butkovič v razpravi: *Pisma iz Bleiweisove dobe* (Čas 1914, 126-40). Pseudonimi: M., Stari Kranjc, Bogomil, Svetogorski, TerŹan.

Prim.: Źpk arh. Črni vrh nad Idrijo; SBL I, 324; Źt. Kociančič, Glas 1875, Źt. 47-53; Jezičnik XXV, 32-35; P. Butkovič, Pisma iz Bleiweisove dobe, Čas 1914, 126-40; Moder, MohBibl, 490.

Jem.

HLAVATY Robert, zdravnik in slikar, r. 4. dec. 1897 v Trstu očetu Francu prirojevalcu in strokovnemu učitelju iz Prage in materi Mariji Baroš iz Budejovic na ČeŹkem. Osn. Ź. (nem.) je obiskoval v Trstu v ul. Rismondo (tedanji ulici Fontana), tu sta mu bila učitelja slov. Čampa in VrŹaj. Gimn. je obiskoval v frančiŹkanskem zavodu na Krku (1910-1919). Maturiral je kot privatist v Idriji (1921). Po maturi je nekaj časa sluŹboval pri RAS-u (Unione Adriatica di Sicurezza). S prihranjenim denarjem se je nameraval vpisati na münchensko akademijo umetnosti, a se je po prigravarjanju starŹev odločil za medicino. Prva dva letnika je opravil v Lj. (1921-23), naslednja dva v Zagrebu (1923-25), zadnja dva pa v Padovi (promocija 15. jul. 1927). Med akad. Źtudijem je bil član akad. druŹstva Balkan v Trstu, v Lj. soustanovitelj Kluba naprednih slovenskih Źtudentov, v Padovi pa je ustanovil akademsko druŹstvo Nanos. 1927-29 je opravil na Dunaju specializacijo iz stomatologije. Nekaj časa je sluŹboval kot asistent v trŹaŹki bolniŹnici, nato je prevzel zobozdravniŹko ordinacijo dr. D. Sardoča (konfiniranega na Liparih) v Trstu in Postojni. 1931 ga je hotela faŹistična oblast konfinirati na Lipare, a se je zatekel v Jslo. Zaposlil se je na stomatoloŹkem oddelku bolniŹke blagajne v Lj., hkrati pa opravljal tudi privatno zobozdravniŹko prakso. H. se je vrnil v Trst 1945 kot poverjenik jsle. uprave za zdravstvo takratne cone A in B. 1947 je prevzel poverjenišťvo za zdravstvo v coni B (bivanje v Kopru). 1950 se je za stalno naselil na Opčinah in se posvetil privatni zobozdravniŹki praksi. V tem času pa je razvil tudi bogato kulturno dejavnost in bil več let predsednik SPŹ. Kot slikar se je H. posvetil predvsem akvarelu, ilustraciji in karikaturi. Prve risbe so nastale v gimn. letih. 1921-23 je sodeloval kot karikaturist pri lj. Jutru. Akvarel pa je začel gojiti Źele od 1931 dalje, to je v lj. času. Tu se je seznanil s slikarji (povečini pacienti!) predvsem »neodvisne« smeri in s tistimi iz tako imenovane »razvojne sredine«: M. MaleŹ, I. Čargo, Fr. Pavlovec, R. Slapernik, I. Vavpotič in kasneje Z. MuŹič. Med temi ga je Pavlovec napotil k odkrivanju pokrajine in mu nakazal barvna sredstva. H. je preŹivljal počitnice na Murterju in na Kornatih. Tu je spoznal A. Sirka, ki je prav ta-

ko pustil viden vpliv v H. ustvarjanju teh let. V lj. času je H. izredno izčistil akvarelno tehniko in v poimpressionističnem okusu podajal lj. okoli in dalmatinsko marino. Ob vrnitvi v Trst se je H. zlahka vključil v tamkajšnje slov. likovno okolje in v novem razpoloženju izpopolnjeval svojo akvarelno govorico. Med vidnejšimi vplivi iz trž. časa velja omeniti najprej De Pisisovega, nato pa še posebno Spacalovega (dvodimenzionalnost). Važen premik v tem smislu pomeni njegova razstava (1954) v Mali galeriji v Lj. in dve leti kasneje na Reki. V tem času se je poskusil tudi s tempero (samostojna razstava 1957 v Koprju). Odtlej se je vrnil k akvarelu in od 1958 zanimivo preosnoval dvodimenzionalnost v široke barvne sklade, ponazarjajoče pretežno kraške vasi, tovarniške zidove in gmote ladij v pristanih. Barvni toni, ki so bili v lj. letih pretežno jesenski, v dotedanjih trž. letih pa živahni, so začeli zdaj ugašati in se ponekod (kraške zime) ožiti do monokromije. V motivnem pogledu se je v zadnjih dvajsetih letih H. umaknil v kraško samoto in jo prevrednotil v pravcato »kraško mistiko«. V teh delih se posebno oglašala želja po poenostavljanju in iskanju sinteze. H-jeva lirčnost je tu prepojena z občutkom osamelosti in vdanosti, vendar mu pomeni kraška pokrajina kraj življenjskega zatišja. Vzporedno z akvarelom se je H. razvijal v ilustraciji in karikaturi: od ilustrativne spretnosti iz prvih časov do svojkega komentarja o človeškem dogajanju in poglobljanja psihološke vsebine. Dobrodušnost v karikaturah se popolnoma ujema z lirčnim doživljanjem narave, kakršno razberemo v akvarelih. H. je zelo priljubljen akvarelist. Njegova dela so po kulturnih ustanovah in društvih, še posebno pa po zasebnih domovih. Ilustracije in karikature je objavljaval v mlad. revijah (Galeb, Ciciban idr.) in v PDK. Za slikarjevo 80-letnico je izšla pri ZTT posebna knjiga, ki ji je napisal spremno besedo in dokumentacijo Milko Renner. V njej je 25 celostranskih barvnih slik in še več črno-belih. - Važnejše H. samostojne razstave akvarelov: 1944 Galerija Pasaža v Lj.; 1947 Gal. Trieste v Tr.; 1949 Gal. Scorpione v Tr. (skupno z R. Saksido); 1954 Mala galerija v Lj.; 1956 Gal. ULUH na Reki; 1957 Koprski okrajni muzej (tempere); 1960 Gal. Moncenisio v Tr.; Avla OLO v Novi Gorici (skupno z Avg. Cernigojem); 1961 Gal. Alla Loggia v Tr. (akvarele in tempere); salon Obzorja v Mrbu; 1963 Obč. gal. v Tr.; 1967 Kult. dom v Tr.; 1968 Obč. gal. v Tr.; 1969 Kraška hiša v Velikem Rep-

nu; 1971 Gal. Rotovž v Mrbu; 1973 Obč. gal. v Tr.; 1974 Dolenjska gal. v Novem mestu; Mestna gal. v Piranu; 1975 Gal. Labirint v Lj.; 1976 Mala gal. v Sežani (akv. in risbe); Prosветni dom na Opčinah; 1977 Prosветni dom na Opčinah; 1978 Moderna gal. v Lj. (retrospektivna razstava); Gal. La Bottega v Gor. - Važnejše skupinske razstave: 1946 Gal. Trieste; 1947 Viložba antifašističnih amaterskih maležev v Pragi; 1949 Koper; 1951 Turin; 1952 Haag, Bgd; 1953 Portorož; 1956 Zgb; 1958 Nova Gorica; 1960 Postojna; 1964 Dubrovnik, Split, Šibenik, Zadar, Reka; 1972 Montreal; 1975 Padova, Züg (Švica), Milan.

Prim.: Fr. Šijanec, Sodobna slov. likovna umetnost, Mrb 1961, 264-66; Cl. Martelli, Artisti triestini contemporanei, A. D. A., Tr. 1973, 233-34; M. Renner, R. Hlavaty (monografija), Tr. 1977 (tu je podan slikarjev življenjepis, umetniški razvoj in vsa dotedanja literatura); J. Koren, Dr. R. H., NRazgl 9. sept. 1977, 614; isti, Dr. R. H. osemdesetletnik, PDK 4. dec. 1977, 3 s sl.; R. Hlavaty, katalog k razs. v Moderni gal. v Lj., 16. III. - 2. IV. 1978 (besedilo M. Renner).

Ren.

HLEDE Lojze, glasbenik, r. 30. jun. 1946 v Steverjanu pri Gorici, živi tam. Oče Albin, kmet, mati Marčela Fala. Dovršil nižjo strok. š. v Gor. in se povzpел do gradbenega podjetnika. V glasbi je samouk. 1968 je ustanovil Ansambel Lojzeta Hledeta iz Steverjana. Z njim je nastopal v It., Jsl. in za slov. izseljence v Švici, Belgiji, ZDA in Franciji. 1975 je izšla plošča *Čez mejo v vas* z dvema pesmima, 1980 velika plošča in kaseta *Večer v Steverjanu* z 12 pesmimi (vse skladbe je komponiral L. Hlede), 1981 pa velika plošča in kaseta *Leta mladosti* (12 pesmi).

Prim.: Vprašalna pola; Nedeljski dnevnik 13. aprila 1979; Amer. domovina 16. aprila 1979; Stop 1980, št. 17; KatG 21. maja 1981.

Spac.

HME LJAK Janez Krstnik (priimek je pisan v različnih inačicah: Melak, Melake, Mellack, Hmelach, Mälach, Chmeliach, Hmellach, Hmeliach), zvonar, r. ok. 1628 v Rihemberku (danes Branik), u. 25. okt. 1710 v Brnu na Češkem. Kje in kdaj se je izučil zvonolivarstva, ni znano. Iz nižjeverstrijkega mesta Laa se je priselil v Brno in tam postal meščan tega mesta (nov. 1691). Tu je izvrševal obrt livarja cesarskih topov in zvonov. Bil je poročen z neko Marijo Ivano. Pred drugo svet. vojno (l. 1930) je bilo ohranjenih in znanih vsaj 13 zvonov, ki jih je Hmeljak ulil za devet krajev na Moravskem, in sicer za: Blansko, Bo-

rotin, Hrotovice, Pouzdrany, Ruda, Šlapanice, Vážany, Královopolské, Zdounky, Prostějov, Novy Rousinov.

Prim.: P. Frant. Sary, Brnski zvonar Jan Krstnik Mellak, ZUZ X/1930, 21-34 s. sl.; Stl (= Francè Stelè), Mellack, SBL II, 89.

Ured.

HMELJAK Vladimír, likovni pedagog in slikar, r. 15. sept. 1909 v Biljah, živi v Sempetru pri Novi Gorici. Oče Anton je bil gostilničar, mati Marija Čargo. Zaradi prve svet. vojne se je družina umaknila na Vič pri Ljubljani, kjer je H. obiskoval osn. š., nadaljeval jo je v Sempetru. 4. razr. gimn. in učiteljska Slataper je dovršil v Gor. in maturiral 1929. Učiteljeval je v Lokavcu in Batah (1929-33), ko so ga odslovili, češ da vzgaja mladino v protidržavnem duhu. V letih 1931-32 je bil v ofic. šoli. Do 1939 je bil brez službe, od 1939-43 je učil v Podbeli, nato je bil do 1945 pri partizanih. Pod ZVU je poučeval na slov. strok. š. v Gor. (1945-47), nato na gimn. v Sempetru (1947-50) in na osemletki tam do upokojitve 1967. H. se je posvetil v šoli predvsem likovni vzgoji, ob prostem času pa slikarstvu. Slika lepote in značilnosti svoje ožje domovine in z realistično tehniko ohranja značilnosti prim. naselij, zato imajo njegova olja, akvareli in grafike etnografsko vrednost. Ustvarja tudi portrete in kipe, v katerih mu ne gre samo za zunanjo stvarnost, ampak jim skuša vdihniti tudi čustva. Samostojno je razstavljal v Sempetru in Novi Gorici, kolektivno pa v Postojni, Zgbu, Lj., Celju, Tr., Vidmu idr.

Prim.: Vprašalna pola.

Mk.

HÖCHTEL Barbka, mladinska pisateljica, r. 23. okt. 1860 v Idriji, u. 1920 najbrž v Vetrinju. Oče Karel je bil iz Vrbe (Velden) na Kor. (r. 1830) in je prišel v Idrijo za notarja, bil je pristaš nem. liberalne stranke, 1861-70 idrijski župan ter je dal zgraditi ubožnico in vodnjak pred zbiralnico; 1870 je bil premeščen v Ljutomer, kjer je služboval do 1878, ko so ga odstavili. Mati Georgina Leller je bila iz Klosterneuburga na Nižjem Avstrijskem. H. je začela 1867 obiskovati idrijsko osn. š. in jo dovršila v Ljutomeru 1871. V š. se je poslovenila; morda je nanjo vplival narodno zavedni učitelj Ivan Lapajne, ki je učil v Idriji od 1869-71, nato v Ljutomeru. Po osn. š. se je H. najbrž doma pripravljala na študij učiteljskega, ki ga je najverjetneje dovršila v Gradcu. Prvo učiteljsko službo je dobila šele 1883 v Bra-

slovčah, kjer je ostala do apr. 1885, nato je bila v Ljutomeru do 31. jul. 1891. Kje je učila potem, ni znano, 1912 je prišla na nem. osn. š. v Vetrinju na Kor. in tu je bila še 1917. V listu Vrtec je sodelovala 1873-75, najbrž na spodbudo I. Lapajne, saj je imela tedaj le 13-15 let. Njeni prispevki so prevedeni iz nem.: *Pirki* (1873) in *Potrpežljiva Katinka* (1874), in izvirni: *V šoli in Ne lučaj kamenja!* (1873), *Boječi otrok* (1874). Najdaljši prispevek je igra *Star vojak in njegova rejénka* (1875 v štirih nadaljevanjih). Igra je zgrajena simetrično, vsako dejanje ima deset prizorov, prizori so neprisiljeni in razgibani. Še istega leta je izšla v ponatisu v zbirki Gledališke igre za slov. mladino. Izdajatelj I. Tomšič je v uvodu zapisal, da je delo izdal na prošnjo mnogih prijateljev, ker »se mladina najhitreje uči slov. jezika s predstavljanjem kratkih, v čistem in pravilnem jeziku pisanih gledaliških iger«. Jezik je popravil Levstik, ki je vneto sodeloval pri V. Igra je prevod. Pozneje H. ni več pisala.

Prim.: A. Trstenjak, Slov. gledališče, 1892, 93; dr. Fr. Kovačič, Ljutomer, Mrb 1926, 100-101, 110, 229; Arko, 216, na 215 je Höchtlova slika; M. Jevnikar, Slov. mladinska igra, Prosvetni oder, Lj. 1943, 12; V. Smolej v SDL I, SGL I in Barbka Höchtlova, SR 1969, 309-318 z bibl.; KL Sje I, 72 (samo tu je navedena letnica smrti); ž. arh. Idrija.

Jem.

HOČEVAR A. Jože, publicist in urednik, r. 29. nov. 1934 v Štanjelu, živi v Kopru. Oče Alojz, kmet, mati Ana Štemberger. Prvi razr. osn. š. je dovršil pod Italijo, potem je hodil v občasno (partizansko) š., po vojni 5. oz. 7. razr. pod ZVU. Prvi razr. niž. gimn. v Tomaju (1947-48), ostale v Sempetru pri Gorici, višjo gimn. v Novi Gorici (maturiral 1956). Na lj. U je študiral slavistiko (slov., rus.) in diplomiral 1961. Poučeval je na Učit. v Kopru (1961-62) do odhoda k vojakom, nato je delal nekaj časa v študijski knjižnici v Kopru, poučeval na Ekonomsko-administrativnem šolskem centru (1963-69) in na Poklicni kovinarski in avtomehaniški šoli (1969-77). Od 1977 do 1981 je bil rav. Osred. knjiž. Sr. Vilharja v Kopru. - Ves čas je družbenopolitično aktiven, bil preds. Slavističnega društva Koper, član republ. odb. Slavističnega društva, zdaj je podpreds. Društva bibliotekarjev Primorske in predsednik skupščine Kulturne skupnosti Koper. - Objavljati je začel v periodičnem tisku že v dijaških in študentovskih letih (SlovJ 1953-, Tribuna 1960, Obala 1963, kjer je objavil tudi članek o Al. Rebuli: *Umetniške silnice v delih Al. Rebule*,

št. 1, 19-21; Kaplje 1966/67, PDK 1969, PrimN 1971-
Knjiga 71, Sreč in PrimSreč, Slovensko mor-
je in zaledje 1977, Knjižnica 1978. Od 1974-76 je
bil glavni ur. Obale. Tematsko se je največ
ukvarjal z ocenami lit. del ter z deli iz zgod.
NOB. Za tisk je uredil in pripravil naslednje
knjige: dr. Fran Juriševič, *Primorska pošta skozi
zgodovino* (Koper 1967); Srečko Vilhar-Albert
Klun, *Prva in druga prekomorska brigada* (Nova
Gorica 1967); Rafael Perhauc, *Letalci prekomorci*
(N. Gorica 1968); Srečko Vilhar-Albert Klun,
*Narodnoosvobodilni boj Primorcev in Istranov
na Sardiniji, Korziki in v južni Franciji* (N. Go-
rica 1969); Janez Tomšič, *Narodnoosvobodilni boj
na Jadranu in slovenski pomorščaki* (Lj. 1974);
Fran Juriševič, *Partizansko gospodarstvo na Pri-
morskem* (Koper 1975); Franc Potočnik, *Koncen-
tracijsko taborišče Rab* (Koper 1975); Franc Ši-
belja-Mile Pavlin, *Kraški junak Stjenka* (Koper
1977); Branko Babič, *Ljudje in boji na Kozari*
(Tr. 1979). V izvestju *30 let novogoriške gimna-
zije* (Nova Gorica 1977) je prispeval članek o prof.
Lojzki Brusovi (PSBL I, 145-46). Na področju
knjižničarstva je vodil popolno prenovu Osred-
nje knjižnice Srečka Vilharja v Kopru (1977-79)
ter uredil brošuro *Osrednja knjižnica Srečka
Vilharja Koper* (Koper 1979). V njej je orisal
življenjsko pot Srečka Vilharja ter zgod. knjiž-
nice po 1954: *Srečko Vilhar (1907-1976)*, 7-14; *Ne-
kaj osnovnih črt razvoja Osrednje knjižnice Ko-
per po letu 1954*, 76-83.

Prim.: SB 1966; Andrej Pagon-Ogarev, PDK
1969; M. P. (Mile Pavlin), TV 15, 1970; Alb. Klun,
PrimN 1969; isti, Obala 1970; Zoltan Jan, Prim-
Sreč 1980; osebni podatki.

Jem.

HOČEVAR Franc, kulturni delavec, r. 4. okt. 1911
v Stanjelu na Krasu, u. 3. jan. 1945 v Conegliano
Veneto (Treviso), ustreljen. Rodil se je v kmečki
družini. Po začetnih študijih v Gorici je moral
v službo in je bil pomočnik ekonoma v bolnišnici
za pljučno bolne v Gor. Vpisal se je tudi na U v
Benetkah, vendar je ni dovršil. Jan. 1927 je začela
Katoliška tiskarna v Gorici izdajati Jaselce, ver-
ski listič za otroke. V prvih treh številkah je bil
podpisan kot urednik Peter Butkovič-Domen, ob-
lastvom pa je odgovarjal Stanko Stanič. H. je
bil v listu »stric Janez«, prebiral pisma otrok, jih
spodbujal k pisanju pesmic, povestic in k risa-
nju, odgovarjal na njihove dopise (za 3. št. je
npr. dobil do 15. febr. 539 pisem) in list sam ure-
jal. Ko je II. letnik stanjšal (po 16 str.) in so
se otroci pritožili, jim je odgovoril: »Kaj sem

hotel storiti?« Iz teh besed je razvidno, da je pri
listu odločal o vsem. Jaselce so prenehale s 1. št.
III. letnika 1929. Za list je prevedel *Stara za-
morka se je spreobrnila* (II., št. 8, 168-71). Prvi
je prevedel v slov. Pinocchia Carla Lorenzinija
pod naslovom *Lesenjač Cefizelj*. Priredil Jurko
Hočevlar. Gorica, Sigma 1932. Med zadnjo vojno
je delal za OF, zato so ga aretirali MASovci in
ustrelili v Coneglianu Veneto.

Prim.: r. b., Pozabljenemu! France Hočevlar,
SoškiT II, št. 4, 2, 26. jan. 1946.

Jem.

HOČEVAR Jože, urednik, kritik in prevajalec, r.
13. sept. 1929 v Kamenvrhu (obč. Grosuplje), živi
v Kopru. Osn. š. je dovršil v Ambrusu, v Lj.
klas. gimn. (matura 1949) in slavistiko (diploma
1955). Poučeval je na gimn. in učil. v Kopru
(1956-75), od 1975 dalje je urednik-lektor pri Za-
ložbi Lipa v Kopru. Urejal je GL Mestni oder
Koper (1966-67) in pisal vanj članke. Pri reviji
Obala (izh. 1969-77) je bil ves čas v ur. odboru
kot lektor in ur. za leposlovje, od 1970-73 glavni
ur. Od 1978 dalje je član ur. odbora revije Pri-
morska Srečanja kot lektor. Soureja zbornik
Slovensko morje in zaledje od 1977 dalje. Uredil
je brošuro *Slov. gimn. Koper 25 let* (1970), soure-
dil *Slov. Istra v boju za svobodo* (1976) in *Ga-
brovica v boju za svobodo* (1978). Napisal je vr-
sto ocen novih knjig v SlovJ, Ob, Delo, Vestnik
Založbe Lipa, ki ga je tudi urejal 1966 od št.
21-32, PrimSreč. Sodeluje na Radiu Koper, v raz-
nih komisijah, v natečaju za radijske mladins-
ke igre v Ohridu (1968, 1970) idr. Za Založbo Li-
po je prevedel naslednja leposlovna dela iz nem.,
franc. in angl.: Art. Swerr, *Zdravnik tiranov*
(1965); C. C. Bergius, *Džingiskan* (1966); J. V.
Kopp, *Sokrat sanja* (1968); H. G. Konsalik, *V
omami LDS* (1969, 1973); F. E. Vidoq, *Človek s sto
imeni* (1970); H. G. Konsalik, *Kirurginja* (1971,
1972, 1973, 1977); H. G. Konsalik, *Padec velikega
kirurga* (1974); M. L. Fischer, *Senta III, Zakon*
(1974, 1975); L. G. Buchheim, *Podmornica* (1975);
H. H. Kirst, *Noči dolgih nožev* (1976, 1977); M.
Lablank, *Skrivnostna Mata Hari* (1977); M. Fi-
scher, *Vročje zaželeno leta* (1977); M. Burk,
Sanje imajo svojo ceno (1978); M. Burk, *Hrepe-
nenje ostane* (1979); A. Hellman, *Sanje umirajo*
(1979); M. French, *Zenske* (1981). Več knjig je
jezikovno popravil, nekaj del sta prevedla sku-
paj z ženo Klaro.

Prim.: Osebni podatki: ocene ob izidu knjig;
slika Delo 21. avg. 1980, 16.

Jem.

HOČEVAR Pavla, družbena delavka in publicistka, r. 27. jun. 1889 na Dunaju, u. 17. avg. 1972 v Lj. Oče je bil kostanjar na Dunaju in posestnik v Malih Laščah na Dolenjskem in tu je preživel mladost. Prve tri razr. osn. š. je dovršila v Velikih Laščah, ostale v Lj., nato 4 razr. Višje dekliške šole in 1908 napravila učiteljsko maturo. Od nov. 1908 do mar. 1909 je učila v Loškem potoku, nato v vasi Zagozdac ob Kolpi. 1910 je prišla v Trst in učila na Ciril-Metodovi dekliški šoli na Acquedottu, od 1919 do 1929 pri Sv. Jakobu. Ker ji je oblast prepovedala poučevati v Trstu, se je 1930 preselila v Lj. in delovala v ženskih društvih. V Trstu je takoj sodelovala pri vodstvu Zavoda sv. Nikolaja, pri ženski podr. CMD, RK, v Višjem kult. svetu slov. socialistov, pisala v social. glasilo Zarja in Njivo. 8. nov. 1922 je bila z Antonijo Slavikovo, Milko Mankočevo, Marico Bartolovo in Milko Martelančevo ustanoviteljica Ženskega dobrodelnega udruženja. Naslednje leto je udruženje ustanovilo mesečnik *Ženski svet*, glasilo ženskih društev v Julijski Krajini (od V. letnika brez podnaslova). H. ga je urejala do srede 1928, ko je oblast razpustila udruženje in prepovedala list. Prenesli so ga v Lj. in H. ga je urejala iz Trsta, dokler se ni preselila v Lj. in nadaljevala z urejanjem do 1936, ko ga je prevzela prof. Olga Grahor. H. je pritegnila k listu najpomembnejše kulturne delavke in pisateljice in v listu se je zavzemala za ženske pravice in socialno osamosvojitev. V Lj. je aktivno delovala v Jugoslovanski ženski zvezi in se kot delegatka udeležila ženskih kongresov na Dunaju (1930), v Beogradu (1933), v Dubrovniku (1936) in v Edinburgu (1938). Pred smrtjo je napisala spomine *Pot se vije*, v katerih je natančno popisala svoje delovanje v Trstu, kulturne, socialne in politične razmere in predstavila vrsto ženskih kulturnih delavk. Izhajali so najprej v PDK 1969 in izšli istega leta v knjigi pri ZTT.

Prim.: Vprašalna pola na Ods. za zgod. NSK; Fr. Bevk, Luč III, 1928, 68-74; IV, 1929, 82-4; j. k. foren], Umrla je Pavla Hočevár, PDK 24. avg. 1972 s sl.; Sv. Jakob, 103-04.

Jem.

HOČEVAR Sonja, glej **KOBAL HOČEVAR Sonja**.

HOJAK Emil, pesnik, r. 1888 v Grgarju na Goriškem (ni vpisan v krstno knjigo), u. 31. maja 1913 v Levpi v Soški dolini. Po osn. š. se je izučil za krojača, a bolj kot za šivanje se je zanimal za knjige, posebno za pesmi, katerih lepoto

mu je odkril S. Gregorčič (PSBL I, 482-91). Pod njegovim vplivom je napisal prve pesmi. Domači šolski upravitelj mu je pomagal, da je 18-letni fant odšel na tolminsko vadnico, od tam pa na slov. učiteljsko v Koper in potem v Gorico (1907-11). Postal je potujoči učitelj za Levpo in Zavrh, a je umrl 25 let star za kapjo. H. je bil učence mladega Župančiča, Murna in Gradnika, lahkonosti in preprostosti verzov pa se je naučil pri Gregorčiču. Bil je čist lirik, »z izjemo ene same pesmi so vse ubrane na dve struni — ljubezensko in smrtno. Absolutno prevladuje prva.« (R. Rehar). Njegova ljubezenska lirika je globoko čustvena in doživeta ter odraža vsa razpoloženja, od naivne navdušenosti in vere v resničnost ljubezni do globokih dvomov, bridkih razočaranj, sočutja in kesanja, do slutnje zgodnje smrti. Njegova prva tiskana pesem *Iz poznih ur* je izšla v Slovanu 1913. Istega leta je izšlo že po smrti v LZ šest pesmi (vse skupaj v 8. št.). V Njivi so 1919 natisnili 8 pesmi iz zapuščine. Napisal je 42 pesmi in 8 jih ni bilo objavljenih. Rokopis vseh pesmi je ohranil sošolec Janko Samec, njegov prepis ima književnik Radivoj Rehar.

Prim.: J. Ribičič, E. H., UT 13. jun. 1913; Fr. Ilešič, S. H., Sn 1913, 254; J. Šlebing, E. H., LZ 1913, 448; J. Samec, E. H., Njiva, Tr. 1919, 145; Rad. Rehar, Pozabljeni pesnik E. H., JKol 1968, 225-28; ZSS V, 218-19; F. Dobrovoljc, H. E., LPJ II, 389.

Jem.

HOLMAR Tomaž, organist in pevovodja, r. 15. dec. 1862 v Vodicah pod Šmarno goro, u. 21. jul. 1937 v Žabnicah v Kanalski dolini. Po orglarski šoli in izpitih je bil organist v Kamniku (1885-89), Grebinju na Koroškem (do 1895), Poljanah nad Škofjo Loko (do 1896), pri Gospe Sveti (do 1911), v Žabnicah (do smrti). Povsod je vodil tudi pevске zборе. V koroškem časopisu Mir in Kärntner Zeitung je objavljajl članke o pevskih vprašanjih. Brat Matej je bil skladatelj in je deloval v ZDA.

Prim.: CG 60, 1937, 55, 167; Trobina, 124.

Ur.

HÖNN Rudi, kulturnoprosvetni delavec, r. 30. apr. 1915 v Lj., živi v Novi Gorici. Oče Rudi Špillar, mati Ana Urek Hönn. V Lj. je dovršil nižjo gimn., nato je obiskoval privatno trg. š. Zaradi polit. delovanja je bil dalj časa brez dela, status predvojnega revolucionarja ima od 1935. Na poti v partizane so ga okt. 1941 It. ujeli in zaprli v Lj. Po izpustitvi je živel v ilegali do ponovnega odhoda k partizanom 9. jul. 1942, kjer

je deloval na vodilnih mestih predvsem na kult. področju (Gubčeva brigada, 15. divizija), pri propagandnem delu (7. korpus, centralne part. bolnišnice) ter političnem (komisar višje sanitet. š. 7. korpusa). Obiskoval je višji partijski tečaj in končal vojno kot oficir. Po demobilizaciji je postal gosp. poslovodja pri založbah SKZ in DZS v Lj. Od 1. nov. 1952 do 31. avg. 1954 je bil dir. Gledališča Slov. Primorje s sedežem v Postojni. Po njegovi ukinitvi je prišel v Novo Gorico. Tu je spočetka deloval kot tajnik okrajne zveze Svobod in PD za gor. okraj. Od 1. maja 1955 do 1. jul. 1957 je vodil novoustanovljeno Gor. gled. v Novi Gorici. Nato se je spet vrnil na okr. zvezo Svobod in PD, 1. mar. 1963 je postal rav. Goriškega muzeja in bil na tem mestu upokojen 1. nov. 1965. H. je že pred drugo svet. vojno deloval v levo usmerjenih društvih. Po pravici mu pripada mesto tvorca poklicnega gledališča na tistem delu Prim., ki je po drugi svet. vojni pripadel Jsli. Kot gled. delavec je živahno publicistično deloval v PrimN, SlovJ, LdP, SPor, GL postojnskega in novogor. gled. Ni bil samo organizator, uveljavil se je tudi kot režiser. H. sodi tudi med začetnike taborniške organizacije na Prim. V Postojni je 1951 ustanovil Kraške vihar. V Novi Gorici pa Soške mejaše (1954). Kot upokojenec se je začel vneto ukvarjati s fotografijo; pripravil je vrsto predavanj o znamenitih Slov. in potopisih s prikazovanjem diapozitivov. Predaval je v matični domovini in v zamejstvu. V Novi Gorici se je udeležil tudi razstave fotografije. Deluje tudi v planinski organizaciji. Za delo je prejel razna odlikovanja, npr. red dela z zlatim vencem, red zaslug za narod II. stopnje in razna priznanja.

Prim.: GL Postojna 1952/53, št. 4; GL NG 1955/56; SDI I, 123; SGL I, 222; PrimN 19, 7. maja 1965; PDK 29. dec. 1971; GorZb II, 90; Tabor 1976, 2, 34-36.

B. Mar.

HRAST Janez Nep., duhovnik, vzgojitelj in narodnjak, r. 23. mar. 1830 na Livku, u. 18. sept. 1874 v Gor. Oče Janez je bil kmet, mati Katarina. Osnovne nauke je dobil kot strežnik pri livškem kuratu Sabladaskem, ki je ukaželjnega fanta poslal v Kobarid v ljudsko šolo, nato je v Gorici z odličnim uspehom dokončal normalko, gimnazijo in filozofske razrede (1843-50). Kot dijak se je preživiljal s poučevanjem sinov uglednih družin: Conti, Lanthieri idr. V egiptovski družini Gèbbara je dobil tudi prve nauke v arabščini. Leto 1848 je mnogim zmešalo glavo,

Hrast pa je ostal zvest svojemu namenu, čeprav so mu kot zelo nadarjenemu fantu ponujali možnosti šolanja na Dunaju za svetni poklic. Po maturi 1850 je stopil v gor. bogoslovje in bil v tretjem letniku 21. sept. 1853 posvečen, kot četrtoletnik pa je poučeval verouk na normalki. Kot duhovnik je bil najprej glavni prefekt bogoslovcev, 1854 je postal katehet na realki in začasni prof. katehetike in vzgojeslovja v semenišču. Nadškof Andrej Gollmayr (PSBL I, 444-46) ga je naslednje leto poslal na Dunaj v Augustineum, kjer je 1858 doktoriral v bogoslovnih vedah. V Gorici je nato postal nadškofov kaplan in kmalu prof. dogmatike v bogoslovju. Naslednje leto je postal tajnik cerkvenega sodišča in protokolist v škofijski pisarni. 1861 je postal H. prof. cerkvenega prava in cerkvene zgodovine ter redni član cerkvenega sodišča. Zato je odložil druge službe ter se nastanil v semenišču, kjer je ostal do smrti. Tam je dobil še mesto študijskega prefekta, 1864 pa je postal rektor centralnega bogoslovnega semenišča. H. je bil najprimernejši mož za to mesto, ker je obvladal vse jezike svojih bogoslovcev, da se je mogel z vsakim pogovoriti v njegovi materinščini, v slov., it., hrv. in furlanščini. Vsem je bil sam najlepši zgled nepristranosti, točnosti in discipline, njegove odločitve so bile preiščljene, jasne in jedrnate, zato so ga vsi spoštovali. Kljub temu je imel 1866, ko je izbruhnila vojna med It. in Avst., težave, ker se je med semeniščniki pojavila narodna nestrpnost. H. je povedal vsem, da narodnost za katoličana ni najvišja dobrina, najvišja vrednota je Kristusov nauk, zato se ne smejo oznanjevalci Kristusovega miru zaradi narodnosti med seboj razdvajati. Ukazal je, naj se vsi bogoslovci naučijo vseh jezikov, ter določil sposobne gojence, da so učili Slovence ital., Italijane pa slov. oz. srbohrvaščino. V semenišču je podpiral notranji list slov. in hrv. bogoslovcev *Slogo* in ital. *La fantasia*. Za duhovnega voditelja bogoslovcev je poklical dr. Ev. K. Valussija, ki je doštudiral v Augustineju na Dunaju in postal pozneje škof v Tridentu. Z njim je vpeljal pobožnost do Matere božje, v maju šmarnice, duhovne vaje, pogosto prejetanje sv. zakramentov in druge pobožnosti. Prav tako je očetovsko skrbel za tele-sni blagor gojencev. Preuredil je semeniško kapelo, da je postala pravi biser. Oskrbel je nove kelihe, svečnike, preproge, mašna oblačila. O počitnicah sept. in okt. 1872 je dal samo stavbo prenoviti in orgle temeljito popraviti. Obnovil je

tudi semeniško knjižnico, ki je štela nad 26.000 knjig, in nabavljal nove. Odprl je čitalniško sobo, kjer so našli gojenci bogoslovne liste in revije in 4000 priročnikov z različnih področij znanosti. H. je kot zaveden Slov. veliko pisal. Že kot bogoslovec je spisal večji del Kociančičeve povesti *Stari Urban*, ki jo je izdala MD 1853. Kot prof. je pisal v časnik Glas članke o civilnem zakonu in o drugem. H. je bil začetnik in duhovni vodja kat. pol. gibanja na Goriškem. List Soča je začel pisati proti veri in Cerkvi, zato je H. začutil potrebo po katoliškem listu. Vstopil je v osnivalni odbor in tako je začel izhajati kat. narodni tednik *Glas* (jun. 1872 - dec. 1875), ki ga je tudi finančno podprl. Ko so It. ustanovili svoj kat. tednik *Il Goriziano* (poznejši *L'Eco del Litorale*), je tudi H. dal zaslombo, ker mu je bila katoliška stvar vedno pri srcu. Ko je šlo za nakup hiše sedeža Goriškega katoliškega društva za obe narodnosti, za katero je dal pobudo, je zadevo podprl, prav tako je bil med ustanovitelji slov. kat. Hilarijanske tiskarne. Po njegovi pobudi je nastalo 1873 Slov. nar. pol. društvo na verski podlagi *Gorica*. V Čitalnico je pristopil kot ustanovni član, ko pa je zašla v vode Soče, je iz nje izstopil. Bil je član Goriške kmetijske družbe, ko pa je začela kazati nestrpnost do Slov., je odpovedal članstvo. 1874 je sprožil misel, da bi izdajali uradni list gor. nadškofije, in začel je izhajati *Folium periodicum*. V znanstvenih krogih je postalo njegovo ime znano, ko je 1869 izdal pri Seitzu v Gorici *Institutiones Historiae Ecclesiasticae Novi Foederis auctore R. P. Claro Vascotti Min. Obs. Ref. Provinciae Carnioliae lectore emerito*. Ker je bil Vascotti že mrtev, je H. njegov tekst popravil in razširil. Knjiga je doživela tak uspeh in priznanje, da so jo uporabljali kot učbenik v semeniščih avstro-ogrske monarhije. H. je oskrbel še dve izdaji, tretjo 1873, in obe vnovič popravil in razširil. Zaradi zaslug ga je nadškof 1865 imenoval za aktivnega konzistorialnega svetnika, 1870 pa še za častnega kanonika. Preveliko delo mu je spodkopalo zdravje, da je umrl v 45. letu za zlatenico. Duhovniki so mu postavili v semeniški obednici doprsni kip iz kararskega marmorja, ki ga je izklesal rimski umetnik Gaud. Procacciante, v izpraševalni dvorani gor. semenišča pa so obesili njegovo sliko. Njegov latinski življenjepis je napisal Štefan Kociančič, prof. istega semenišča, in je izšel 1875 v Gorici.

v Gor.; Glas 1874, št. 39; Doctor Joannes Nepomucenus Hrast. Breves notitiae biographicae, quas collegit et conscripsit Stephanus Kociančič. Ed altera. Goritiae Typis Mailing edit. 1875 s sl.; Al Novak, Msgr. dr. J. N. Hrast, Zgod. gor. nadškofije, Gor. 1951, 65-78 s sl.; M. Jevnikar, I. H., KolGMD 1974, 123; SBL I, 340-41.

Močnik

HRAST Silvo, gospodarski in politični delavec, r. 5. decembra 1921 v Trstu (Rojan), živi v Lj. Oče Ivan in mati Marija sta bila slaščičarja iz Zrenja v Istri. Osn. š. je dovršil v Mrbu, Tehniško sred. š. v Lj. Od 1941-46 je bil v NOB in JLA in dosegel čin rezervnega majorja ter je nosilec partizanske spomenice 1941. Službe: obratni tehnik v elektrarni Mariborski otok (1946), pomočnik in pozneje direktor Elektrotehne v Lj. (1. okt. 1946 - 11. dec. 1947), pomočnik dir. Inštituta za elektrovezve v Lj. (12. dec. 1947 - 31. jan. 1950), tehnični dir. nuklearnega inštituta Boris Kidrič v Vinči pri Beogradu (1. febr. 1950 - 28. febr. 1952), pomočnik dir. Inštituta za elektrovezve v Lj. (1. mar. 1952 - 31. avg. 1953), generalni dir. Iskre v Kranju (1. sept. 1953 - 27. jun. 1962), član IS SRS, rep. sekretar za industrijo in rep. poslanec (28. jun. 1962 - 9. maja 1963), poslanec Zveznega zbora, član odbora za industrijo in drugih odborov in komisij (10. maja 1963 - 30. sept. 1967), svetnik generalnega dir. Iskre (1. okt. 1967 - 30. jun. 1972), s 1. julijem 1972 je bil upokojen. Kot generalni dir. Iskre je bil član upravnega odb. Zvezne industr. zbornice in Zvezne zunanje trgov. zbornice; preds. sejma elektronike na Gospodarskem razstavišču v Lj. (s prekinitvami 16 let); preds. Jsle. gosp. delegacije v Iranu (1957) in v Zah. Nemčiji (okt. 1960). Kot član IS SRS je bil preds. stalne konference za rehabilitacijo invalidov (5 let) in preds. sveta nuklearnega inštituta Jožef Štefan v Lj. Kot zvezni poslanec je bil preds. upravnega odb. sklada B. Kidriča SRS (11 let), član parlamentarne delegacije v Vel. Britaniji in član parlamentarne delegacije zvezne skupščine v Etiopiji, Keniji, Zambiji, Tanzaniji in Ugandi (1965). Kot svetnik gener. dir. Iskre je bil preds. upravnega odb. Jsle.-it. trgovinske zbornice (2 leti), vodja gospodarske delegacije v It., preds. upravnega odb. Sklada B. Kidriča v Lj. Bil je tudi član glavnega odb. SZDL Slov., član nadzornega odb. za vso državo, važno mesto pa je imel tudi v KPS. V pokoju je honorarni svetnik Iskre, podpreds. Zveze radioamaterjev Slov., zunanji sodelavec Inštituta J. Štefan, Inštituta za elektroniko in vakuumsko

Prim.: NadškAGor in Dokumenti Central. sem.

tehniko, Fakultete za elektrotehniko. Za svoje delo je dobil vrsto nagrad, priznanj in odlikovanj: nagrada ministrstva za industrijo (1949), nagrada vlade FLRJ (1950), Orden za hrabrost, bratstva in edinosti II. stopnje, za vojne zasluge z zlatimi meči, za zasluge za narod, dela z rdečo zastavo I. stopnje, Grande uff. al merito della Rep. Italiana (febr. 1969), častni član Elektrotehnične zveze Slov. H. je velik strokovnjak in se je neprestano izpopolnjeval, zato je tudi veliko napravil.

Prim.: Osební podatki; Kojeko 1970, 355.

Jem.

HREŠČAK Alojzlj, šolnik in prosvetni delavec, r. 30. apr. 1886 v Sežani, u. 16. jan. 1979 v Lj., pokopan v Sežani. Po osn. š. je obiskoval pripravnico in učiteljsišče v Kopru, kjer je maturiral 1905. Usposobljenostni izpit je napravil 1907 v Gor. V letih 1905-21 je poučeval v Lokvi, od 1921-23 v Gorjanskem. Jan. 1923 so ga aretirali in za dva meseca in pol zaprli v sežanskem zaporu, nato so ga izpustili in odpustili iz službe. Od 26. mar. 1923 do 26. nov. 1926 je bil ravn. Delavskega konsumnega društva v Idriji. Ker mu je grozila konfinacija, je odšel v Jslo. V Lj. je po posredovanju učitelja in pesnika Engelberta Gangla dobil febr. 1927 mesto na osn. š. Ledina in tu poučeval do upokojitve 1946. H. je bil značajan, odločen in strpen človek, razgledan, sposoben in zavzet prosvetni delavec. Bil je preds. Društva učiteljev za sežanski okraj, aktiven član okrajnega šol. odbora, soustanovitelj Zveze jug. učiteljskih društev Julijske krajine, v kateri je zastopal levo usmerjeno učiteljstvo. Bil je zelo delaven član upravnega odbora in njenih odsekov. Visoko so ga cenili tudi it. socialistični krogi. V Lj. je bil med soustanovitelj Mladinske matice. Boril se je za stalno izobraževanje učiteljstva in mladine in v ta namen organiziral študijske krožke in izobraževalne tečaje, za katere je v Lj. napisal brošuro *Liberalizem*. Deloval je v raznih društvih, med drugim je vodil v Lokvi pevski zbor. Pomagal je pri sestavi učnih načrtov za osn. š. in pri izdaji raznih del mladinske književnosti. S strokovnimi članki je sodeloval v NZ, UT, v trž. UL pa je bil med najvidnejšimi sodelavci.

Prim.: Arh. zgod. ods. NSKT; podatki sina Dušana; Marisa Škerk-Kosmina, Učiteljski list - Il Foglio dei maestri sloveni e croati in Italia (1920-26); tesi di laurea in lingua e letteratura slovena, Università degli Studi di Trieste, anno. acc. 1978/

79; jk (J. Koren), V Lj. umrl A. H., PDK 21. jan. 1979, 7 s sl.

Kim.

HREŠČAK Anton, duhovnik, r. 14. okt. 1889 v Sežani v kmečki družini, u. 12. okt. 1935 v Vrhbovskem na Hrvaškem. Osn. š. je obiskoval v Sežani, gimn. v Trstu kot gojenec škofijskega konvikta, bogoslovje v Gor. Za duhovnika je bil posvečen 2. avg. 1903. Služboval je v Hrušici, v Dolini in v Rojanu v Trstu. 1908 je prišel v Slivje. Od tu je moral 30. sept. 1920 preoblečen zbežati v Jslo., ker se je zameril ital. zasedbenim oblastem, ki so mu doma napravile natančno preiskavo in mu zaplenile mnogo dragocenih strojev in orodja. H. je bil namreč zelo sposoben in nadarjen mehanik. Iz Lj. je 1922 prišel na Vrhbovsko na Hrvaškem. Tam je ostal do smrti. V Vrhbovskem je z bratom postavil mehanično delavnico, ki ji tedaj ni bilo enake med Reko in Zagrebom. Kljub zanimanju za mehaniko in za praktično delo sploh je vedno ostal vzoren duhovnik. Redno je pomagal žpku tudi pri katehizaciji. Eno leto je bil župni upravitelj v kraju Brod Moravice. Pri ljudeh je ostal v najboljšem spominu kot duhovnik in kot strokovnjak v raznih panogah mehanike. Bil je znan tudi kot čebelar, tako v Slivju kot na Hrvaškem. V SČ 1922 je objavil še danes zanimiv članek, v katerem je razložil, zakaj ne »prevešava čebel«.

Prim.: SkATršt; ž. arh. v Sežani in Vrhbovskem; Soklič, Istra.

Škerl

HREŠČAK Dušan, politik in časnikar, r. 14. dec. 1909 v Lokvi pri Divači. Oče Alojz (gl. čl.), mati Marija Lantieri. Osn. š. je opravil v Lokvi in nato 2 letn. realke v Idriji, kamor se je 1922 preselila družina, ko je bil oče kazensko premeščen na Vojsko zaradi protifašizma in slovenstva (oče je krajši čas potem služboval v Gorjanskem, bil aretiran in izgubil službo, nato bil za ravnatelja v Delavskem konsumnem društvu v Idriji, a nov. 1926 se je pred konfinacijo moral umakniti v Lj.). V Idriji je H. hodil še tri leta v mešč. š., nato se je družina preselila v Gor. in si v ul. Orzoni dobila stanovanje, ki je kmalu postalo zbirališče protifašistov: tu so litografirali Rdeči prapor in Delo, čakali na ponarejene potne liste in tu je bil aretiran Vatovec zaradi Kogejevega vohunstva. Po pripravnici je H. hodil v Istituto Commerciale, deloval v Prosvetni zvezi, prebiral marksistično literaturo in se udeleževal polit. tečajev za mladino. Tako avg. 1928 v Kanalskem

Lomu, ko je L. Bergant v Gor. ponoči likvidiral (21. avg. 1928) Viktorja Kogejja in še enega fašista; tečaj so prekinili, policija je zaprla H-a, brata Milana (padel v NOB pri Semiču) in druge mladince. Osumljen sodelovanja z Bergantom se je H. znašel pred posebnim sodiščem v Rimu in bil 11. maja 1929 po tridnevni razpravi in kljub pomanjkanju dokazov obsojen na 27 let in 1 mesec zapora. 10 let in 3 mesece je predsedel v it. polit. zaporih: najprej 2 leti v samici v Fossombroneju (Ancona), kjer je bil med zaporniki tudi Scoccimarro; po uvedbi zakonika Rocco (1931) je zapustil samico in bil premeščen v Lucio, kjer je bil takrat tudi A. Sfiligoj in kjer se je srečal s člani gibanja Giustizia e Libertà ter z anarhisti, v Fossanu (Cuneo) je bil skupaj z Barkovljanom Kolaričem in Tržačanom Frausinom, nato še v Castelfranco Emilia; zadnje mesece pred pomilostitvijo je prestal v Civitavecchii; v Trst je prišel za svoj 29. rojstni dan. Z vladnim odlokom je bil H. izgnan že marca naslednjega leta, ker je po očetu dobil jsl. državljanstvo. V Lj. je študiral kot privatist in 1941 maturiral na trg. akad.; medtem si je pomagal s prevajanjem upravnih aktov za banovino. Ob it. okupaciji je bil febr. 1942 interniran v Gonarsu in nato bil do sept. 1943 v taborišču v kraju Renicci pri Anghiariju (Arezzo). Dec. 1943 je bil v Trstu, dobil stik z OF in odšel na Kočevsko, bil vključen v propagandni odsek 18. divizije, nato je bil v VII. korpusu in končno na glavnem štabu; dodeljen je bil redakciji LdP. Maja 1945 je prišel v Trst in bil v uredništvu Tanjuga; kmalu je prevzel tiskovni urad PNOO, od 26. nov. 1945 do sklenitve mirovne pogodbe je bil nato odgovorni urednik PDK. Do Kominforma je bil v odboru za mednarodno akcijo za obnovo kulture domov, po jun. 1948 je prevajal v it. protikominformovske članke za it. liste v Trstu in na Reki. Jeseni 1948 se je vrnil k PDK, kjer je ostal do maja 1965; v glavnem je pisal o it. notranji polit. Na tiskovnem oddelku dežele F-Jk je delal od 1967 do upokojitve (1. januarja 1975). V vsem povojnem obdobju je H. deloval v polit. organizacijah in bil v glavnem odboru NSZ, po njenem razpustu pa v trž. federaciji PSI. 1962 je kandidiral in bil izvoljen (največ preferenc) na listi PSI na občinskih volitvah v Trstu. Z levosredinsko koalicijo je 1965 postal prvi slov. odbornik v zgodovini trž. občinskega sveta. Dogodek je sprožil silno protislovensko kampanjo desničarskih krogov v Trstu in H. je doživel hrupno ma-

nifestacijo pod lastnim stanovanjem v ul. Brunner. Piccolo je tedaj posvetil tej zadevi celo stran in med drugim očital H-u, da se je bojeval za priključitev Trsta Jsl. 1966 in 1971 je bil potrjen na občinskih volitvah in bil vrsto let odbornik z različnimi funkcijami (za zdravstvo in higieno, ekonomat, socialno skrbstvo, javne ind. storitve, davke in pristojbine, proračun) vse do 1971, ko je propadla levosredinska koalicija. V tem času je skušal utrditi odprtost do slov. manjšine, ki je prišla do izraza 1965. 1978 ni več kandidiral. Zdaj zastopa občino v izvršnem svetu v SSG. Je preds. GlasbM in jo zastopa v kulturni komisiji SKGZ.

Prim.: Z. Jelinčič, D. Hreščak ob petdesetletnici, PDK 15. dec. 1959; Govor D. H. o pravicah Slovencev v občinskem svetu, PDK 6. jul. 1963; revija Trieste, št. 67, maj-junij 1965; Picc. 7. avg. 1965; PDK 24., 25. in 28. jul. 1965; 8. avg. 1965, 5; J. Koren, Ob 60-letnici D. H., PDK 14. dec. 1969, s. sl.; KatG 30. nov. 1967; A. H., PDK 21. okt. 1977; osebne izjave (julija 1978).

S. P.

HREŠČAK Marija Aleksandra (pri krstu Vladimira) OSU, pesnica in pedagoška delavka, r. 25. jan. 1915 v Trstu. Oče Matija, mizar, iz Sinadol pri Senožečah, mati Frančiška Janežič, iz Višnje gore na Dolenjskem. Predšolska leta je preživljala v Višnji gori, kamor se je družina preselila iz Trsta pred It., in potem na Bledu (do 3. razr.), nato v Slavoniji, pa spet v Kočevju (bila v Marijinem domu, zavodu ss. usmiljenk). Kasneje se je iz Grosuplja vozila v Lj. Po meščanski š. je z maturo prešla na drž. učiteljsko š. v Lj. in mat. 1936. Spomladi 1937 vstopila kot kandidatka k lj. uršulinkam, 1938 odšla v postulat v Mekinje in še isto leto stopila v noviciat ter naredila prve zaobljube. Nato odšla v juvenat v Lj. Tu poučevala tri leta na vnanji osn. uršulinski š. 1943 opravila večne zaobljube, nato premeščena na notranjo učiteljsko vadnico. Kasneje je zbolela in od 1947 skupaj s samostansko družino bila pregnana v Škofjo Loko. Leta 1956 morala s sestrami v Mekinje. Medtem ko vsa ta leta do prihoda v Mekinje ni poučevala, je 1959 spet začela s katehizacijo, s čimer se ukvarja še danes. Vmes je bila le deset mesecev na tretji probaciji v Rimu in na dveletnem katehetskem tečaju na Teološki fakulteti v Lj. H-ova je tudi knjižničarka samostanske knjižnice. Pesnikovati je začela zelo zgodaj, že v 13.-14. letu. Prvi pesmici (*Pomlad, Istri*) sta bili objavljeni v NRod (1930-31, 285; 1931-32, 36). Na učiteljsko je bila predsednica

literarnega krožka, vendar ni ustvarjala. Pač pa je za interno uporabo v noviciatu napisala nekaj priložnostnih religioznih pesmi. V revijalnem tisku pesmi ni objavljala, razen v NM II/1971, kjer je bilo objavljenih 9 njenih pesmi in kratek zapisek o pesnici s sl. Izdala je dve pesniški zbirki: *Cešnjevi cvet* (1969), ki v štirih ciklih (Srečanja, Smehljaji zemlje, Ob očetovih nogah, Prigodne) prinaša 65 pesmi, ter *Nova rast* (1973), ki obsega prav tako štiri cikle (V luči odrešenja, Utripi življenja, Stoletna školjka, Dodatek prirodnih) z nad 70 pesmimi. Obe zbirki je opremila in ilustrirala m. Ksaverija Pirc, uršulinka na Tajskem (Siam), izdal pa uršulinski samostan v Mekinjah. V rkp. ima že gradivo za novo zbirko.

Prim.: NM 1971, 8. str. 302 s sl.; podatki pesnice v pismu z dne 10. apr. 1978.

Ured.

HRIBAR Anton, učitelj, zborovodja, skladatelj, r. 4. jun. 1839 v Zg. Tuhinju pri Kamniku, u. 8. maja 1887 v Gorici. Dopršil je osn. š. v Kamniku, nižjo gimn. in učit. v Lj. Kot učiteljskičnik je zložil lat. mašo in pogosto nadomeščal Kamila Maška na orglah. 1857 je dobil mesto začasnega učitelja pri Sv. Jakobu v Lj., 1858 v Kranju, 1859 v Vipavi in tu je 1862 postal stalni učitelj. S svojim številnim mešanim zborom je nastopil v Gorici pri otvoritvi Čitalnice. 1865 je dobil mesto na deški vadnici v Gor. in 1879 postal njen vodja. V Gor. je razvil veliko glasbeno dejavnost: učil na raznih zavodih, vodil čitalniški pevski zbor, zbor slov. srednješolcev in ustanovil PD Slavec. Veljal je za izrednega zborovodjo in organizatorja. Marljiv je bil tudi kot skladatelj in njegove skladbe so se širile s prepisovanjem. Nekatere njegove pesmi so na Goriškem ponarodele: *Slovenka*, *Slovan*, *Slavček*, *Pobratimija*, *Kvišku*, *sinovi*, *Ivanka Slovenka* za dvospev, moški glas in klavir. Napisal je tudi nekaj kantat, glasbo k igrama Antona Klodiča (gl. čl.) *Novi svet* in *Materin blagoslov*. Za spevoigro *Prepir o ženitvi* mu je deželni odbor v Lj. podelil visoko nagrado 80 gold. Poleg tega je zložil še nekaj maš in precej c. pesmi. Znameniti avstr. kritik in est. Eduard Hanslick (1825-1904) se je pohvalno izrazil o njegovih skladbah. Njegovo zapuščino je dobil A. Hribar. Bil je dober in blag prijatelj, kot učitelj vesten, marljiv in tenkočuten. Zaradi zaslug v šoli mu je podelil cesar zlat križec. »H. je s svojo vitalno organizacijsko voljo in z visoko umetniško poustvarjalno močjo postavil temelje pevskemu delovanju v času či-

talnic na Vipavskem in Goriškem in ni bilo moža do konca 19. stol., ki bi ga v tem pogledu presegel« (Jelerčič).

Prim.: SBL I, 352; E 1887, 38, 48; 1888, 25; LZ 1887, 441; KMD 1888, 87; CG 1907, 68; Gabršček I, 67-69, 147; Rakuša, 71; Cvetko III, 190 pass.; Cvetko, Stoletja 229; Trobina, 119; Jelerčič, 79-80 pass.

Har.

HRIBAR France, speleolog in hidrolog, r. 5. dec. 1915 v Lj. Oče Franc, višji oficial, mati Marija Sušnik. Po gimn. maturi 1936 v Lj. študiral biologijo in diplomiral 1941. Med zadnjo vojno je bil nekaj časa interniran v Trevisu in Padovi. Po osvoboditvi je bil gimn. prof. pripravnik na Ravnah na Koroškem in v Postojni, od 1952 do 1958 asistent in do 1962 strokovni sodelavec v Inštitutu za raziskovanje Krasa SAZU v Postojni. Poslej je nameščen v Hidrometeorološkem zavodu SRS v Lj. Na prvem jsl. speleološkem kongresu v Postojni 1954 je poročal o tehniki raziskovanja jam (izšlo v kongresni publikaciji 1955), na mednarodnem kongresu za alpsko meteorologijo na Bledu pa o temperaturni in vegetacijski inverziji v Smrekovi dragi v Trnovskem gozdu (izšlo v nem. v VIe Congrès International de Météorologie Alpine, Bgd 1962). Sodeloval je pri raziskavah mnogih jam na slov. Krasu. Je soavtor razprav: v Acta carsologica: *Podzemeljski svet Prestranškega in Slavinskega Ravnika* ter *Habečkov brezen* (1/1955), *Prispevek k poznavanju podzemeljske Pivke* (2/1959), *Draga pri Pomikvah* (3/1963); v Proteusu: *Hidrografija Črne jame* (22/1959-60) in *Jama Čednikova kašča* (24/1961-62); v GV: *Sajevoško polje* (36/1965). V Varstvu narave je izšel njegov prispevek *Stara tisa pod Nanosom* (I, 1962). V TurV je objavil članka *Raziskovanje Postojnske jame in Planinstvo v okolici Postojne* (3/1955), v SlovJ pa *Postojnski jamski muzej* (11. jan. 1952).

Prim.: Biografije in bibliografije znanstvenih in strokovnih sodelavcev SAZU, 1976, 292-293.

Svk.

HROVATIN Angel, pevec in kulturni delavec, r. 25. okt. 1910 v Briščkih pri Trstu, u. 29. jan 1965 v Mar del Plata (Argentina). Oče Matija, kmet, z Opčin, mati Frančiška Zavadlal. Osnovno šolo je obiskoval na Opčinah, Proseku in zopet na Opčinah. Najprej je bil trgovski vajenec v Barokvljah in nato na Opčinah. Zgodaj se je začel učiti mandolino; imel pa je tudi prijeten glas in ljubil je poučne knjige. Na njegovo prigovar-

janje je oče prodal kos zemljišča in z izkupičkom se je H. 1929 odločil in z mnogimi Primorci odšel v Argentino in se ustavil v Buenos Airesu. Najprej se je zaposlil kot kamnoseški delavec in se vključil v kulturno-prosvetno življenje slovenske skupnosti v B. A. Kmalu je prišel v Internacionalni zbor in z njim pogosto nastopal. Ker je imel lep glas, ga je sopranistka gledališča Colón iz B. A. sprejela kot učenca. Po 1945 se je učil solopetja pri prof. Cesarju in začel pripravljati svoj operni repertoar. Pri nastopih je žel uspeh za uspehom. 1949 je prvič nastopil v gledališču Marconi v B. A. in pel vlogo baritonista v Verdi-jevi operi Aida. Takoj je dobil pogodbo za celo sezono. Aidi so sledile Traviata, Glumači, Cavalleria rusticana in Rigoletto. 1953 je bil sprejet v gledališče Colón in postal pravi operni pevec, a že 1957 je pripravil samostojen koncert v El Círculo v Rosariu, kjer je pel Schubertove, Schumannove in Brahmsove skladbe. Gojil je tudi slov. pesem in nastopal v slov. kulturnem domu v B. A. Na plošče je posnel pesmi: N'mau čez izaro, Zajčevo Mornarsko, narodno En starček je živel in rusko Kraguljčki v priredbi Lojzeta Bratuža. Umrl je za srčno kapjo.

Prim.: L. Rehar, Liki iz naše preteklosti, predavanje na RAITrsta 5. jan. 1973; C. Kron, A. H. pevec in umetnik, Glas Zarje, posebna številka, posvečena Hrovatinu, 31. jan. 1965; ponatis Krenovega članka v PDK 9. avg. 1981, 5 s sl.

Šah

HROVATIN Anton (Bekárjev), duhovnik, sin kmeta Mateja in Marije Svab, r. na Opčinah pri Trstu, h. št. 29, 28. dec. 1803, u. v Trstu 18. nov. 1887, naslednji dan pokopan na Opčinah. Po končanih študijah je 23. sept. 1827 prejel mašniško posvečenje. Služboval je kot kpl v Tomaju in pri Novem sv. Antonu v Trstu. 1836 je postal katehet (scuola normale; scuola primaria normale) in pozneje član več šolskih komisij. 1850 ga najdemo kot župnika pri Starem sv. Antonu v Trstu, kjer ostane do 1863, ko prevzame kot žpk vodstvo župnije Novega sv. Antona. Bil je tudi zadnji kaplan okoličanskega bataljona (cappellanus militiae territorialis Tergesti). 1863 je bil izvoljen v II. municipalni svet kot edini Slovenec izmed šestih predstavnikov okoličanskih »posestnikov«, ker je po starših podedoval rodno hišo in posestvo. H. je bil vedno »vzoren duhovnik, oče sirot in zapuščenih in zvest slovenski domovini. Bil je zaslužen za Cerkev in državo, sploh za občni blagor« (E 1887). Njegovo delo je našlo priznanje pri višjih cerkvenih in državnih

oblasteh: bil je papežev komornik (monsignor), častni kanonik trž. stolnega kapitlja (imenoval ga je 1869 škof Legat), konzistorialni svetovalec, cesarski svetnik in vitez reda cesarja Franca Jožefa (imenoval ga za 60-letnico mašništva). Poročila o njegovem delu, zlasti ob praznovanju diamantne maše (60-letnice) poudarjajo predvsem njegovo dobrodelnost. Za diamantno mašo je npr. dal ubožnim openske župnije 200 gold., Družbi sv. Cirila in Metoda v Trstu 100 gold. S testamentom je razdelil svoje imetje med člane svoje družine. Njegovi potomci so imeli pravico do letne podpore 40 gold., če so nadaljevali šolanje na višjih šolah. V ta namen je bil ustanovljen pri takratni Trž. hranilnici poseben sklad, za katerega ni znana višina zneska in je po vojni 1919 usahnil. V testamentu omenja, naj se na dan sv. Simeona vsako leto razdeli po 1 gold. med najpotrebnejše openske reveže.

Prim.: Folium Terg.; ŠkATršt; žpk arh. Opčine; ZD 1886, 358, 400; E 19. nov. 1887; J. Merku, »Fatti di luglio«, Zaliv 1972, št. 34-35, str. 48-49; Vas, ljudje in čas - zgod. Opčin, Trst 1975, 57-58, kjer je tudi fotografija rojstne hiše (Bekárjev berjač).

Skerl

HROVATIN Ivana Stanka, prosvetna, sindikalna in politična delavka, r. 13. mar. 1929 v Trstu, živi na Opčinah pri Tr. Oče Stanko je bil delavec, mati Ivana Wilhelm. Dopršila je it. osn. in sred. š. in dve leti učiteljišča G. Carducci v Tr., opravila v š. letu 1945/46 šestmesečni tečaj za pomožne učitelje v Tolminu, jan. 1947 učiteljski tečaj v Celju in učiteljsko maturo v Portorožu (24. jan. 1947). Istočasno je od sept. 1946 do febr. 1949 službovala na Koprskem. Febr. 1949 se je vrnila v Tr. in se vpisala v 3. letnik slov. učiteljišča A. M. Slomšek, kjer je naslednje leto maturirala. Poučevala je na slov. osn. š.: Mačkolje (1950-52), Sv. Križ (1952-53), Salež (1953-58), Trebče (1958-62), Barkovlje (1962-67), Repentabor (1967-74), Opčine (1974 dalje). Vmes je bila na izpopolnitvi v Lj. in je 25. nov. 1975 diplomirala iz slov. jezika in književnosti na PA. Bila je med ustanovitelji Sindikata slov. šole (1956) in dolga leta odb., odgovorna za pedagoški odsek. Odsek je organiziral skupne medšolske prireditve v Avditoriju in v Kulturnem domu. Vsa leta se ukvarja s politiko v KPI in je bila obč. svetovalka (27. maja 1956-20. sept. 1957) in pokrajinska (od 3. maja do nov. 1966). Dve mandatni dobi je bila član deželne komisije za slov. šole, nato član šol. sveta za didaktično ravn. na Opčinah. Deluje v PD

Tabor na Opčinah, kjer je v odb. od 1969 in preds. od 1976. V PDK in Delu poroča o delovanju PD Tabor in o drugih kulturnih dogodkih.

Prim.: Osební podatki; Vas, Ljudje in čas. Zgod. Opčin, Tr. 1975, 225-29; časopisna poročila o obč. zbórh SSŠ in PD Tabor; Delo Trst 19. maja 1956, 5 sl.

Jem.

HROVATIN Lucija roj. **KALC**, prosvetna delavka, r. 11. dec. 1908 v Trebčah pri Trstu, živi na Opčinah pri Tr., kamor se je družina preselila po prvi svet. vojni. Oče Anton je bil stražar mestne varnosti in trgovec z gorivom, mati Ana Možina. Dovršila je Ciril-Metodovo meščansko in dvorazredno trgovsko š. v Tr. in se nato zaposlila v lekarni na Opčinah. Nekaj dni po ustrelitvi bazoviških junakov (6. sept. 1936) so jo odpustili iz službe, ker je v lekarni jokala po Ferdu Bidovcu, ki je bil njen sošolec. Poročila se je z dr. Serafom Hrovatinom, ki pa zaradi fašizma ni mogel delovati v Tr., zato se je družina preselila v Casarso v Furlaniji. Po zadnji vojni se je vrnila na Opčine. H. je začela kot dijakinja 1923 sodelovati pri mladinskem društvu Prosveta na Opčinah kot šepetalka. Sodelovala je že pri prvih igrah, ki jih je openska igralska družina postavila na oder, kot so: Petrčkove poslednje sanje, V kraljestvu palčkov, Miklova Zala idr. (opis tega in poznejšega prosvetnega dela je v knjigi *Vas, Ljudje in čas. Zgodovina Opčin*, 212-31). Po vrnitvi 1945 se je pridružila PD Opčine, ki se je 1967 združilo s PD Andrej Čok in si nadelo ime PD Tabor. V društvu je odbornica in skrbi za dramsko delovanje in klasični balet ter se vneto zavzema za društveni razvoj na vseh poljih njegovega delovanja. Od 1978 skrbi za otroško folklorno skupino. Sodelovala je pri sestavi knjige *Vas, Ljudje in čas. Zgodovina Opčin* (Tr. 1975), in sicer pri poglavjih Prosvetna dejavnost ter Šport in športno udejstvovanje. Za svoje delo je dobila več priznanj.

Prim.: Os. podatki; A. Rustja, Petrčkove sanje, Dan II, 1972, št. 2-3, 25-7; Vas, Ljudje in čas. Zgod. Opčin, Tr. 1975, 5 (skupinska sl.), 225, 229; Mir. Kapelj, Življenjski jubilej gospe Lucije Hrovatin, roj. Kalc, PDK 10. dec. 1978 s sl.; L. H., Gosp 15. dec. 1978.

Jem.

HUDALES Oskar, mladinski pisatelj r. 18. avgusta 1905 na Žagi pri Srpenici na Tolminskem, u. 16. decembra 1968 v Mariboru. Oče Jožef je bil poveljnik carinikov na it.-avstr. meji, mati Frančiška Leban. Med prvo svet. vojno 1915

se je družina preselila na očetov dom v Gornjo Savinjsko dolino, zato je H. dovršil nižjo gimn. v Celju, učit. v Mrb. Učiteljeval je na Kapli na Kozjanskem in se 1926 poročil s Hedviko Matelo, od 1928 je bil v Šmartnem ob Paki. Med zadnjo vojno so ga 1941 Nemci izselili v Srbijo in tu je bil med organizatorji prve čete slov. partizanov, v Užicu v upravnem odb. Borbe, po vojni v njenem ured. Delal je tudi v propagandnem oddelku Vrhovnega poveljstva in v zveznem ministrstvu za prosveto v Bgdu. Ko se je vrnil v Slov., je bil glavni nadz. za šolstvo na ministrstvu za prosveto v Lj. Ko je napisal knjigo *Sovjetska zveza* (Celje 1947), »kakor sem jo spoznaval in spoznal« (Dial 1969, 126), so ga ob Informbiroju izključili iz KP, po upokojitvi pa se je umaknil iz javnosti in se naselil 1950 v Mrbu. Kot 23-letni učitelj je spoznal, da mladina rada bere, nima pa primernih knjig: »Zato sem poskušal sam napisati kaj takega, kar bi zadovoljilo mlade bralce in jim tudi koristilo, ne da bi hkrati tudi vsiljivo poučevalo in moraliziralo.« (Knjiga 58, 382). Spočetka se je ves posvetil mladinski lit. in obledal različne zgodovinske dogodke, razvoj tehnike, raziskovanje tujih dežel, lepoto domače zemlje itd. Začetnik je tudi poljudnoznanstvenega pisanja za mladino. Napisal je nad 40 knjig za mladino in odrasle; mnoge so izšle v ponatisu, 52 mu jih je založila mrb. založba Obzorja. Pisal je v Zk, NR in Razore, po vojni v Cicibana in Pionirja. Prva samostojna knjiga je *Gmajna* (Celje 1931), kjer je opisal svojo mladost med vrstniki. Sledile so ji pomembnejše: *Postelja gospoda Fibriha* (1936), *Zgodbe o bombažu* (1939), *Triglavov polet* (Trst 1945), *Med vulkani in atoli in Ubežnik* (1946), *Mladost med knjigami* (1952), deset ilustriranih knjižic pod skupnim naslovom *Bilo je nekoč: Pralovec Geg - Gun najde ječmen; Faraonov praznik - Junaški Spartak; Na veliko pot - Slovenski knez; Pogubni oblak - Črna smrt; Rdeči polmesec; Gradovi padajo; Pot v neznano; Sod s knjigami; Grenki kruh; Korak čez prag* (1956), *Veselo potovanje* (1957), kjer na živahen način opisuje izlet po Sloveniji (tri izd.), *Ugrabljeni bogovi* (1958) so pravi pustolovski roman v duhu Karla Maya, *Na domači zemlji in Fata morgana* (1960) o manj znanih raziskovalcih, *Taborenje ob Črnem jezeru* (1967) in *Zlati krompir* (1968). Za odrasle je poljudno opisal Tibet v knjigi *Streha sveta* (1955) in napisal štiri zgod. romane: *Vrnuitev v življenje* (1958) obravnava borbo za celjsko dediščino, usta-

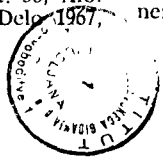
novitev lj. škofije in propad gornjegrajske opatiije z vrsto zgodovinskih osebnosti in življenjsko usodo kiparja Florijana Prepadnika in njegovega sina Andreja. *Križar Lenart* (1962) je roman o Slovencu, ki se je udeležil križarskih vojsk in doživel vse grozote saracenskih napadov. Ob junaku je razgrnil sliko tedanjega slov. podložniškega življenja, nastajanje meščanstva in obrtništva ter tedanji Oglej, žarišče krščanstva med Slovenci. *Med dvema svetovoma* (I. del 1962, II. del 1963) je nastal ob 1.100-letnici panonsko-slov. kneza Koclja; ta se je odločil za slovansko bogoslužje sv. bratov Cirila in Metoda in se tako postavil med dva svetova, latinskega in nemškega, ki sta ga strla. *Požar krvi* (po smrti 1969) je nadaljevanje prejšnjega romana in posvečen 1900-letnici Ptuja. Sem so se zatekli potomci kneza Koclja, ko so Ogri porušili Blatograd. V vseh teh zgod. delih je H. natančno preštudiral snov in dobro poustvaril tedanje razmere, manj so se mu včasih posrečili tedanji ljudje. H. je izdal v prvih povojnih letih kot rkp. tri zgod. knjige in eno zemljepisno za nižje strok. š. Prevedel ali priredil je tudi več tujih del: Karl May, *Winnetou* (1953, tri knjige, 1615 str.); *Lov za milijoni*, priredil po prevodu A. Jeharta (1955, tri knjige, 1467 str.); Wilhelm Hauff, *Zgodbe o kalfu Štrku* (1953) in *Mali Muk* (1954); Brata Grimm, *Snežanka in Rožanka* in druge pravljice (1954); H. Sienkiewicz, *Potop*, priredil po prevodu R. Moleta (1956, dve knj., 1084 str.); Zane Grey *Grmeča gora* (1958); Ritchie Calder, *Na mrzlem severu*, prevedla Heda in O. H. (1964); Wolfgang in Angelika Bator, *S poti v Damask* (1967). Uredil je pionirsko branje za peti razr. *Na domači zemlji* in priredil pravljice iz pragozdov Zadnje Indije *Deklica in udav* (1954).

Prim.: Žpk arh. Srpenica; EJ IV, 287; S. Janež, *Zgod. slov. knjiž.*, Mrb 1957, 615; ZSS VI., 412; W. Hauff, *Ladja strahov*, Mrb 1955, spremna beseda O. Hudalesa: Srečanje s Hauffovimi pravljicami, 27-51; Cv. A. K., *Vrnitev v življenje*, Knjiga 58, 382-86 razgovor s pisateljem in sl.; M. Jevnikar, *La letteratura giovanile jugoslava*, Milan 1968, 152-53; Isti, O. H. umrl, LitV 1968/69, 92-3; Isti, O. H., KolGMD 1970, 71-2; J. Švajncer, *Kaj je človek?*, Dial 1969, 124-29 (razgovor); Postelja g. Fibriha (1969), B. Gerlanc uvod o avtorju; MohBibl pass.; Bibl. ZO Mrb 1970 pass.; o posameznih knjigah so poročali: Postelja g. Fibriha, VI. Novak, M 1936, 393; V. Winkler, SodP 1970, št. 3-4, 154-55 - Mladost med knjigami, G. Šilih, Večer 1952, št. 92; Fr. Šrimpf, NO 1952, 480-3 - Veselo potovanje, M. Švajncer, Večer 1967, št. 228; Fr. Roš, Tednik (Celje) 1967, št. 36; Alb. Žerjal, PDK 1967, št. 17; J. Švajncer, Delo 1967,

št. 65; Knjiga 67, 339-40 - Ugrabljeni bogovi, T. Pavček, LdP 1958, št. 7; B. Hofman, Večer 1958, št. 76; Knjiga 57, 498-502 - Fata morgana, G. Hafner, Knjiga 60, 197-200 in NO 1960, 375-78; Sl. Rupel, PDK 1960, št. 284; Fr. Šrimpf, Večer 1960, št. 274 - Taborjenje ob Črnem jezeru, J. Švajncer, Večer 1967, št. 97; Knjiga 67, 154 - Zlati krompir, Dr. Vresnik, Delo 1968, št. 168; L. Smasek, Večer 1968, št. 156; Knjiga 68, 294 - Vrnitev v življenje, J. Šilrer, NRazgl 1959, 222; M. Jevnikar, Medd IV, 1958, 317; Fr. Šrimpf, NO 1959, 289-90; Mar. Kramberger, NSd 1959, 841-42 - Križar Lenart, NO 1962, 477-78; Sl. Rupel, PDK 1963, št. 169; G. H., Knjiga 62, 163; M. Jevnikar, Medd 1964, 101-02 - Med dvema svetovoma, Knjiga 62, 134 in 63, 146-47; St. Blažič, PomV 1963, št. 42; PDK 1963, št. 279; Mar. Švajncer, Večer 1963, št. 300; J. Zupančič, PDK 1964, št. 4; M. Jevnikar, LitV 1963/64, 189-91 in Medd 1964, 215-17 - Požar krvi, Jak. Emeršič, Tednik 1969, št. 15; Sl. Rupel, PDK 1969, št. 158; Mar. Švajncer, Večer 1969, št. 140; Dim. Rupel, NRazgl 1969, št. 13, 396-97; Knjiga 69, 9-10; LPJ II, 414-15 sl.

Jem.

HUDALES Zoran, pesnik, pisatelj in dramatik, r. 16. nov. 1907 v Bovcu, živi v Lj. Oče Jožef je bil poveljnik carinikov na it.-avstr. meji, mati Franciška Leban, brat Oskar pisatelj (gl. čl.). V osn. š. je hodil v Gorici in v Strnišču (Kardeljevo) pri Ptuj, v meščansko v Ptuj (1920-23), učiteljske v Mariboru (1923-28). Učiteljjeval je v Rogatcu (1929-31), Rajhenavu in Senovem (1932-41). Ob zasedbi so ga Nemci pregnali na italijansko zasedbeno ozemlje. Že v jeseni 1941 je začel delati za OF, sept. 1943 je odšel v partizane in bil načelnik AGITPROPA OOOV v Grosuplju in Novem mestu, od dec. 1944 član OZNE v Beli krajini. Po vojni je bil šef kabineta na Ministrstvu za notranje zadeve v Lj. (1947-58), načelnik personalnega odd. (1958-65), ko je stopil v pokoj. Bil je urednik *Kurirčka* (1961-65) in *Strokovnega lista* (1964-67). Prve mladinske pesmi in črtice je objavil v Sokoliču (1932-33), potem v Našem rodu, po vojni v Cicibanu, Pionirju, Kurirčku idr. Pesmi, članke in kritike je priobčeval v Našem dnevu (1936/37), po vojni v LdP, DL, Delu, NRazgl itd. 1939 je izšla v Kamniku njegova zbirka proze *Tam za turškim gričem*. Po vojni mu je izdala MD v Celju tri knjige iger: *Zelena vrhica* (1946) je igra o likvidaciji nasprotnika partizanov. *Tri enodejanke* (1946) obsegajo tri povojne skeče: *Sestanek*, *Politika*, *Vrnitev* in so zasnovane preprosto in nedomiselno. *Korak s poti* (1948) je 3-dejanka, ki se razpleta pozimi 1943-44 in prikazuje vzpostavljanje ljudske oblasti na osvobodjenem ozemlju. Napisal je tudi mladinsko povest

v verzih *Nejček* (Lj. MK 1949), v kateri je glavni junak Nejček, ki gre skozi vso vojno, najprej kot kurir, potem kot borec. Skoraj 30 let pa je s sodelavci sestavljal knjigo *Občina Trebnje v NOB*, kronologija (Lj. 1975, 891 str.). Iz ruščine je prevedel: A. Beljajev, *Glava profesorja Douella* (1959) in A. Nasibov, *Asker* (1963). Psevdonimi: Zoran Senovski, Trubar, Bojan Gruden.

Prim.: J. Koruza - Fr. Zadavec, Slov. književnost 1945-1965, II. knj., Lj. 1967, 48, 58; Knjiga 75, 378-79; LPJ II, 415 s sl.

Jem.

HUMAR Jožko, sodnik in kulturni delavec, r. 6. nov. 1914 v Biljah pri Gorici, živi v Novi Gorici in slušbuje v Beogradu. Oče Rudolf je bil učitelj, pod fašizmom prestavljen v Ostri pri Anconi, kjer je ostal eno leto, 1929 pa prešel v Jslo. in poučeval v Solčavi in Starem trgu pri Rakeku. Mati Milka Simčič. Osn. š. je dovršil v Biljah, prva dva razr. realne gimn. v Gorici, 1929 je odšel v Jslo. in v Mrbu nadaljeval študij na klas. gimn. (1929-35). Pravo je študiral v Beogradu (1935-39), po diplomi in odsluženju vojaškega roka se je na lj. pravni fakulteti vpisal v doktorski tečaj. V Mrbu je v dijaških letih sodeloval v društvu »Bran-i bor«, ki je širilo narodno zavest v severnih obmejnih krajih. V letih 1938-40 je bil tukaj delaven tudi v političnem gibanju Zveze delovnega ljudstva. Od 1. nov. 1940 do 1. febr. 1941 je v Mrbu izdajal in urejal polmesečnik *Novi problemi*, ki je obravnaval politična vprašanja z marksističnega stališča (izšlo 6 št., 5. bila zaplenjena). V letih 1938-40 je dopisoval v mrh Večernik in tednik Neodvisnost. Ob izbruhu vojne je odšel kot prostovoljec in prišel do Karlovca, od tod se je zatekel k sestri Cvetki, ki je bila v Splitu poročena z glasbenikom Tavsom. V Splitu se je preživljal z inštrukcijami, 16. nov. 1944 pa je stopil v NOV. Najprej je bil borec v III. Prekomorski ud. brigadi, kot borec minometalske čete pa se je udeležil bojov za Mostar in Bihać. Marca 1945 je bil imenovan za vojnega dopisnika III. Prekom. brigade, urejal brigadni list Prekomorec in bil član brigadne igralske skupine. V vojski je ostal do dec. 1945. Marca 1946 je postal pri OLO Murska Sobota referent za narodno imovino, potem tajn. pomočnik. Avg. 1947 je bil imenovan za upravnika opekarne v Puconcih pri Murski Soboti. Febr. 1948 je bil sprejet v KPJ, maja pa se je preselil v Tolmin kot rav. okrajnih podjetij, mar. 1949 je postal preds. okrajne planske komisije. V začet-

ku avg. 1950 se je preselil z družino v Novo Gorico, kjer je nastopil mesto pomočnika okrož. tožilca. Jul. 1954 je bil imenovan za tajn. OLO Nova Gorica, poleti 1962 za sodnika pri Okrož. sodišču, 1967 za preds. okrož. sodišča. Tega leta je postal tudi odb. in podpreds. obč. skupščine Nove Gorice. V tej vlogi je skrbel predvsem za področje družbenih služb. V začetku 1971 je bil izvoljen za sodnika Vrhovnega sodišča Jsle., po sprejetju ustave 1974 za sodnika Zveznega sodišča, kar je še vedno. V Novi Gorici je aktivno deloval na kulturno-političnem področju. Več let je bil preds. okrajnega sveta ZKPO. Med drugim je skrbel za ureditev kulturno-prosvetnih domov, za poživitev delovanja pevskih zborov na Goriškem, za organiziranje potujoče knjižnice in za kulturno-prosvetno sodelovanje z zamejskimi Slovenci. Poleg Milota Vižintina je bil pobudnik za ustanovitev goriškega gledališča, zdaj Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici. 1965 je bil preds. iniciativnega odbora za ustanovitev gor. revije, ki je tega leta začela izhajati kot *Goriška srečanja*. 1978 so se združila z Obalo in Idrijskimi razgledi in izhajajo zdaj kot primorska revija za družbeno-politična vprašanja pod imenom *Primorska srečanja*. Kot tajn. OLO Nova Gorica je skrbel tudi za vzgojo potrebnega upravnega kadra, za zbiranje starega arhivskega gradiva, bil pobudnik za ustanovitev administrativne š. v Novi Gorici ter preds. iniciativnega odb. za ustanovitev Delavske univerze v Novi Gorici. Pisal je v SPor in PrimN o kulturnem življenju na Primorskem in članke v SPor, PrimN, Borca, Teorijo in prakso, Goriška srečanja, Primorska srečanja, Občana in Pravnik. 1959 je dobil štipendijo Združenih narodov in je bil 4 mesece na strokovnem izpopolnjevanju v ZR Nemčiji, kjer je preučeval lokalno upravo. O svojih doživetjih je napisal poročilo, ki ga je objavil Zvezni zavod za javno upravo v Bgd. Kot sodnik Vrhovnega sodišča Jsle. je sodeloval v komisiji za vprašanja občine, ki je preučevala zadevni material za novo ustavo iz 1974. Več let je bil član volilne komisije Zveznega zbora skupščine SFRJ. Izdal je: *Goriški zbornik* (NGor. 1957, odgovorni ur. in dva članka); *Osnove družbene in gospodarske vzgoje za mladinske oddelke* (Lj. 1962); *Učbenik o upravnem postopku* (Časopisno-založniško podjetje Soča, NGor. 1964); *Občina in občan* - oris in razvojne težnje samoupravne občine v SFRJ s posebnostmi v SR Sloveniji (Cankarjeva zal., Lj. 1970); skupaj s Hakijo Kozarčaninom in

Ljupčem Mirovskim pripravil za tisk *Ustavo SFRJ in ustave soc. republik in pokrajin z obsežnim registrom pojmov* (Prosveta, Bgd 1974); *Komentar zakona o deviznem poslovanju* (Prosveta, Bgd 1975); *Primož Trubar rodoljub ilirski* (Lipa, Koper 1980, 576 str.). Za delo je dobil medaljo za hrabrost (1953), Red zasluge za narod s srebrno zvezdo (1968), Red dela z rdečo zastavo (1974) in nagrado obč. Nova Gorica (1972).

Prim.: Osební podatki; Goriškim srečanjem na pot, GorSreč 1966, št. 1; Rad. Butorović - Alb. Klun, Tretja prekomorska brigada, NGor. 1967; Koječko 1970, 360; M. Brezovšek, Občina, Teorija in praksa 1971, št. 5; J. Humar 60-letnik, PrimN 8. nov. 1974 s sl.; Pred dvajsetimi leti, GL PDG NGor 1975/76, št. 44; Kako se je porajalo goriško gledališče, GL PDG NGor. 1975/76, št. 50; O knjigi Primož Trubar - rodoljub ilirski, Delo 21. avg. 1980 s sl. Jem.

HUMAR Kazimir, duhovnik, prosvetni delavec, publicist, r. 28. febr. 1915 v Vrtojbi pri Gor., živi v Gorici. Oče Ivan, zidar, mati Frančiška Gorkič. Osn. š. obiskoval v Vrtojbi, gimn. v gor. malem semenišču (1928-36), teologijo kot gojenec Lombardskega zavoda v Rimu na Gregorijanski univerzi (1936-41), doktorat iz teologije je dosegel jan. 1942 z disertacijo *Evangeljski blagri v ruski moralni teologiji*. Posvečen v duhovnika v Gor. 18. jun. 1940, 1941 imenovan za kpl v Komnu, 1942 za žpk uprav. v Opatjem selu, 1943 za stolnega vikarja v Gor. Od 1952 vodi gor. MarDr, leta 1964 je bil eden izmed pobudnikov ustanovitve slov. skavtske organizacije na Goriškem ter njen cerkveni asistent od 1964 do 1980, 1974 odlikovan z naslovom častnega prelata sv. očeta. Istočasno je poučeval na gor. slov. sred. šolah, in sicer kot pov. prof. slov. na učit. (1947-57), slov., lat., zgod., zemlj. na nižji sr. š. (1957-61), slov. na drž. trg. strok. š. (1956-57). Za šolske potrebe je pripravil *Kratek pregled slovenskega mladinskega slovstva in Ljudsko pesništvo*. Obe deli sta izšli cikl. razmnoženi v Gor. brez navedbe letnice. Učil je tudi kot katehet, in sicer na učit. S. Gregorčič (1960-80) in na gimn.-lic. P. Trubar (1961-75). Pripravil je veroučni učbenik za 4. razr. učit. *Pot v življenje*, ki je cikl. razmnožen trikrat izšel v ponatisu v Gor. brez navedbe letnice. Od 1952 je tajnik odbora za Katoliški dom, od 1959 tajnik gor. KTD, od 1962 predsednik ZSKP. Bil je soustanovitelj mladinske revije *Pastirček*, njen urednik (1947-51) in sodelavec. Sotrudnik pri GMD zlasti s članki v njenih koledarjih. Omembe vredni so H. profili v KolGMD raznih goriških osebnosti, med drugimi M. Brumata (1961), dr. Josi-

pa Srebrniča (1964), učiteljice Pavle Makuc (1973), prof. O. Muhra (1973), msgr. R. Klinca (1979); zapis *Dušno pastirstvo za Slovence v Gorici* (1977); spomini kot *Opajske zgodbe v prostih dneh partizanskega leta 1943* (1970), *Razcvet partizanske svobode na Spodnjem Krasu* (1971), *Zaton prve svobode na Spodnjem Krasu* (1972); pregledi kulturnega življenja med Slov. na Goriškem (1964, 1975, 1977). Sodeloval je pri tedniku Slovenski Primorec (1945-48). Od 1949 je sodelavec in sourednik Katoliškega glasa, za katerega piše uvodnike, glavne članke in poročila. Članke, sicer ne vedno, podpisuje z oznako K. H., r+r, Mohor Kacafura.

Prim.: NadškAGor, seznam goriških duhovnikov; Arh. slov. nižje sr. šole v Gor.; Arh. slov. učitelj. S. Gregorčič v Gor.; Arh. gimn.-licej P. Trubar v Gor.; M. Breclj, Bibliogr. izdaj GMD 1924-74, A, Koledarji, priloga KolGMD 1977 in 1978; vprašalna pola. Smč

HUMAR Slavko, komercialist, r. 11. sept. 1924 v Vrtojbi pri Gorici, živi v Postojni. Oče Ivan je bil delavec, mati Frančiška Gorkič. Osn. š. je dovršil v Vrtojbi, srednjo trg. š. v Gor (1938), trg. akademijo je obiskoval do it. aretacije 30. apr. 1942, a mu je Trgovinska zbornica SRS v Ljubljani 17. febr. 1959 priznala visoko strokovno izobrazbo komercialista v trgovini. Zaradi sodelovanja z OF je bil zaprt v Gor. in interniran v Omečne in Zdravščini. Od tod so ga poslali v posebni bataljon (*battaglione speciale*) v Cherasce in nato v Asti, kjer je ostal do it. vdaje. Takoj se je pridružil partizanskim enotam in ostal v NOB do nov. 1945. Opravljal je razne vojaške in politične funkcije. Po vojni je bil preds. OLO za Vipavsko (1. jan. do 30. nov. 1946), preds. OLO za Postojnski okraj (1. dec. 1946 - 30. sept. 1948), preds. OLO za Goriško (1. okt. 1948 - 31. dec. 1949), član Oblastnega odbora za Slov. Primorje (1. jan. do 30. apr. 1950), organizacijski tajn. Oblastnega komiteja za Goriško oblast (1. maja do 31. okt. 1950), od 1. jul. 1951 dalje je glavni direktor DO NANOS Postojna. Zavzemal je in še vedno ima vidne funkcije v družbeno političnem življenju na ravni občine, republike in zveze, tako je bil ljudski poslanec SRS (1967-69), podpreds. Gospodarske zbornice SRS, preds. občinske skupščine proizvajalcev v Postojni itd. Za delo je dobil naslednja odlikovanja: Red zaslug za narod III. stopnje in II. stopnje, dvakrat Orden za hrabrost, Red za vojaške zasluge z zlatim mečem, Red dela z zlatim vencem, Red republike s srebrnim vencem.

Prim.: Osební podatki; Koječko 2, 360. Jem.

HUMAR Zdenka por. **RALCA**, dr. med., predavateljica, strokovna delavka in pisateljica, r. 13. avg. 1913 v Kopru, živi v Ljubljani. Oče Ivan je bil sodni uradnik, mati Josipina Blažič. Klasično gimn. je dovršila v Mrbu 1932, prvih pet semestrov medicinske fakultete v Ljubljani, diplomirala pa je v Zgbu 31. marca 1938. Staž je opravila v Mrbu in Lj., nato je vodila zdravstveno kolonijo na Pohorju. Specialistični staž je pričela na ginekološko-porodniškem oddelku splošne bolnišnice v Mrbu in ga nadaljevala na pediatričnem oddelku zagrebške klinike, od marca 1940 kot volonter. Konec jul. 1941 so jo poslali v otroško okrevališče na Lokrum pri Dubrovniku, po pol letu so jo prestavili na pediatrični oddelek splošne bolnišnice Sarajevo, kjer je ostala do osvoboditve mesta apr. 1945. Nato je 4 mesece zdravila vojake v Tuzli, zbolela in bila tri leta na zdravljenju. Okt. 1948 je bila nastavljena na pediatrični kliniki v Lj., kjer je bila do 1956 asistentka. Specialistični izpit iz pediatrije je napravila 1950 v Zagrebu, 1953 pa je obiskovala v Parizu tečaj socialne pediatrije. Do vključno 1969 je kot zunanji sodelavec Med. fak. vodila vaje s študenti na Pediatrični kliniki in predavala izbrana poglavja iz socialne pediatrije in otrokov razvoj. Predavala je na tečajih za srednje medicinske kadre in na višji šoli za socialne delavce. 1953-54 je bila nadzornica za strokovne predmete na š. za otroške negovalke. Občasno je delala v otroških posvetovalnicah v Lj., od 1954 pri organizaciji Centralnega otroškega dispanzerja in od 1956 pri organizaciji postpartalnega dela demonstracijskega centra za zaščito matere in otroka. Od 1956 do upokojitve je bila upravnica Centralnega otroškega dispanzerja. Od 1952-62 je vsako leto vodila podiplomske tečaje za delo zdravnikov na področju zdravstvenega varstva žene in otroka in na njih tudi redno predavala, prav tako je predavala na podiplomskih tečajih za babice in medicinske sestre. 1962 si je pridobila naslov docenta za pediatrijo. Še vedno predava na podiplomskih tečajih za stomatologe in na tečajih za zaščito matere in otroka, ki jih organizirata zavod za zdravstveno varstvo in Medicinska fak. Obenem je mentor za diplomska dela višjih medicinskih sester za teme iz socialne medicine. V enoti za zdravstveno varstvo otrok Tozd Center je odgovorni zdravnik. H. je pomagala pri organizaciji enot otroškega zdravstvenega varstva na področju OLO Lj. ter sodelovala pri organizaciji teh enot v republiškem merilu.

Občasno je strokovno nadzorovala enote za zdravstveno varstvo matere in otroka pri zdravstvenih domovih. Več let je spraševala na strokovnih izpitih za medicinske sestre. Aktivno sodeluje v pediatrični sekciji SZD, kjer je bila leto dni tudi preds. Predavala je na tečajih PAZ 1948, imela vrsto predavanj v okviru šole za starše, ljudske univerze, OF, RK, tedna za zaščito matere in otroka itd. Od 1954 je bila članica sveta za zdravstvo MLO Lj., od 1955 članica sveta za zdravstvo OLO Lj., članica šolskega odb. na š. za otroške negovalke, od 1956-62 članica repub. komisije za varstvo matere in otroka in članica koordinacijskega odb. za UNICEF. 1963 je postala članica grupe ekspertov za analitične in epidemiološke raziskave za medicinske znanosti zveznega sveta za koordinacijo znanstvenih raziskav. Od 1963 je bila preds. komisije prve stopnje za kategorizacijo in evidenco otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju pri COD, od 1966 preds. kategorizacijske komisije druge stopnje pri sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo SRS. Udeležila se je več kongresov in strokovnih sestankov. Aktivno je sodelovala na I. kongresu jsl. pediatrov v Sarajevu 1952, na II. v Ohridu 1955, na VII. v Portorožu 1963, na I. za zaščito otrok v Bgdu 1955, na simpoziju o umrljivosti dojenčkov v Vzh. Berlinu in na zveznem seminarju za zaščito matere in otroka v Opatiji 1965. Do 1962 je bila preds. komisije za zdravstvo pri GORK. Napisala je več znanstvenih razprav v slov. in shr.: *Naša iskustva sa gama-globulinom*, MG 5, 1950, 109-10; *Uloga domače industrije i uporaba dietetskih preparata u profilaksi probavnih i prehrambenih poremećaja*. Objavljeno v knjigi Sarvan, Kostić, Skrivaneli, Avčin: *Ishrana naše djece i njeni poremećaji*, 1953, 348-52; *Uporaba »umetne kibernacije u pediatriji«*, ZdrV 23, 1954, 29-32; *Čemu otroški dispanzer*, Medicinska sestra na terenu 1954, 66-68; *Vloga sinusitisa v otroški patologiji* (skupaj z M. Šilcem, Kmetovo in J. Oršičem), ZdrV 25, 1956, 211-15; *Tuberkulozna skleroza pri 11-letnem otroku*, ZdrV 25, 1956, 235-37; *Centralni dečji dispanzer v Lj.*, Komuna 1956, 38; *Nekaj problemov zdravstvenega stanja otrok v Slov.*, v knjigi: *Skrbimo za zdravje naših otrok*, Lj. 1956, 29-34; *Babica v zdravstveni zaščiti otroka*, BabV 25, 1957; *Osnovna načela sodobne otroške prehrane*, ZdrV 27, 1958, 9-11; *Perinatalna umrljivost na področju OLO Lj.*, ZdrV 28, 1959, 231-35; *Preventivno delo otroških dispanzerjev in posve-*

tovalnic, v: Preventivno zdravstveno varstvo v Ljubljanskem okraju, Lj. dec. 1960, 11-14 (cikl.); Zdravstveno varstvo otroka, BabV 28, 1960, 39-45; Zdrav otrok - materina sreča, Lj. 1960; druga, predelana izd. 1964; Tuberkulinski test kod djece besežirane u rodilištu, Zbornik VIII. kongresa pediatarata Jsle., Zgb 1964, 20-24; Cilji in pota. V knjižici: Deset let dela centralnega otroškega dispanzerja v Lj., Lj. 1964, 7-11; Strokovne norme za delo otroških dispanzerjev in posvetovalnic. V biltenu: Elaborat o zdravstvenem varstvu žena, otrok in šolske mladine, Lj. 1964, 35-40; tukaj še: Delovni načrt za otroški dispanzer, 41-43, Otroški dispanzerji in posvetovalnice v okraju Lj., 44-45; Zdravstvena zaštita djece u jasicama i obdaništima, Bgd 1965, 12 str. (cikl.); Einige Daten über Säuglingssterblichkeit in Jugoslawien. V knjigi: Säuglingssterblichkeit, Leipzig 1966, 204-07; Strah pri bolnem otroku. V knjižici: Strah ovira otrokov razvoj, Lj. 1966, 43-53.

Prim.: Osební podatki; ULjBB I, 378-79; II, 492-93.

Jem.

HUS Mara, pisateljica, r. 24. nov. 1900 v Sežani, u. 2. jan. 1944 v Banjaluki v Bosni; ubili so jo Nemci, ko so pregnali partizane, vdrlí v Marino hišo in pobili vse ljudi v njej. Oče Anton, kmet, mati Ana Malalan. Dovršila je pet razr. osn. in dva nadaljevalne š., po prihodu It. pa je pobegnila v Lj., kjer se je morala zaposliti kot dekla. Sežanska narodna delavka Maša Grom (PSBL I, 503), ki je živela v Lj., ji je pomagala, da je odšla 1922 v Bgd v šolo za zaščitne sestre. V dveh letih je dovršila to šolo in opravila maturo meščanske š. Kot zaščitna sestra je službovala v Makedoniji v Strugi in Bitoli (1924-37), nato do smrti v Banjaluki. V vseh krajih je delovala v društvi Slovencev, ki so službovali v tistih krajih. V Makedoniji se je poročila s slov. zdravnikom, ki je bil z njo v službi, toda »bil je duševno mrtev, vdan pijači«, in je umrl že 1935. Kot samouk je začela pisati črtice z 18 leti in jih priobčevati v ZS, V, NR, predvsem pa v M, kjer je našla v ured. Fr. S. Finžgarju vodnika, svetovalca in spodbudnika. Od 27 črtic jih je kar 20 priobčila v M (od 1928-41) in povest, drugo povest ji je izdala na Finžgarjevo priporočilo MD. V črticah in povestih je opisovala svoje težko življenje in življenje Slov. v Makedoniji, popisovala, kakor in kar je videla, zato so njene črtice stvarne, »kar izrezane iz življenja stare Jsle. in iz pisateljinih doživetij« (Smolej). V povesti

Njene službe (MK 59, Celje 1933) je opisala svoja trpka leta, ko je bila dekla, zato ji je dala podnaslov »povest služkinje«. Druga povest *Živa plamenica* je izšla v M 1937, leto pozneje v MK 99 in je dvakrat daljša od prve. V njej je opisala svoj zakon in boj za ustvaritev toplega družinskega ognjišča v gluhem ozračju makedonskih trških gnezd. Izbor njenih črtic je izšel v Kopru 1955 pod naslovom *Po odgonu in druge zgodbe*. Knjigo je uredil in ji napisal spremno besedo o pisateljici in bibliografijo njenih del prof. Viktor Smolej.

Prim.: Žpk arh. Sežana; o Njenih službah so pisali: B. Magajna, M 1934, 72-73; dr. J. Silc, DS 1934, 100; B. Merhar, LZ 1934, 118-19; M. Kmet, ZS 1933, 252-53; o Živi plamenici: Knjiž. glas. MD 1937, 68-69 s sl.; Leop. Stanek, M 1938, 192-93; dr. I. Grafenauer, DS 1937/38, 375-77; Vl. Pavšič, LZ 1938, 185-86; St. Jancž, Zgod. slov. knjiž., Mrb 1957, 571; ZSS VII, 31; V. Smolej, Spremná beseda h knjigi Po odgonu s sl.

Jem.

HUSU Franc, prevajalec, publicist, profesor, klaretinec, r. 24. jan. 1915 na Proseku pri Trstu, živi v Rimu. Oče je bil vrtnar in vaški cerkovnik, poznal pet jezikov, mati Jožefa Verša. Prvi od osmih otrok je H. obiskoval na Proseku pet let slov. osn. š., v sept. 1926 so ga poslali v šolo h klaretincem v Antrodoco, Albano Laziale in Frascati. Posvečen v duhovnika 17. febr. 1940. Učil tri leta filozofijo v Albanu, nato doktoriral iz bogoslovja na Angelicum v Rimu. Od 1940 do 1950 kpl v župniji Srca Marijinega v Rimu, istočasno tudi prof. modroslovja. 1946 sprejel ur. revije it. klaretincev *Messaggero del Cuore di Maria* in bil njen glavni ur. in pisec do 1958. Od 1950-52 rektor malega semenišča v Galbiate (Como), od 1952-58 spet kpl v baziliki Srca Marijinega v Rimu, od 1958-64 žpk v Palermu, od 1964-66 rektor novega malega semenišča klaretincev v Lierni (Como), od 1966-69 provincialni vikar it. province klaretincev, od 1969 do danes kpl v baziliki Srca Marijinega v Rimu in prof. na drž. sr. š. S publicistično dejavnostjo je H. začel s sodelovanjem pri glasilu klaretincev *Messaggero del Cuore di Maria*. Tu je do 1966 objavil veliko člankov verske in apologetične vsebine ter s področja zgod. Cerkve, vrsto zabavnih sestavkov in pesmi (svojih in prevedenih iz slov., španšč. in franc.). V isti reviji je objavil tudi skoraj polovico prevoda Jurčičevega romana *Deseti brat*. 1950 je izšlo v Rimu delo na 780 straneh *Vita di S. Antonio Maria Claret*, to je prvi poglobljen in razčlenjen življenjepis v it. o ustanovitelju

klaretincev. Istega leta je izšlo tudi delo *Antonio Claret: compendio biografico*. V svojem prevajalskem delu se je H. s posebno ljubeznijo lotil slov. literature, s katero se je začel ukvarjati, da bi zaradi oddaljenosti ne pozabil materinega jezika. Predvsem ga je navdušil Prešernov Krst pri Savici, ki ga je prevajal in pilil osem let. Izšel je v Lj. 1972 v dvojezični izdaji *Krst pri Savici - Il Battesimo presso la Savizza*. V prevodu je čutiti vpliv Carduccija, Leopardija in Manzoni. Sam H. pravi, da je Prešerna prevajal »v njihovem stilu«, ker misli, »da morajo imeti prevodi starejših pesnikov tudi neki nadih dobe, v kateri so živeli«. To je vidno tudi v prevodu Prešernovih Poezij, ki so izšle v Lj. 1976 *Poesie, prevod Preš. Poezij v it.* Za Cankarjevo stoletnico je napisal izčrpen oris o pisatelju v članku *Ivan Cankar*, *Osservatore Romano* 21. febr. 1976. Prevedel je tudi enajst Cankarjevih črtic o materi, ki so 1977 izšle v Trstu v knjigi z naslovom *Ivan Cankar - La madre*. H. neobjavljena dela so: knjiga Alojza Rebule *Smer nova zemlja; Zgodovinski oris klaretincev* (v it.); *Biografia del Servo di Dio Antonio Martino Slomšek* (skoraj 500 strani); *Šopek brošuric sv. Antona M. Claret* (iz španšč.); nekaj zbirk lastnih pesmi (v it.).

Prim.: Vprašalna pola; Pogovor s prevajalcem Prešernovega Krsta F. H-jem, M(Trst) 1973, 6-8 s sl.; PDK 29. maja 1977, 5; N. P., Prešeren v Attemsovi palači, M(Trst) 1977, 40; Prešernov večer v palači Attems, KatG 3. mar. 1977, 4; F. Bole, Pisatelj pater F. H. ni hotel pozabiti slovenščine, Ognjišče 1978, št. 2, 7-10 s sl.

Češč.

HUSU Lilijana, pevka, r. 4. nov. 1923 na Piščancih pri Rojanu (Trst), živi v Firencah. Oče Alojzij je bil delavec, mati Ernesta Piščanc. Solo petje je študirala v Trstu pri prof. Gasperinijevi. Njen prvi angažmá je bil v lj. Operi v sezoni 1945/46 in tu je pela v štirih operah naslednje vloge: Jaroslavna (A. P. Borodin, Knez Igor), Kupova (Nik. Rimski-Korsakov, Sneguročka), Tuja knežna (Ant. Dvorak, Rusalka) in Anica (Mar. Kozina, Ekvinokeij). Njen glas jo je usposabljal za mlade dramske vloge. Po vrnitvi v Trst je le malo nastopala, po preselitvi v Firence pa se je odmaknila tudi od slov. sveta in jezika.

Prim.: Žpk arh. v Rojanu-Trstu; GL SNG Opera, Lj. 1945/46, št. 1, 7 s sl.; SGL I, 227.

Jem.

HUSO Mihael, kanonik, r. 12. sept. 1882 v Trstu v župniji pri Sv. Ivanu, u. 14. nov. 1941 na Reki. Oče Ivan, kamnosek, mati Ana Ravbar. Osn. š.

in gimn. je obiskoval v Trstu, bogoslovje v Gor. Mašniško posvečenje je prejel v Trstu 23. sept. 1905. Služboval je kot kaplan v Brezovici (1906-07), v Hrušici (1907-08), kot kurat v Podgradu (1908-15), žpk v Hrušici (1915-24), žpk in dekan v Jelšanah (1924-35), stolni kanonik na Reki (1935-41), kjer je u. za angino pectoris. Pokopan je bil na lastno željo v Jelšanah. Zaradi škofove odsotnosti (bil je v Rimu in je prišel v Jelšane za 30. dan smrti) ga je pokopal generalni vikar dr. Regalatti ob navzočnosti kakih 30 duhovnikov in številnih vernikov. Na Reki je bil H. ravnatelj škofijskega administrativnega urada, sodnik pri škof. sodišču, član za disciplino v semenišču, član katehetske komisije in škof. voditelj KA za slov. vernike. H. je bil delaven, razgledan in narodno zaveden duhovnik in je zapustil globoke pozitivne spomine povsod, kjer je deloval. V Podgradu je sezidal novo žpk c.; ko je zmanjkalo denarja za glavni oltar, je prodal svojo hišo v Trstu, da je c. dobila še primeren oltar. V Hrušici je marljivo vodil tamkajšnjo združno mlekarno, v Podgradu pa posojilnico. Posojilnici v Podgradu in Jelšanah sta edini na Primorskem, ki sta se ohranili tudi v času najhujšega fašističnega pritiska. V Jelšanah je H. 1933 dal poslikati žpk c. in postavil nov tlak v prezbiterij. Tu je 1925 ustanovil Marijino družbo deklet in žena. O njegovi narodni zavesti priča c. v Podgradu, ki je posvečena sv. Cirilu in Metodu; prejšnja c. je bila posvečena sv. Jakobu. V jelšanski žpk kroniki, ki jo je sam pisal, najdemo večkrat poudarjeno, da so bili pozdravni govori ob sprejemih it. škofov, ki so prihajali po pastirski dolžnosti v slovenske vasi, vedno v slov. jeziku. Njegova gostoljubnost je bila znana. Posebno v Jelšanah so se pri njem zbirali slov. duhovniki na posvete.

Prim.: SkATrst; SkARc.

Škerl

HVALA Alfred, planinski in turistični delavec, r. 16. marca 1907 v Šempasu, u. 5. marca 1977 v Šempetru pri Gor. Oče Jože, posestnik, mati Frančiška Živec. Gimn. je obiskoval v Mrbu, kjer je 1926 maturiral. Nato je služil vojsko v Italiji ter od tu zbežal 1931. Naselil se je v Javniku pri Ožbaltu ob Dravi in od 1934-39 študiral pravo v Lj. Po diplomi se je zaposlil v Črnomlju, ob napadu Nemčije na Jslu je bil z družino preganjen v Srbijo (Davidovica v Šumadiji). Po vojni se je H. zaposlil pri Mestnem ljudskem odboru v Mariboru, prav tu je v letih 1947-49 služboval na javnem tožilstvu. Nato se je preselil v Novo Go-

rico, kjer je živel do smrti in delal v sodni službi (okrajno in okrožno sodišče) do jul. 1974, ko je bil upokojen. Bil je vsestranski družbeni delavec, vendar je največ svojega časa posvetil planinski organizaciji. Planinaril je že od mladih nog. Pravega dela pa se je oprijel po prihodu v Novo Gor. 1951 je postal preds. Planinskega društva Nova Gor. in to ostal 16 let. Za njegovega predsednikovanja je društvo postavilo tri planinske domove (zavetišče na Krnu, dom Kekec na Sv. Katarini in dom v Lepeni) in se trdno organiziralo. Bolezen mu je zadnja leta onemogočila nekdanjo aktivnost. Planinsko društvo Nova Gor. ga je 28. febr. 1977 imenovalo za svojega častnega člana. Deloval je tudi v turistični organizaciji in bil več let predsednik sveta za turizem in gostinstvo OLO Gorica. Bil je izredno dejavna in priljubljena osebnost, zlasti v krogu planincev. Objavil je več člankov v PV, PrimN in za GorZb (1958) napisal prispevek o gor. gorah. Za svoje delo je prejel več odlikovanj in priznanj.

Prim.: PrimN 3. jun. 1959, 22; 28. mar. 1962, 14; C. Zupanc, A. H. gradbeni predsednik PD Nova Gorica, PV 1971, 300-301 s sl.; C. Zupanc, Ob jubileju PD Nova Gorica, PV 1975, 425-428; C. Zupanc, Sodnik A. H. se je poslovil, PV 1977, 311-313; R. Hönn, Iz nagrobnega govora 7. mar. 1977, PV 1977, 313; PDK 8. mar. 1977, 52.

B. Mar.

HVALA Bogomil, tigrovec in politični delavec, r. 5. okt. 1908 na Slapu ob Idrijci, živi v Tolminu. Oče Anton je bil kmet, zaveden Slov., v avstr. vojski politično sumljiv, preds. Bralnega in pevskega društva, po prvi svet. vojni podžupan do nastavitve podeštata. H. se je po osn. š. po pol leta učil za mehanika in trgovca, ko pa so zaprli mehanično delavnico in Kmetijsko zadružno v Idriji, se je pri bratu izučil za kovača. 1930 se je povezal z organizacijo TIGR na Kneži, v Rutu, prejemal od tam ilegalni tisk in orožje in ga z več sodelavci širil po Sentviški planoti, Idrijski dolini in Baški grapi do aretacije 29. okt. 1940. Trdovratno je zanikal obtožbe, zato je bil poldrugi mesec zaprt v podzemeljski kleti na goli deski, strahotno mučen in po več dni brez hrane in vode. Začasno so ga izpustili in strogo polic. nadzorovali, ga spet aretirali in internirali v Cor-

ropoli oz. Castel S. Angelo. V internaciji je sodeloval v tajnem pevskem zboru ter v kult. in marks. krožku. Po it. premirju se je od Pescare peš vrnil domov, vzel skrito orožje in odšel k partizanom pod imenom Ivo. Febr. 1944 je bil sprejet v KPS in imenovan za njenega tajn. za okoliš Bukovo, poleti pa je postal član okrož. KKPS za Baško grapo, po reorganizaciji pa še za Cerkljansko. Avg. 1944 je bil delegat zbora aktivistov v Črnomlju, dec. je prevzel posle pooblaščenca OZNE za okr. Kobarid, nato za Brda, po vdaji Nemčije za Bovec-Trbiž. Po odpustitvi iz vojske maja 1946 je postal referent za izgradnjo ljudske oblasti pri ONOO Tolmin, zatem tajn. okr. Sveta sindikatov, referent in nadzornik za delo pri OLO Tolmin. Apr. 1948 so ga izvolili v odb. OLO Tolmin in mu zaupali poverjenišтво za delo. Od okt. 1948 do okt. 1950 je bil preds. okr. kontrol. komis., nato dve leti poverjenik za krajevno gospod. in promet OLO Tolmin, od 1952-64 upravnik Komunalnega zavoda Tolmin, maja 1964 je stopil v pokoj. H. je med redno zaposlitvijo opravljal družbeno-polit. naloge: odb. OLO Tolmin in N. Gorice, sodn. porotnik Okrož. sodišča v N. Gorici in Okrož. gospod. sodišča v Kopru, preds. komis. za agrar. reformo, član komis. za potrjevanje tarif. pravilnikov pri OLO Tolmin, za volitve in imenovanja pri OLO N. Gorica, za urbanizem in za varnost cestnega prometa, preds. sveta za notranje zadeve OLO Tolmin, član Glavnega odb. OF SRS, delegat II. kongresa OF za SRS apr. 1948 in III. kongresa apr. 1951 idr. Poročen je z Ivanka Kosmač,estro pisatelja Cirila Kosmača (gl. čl.). V NOB so sodelovali: oče, mati, 3 bratje in 3 sestre; oče je bil ubit v Tolminu, starejši brat je umrl v Dachauu.

Prim.: Ivanka Kosmač, Prišla je pomlad, TV-15, 1967, št. 27; Fr. Strle, Spomini tigrovca Hvale, TV-15, 13. jul. 1972; J. Vidic, Zločin pri Lenartu, Lj. 1974, 478-81; TolZb 1975; A. Pagon-Ogarev, Neugasla hvalečnost, PrimN 1976, št. 36; Edi Selhaus, Ameriška letalca se vrnila med ljudi, ki so jima med vojno rešili življenje, PDK 1976, št. 197; Jerry Armstrong, Return tu Dreznica, Company, dec. 1976; Jugoslavien trip rekindles memories, Maple Heights Press, 9. sept. 1976, 4; Edi Selhaus, Stotinka sreče, Lj. 1980, 19 sl.

Rut.

I

IANCOVICH Eleonora (Jankovič Nora), operna in koncertna pevka, r. 13. febr. 1941 v Trstu očetu Pavlu, violinistu (gl. čl.) in materi Vlasti Pertot. Obiskovala slov. znanstv. licej v Trstu do 2. razr., se učila klavirja pri trž. GM pri Emi Vrabčevi, nato pri Lucianu Ganteju na trž. konserv. G. Tartini, kjer je dipl. 1964. Poučevala je glasb. vzgojo na slov. sred. š. in učiteljišču (1964-71). Istočasno je študirala petje pri Francu Ferrariju na trž. konserv. in tu dipl. 1971. Izpopolnitvene študije je opravila pri Mariji Carbone na konserv. G. Verdi v Milanu (1971-73). Od jeseni 1971 nastopa po Italiji in v tujini z bogatim opernim in koncertnim repertoarjem (Stuttgart, Köln, Salzburg, Lübeck, Ljubljana, Amsterdam), ki sega od baroka in klasicizma (Salieri, Mozart, Carissimi, Gluck, Monteverdi) preko romantike in operistov iz prejšnjega stol. (Rossini, Donizetti, Verdi itd.) do moderne in sodobne glasbe; posebno na tem področju se je uveljavila: Luigi Nono jo je hotel v Scali v vlogi Matere pri praziedbi opere »Al gran sole carico d'amore«. Druge praziedbe: »I cori di Santiago« F. Testija, »La vera storia« L. Beria (1980). Med dirigenti, s katerimi je pela, so Cl. Abbado, G. Prêtre, W. Sawallisch, Z. Pesko, V. Delman, J. Aronovič, E. Inbal, G. Masini. V začetku je honorarno sodelovala pri SSG v Tr. in odigrala več vlog, npr.: Miepe (Dnevnik Ane Frank), Caewellova (A. Christie, Mišnica), Jegorovna (A. Čehov, Na veliki cesti), Irena (J. Tavčar, Zeh pred smrtjo), Claudia (J. Lukeš, Prgišče zemlje), Eva (Veliki slovenski pasijon), Julija (B. Kreft, Po brezkončni poti), Nascia Rosa (U. Betti, Usad na severni postaji), Carmen (Svevo-Kezich, Zenova izpoved).

Prim.: Osebni podatki; SGL I, 240.

-ü

INZAGHI Franc Filip, škof, r. 25. maja 1731 v Gradcu v Avstriji, u. 3. dec. 1816 v Solkanu, pokopan na starem gor. pokopališču pod Kostanjevico. Oče grof Franc Karel von Inzaghi, mati grofica Ana Marija Gaisruck. Srednješolske študije je dovršil v Gradcu, teologijo v Rimu, kjer je bil gojenec zavoda Collegium Germanicum Hungaricum (24. 4. 1750 - 29. 4. 1754). Iz zavodskih dokumentov je razvidno, da je bil v zavodu magister ceremoniarum, ni pa razvidno, ali je v

Rimu prejel tudi mašniško posvečenje. Morda je postal duhovnik celo na Dunaju, kjer je bil kratko v neki pisarniški službi. Za svojim stricem je 13. jul. 1758 prevzel vodstvo župnije Strassgang pri Gradcu in bil nadžupnik (Erzpriester) na področju med Muro in Dravo. Tej službi se je odpovedal 6. avg. 1759 in postal prošt v Mikulovem na južnem Moravskem (Nikolsburg). 24. aprila 1775 je bil imenovan za škofa v Trstu. V času njegovega službovanja v Trstu je prišlo do pomembnih sprememb pri novi ureditvi škofij in škofijskih meja. Te spremembe je dosegel avstrijski cesar Jožef II. (1780-90). Eno vodilnih načel Jožefa II. je bilo, da spada pod vladarjevo pristojnost vse, kar ni »dogma ter strogo verska stvar«. Na tem načelu je slonela njegova trditev, da ima cesar izključno pravico določiti ozemeljsko razsežnost raznih škofij ter razmejitev cerkvenih provinc; dalje, da ima vladar pravico imenovanja ter odstavljanja škofov in nadškofov. Njegovi načrti so med drugim vsebovali v bistvu naslednje točke: goriški nadškof se odpove škofiji (tedaj je bil goriški nadškof Edling, PSBL I, 327-29); nadškofijski sedež se iz Gorice prenese v Lj.; škofije Gor., Trst in Pičan v Istri se zlijejo v eno samo škofijo s sedežem v Gradiški ob Soči; tržaški škof Inzaghi zasede škofijski sedež v Gradiški. Vsi niso bili zadovoljni s temi cesarjevimi načrti; še najmanj škof Inzaghi, ki je šel na Dunaj in skušal cesarja prepričati o nepotrebnosti nove ureditve škofij. Pogajanja so trajala štiri leta in končno se je papež Pij VI., ki je bil 1782 sam na Dunaju (med potjo se je ustavil v Gor.), vdal cesarjevim zahtevam in z bulo »Super specula militantis« 20. avg. 1788 ustanovil obmejno škofijo s sedežem v Gradiški ob Soči in za škofa te nove škofije imenoval dotedanjega tržaškega škofa grofa Inzaghija. Nova škofija je bila zelo obširna, saj ji je pripadlo ozemlje grofije Goriške in Gradišanske, ozemlje zatrtih škofij v Trstu in Picnu in še dekanije Idrija, Vipava in Devin, tako da je štela 16 dekanij in 108 duhovnij. 26. apr. 1789 je bil škof Inzaghi slovesno ustoličen v Gradiški. Umestil ga je osebno tržaški cesarski namestnik grof Brigido. Novi škof in goriški kapitelj sta imela v Gradiški še isti dan prvi in zadnji konzistorij. Ker pa tam ni bilo primernih

stanovanj in ne prostorov za škofijsko pisarno, se je škof vrnil v Trst, kanoniki pa v Gorico. Nova škofija je upravičeno prejela zgodovinski naslov »škofija enega dne«. Škof I. je stanoval v Trstu in iz Trsta vodil vso škofijo (goriški del po generalnem vikarju Križmanu). V Gorici je bila škofijska kurija, kapitelj pa ni deloval. Pontifikalne in bogoslužne obrede je škof imel v stolnici sv. Justa kot poprej, tako da Tržačani sploh niso opazili, da so brez pastirja. 20. febr. 1790 je umrl cesar Jožef II. Njegov naslednik Leopold II. je skušal popraviti napake, ki jih je Jožef II. zagrešil, in je izposloval od papeža Pija VI. bulo »*Recti prudentisque consilii*« z dne 20. sept. 1791. Z njo je papež odločil, naj se spet prenese sedež škofije skupno s kapitljem v Gorico, kjer naj se župnijska cerkev sv. Hilarija in Tacijana poviša v stolnico. Škofija pa naj nosi v bodoče naslov »goriška in gradiščanska«. Papež Pij VI. je z bulo »*Ad supremum*« 12. sept. 1791 obnovil tudi tržaško škofijo, kateri je dokončno pripadla škofija Pičan. Škof I. je prenesel svoj sedež iz Trsta v Gor. in bil tu ustoličen 1. nov. 1791. V Gorici je bil za škofa dobrih 25 let. Dosegel je visoko starost 85 let in zadnja leta je zaradi bolezni kar v svoji sobi delil bogoslovcem nižje in tudi višje redove. Za škofom I. je vodil gor. škofijo Slovenec Jožef Walland (od 1819 do 1930 kot škof, od 1830 do 1834 pa kot nadškof). Škof I., grof in ožji dvorni svetnik, je bil gotovo vdan avstrijskemu cesarju, ni bil pa poslušen sluga. Kot sin svojega časa ni bil vedno poslušen nalogam v težki dobi jožefinizma. Zagovarjal je celo marsikatero jožefinsko zamisel, kot npr. župnijske ubožnostne ustanove, odvečnost številnih bratovščin in procesij, civilne predpise o ločitvi zakoncev. Odločno jožefinsko je zlasti njegovo pastirsko pismo z dne 20. junija 1780. Zavedal pa se je svoje naloge in odgovornosti. Že 7. maja 1776 je v Trstu napovedal vizitacijo po župnijah in natančno določil, kako naj se taka škofova vizitacija izvrši. Vizitacijo je začel 6. jun. 1776 in v poletnih mesecih obiskal župnije: Opčince, Tomaj, Povir (Sečana), Vreme, Hrenovice (Studeno), Košana, Trnovo, Jelšane, Hrušica (Pregarje) in Brezovica. Poročilo o teh vizitacijah je zelo natančno. Škof je odkril marsikaj dobrega, a tudi precej nereda in pomanjkljivosti. Pri obisku se je skušal zelo približati ljudem. V nekem drugem daljšem poročilu oblastem, ki nosi datum 25. avg. 1776, toži o slabem stanju v dušnem pastirstvu v škofiji in o po-

manjkanju duhovnikov, ki bi dobro obvladali slovenski (kranjski) jezik. Skrbela ga je teološka izobrazba duhovnikov. Tako je npr. v letih 1777 in 1778 izdal v Trstu dva tiskana zvezka »*Resolutio casuum*«, ki so jih obdelali v letih 1776 in 1777. Vsekakor je žal vse škofovo delo v tržaški škofiji še premalo ali skoraj neraziskano. Razlog za to pomanjkljivost je treba iskati predvsem v nezanimanju za cerkveno zgodovino, v neurejenosti trž. škof. arhiva in v nepoznanju nemškega jezika. Zanimivo pa je vedeti, da ima trž. škof. arhiv protokole ali zapisnike šele od 1775 naprej, kar je verjetno zasluga prav škofa Inzaghija. Vsi dokumenti iz prejšnjih let, ki jih ni veliko, niso bili do nedavnega zabeleženi in urejeni. Inzaghiju niso ostale skrite strašne posledice verskih novotarij Jožefa II. Naslovil je zato na cesarja Leopolda II. posebno spomenico, v kateri je prikazal porazne učinke jožefinske politike na verskem področju in odločno protestiral proti kričeim omejitvam verske svobode, zlasti da ne smejo imeti škofje prostih stikov s papežem ter da ne morejo svobodno objaviti papeževih pisem in okrožnic. Pa tudi drugače je skušal zaceliti najbolj boleče rane, katere je jožefinizem prizadel gor. nadškofiji. Dosegel je ponovno odprtje svetišča na Sveti gori ter 29. sept. 1793 osebno vodil slovesno procesijo s svetogorsko podobo Matere božje iz Solkana na Sveto goro. Obnovljeno cerkev na Sveti gori je posvetil 20. maja 1798. Odločno je zahteval, naj se vrne Gorici bogoslovno semenišče, in dosegel vrnitev semeniškega poslopja. Toda zaradi številnih popravil in raznih težav ni dočakal slovesne otvoritve bogoslovnega semenišča, ki se je izvršila 12. nov. 1818, skoro dve leti po njegovi smrti. Dovolil je tudi, da so duhovniki spet vpeljali obrede velikega tedna in božji grob, kot tudi nekatere procesije in romanja na božje poti. V svojem pastirskem pismu za postni čas 1795 opozarja Goričane, da se bližajo Francozi, preganjanci Cerkve in duhovnikov, zatiralci narodov, in jih vabi, naj veliko molijo, da jih Bog reši. Zaradi tega se je 19. mar. 1797 umaknil iz Gor. in pustil pooblastila generalnemu vikarju in konzistoriju. Ko je Napoleon prišel v Gorico in sprejel duhovščino, je obsodil pobeg škofa, ki bi moral ostati pri svoji čredi.

Prim.: SkATrst; NadškAGorica; SkASeckau-Graz; Arhiv Germanicum Rim; SematTrst 1954; SematGor 1979; Rodolfo Klinec, L'attuazione della legislazione ecclesiastica di Giuseppe II nell'arcidiocesi di Gorizia, Gorizia 1942 (doktorska disertacija z bogato dokumentacijo); R. Klinec,

GMD 1951; Cerkev na Slovenskem, Lj. 1971; Carlo Bozzi, Gorizia nell'età napoleonica, Gorizia 1929.

Škerl

IPAVEC Andrej, profesor, r. 30. nov. 1880 v Ročinju in tam u. 20. maja 1924. Oče Anton, kmet, mati Apolonija Bernik z Doblarja. Gimn. obiskoval v Gor. (mat. 6. jul. 1901 skupaj z A. Gradnikom), visoko š. v Pragi in na Dunaju. Izpopolnjeval se je tudi v It. Pri prvem poskusu slov. paralelke ob nem. gimn. v Gor. 1910-11 je I. poučeval slov. in lat. Ko pa je bila 1913 ustanovljena slov. gimn. v Gor., je postal tam prof. in začasni ravn. 1914 je ob zaključku š. leta v prvem in tudi zadnjem š. Izvestju poročal o ustanovitvi slov. gimn. v Gorici. 1914 je tudi nadomestoval dr. Pavlina kot okrož. š. nadzornik. Med prvo svet. vojno je bil v Lj. in Trstu. Takoj po vojni je bil upokojen. Zaradi nizke pokojnine je živel v zelo težkih gmotnih razmerah. Približno leto dni pred smrtjo je stopil v uredništvo Nove dobe: popravljal je slov., urejal domače vesti in prevajal it. članke.

Prim.: Krstna knj. ž. c. v Ročinju, 7. zv. (1839-1883), str. 194; Mrliška knj. ž. c. v Ročinju, št. 7 (od 30. maja 1915), str. 31; E 21. in 22. maja 1924; GorS 22. maja 1924; Nova doba 29. maja 1924; KolGMD 1925, 59; Luč V, 1929, 96, 98; Gabršček II, 6, 427, 446, 466.

V-č

IPAVEC Avgust, duhovnik, glasbenik, dirigent, r. 2. junija 1940 v Ročinju. Oče Avgust, delavec, mati Marija Dugar, gospodinja. Osn. š. je obiskoval v Ročinju, gimn. v Ajdovščini in N. Gorici, bogoslovje na Lj. teol. fakulteti (1960-66); mašnik 29. jun. 1966 v Logu pri Vipavi. Kpl. v Cerknem (1966-68), Izoli (1968-69), Kobaridu (1969-72), Idriji (1972-74), žup. uprav. v Ravnici, Trnovem (1974-76), od 1976 duhovnik v zdravilišču za pljučne bolezni na Dunaju. Študiral je glasbo na Akad. za glasbo v Lj. (1969-74) in z odliko diplomiral na oddelku za kompozicijo (26. jun. 1974). 1976 so ga sprejeli na Hochschule für Musik und darstellende Kunst na Dunaju in študira kompozicijo pri prof. Alfredu Uhlju. Povsod na župnijah, kjer je služboval, se je posvečal petju in glasbi. Z združenimi zbori je prirejal spominske proslave. Tako 100-letnico S. Gregorčiča v Kobaridu. Iz Lj. je tri leta tedensko prihajal v Kanalsko dolino in tam učil zbor Višarski zvon. Na Dunaju vodi zbor Ivan Cankar. Tudi z Dunaja se večkrat oglašja doma in organizira in pripravlja koncerte in nastope (npr. Križev pot v tolminski ž. c. 26. apr.

1981, isto v lj. franč. c. 10. maja 1981). Njegove skladbe so: Slovenska simfonija za ples, zbor in orkester *Zlatorog*, baletna suita (1978); *Tolminska maša* za orkester, mešani in otroški zbor (1978); pesmarica *V dolini zvon milo doni* (1979, samozal.); Oratorij za orkester, zbor in soliste ter otroški zbor *Križev pot* (1980); *Balada* za orkester, solo sopran in otroški glas (1981). Prof. Vilko Ukmar je o Ipavčevi glasbi zapisal: »S kompozicijo Križevega pota ste me prepričali. Delo je ustvarjeno spontano in je predvsem učinkovito po svoji doživetosti... Kar zadeva skladbo zgolj s kompozicijske strani, se mi zdi, da ste posrečeno našli vezi med našo tako iskreno ljudsko nabožno pesmijo in med svojim osebno zvočnim izpovedovanjem, ki upošteva novejši sodobni prijem, ki niso intelektualistično konstruirani, temveč tako kot besedilo, obogateno s toplimi občutji« (pismo avtorju 15. maja 1981).

Prim.: Vprašalna pola; -U-R(V. Ukmar), Koncertni »Križev pot«, Družina, 28. jun. 1981, 14.

Rij.

IPAVEC Vojeslav, učitelj, režiser, lutkar, r. 10. febr. 1890 v Trstu, u. 31. maja 1972 v Mrbu. Vodil in režiral je lutkovno gledališče v Mrbu pri Sokolu-matici od 1930 do 1941. Od 1931 je igral s 45 cm visokimi češkimi lutkami v spodnji dvorani Narodnega doma. Spored je obsegal nekaj slov. del, največ pa je bilo prevodov iz češčine. Kot scenografi so sodelovali mrb. slikarji Maks Kavčič, Zlatko Zei in Branko Zinauer.

Prim.: Podatki E. Smasek, I. V., SGL I, 233; III, 827; Večer, Mrb 2. jun. 1972, osmrtnica.

Ur.

ISCHIA Glan Giacomo d', duhovnik, zgodovinar, zgodovinski pisatelj, r. v Gor. (?), u. 23. sept. 1688 v Palmanovi (pokopan v tamkajšnji stolnici); oče Giuseppe po rodu iz Trenta (pisar v Tolminu 1639). I. je bil najprej kpl, od 15. dec. 1667 pa žpk stolnice v Palmanovi. 1684 opravil vizitacijo gor. stolnice. Poskusil se je v zgodovinopisju in napisal še nekaj drugih del, ki jih je izdal pri Schiratti v Vidmu. V svojem najvažnejšem delu *Historia della principale Contea di Gorizia nella Prouincia Foro-Julienne*, O'siasi Racconto Crono-Stemmatografico di que' Principi Conti, Udine 1684, poroča tudi o Sv. gori na str. 51: »Sotto all'impero stesso di Carlo nel Principato Goritano, e d'intorno à gli anni del Redentore 1539, dimostrossi miracolosa la gran Madre di Dio sopra l'alto monte di Salcano ad Orsola Ferligonizza povera pastorella. E furono

indi così meravigliosi i portenti, ammirati etandio e sperimentati da popoli di lontanissime Regioni, che 'l loco ne sorti poi per eccellenza il nome, e 'l titolo di Madonna del Monte Santo.» Druga dela: *Gare di affetto tra la casa d'Austria e la casa dei conti di Gorizia*, 1660; *L'imperio moderno dell'Alemagna*, 1662; *Li principali avvenimenti della vita di santa Radegunda gloriosissima Regina di Francia e di Turingia*, 1666; *La scena dei tragici amori Longobardici*, 1678; *L'Austriaca casa reale di Spagna*, 1680; *Il regno degli Austriaci in Alemagna*, 1681; *Il mostro di fortuna effigiato nella vita di Giovanni di Traitenou, per soprannome Cisca*, 1683; *Il Re de' capitani Rodolfo Conte d'Absburgo, prima del nome imperatore de' Romani e re della Germania il Vittorioso, fondatore dell'immortal Casa d'Austria regnante*, 1684; *La Real casa di Lorena*, 1685; *Il Regno de' Borgognoni*, Venezia 1688; *Martirio di S. Sigismondo*, 1688; *Teatro delle glorie Friulane* (rkp., ki se verjetno hrani v obč. arh. v San Vito al Tagliamento); *Sabellico e la difesa dell'Isonzo*. Verjetno je spisal še nekaj drugih del.

Prim.: Liruti Gian Giuseppe, *Notizie delle vite ed opere scritte da' letterati del Friuli*, Venezia 1830 (ristampa anastatica, Bologna 1971), IV, 400-401; Morelli III, 355-356; G. Valentinelli, *Bibliografia del Friuli*, Venezia 1861, pass.; Manzano, Cenni, 111; G. Caprin, *Pianure Friulane*, Trieste 1892, 362; R. M. Cossar, *Gorizia e il suo castello*, Udine 1937, 228; Cossar, *Storia*, pass.; G. Marchetti, *Il Friuli, uomini e tempi*, Udine 1959, 760.

V-č

ISTRIANUS, anonimni slikar-miniaturist, rojen v gornji Istri, ki je v 15. stol. deloval v Bermu, izšolal pa se je najbrž v Benetkah. Avtor je sijajnih miniatur, bogatih inicialk in obrobne ornamentike v bermškem glagolskem misalu (NUK Lj. Ms-162-a/2), ki obsega 248 pergamentnih folij in obilo peresnih risb ter devet miniatur: sv. Pavel, Kristusovo rojstvo, Kristus v templju, Kristusov vnebohod, Prihod sv. Duha, apostola Peter in Pavel, Jezus na križu, obkrožen z ženami in ljudstvom (na celi str. 145). Istemu avtorju pripisujejo tudi risbe še dveh bermških kodeksov: nekaj mlajši glagolski misal (NUK Lj. Ms-164-a/2, 196 pergamentnih folij), v katerem je tudi večja slika križanega Jezusa, in glagolski breviar (NUK Lj. Ms-161-a/2, 180 pergamentnih folij) z inicialkami, okrasnimi risbami in nekaj nedovršenih miniatur. Inicialke in obrobna ornamentika teh kodeksov so lepi in se jim pozna sled

zahodnoevropskih vzorov 14. stol. Značilni so umetni dvotračni prepleti in raznovrstne mrežne kompozicije, ki spominjajo na romanske motive. Figuralna risba je še dokaj nepravilna, vendar so obrazi precej dobri. Miniature so sijajne in zelo živahnega kolorita na zlati podlagi. Te iluminacije stilno gotovo slonijo na italijanskih vzorih, a beneški vpliv je očiten zlasti v kompoziciji in pri figuralnem in ornamentalnem okraševanju (Ms-161-a/2 in 162-a/2 sta čisto v beneški maniri).

Prim.: I. Kukuljević, *Slovník umjetnikah jugoslavenskih*, IV, Zgb 1858-60, 118; Isti, *Leben Südslavischer Künstler*, II, Zgb 1868, 9-10; I. Berčić: *Dvje službe svetih Cirila i Metuda*, Zgb 1870, 21-22; V. Jagić, *Anzeiger der philos.-hist. Classe*, XX, Wien 1899, 11; L. Jelić: *Fontes historici Liturgiae glagolito-romanae a XIII ad XIX saeculum*, Veglæ 1906, saec. XV, 31, 34-35; I. Milčetić, *Hrvatska glagoljska bibliografija*, I. Opisi rukopisa, Zgb 1911, 20-26, 65-73; R. Stroh, *Hrvatska glagoljska knjiga*, Zgb 1915, 37, 42; Z. Doroghy, *Hrvatska enciklopedija*, II, Zgb 1941, 409-10; EJ I, Zgb 1955, 476; F. Stelč, *Umetnost v Primorju*, Lj. 1960, 93-94; F. Stelč, *Minijatura u Jugoslaviji*, Zgb 1964, 23-24; B. Fučić, *ibid.* str. 25-32; F. Stelč, *Slikarstvo v Sloveniji od 12. do sredne 16. stol.*, Lj. 1969, 329.

Lc.

IVANČIČ Albert, dipl. inž. rudarstva, r. 25. okt. 1921 v vasi Smast pri Kobaridu, živi v Trbovljah. Oče Albert je bil učitelj, mati Angela Graton. Po osn. š. v Makolah pri Poljčanah je študiral na gimn. v Celju (1931-36) in Ljubljani (1936-39), nato na rudarskem oddelku Tehniške fakultete U v Lj. (okt. 1939 - jun. 1941 in nov. 1945 - jan. 1950), kjer je diplomiral za inž. rudarstva. Med vojno je sodeloval v NOB. Služboval je pri rudniku Zagorje (mar. do nov. 1950), pri rudniku Trbovlje (nov. 1950 - jun. 1961), sekretar obč. kom. ZKS Trbovlje (jun. 1961 - okt. 1962), generalni direktor Rudnik Trbovlje-Hrastnik, Zasavski premogovniki, REK Zasavje (nov. 1962 - sept. 1976), od sept. 1976 dalje je direktor Ljubljanske banke, Temeljne banke Zasavje, Trbovlje. V Rud. met. zborniku 1959 je objavil študijo o koncentraciji proizvodnje v rudniku Trbovlje. Odlikovan je bil z Redom zasluge za narod III. stopnje in z Redom dela z zlatim vencem. Je član Trg. zbornice RS.

Prim.: Osební podatki; Kojecko, 1970, 373; slika v Bančnem vestniku XXIX, št. 4, apr. 1980.

Jem.

IVANČIČ Ivan, tekstilni delavec in tigrovec, r. 10. apr. 1913 v Čezsoči pri Bovcu, ustreljen 15. dec. 1941 na Opčinah pri Trstu. Oče Ivan je bil

kmet, mati Zofija Zornik. Po osn. š. se je zaposlil kot delavec in se vključil v ilegalno iredentistično organizacijo goriške mladine, ki je delovala pod različnimi oznakami na vsem Primorskem. Za to delovanje ga je pridobil znani terorist in poznejši tigrovec Ferdo Kravanja (gl. čl.). Skupaj sta zažgala osn. š. v Bovcu 18. apr. 1931 iz protesta proti ustrelitvi bazoviških mučencev, kot je I. sam izpovedal na sodišču. Podoben zažig v Plužnah pri Bovcu se je izjalovil. Pozneje je I. poiskal delo na Jesenicah in v Kranju, kjer so bili zaposleni nekateri sovaščani in celo sorodniki. V času gosp. krize se je zaradi brezposelnosti vrnil domov in se 1935 javil kot prostovoljec za abesinsko vojno, v kateri si je pridobil vojni križec. Po demobilizaciji se je spet vrnil v Čezsočo in tu ga je skrivaj obiskoval emigrant Ferdo Kravanja. Tako je vedel za nameravani atentat na Mussolinija sept. 1938, ki naj bi ga bil po nalogu emigrantske organizacije TIGR napravil Franc Kavs (gl. čl.). Ko je stopila Nemčija v drugo svet. vojno, je TIGR z angl. pomočjo spet zaživel in v Posočju sta nastali dve diverzantski skupini, ena v Čezsoči, druga v Rutu v Baški grapi. Delovali sta na dveh področjih: na obveščevalnem z zbiranjem podatkov o utrdbenih delih na meji in o premikih vojaških edinic ter na diverzantskem s pripravljanjem atentatov posebno na železnice. 5. jun. je prva skupina skupaj z Mirosl. Zornikom pripravila atentat na žel. progo pri Trbižu, vendar brez škode. Ko je Viktor Sosič-Ivo iz Trsta zvedel, da ga iščejo, se je javil policiji in povedal za skupino iz Ruta, tako so 7. okt. 1940 aretirali Simona Kosa in z njim ostale Rutarje in njihove prijatelje, enako so napravili v Čezsoči. 29. okt. je I. stopil na trnovo pot preiskovanja OVRE, ki je imela za Trst svoj sedež v Milanu. To pot je omenil I. na drugem trž. procesu, ko je pokazal na razpelo v sodni dvorani: »Kristus na križu ni toliko pretrpel, kot sem jaz v kletih kvesture v 33 dneh nenehnega zasliševanja.« Preds. sodišča Tringali-Casanova pa je odvrnil: »Premalo, premalo so vas za to, kar ste storili.« 14. dec. 1941 je bila izrečena razsodba: Ivančič je bil z Bobkom (PSBL I, 92), Kosom, Tomažičem in Vadnalom obsojen na smrt in naslednji dan ustreljen na openskem strelišču. Pokopali so jih skrivaj v Fontana Villorba pri Trevisu, od koder so jih 28. okt. 1945 prepeljali v domače kraje. I. počiva na pokopališču v Čezsoči in spomenik mu je postavila sestra.

Prim.: Picc. 3-16. dec. 1941; Čermelj, Proces 1941, 53, 68, 77, 84, 32 sl.; Isti, Med prvim, 164-72; T. Ferenc, Akcije organizacije TIGR, Lj. 1977, pass., 203 sl.; Aula IV; Reg. Gen. 216. Reg. uff. Istruz. 73 Tribunale Militare Territoriale XLVI. Sossi Vittorio 8316; osebni spomini na soobsojenca.

S. T.

IVANČIČ Josip, notar, r. 7. mar. 1835 v Desklah v znani rodbini »pri Kokču«, u. 1. jun. 1893 v Tolminu. Oče Anton, posestnik, mati Marjana Podreka. Gimn. obiskoval v Gor., Pravno fak. na Dunaju in se nato posvetil notariatu. Najprej je odprl pisarno v Kanalu, nato v Tolminu, kjer je ostal do smrti. Bil je aktiven v polit. življenju. Najprej je v deželnem zboru zastopal veleposestvo, nato pa slov. trge in obrtniške kraje. 1881 ga je Sloga postavila za kandidata pri nadomestni volitvi enega deželnega poslanca za tolminske kmečke občine. Na splošnih gor. volitvah 3. jul. 1883 je bil izvoljen za deželnega poslanca kot zastopnik veleposestva. 1889 je prav tako Sloga postavila I. za kandidata veleposestva. I. je bil pošten in natančen v svojem delu, v polit. življenju pa zelo uravnovešen in trezen. Več let ga je mučila neka želodčna bolezen. Malo pred smrtjo se je tudi zatekel na zdravljenje v Karlove Vare na Češko, a le z navideznim uspehom. Njegova smrt je močno odjeknila v javnem življenju na Goriškem.

Prim.: LibBapt. normalis N 2, Curatia S. Georgii in Descla, ab anno 1829 usque ad 1875, str. 29; Soča 2. jun. 1893; Gabršček I, 216, 229, 259, 340; II, 105, 194.

V-č

IVANČIČ Josip, prof. in kulturni delavec, r. 13. dec. 1849 v Selcu pod Vrsnom, obč. Tolmin, u. 30. nov. 1931 v Gorici. Oče Mihael je bil kmet, mati Marija Sivec. Gimn. je dovršil v Gor., klasično jezikoslovje v Gradcu, nato je poučeval v Pazinu. 1881 so ga predstavili na gimn. v Gor. in tu je ostal do upokojitve 1906. Bil je velik strokovnjak v klasičnih jezikih in v slov. Med šolskim letom je bil strog in je silil dijake k učenju, da bi dobili dobro podlago v jezikih, ob koncu leta pa je rad zatisnil oko. Kadar so slov. dijaki zagrešili kak prestopke zaradi narodnosti, jih je vneto branil v šoli in zunaj nje. Dijakom je ostal prijatelj tudi po maturi in mnogim je gmotno pomagal na univerzi. Bil je odločen rodoljub, sodeloval je v združništvu in podpiral narodne ustanove. Z Gregorčičem sta bila bližnja rojaka in prijatelja od mladih let. Od 1900 do 1904 mu je pisal Gregorčič 19 pisem (natisnjena v Greg.

ZbD IV), v katerih govori veliko o sebi, boleznih, dolgovi in podobno. Posvetil mu je pesem *Josipu Ivančiču* (Greg. ZbD II, 256) z datumom 3. apr. 1903 in v njej poudaril, da «v srečo ves je zlat», v spremnem pismu pa je zapisal, da mu je «zdaj med civilisti prvi del duše moje». Jul. 1901 mu je I. poslal denarja, da bi mogel Gregorčič z njim na počitnice v Kranjsko goro, denar pa je poslal tudi pesnikovemu bratu. Pred smrtjo je Gregorčič imenoval I. za izvršitelja oporoke in varuha njegove literarne zapuščine, saj sta se po Gregorčičevi preselitvi v Gor. vsak večer shajala v gostilni Pri zvezdi, potem je I. spremljal pesnika domov. I. je z izredno skrbnostjo varoval Gregorčičevo zapuščino, prepisal je večino pesmi in proze, priredil IV. zvezek Poezij (Gor. 1908) in pripravljaval petega. Zbiral je gradivo za komentar in polemike proti kritikom, da bi pripomogel do Gregorčičeve prave podobe. Na njegovo gradivo se je opiral prof. Fr. Koblar v Gregorčičevem Zbranem delu (I-IV), ko je komentiral posamezne pesmi. I. je rešil Gregorčičevo ostalino med razdejanjem in begunstvom prve svetovne vojne in jo izročil rokopisnemu oddelku NUK v Lj.

Prim.: NadškA Gor.; Fr. Sivec, J. I., KolGM 1933, 73 s. sl.; Fr. Koblar, Gregorčičevo ZbD I-IV, na več mestih; Isti, Simon Gregorčič, Lj. 1962, na več mestih; Gabršček I, 268, 270, 283, 463, 464; II, 231.

Jem.

IVANČIČ-SZILAGYI Zdenka, zdravnica in strokovna pisateljica, r. 21. sept. 1914 v Skopem pri Sežani, živi v Lj. Oče Ciril je bil višji davčni inšpektor, mati Terezija Živic. Gimn. (1925-33) in prvih pet semestrov medicine je dovršila v Lj., promovirala pa je na Medicinski fakulteti v Zagrebu 30. jan. 1939. Brezplačno (volonter) je delala šest let v Dečjem domu v Lj. (1939-45) in

napravila 1944 specialistični izpit iz pediatrije. 1945 je bila v Dečjem domu nastavljena, dve leti pozneje je bila imenovana za asistentko na Pediatrični kliniki (1947-58) ter dolgo vodila oddelek za tuberkulozo. V š. letu 1947/48 je predavala o prehrani za študente, kasneje o otroški tbc na izpopolnjevalnih seminarjih za zdravnike, poleg tega je pedagoško in vzgojno delala s študenti in specializanti. 1954 se je udeležila tečaja za preučevanje in zdravljenje otroške tuberkuloze v Parizu, ki ga je priredil mednarodni otroški center. Aktivno je sodelovala na I. kongresu SZD v Lj. 1948 in na II. pediatričnem kongresu v Ohridu 1955. Predavala je na raznih šolah in tečajih za nižji med. kader. Poleg redne službene obveznosti je opravljala prva leta ambulantno službo v okviru ZSZ v Vevčah in Lj. Predavala je v Lj. in v okolici v okviru AFŽ in RK. 1958 se je z družino preselila v Subotico (Vojvodina), kjer je do 1965 vodila oddelek za otroško tbc Opšte bolnice Subotica na Paliću. Po vrnitvi v Lj. je do upokojitve 1971 vodila v Zdravstvenem domu Šiška otroški dispanzer. Tu je ostala kot special. pediater honorarno nekaj ur tedensko do jun. 1980. I.-S. je pisala strokovne razprave v ZdrV, Medicinsko sestro na terenu in v druge liste, npr.: *Znižanje otroške umrljivosti na podlagi zagotovitve priradne prehrane*, ZdrV 17, 1948, 364-82; *Vloga BCG vakcine v borbi proti tuberkulozi*, Medic. sestra na terenu 2, 1955, 127-30; tam še: *Cepljenje z BCG vakcino*, 190-93 in več nadaljevanj; *Naše izkušnje v diagnostiki in terapiji razsojne tuberkuloze* (skupaj z M. Fakin in M. Bocak), ZdrV 25, 1956, 215-18. Za aktivistično delo med vojno je dobila red zasluge za narod III. stopnje.

Prim.: Osebn. podatki; ULjBB 1, 379.

Jem.

J

JAKIL Andrej, industrijec in veleposestnik, r. 18. dec. 1858 v Rupi pri Gorici, u. 11. okt. 1926 v Trstu, ko je bil na potovanju po severni Italiji; pokopan v Rupi v rodbinski grobnici. Oče Jožef kmet, mati Marija Goršič. Dopržil je domačo osn. š., se izučil za strojarja in odprl v Rupi strojarsko delavnico. 1883 jo je razširil v strojni obrat, pozneje je postala velika tovarna za strojenje kože. 1912 je kupil v Karlovcu tovarno kož, jo preuredil in povečal. Ob izbruhu prve svet. vojne so ga kot sumljivega internirali. 1915 je vojna porušila tovarno v Rupi. J. je prodal material, surovo in izdelano blago in kupil nepremičnine v Lj. in Zgbu. 1917 je kupil premogovnik v Krmelju pri Sentjanžu na Dolenjskem. Kopali so rjavi premog (okr. 4200 kalorij) in zaposlenih je bilo do 700 delavcev; zaradi izčrpanosti so ga zaprli 1962. Leta 1920 je ustanovil v Karlovcu veliko tovarno za čevlje in strojno razširil tudi na izdelovanje linega gornjega usnja. Tega leta je združil vsa podjetja v delniški družbi in ji bil preds. 1920 je kupil grad in veleposestvo v Boštanju ob Savi (med zadnjo vojno porušen), leto pozneje pa veleposestvo Radeče ob Savi. 1923 je dal tovarno v Rupi spet zgraditi in je kmalu dosegla nekdanjo zmogljivost. Propadla je zaradi fašističnih razmer 1926.

Prim.: SBL I, 369; Smrtna kosa, E 12. okt. 1926; SN 1926, št. 321; žpk urad Miren pri Gor.; KL Sje II, 254, 263.

Jem.

JAKLIČ Franc, nabozni pisatelj, r. 14. avgusta 1892 v vasi Andol pri Sv. Gregorju nad Sodražico na Dolenjskem, u. 8. dec. 1967 v Milwaukee v ZDA. Oče Franc je bil kmet in župan, mati Ana Debevec. Osn. š. je dovršil pri Sv. Gregorju in v Marijanišču v Lj., II. drž. gimn. na Poljanah v Lj. (1911), semenišče (1915). Dve leti je bil kpl v Sostrem pri Lj., nato ga je škof Jeglič poslal nadaljevat študij bogoslovnih ved na jezuitsko U v Innsbruck, kjer je doktoriral iz teologije (1921). Postal je prefekt v zavodu sv. Stanislava v Šentvidu nad Lj. (1917-23), nato prof. ver., nem. in filoz. na tamkajšnji gimn.; istočasno je študiral filoz. na lj. U pri prof. Vebru in Ozvaldu. 1930 je bil nastavljen za kateheta na II. drž. gimn. v Lj.; 1933 so ga predstavili v Kranj, od

1935-45 je bil na klas. gimn. v Lj. Maja 1945 je odšel na Koroško in na Tirolsko, kjer je poučeval na slov. begunski gimn. v taborišču Peggez pri Lienzu. Od 1. dec. 1945 do 30. sept. 1947 je učil na klas. gimn. in liceju v Gorici ver., drugo leto tudi slov. in lat., v letu 1947/48 na nižji sred. šoli I. Cankar v Trstu. Tukaj je napisal *Katoliški verouk za višje razrede srednjih šol* (Trst 1949, brez podpisa). 12. febr. 1948 je odšel v Argentino in bil v Buenos Airesu kurat v bolnišnici, 1956 se je preselil v Marquette v ZDA, kjer je štiri leta raziskoval Baragovo duhovno življenje. Zaradi bolezni se je umaknil v Milwaukee in bil tukaj spet bolniški kurat do smrti. J. je bil vse življenje neutručen in odličen nabozni pisatelj, saj je stalno študiral in raziskoval. Za novo izdajo *Življenja svetnikov MD* (1928-40) je napisal nad polovico vseh prispevkov (seznam je v Mohorski bibliografiji, Celje 1957, 102-104). Ze zgodaj se je zanimal za misijonska vprašanja in o tem napisal uspele knjige: *Misijski škof Irenej Friderik Baraga* (Celje 1931, 2. izpop. izd. Buenos Aires 1951, 3. izd. je izpopolnil J. Šolar, Celje 1968); *Slovenski misijonarji Baragovi nasledniki v Ameriki* (Celje 1931); *Puščavnik v osrčju Sahare* (Domžale 1932); *Dr. Ignacij Knoblehar*, prvi misijonar osrednje Afrike (Lj. 1943, ponatis v begunskem taborišču Spittal ob Dravi 1948, predelana izd. v Buenos Airesu 1955). Z dr. I. Vrečarjem (gl. čl.) je napisal za šole *Liturgiko* (Lj. 1935 in 1941). Mladini je namenjena *Svetla pot* (Lj. 1937, 1939, tretji natis je izšel v Buenos Airesu). Z M. Turnškom, J. Pogačnikom, Ign. Cudermanom in Gr. Malim je izdal *Družinski molitvenik* (Celje 1937), sam pa naslednje molitvenike: *Ure češčenja* (Celje 1938, španski prevod je izšel v Buenos Airesu; posamezne Ure so doživele po več ponatisov); *Eno je potrebno*. Molitvenik, sestavljen iz Baragovih spisov (Celje 1938 in 1939); *Jezus, dobri pastir*. Baragove molitve (Celje 1939, ponatis Clc 1950 in Lemont, ZDA, 1954); *Pred Bogom poklekni*. Ure molitve (Buenos Aires 1952, druga, pomnožena izd. 1964). V Argentini in ZDA je napisal vrsto tehničnih člankov za DŽ, AM, KolAM in KM.

Prim.: Žpk arh. Sv. Gregor; S. V. (Smolej Viktor), Jaklič, Irenej Friderik Baraga, M 1932, 72; J. Vovk, Dr. F. J., Ure češčenja, M 1939, 72; R.

Tominec, Dr. F. J., Jezus, dobri pastir, M 1940, 71; IzvTrst 1956, 65; MohBibl na več mestih; dr. F. Žakelj, Dr. F. J., KatM, Buenos Aires 1963, št. 1-2 in Baragov vestnik 1965; J. Vovk, Prof. dr. F. J., - zlatomašnik, AM 1965, 206-208; Pok. dr. F. J., AM 1968, 50-54; J. Grum nekrolog v Amer. domovini, Cleveland 19. dec. 1967; Težka pot (Ob smrti dr. Fr. Jakliča), GlasSKA 1968, št. 1-2; 7; -nc, F. J., Družina 29. mar. 1981.

Jem.

JAKOMIN Dušan, duhovnik in prosvetni delavec, r. 11. jan. 1925 pri Sv. Antonu pri Kopru. Oče Martin je kmet in cerkveni pevec, mati Marija Turk. Prve tri razr. osn. š. je dovršil v domači vasi, ostale v Trstu. Prvi razr. gimn. je začel v Gor., nadaljeval v Kopru v malem semenišču in maturiral 1945, bogoslovje v Gor. in bil posvečen 26. jun. 1949. Duhovniško službo je začel v Mačkoljah (1949-50), nadaljeval na Opčinah (1950-51), v Dolini (1951-52), od okt. 1953 je v Škednju. Od tu je nekaj časa oskrboval Domjo, nato 12 let duhovnijo Sv. Barbaro nad Miljami, zdaj še Kolonkovec. Ves čas je katehet na osn. š., nekaj časa je učil petje na sred. š. Glasbo (klavir) je študiral pri prof. Emilu Komelu v Gor. in pri prof. I. Grbcu v Škednju. Vodil je pevski zbor v rojstni vasi, v koprskem malem semenišču, v gor. bogoslovju, na Vipavskem, po Krasu in po vseh župnijah, kjer je kaplanoval. Ustanovil je in vodi pevski zbor v Škednju. Kot glasbeni referent SP je organiziral in vodil božične koncerte združenih pevskih zborov do 1963; od 1962 skrbi na RAITrstA za tedensko oddajo Nabožna glasba, sodeluje kot glasbeni in kulturni kritik. Od 1959 deluje tudi kot publicist. Je odgovorni urednik *Našega vestnika*, glasila slov. duhovnikov v Tr., *Pastirčka*, mesečnika za mladino, in *Mladike* (1958-61). Sodeluje v KatG, GMD, CG in Ognjišču. Za Ognjišče je napisal v Prilogi *Kratek pregled glasbene zgodovine in Tržaški Slovenci*. Član je vodstva Zveze katoliških časnikarjev v deželi, bil je v preds. Pripravljalnega odbora za škof. zborovanje in predstavnik slov. duhovnikov na Kongresu za manjšine v Tr. Je ustanovitelj in vodja Škedenjskega etnografskega muzeja, ustanovitelj in preds. Doma Jakoba Ukmarja v Škednju. Oskrbel je izdajo zadnje Ukmarjeve knjige Eshatologija in ji napisal spremno besedo (1972).

Prim.: Osebni podatki; Prospetto delle diocesi di Trieste e Capodistria, 1959, 89.

Jem.

JAKOMIN Ferruccio, pesnik, r. 7. sept. 1930 v Pobegih pri Kopru, u. 30. apr. 1958 v Trstu zaradi avtomobilske nesreče na cesti Nabrežina-Sesljan

(28. apr.); pokopan je v Pobegih. Oče Ivan, kmet, mati Danica (Stella) Vattovani. Gimn. je obiskoval v Kopru in Celju, kjer je maturiral, nato se je vpisal na slavistiko lj. U., nadaljeval jo je v Neaplju, vendar je ni dovršil. 1. okt. 1956 je nastopil službo pov. prof. na Industr. strok. tečaju v Nabrežini za slov., zg. in zemlj. in tu je ostal do smrti. 1954 je bil v ur. odboru Borov, ki so izšli kot zbornik spomladi in v jeseni. V prvem zv. je priobčil pesmi *Človek in smrt* in *Srečo išči*, v drugem *Deklici*, *Ne čudi se* in *Materi*; ko so postali Bori naslednje leto mesečnik, je v njih priobčil samo dve pesmi: *Istran* in *Opolnoči*. V Trstu je sodeloval v prvem letniku *Mladike* s pesmimi: *Prijateljci za bodoča leta*, *Strah pred večerom*, *Ribičeva tožba* in *Večer v samoti*. Kako pesem je izdal tudi drugod. Učil se je pri ljudski pesmi, zato je sprva njegovo izražanje preprosto, primere zajete iz narave, jezik realističen, pesmi kitične in rimane. Spominja se težke mladosti, materinega trpljenja in očetove odsotnosti, oglašja se rahla ljubezen in domotožje. Ko je prišel v Trst, je postal član Radijskega odra in nastopal na RadiuTrstA in v Jerasovi *Tržaški legendi* na Slov. taboru na Repentabru, kjer je bral tudi svoje pesmi. Na Radiu je sodeloval tudi z ocenami in poročili.

Prim.: Arh. Sred. š. v Nabrežini; Huda prometna nesreča na cesti med Nabrežino in Sesljanom, PDk 29. apr. 1958; Poškodbam je podlegel večeraj tudi Jakomin, PDk 1. maja 1958; J. Tavčar, Prof. F. J., LitV 1957/58, 220; F. J., IzvTrst 1958, 67; Slovo, M(Trst) 1958, 96; 20 let Rad. odra, Tr. 1966, 14.

Jem.

JAKOMINI Gašper Andrej, podjetnik in poštar, r. 17. okt. 1726 v Stanjelu pri Vipavi, u. 15. avg. 1805 v Gradcu, oče katehitičnega pisatelja Jožefa Antona (gl. čl.). Nižjo gimn. je obiskoval v Gor. (1737-40) in na Reki (1740-41), nakar je stopil v vojaško službo pri reški milici (1742) in kmalu postal poročnik (1743). Vendar ni bil zadovoljen z vojaško službo, zato je 1748 izstopil iz milice in se vrnil v rojstni kraj. Tam je ustanovil lastno trgovinsko podjetje (1748) in ga uspešno vodil do 1757, ko je sprejel službo poštarja v Celju. Tu si je pridobil znatno premoženje, kupil gosposčini Blagovno in Andenburg in se po 19 letih vodenja pošte z družino preselil v Gradec (1778). Cesarica Marija Terezija mu je podelila za vestno službo in zasluge plemiški naslov viteza (Holzapfel-Waasen) 1766, nakar je 13. okt. 1770 postal tudi član štajerskih stanov. V Celju je bil član

bratovščine B. M. Matris Dolorosae (1762) V Gradcu je s spretnimi kupčijami (1786-88) prišel v posest večjih predelov zemljišč pri Železnih vratih (Eisenthore), izvedel parcelacijo terena in po geometrijskem načrtu zgradil novo predmestje, ki je po njem dobilo tudi ime (Jakomini-Vorstadt). 1791 je upravo vseh posestev in podjetij izročil sinu Andreju Alojziju (1761-1825), zadnja leta pa je preživel izmenoma v Gradcu in na Dunaju.

Prim.: M. Kunitsch, Biographien merkwürdiger Männer der österreichischen Monarchie IV, Gratz 1805, 31; S. Schmutz, Historisch-topographisches Lexicon von Steyermark II, Gratz 1822, 115-16; J. G. Megerle v. Mühlfeld, Memorabilien des österreichischen Kaiserstaates, Wien 1825, 105; Oesterreichische National-Encyclopädie VI, Wien 1837, 196-97; G. Schreiner, Grätz, ein naturhistorisch-statistisch-topographisches Gemälde dieser Stadt und ihrer Umgebungen, Grätz 1843, 10, 120, 250-60; Wurzbach X, 57-58; Der Jakominiplatz, Grazer Morgenpost I, Graz 1879, št. 74; I. Orožen, Das Bisthum und die Diözese Lavant III. Archidiaconat Saunien. Das Dekanat Cilli, Cilli 1880, 262; VIII. Das Dekanat Neukirchen, Marburg 1893, 172; J. S. Ersch-J. G. Gruber, Allgemeine Encyclopädie der Wissenschaften und Künste II, Leipzig 1882, 243; A. Gubo, Geschichte der Stadt Cilli vom Ursprung bis auf die Gegenwart, Graz 1909, 308; J. Orožen, Zgodovina Celja in okolice I, Celje 1971, 578.

Lc.

JAKOMINI (JACOMINI) Jožef Anton, nabožni pisatelj, r. 9. okt. 1755 v Stanjelu pri Vipavi. u. 28. marca 1830 v Novi cerkvi (Strmec). Sin Gašperja Andreja (gl. čl.). Gimn. je obiskoval v Lj. (1765-71), retoriko v Gradcu (1771-72) in tam končal filozofski trienij (1772-75), nakar je začel študij teologije v Lj. (1775-76) in ga nadaljeval kot gojence kolegija Germanicum v Rimu (1776-79), kjer je dosegel doktorat teologije (1779) in bil posvečen 30. mar. 1779. Potem je služboval kot pomožni kurat v Rifniku (1779-81), od koder je bil na lastno prošnjo dodeljen v pomoč bolnemu žpku F. Ks. Goriupu v Novi cerkvi okt. 1781. Ko je ta umrl (2. dec. 1781), je bil J. imenovan za njegovega naslednika in 27. dec. 1781 postavljen za žpka in dekana v Novi cerkvi. Tu je služboval skoraj polnih 50 let do smrti. J. je bil izredno izobražen, moč, odličen teolog in dober slov. rodoljub, sicer pa odločen nasprotnik jožefinskih reform, kar mu je prizadelo dosti preglavic, zlasti v gosp. odnosajih njegove župnije. Ker je po očetu očitno podedoval smisel in spretnost v gospodarskih zadevah, je uspešno, čeprav s težavami, uredil popolnoma neurejene posestne raz-

mere svoje župnije. 1783 je temeljito obnovil srednjeveško župnišče v Novi cerkvi in mu dal sedanjo obliko, 1790 je združil beneficije za vzdrževanje tretjega kpl, 1795 je dal po lastnih smernicah poslikati notranjščino žpk c. celjskemu slikarju Janezu Cimbolu (freske s prizori iz Stare zaveze), dopolnil in pomnožil vso cerkveno opremo itd. Z lastnim denarjem je kupil vinograde na Konjskem (mekinjsko imetje), jih delno razprodal kmetom, ostanek pa 1828 podaril žpk prebendi. J. je bil še posebno zaslužen za razvoj šolstva. Dosegel je ustanovitev redne š. v Novi cerkvi (1788), kmalu zatem je organiziral in vodil tudi nedeljsko š. in s tem dejansko postal začetnik nedeljskih š. na Štajerskem. A. M. Slomšek se je za svojega kaplanovanja pri J-ju (1827-29) navdušil za ustanovo nedeljskih š. in si je tu s praktičnim poučevanjem pridobil prepričanje o njeni koristnosti za slov. š. pouk. Na podlagi J-jevih zasnov in lastnih izkustev je potem s sodelovanjem Simona Rudmaša izdal znamenito knjižico Navod za nedeljske šole... (Gradec 1830, anonimno). 9. apr. 1814 je J. ob slovesnosti vložil relikvijo sv. Maksimilijana v minoritski c. v Celju imel slavnostno pridigo. V tisku je objavil dela: *Doctrinae christianae expositio ad normam praescripti in ditionibus Austriacis catechismi usui curatorum accomodata...* I-II. (Cillejae 1791). To je temeljito obdelan katekizem, ki pa poleg običajnih odgovorov vsebuje precej obširna pojasnila na podlagi Sv. pisma, a ker je bil namenjen kot priročnik duhovnikom, je pisan v lat. (ima 592 strani). *Kerschanskiga navuka islagaine po u cesarskih deshelah naprej pissanim katechismussi u Latinskim vundanu od V.Z.V.G. Joshefa Jacomina...* I-II. (Lublana 1801). To je prevod prejšnjega dela iz 1791, ki ga je priredil Andrej Reya. Prevod je jezikovno dosti trd in okoren (po sodbi P. J. Safarika zato jezikovno slab), ker se je prevajatelj preveč dobesedno držal lat. izvirnika. *Leben des heiligen Bischofs und Martyrers Maximilian* (Cilli 1815); *Shivljenje svetiga Maximiliana škofa inu martirka* (V' Zeli 1815). To je slov. prevod prejšnjega spisa. Ker sta knjižici napisani po biografskem članku I. A. Suppantšitscha (Der Aufmerksame II, Gratz 1813, šte. 92) in sta izšli brez navedbe avtorja, so ju nekateri pripisovali temu. *Molitu eniga virnu andohtljivega Kristiana* (Celje 1820); *Razlaganje sv. Mashe* (Celje 1823). J. je v rkp zapustil v lat. sestavljen spis z opisom slik in slikarij žpk c. v Novi cerkvi (1795). A. M.

Slomšek mu je ob slovesnosti zlate maše (19. mar. 1829) zložil Pesem na drugi novi maši (Drobtinice II, Gradec 1847, 268-70).

Prim: SkAlj., Ordinariats-Protocoll 23. sept. 1775 in 20. okt. 1776; SkAMrb, Erllossene hohe Hof- und Gubernialverordnungen 16. jul. 1806; Exhibitions-Protocoll 30. dec. 1807 in 29. febr. 1808; I. A. Suppantisch, Der Aufmerksame II, Gratz 1815, št. 50; C. Schmutz, Historisch-topographisches Lexicon von Steyermark II, Gratz 1822, 115-16; N IV, 1846, št. 34-38, posebno str. 142-43; R. G. Puff, Das Römer-Bad Töplitz nächsts Tüffer mit seinen Umgebungen, Gratz 1847, 91-92; A. M. Slomšek, Drobtinice II, Gradec 1847, 268-70; I. Orožen, Celska kronika, Celje 1854, 190; Drobtinice X, Clc 1855; Wurzbach, X, 57-58; P. J. Safarik, Geschichte der südslawischen Literatur I, Prag 1864, 119; S. Ljubič, Ogledalo književne poviesti jugoslavjanske II, Rieka 1869, 574; J. Voh, Truplo sv. Agapita mučenika v Novi Cerkvi, Mrb 1882, 14-21; I. Lapajnc, Polit. in kult. zgod. štajerskih Slov., Lj. 1884, 245; Marn, XXVII, Lj. 1884, 76; XXIV, Lj. 1886, 28; I. Orožen, Das Bisthum und die Diözese Lavant VIII, Dekanat Neukirchen, Marburg 1893, 83, 172; J. Apih, Letopis MS 1894-95, 178-80; Glaser II, 172; Fr. Kavčič, LZ XVI, 422; Simonič 175; Fr. Ilešič, ČZN I, 1904, 113-54; SBL I, 81, 370; Kidrič, Zgod., 177; K. Glaser, ČZN XXIV, 1929, 190-98; Fr. Kidrič, Dobrovsky in slov. preporod njegove dobe, Lj. 1930, 25, 58, 181, 199, 208; J. Orožen, Zgod. Celja III, Celje 1930, 76; isti, Zgod. Celja in okolice I. Celje 1971, 619-20; Fr. Kovačič, Arhiv za zgod. in narodop. I, Mrb 1930-32, 3, 55; I. Grafenauer, Razprave filoz. lit. razr. SAZU II, Lj. 1956, 145/231; SBL III, 91, 158-59, 367-79; V. Schmidt, Zgod. šolstva in pedagogike na Slov. II, Lj. 1964, 28; KL Sje I, 337; III, 92-93; Simoniti, 68; H. Stekl, Neue deutsche Biographie X, Berlin 1974, 256-57.

Lc.

JAKONČIČ Jožko, skladatelj, r. 19. mar. 1903 v Gorici očetu Antonu, posestniku v Biljani, in materi Amaliji Kastelic, u. 5. apr. 1954 tam. Šolal se je na realki v Gor. (do 1915) in kot vojni begunec v Gradcu (do 1918), nato spet v Gor. na liceju Vittorio Emanuele III, kjer je maturiral 1921; juridične študije začel na Dunaju (1921-23) in opravil v Bologni, kjer je dosegel doktorat iz pravnih ved (1925). Glasbene študije začel pri GM (1913-14), obiskoval Neues Wiener Konservatorium na Dunaju (1921-23), kjer mu je bil med drugimi učitelj R. Strauss, in tu sledil delu ekspresionistov (F. Schreker, A. Schönberg, A. Berg); v Bologni se je vpisal na Liceo Musicale (1924), a v istem letu je odstopil. 1930 je opravil odv. izpit na prizivnem sodišču v Trstu, imel odv. pisarno v Kanalu ob Soči, nato v Gor. Udeležil se je s činom kapetana vojne v Abesiniji in druge svet. vojne. Od 1947 je poučeval zgod.

in zemlj., od 1950 do smrti pa angl. na slov. nižji sr. š. v Gor. Bil je še iz dijaških let v stiku z M. Kogojem. Komponiral je vsaj od 1921, toda po 1926 je umolknil, ko ni mogel nikjer priti do izvedb in ko so mu taš. uničili nekaj partitur pri požigu gor. Trgovskega doma 4. nov. 1926. Dela: *Tri glasbene misli* za viol. in klavir (DSS 397, Lj. 1971); *Andante Es dur* za ork.; *L'ultimo sospiro* za ork.; *De profundis*, melolog za rec. in vel. ork.; *Propala* za glas in ork.; *Frine pred sodniki*, melolog za rec. in ork.; *Maša* za zbor, orgle in ork., idr.

Prim.: A(nton) S(ever), članek v gor. Soči 16. in 23. jun. 1956; (Josip Nemec?), nekrolog s sl. v IzvGor za 1952/53 in 1953/54; P. Merku, *Jožko Jakončič, slovenski skladatelj* v Sdb 1970, 398-407, s sl.

-ù

JAKOPIČ Avgust, pravnik in politik, r. 1848 v Gorici, u. 1924 v Trstu (datumi neugotovljeni). Sin davčnega uradnika, gimn. je obiskoval v Gor. (1862-70), pravo na U na Dunaju (1870-75) in bil tam aktiven član akad. društva Slovenija. Po končanih študijah je bil nekaj časa odv. pripravnik v Gor. (1876-78), in sicer v odv. pisarni svojega brata Jožefa (u. 1894). Potem je prestopil v sodnijsko službo in najprej služboval kot pristav v Pulju (1878) in v Ajdovščini (1879-83), nato pa kot sodnik v Bovcu (1883-92) in kot sodnijski svetnik v Rovinju (1892-97). Odtod je bil premeščen na trgovsko-pomorsko sodišče v Trst (1897-99) in tu kmalu postal višji deželni svetnik (1899-1906). 11. jul 1906 je bil imenovan za dvornega svetnika pri vrhovnem sodišču na Dunaju (1906-09) in se z Dunaja vrnil v Trst, ko je 4. febr. 1909 postal preds. tamkajšnjega višjega sodišča. Tu je bil 1911 imenovan še za tajnega svetnika, a po it. okupaciji je bil upokojen 1918. J. se je s politiko ukvarjal le v mlajših letih in je v Bovcu na volitvah v deželni zbor 27. jun. 1883 kandidiral za mestno kurijo, pa ni uspel. Pozneje je politiko povsem opustil in se posvetil pravnemu poklicu. Bil je splošno znan kot dober pravni strokovnjak ter nepristranski in nadvse pravičen sodnik, ki je tudi odločno ščitil Slov. in slov. uradovanje.

Prim.: J. Vencajz, Spomenica o petindvajsetletnici akad. društva Slovenija na Dunaji, Lj. 1894, 140; Gabršček I, 176, 180, 200, 319, 363; II, 202, 297; V. Travner, Pol stoletja društva Pravniki, Lj. 1939, 53-54; V. Melik, Volitve na Slovenskem 1861-1918, Lj. 1965, 372.

Lc.

JAMNIK Jože, duhovnik, r. 14. jan. 1909 v Mirni peči pri Novem mestu, živi v Borštu pri Trstu. Oče Franc, kmet, mati Ivana Muren. Osn. š. je obiskoval v Mirni peči, gimn. v Novem mestu (1921-29), teološko fak. v Lj. (1929-34); v duhovnika posvečen 2. jul. 1933. Služboval je v Kranju (15. avg. 1934-14. sept. 1937), kjer je kot kpl vodil Dijaški zavod in poučeval na osn. š. in gimn. Nato je bil kpl pri Sv. Jakobu v Lj. (1937-38) in od 1939 do 1945 stalni katehet na dekliški meščanski š. in na gimn. v Lj. Od 5. maja 1945 do 12. sept. 1945 v raznih taboriščih v sev. Italiji. Potem je prišel v Trst. Najprej je bil veroučitelj v Barkovljah in na ind. strok. š. v Rojanu (1945-46), nato veroučitelj pri Sv. Ani in v pomoč pri Novem sv. Antonu (1946-48). Potem je bil dušni pastir za slovenske vernike pri Sv. Vincencu in katehet na osn. in sred. š. pri Sv. Jakobu (1948-54); pri Sv. Jakobu je ostal še dve leti (1954-56). Od 1954 do 1959 je vodil dijaški zavod Marijanišče na Opčinah. Vmes pa je od 1949 do 30. sept. 1968 poučeval verouk na trgovski akademiji Žiga Zois, le v š. letu 1955/56 na znanstvenem liceju France Prešeren v Trstu. Od 1. dec. 1960 je žpk upravitelj v Borštu pri Trstu. Tudi tu je učil verouk na osn. š. do 30. sept. 1976; upokojen je bil že 1969. V župniji mu je uspelo postaviti nove orgle, nov krstilnik in zgraditi nov župnijski dom, ki se imenuje Krekov dom. 1963 je J. pripravil celoten tekst za verouk v učnem berilu za IV. razr. osn. š. *Naša pot*. Sodeloval je tudi pri pripravi delovnih zvezkov iz veroučne tvarine. Ves čas od 1945 dalje do nastavitve v Borštu je J. vodil razne skupine dijaške mladine in nekaj skupin mladih delavk, kar je predstavljalo KA med našimi rojaki. Nekaj je pomagal tudi pri verskih oddajah na radiu.

Prim.: Vprašalna pola; Duhovniški jubilej g. župnika v Borštu, KatG 28. jun. 1973.

Ur.

JAMNIK Karel, apostolski administrator, r. 13. sept. 1891 v kraju Brankovo pri Vel. Laščah na Dolenjskem, u. 3. nov. 1949 v Trnovem. Oče Franc, kmet, mati Margareta Bavdek. Gimn. je obiskoval v Lj., bogoslovje v Gor. in Lj., kjer ga je tržaški škof A. Karlin 24. jun. 1916 posvetil v duhovnika. Služboval je kot kpl pri Sv. Jakobu v Trstu (1916-20), kot kurat v Slivju (1920-35), kot žpk in dekan v Trnovem-Ilirski Bistrici (1935-49); od 1. okt. 1943 je bil tudi prodekan za Hrušico; častni kanonik reškega kapitlja in škofijski konzultor. 1. avg. 1947 je bil imenovan za apost.

adm. celotne tedanje reške škofije (slov. in hrv. dela), kar je ostal do nenadne smrti za kapjo. Bolehal je za sladkorno boleznijo in angino pectoris. Pokopal ga je lj. škof Anton Vovk ob izredni udeležbi duhovnikov in vernikov na trnovskem pokopališču poleg nekdanjega dobrega prijatelja Alojza Kraševca. J. je prišel na Primorsko verjetno iz istih razlogov kot mnogi drugi duhovniki v letih pred prvo svet. vojno. Ker je bilo v tržaško-koprski škofiji občutno pomanjkanje duhovniških poklicev, so nekateri tržaški škofje vabili slov. bogoslovce iz drugih škofij in Čehe, naj vstopijo v gor. bogoslovje in naj se inkardinirajo v tržaški škofiji. Iz tržaške v reško škofijo je J. avtomatsko prešel, ko je bil 1934 ves hruški dekanat (zato tudi Slivje) odcepljen od tržaške škofije ter priključen reški. J. je bil odločen, umirjen, preudaren mož, ki se je znal modro zadržati zlasti v letih pred drugo svet. vojno, med njo in po njej. Užival je velik ugled pri duhovnikih, pri cerkvenih in svetnih oblasteh ter pri vernikih, katere je povsod ščitil ter jim tudi gmotno pomagal doma in v raznih koncentracijskih taboriščih. Ko je 1941 Italija napadla Jugoslavijo, je moral za nekaj tednov skupaj z drugimi slov. duhovniki v internacijo v Verono in okolico. Že tedaj ga je škof imenoval za svojega delegata za internirance. Ob odhodu zanjega it. škofa in vseh it. čutečih duhovnikov z Reke je J. postal apostolski administrator z vsemi pravicami rezidencialnega škofa. Predlagano mu je bilo škofovsko posvečenje, a ga je odklonil. Na Reko se ni preselil; v nejasnih povojnih letih je rajši ostal v Trnovem. Na Reki je imel svojega delegata. Vendar se je tisti dve leti čutilo, da je Trnovo središče reške škofije.

Prim.: Žpk arh. v Trnovem; SKAre.

Škerl

JAN Angela Leopolda, pevka in dramska igralka, r. 26. jan. 1888 v Barkovljah v Trstu, u. 13. maja 1978 v sanatoriju v ul. Farneto v Trstu; oče Anton, kustos carinarne v Trstu, mati Jožefa Martelanc. J. je mladost preživela v Barkovljah. Glasbo in petje je študirala v Trstu, v Milanu in na Dunaju. Prvič je nastopila s 16. letom v Narodnem domu v Barkovljah in nato v tržaškem Narodnem domu v okviru Dramatičnega društva. S sezono 1907/08 se je diletantski oder v Nar. domu spremenil v poklicnega. Angažirali so tudi Janovo, ki je 15. decembra nastopila v naslovni vlogi v Charlotte Birch-Pfeifferjeve igre Cvrček, ki je dramatisacija romana La petite Fadette

(Mala Fadette francoske pisateljice George Sand). Igro je režiral Anton Verovšek. Njena igra je prisotnega Ivana Cankarja tako prevzela, da ji je po predstavi osebno čestital in ji naslednji dan poslal svoje pesmi s posvetilom: »Našemu malemu Cvrčku, ki mi je v gledališču prvič spravil solze v oči.« Janovi je Cankar poklonil knjigo s posvetilom tudi po uprizoritvi Kralja na Betajnovi, kjer je igrala Nino. Njena umetniška pot se je hitro vzpenjala. Pela je v operetah: Pallori Dolarska princesa, v Straussovem Ciganu baronu, v Leharjevem Grofu Luksemburškem in drugih. V letih 1910-13 je dosegla velik uspeh v Hervejevi opereti Mam'zelle Nitouche, ki jo je dirigiral Mirko Polič in režiral Leon Dragutinovič. Tudi ko je nastopala v drami, je bila kritika navdušena nad njo. »Bila je naša prima-dona,« so se izražali o njej, kjer koli je igrala ali pela; tako živa, neposredna in prepričljiva je bila njena igra. Kljub velikim uspehom se je ob začetku prve svet. vojne odpovedala gledališču in postala bančna uradnica. Službovala je v Milanu in v Nemčiji. Na Dunaju je bila v neki pomembni banki direktorjeva pomočnica. Po 40 letih se je vrnila v Trst, v pokoj. Na trgu Silvio Benco je prevzela gostilno Trieste mia. Upravljala jo je do 80. leta, ko se je umaknila na svoj dom. Pokopana je na barkovljanskem pokopališču.

Prim.: R. N., PDK 21. maja 1978, str. 6; Sergij Verč, PDK 19. avg. 1973, str. 3, s. sl.; RAITrsta, Lelja Rehar, Angela Janova, 31. maja 1978 (Liki iz preteklosti); žpk arh. v Barkovljah.

Har.

JAN Jurij, duhovnik, r. 11. apr. 1821 v Mekinjah na Gorenjskem, u. 24. jul. 1900 v Dolini pri Trstu. V duhovnika je bil posvečen 12. sept. 1847. Služboval je kot kpl v Skopem na Krasu (1847-50), v Dutovljah (1850-58), na Katinari (1858-64), kot žpk v Dolini (1864 do smrti). Od 1869 je bil tudi dekan, 1894 je bil imenovan za častnega kanonika. Bil je znan kot dober pridigar in govornik. J. je bil med glavnimi pobudniki in organizatorji velikega ljudskega tabora v Dolini 1878, na katerem je tudi govoril. »Bil je zelo pomemben narodni buditelj tržaških in istrskih Slovencev« (MSE II, 148). Simon Rutar (Rutar, Trst II, str. 169) ga imenuje »narodnega učitelja in voditelja v koprskem okraju« in ga šteje med tiste, ki »sedaj delujejo v Trstu in okolici za narodno prebujenje«. Deloval je na šolskem področju kot š. nadzornik in potem še kot član okrajnega š. sveta. Na narodnem polju je ob sodelovanju dolin-

ske župnije pripomogel, da je bil v istrski deželni zbor izvoljen slov. narodni poslanec. Za zasluge je prejel drž. odlikovanje viteza Franc Jožefovega reda. Slovenci v Dolini in okolici so mu izkazali posebno hvalečnost ob 70-letnici rojstva (1891) in ob zlati maši (1897). Spomnil se ga je tudi papež in mu poslal posebno darilo. Slov. Matici je J. 1889 poslal krajši prispevek z naslovom *Popis krajepisnih imen v fari Dolina pri Trstu* s kratkim opisom vasi v Bregu in njih značilnosti (PDK 16. mar. 1969). Kot žpk in nato dekan je vztrajno branil pravice župnije v Dolini ter je tako posredno vplival na nastanek in razvoj znanega ricmanjskega vprašanja. Prišel je v odkrit spor s kpl dr. Antonom Požarjem, ki je kmalu po svojem prihodu v Ricmanje (1898) hotel odcepiti to duhovnijo od dolinske župnije in vpeljati v bogoslužje stari cerkveno-slovanski jezik.

Prim.: ZD 1891, 147; 1897, 324; Rutar, Trst II, 169; Ang. Kosmač, 70 let župnije v Ricmanjih, KolGMD 1975, 54-67.

K-ač

JAN Zoltan, publicist, literarni zgodovinar, r. 11. nov. 1947 v Novi Gorici, živi tam. Oče Rafael je bil žel. uradnik, mati Alberta Birska. Osn. š. in gimn. je dovršil v Novi Gorici, maturo 1967. Na fil. fak. v Lj. je doštudiral primerjalno književnost z liter. teorijo in slov. jezik s književnostjo ter diplomiral 1972. Med študijem je prejel dve Prešernovi nagradi za študente (1971, 1972) ter bil demonstrator na oddelku za primerjalno književnost. Kot absolvent je krajši čas učil slov. na gimn. v Postojni (1972), po diplomi pa na Šolskem centru za blagovni promet v Novi Gorici (1973). V teh letih je začel objavljati literarnozgodovinske prispevke, med katerimi je obsežna študija *Odmevi Alberta Camusa pri Slovencih: 1945-1959* (SR XXI, 1973, št. 3, 4). Ocenil je tudi več strokovnih in leposlovnih del v SR (1973-75), v JiS (1971-75), Sreč (1971-), NSd (1973-75). Vojaški rok je odslužil 1974, ko je bil izvoljen za asistenta fil. fak. v Zadru, kjer je vodil lektorat slov. jezika. Istočasno je bil tudi lektor pri poletnem seminarju slov. jezika, liter. in kulture v Lj. V Zadru se je zanimal za kulturne in liter. stike med Slov. in Hrvati, kot je razvidno iz ocene *Antologija slov. poezije* (NSd 1975, št. 7) ter člankov v Zadarski reviji (1975-76), LDk (1975). V teh letih sta nastali tudi obsežni študiji: *Avtobiografija Avgusta Žigona* (GorLtk 1976) in *Izodišča v pregledu »Slovenačka književnost«* (Priatelj zbornik, Lj., SM 1975). Okt. 1976 je pre-

vzel vodstvo Goriške knjižnice Franceta Bevka v Novi Gorici. Ob reševanju finančnih in kadrovskih vprašanj te knjižnice je napisal tudi vrsto člankov s področja bibliotekarstva v dnevnem časop. in revijah: PrimN, PDK, PrimSreč, Knjižnica, Knjiga, DEn, LDk, Komunist itd. Ponovno je oživil tudi sodelovanje Goriške knjižnice s slov. in ital. knjižnicami v Gor. in Čedadu, si prizadeval za rešitev prostorskih vprašanj knjižnice, pospeševal ustanavljanje podružničnih knjižnic, opravil nekaj raziskav o uporabnikih knjižnice, spodbujal vrsto kulturnih knjižničarskih akcij, obogatil knjižnico z nekaterimi mikrofилmskimi posnetki redkih primorskih časnikov, spodbujal založniško dejavnost knjižnice itd. Napisal je *Vodnik po Goriški knjižnici Franceta Bevka* (NGor. 1978, publikacije GorKnj. 4). Uredil je *Zbornik Goriške knjižnice Franceta Bevka* (NGor. 1979, publikacije GorKnj. 5), kjer je objavil članek o zgodovini te knjižnice. V Novi Gorici je že prvo leto prevzel uredništvo revije Goriška srečanja (1976-80), v kateri je objavil vrsto člankov. Pojavlja se tudi ob drugih pomembnejših kulturnih dogodkih kot organizator ali publicist, kot je razvidno iz članka *Glasila dijakov Gimnazije v Novi Gorici*; 30 let Goriške gimnazije (NGor. 1977). Nastopa kot predavatelj na izobraževalnih tečajih, med drugim tudi kot učitelj slov. med Italijani (1977/78). Aktivno sodeluje na strokovnih zborovanjih in piše tudi v ital. lokalne revije, npr. v *Il territorio* (Ronchi 1979). Uredil, opombe in spremno besedo je napisal knjigi *Izbrano mladinsko delo. Bogomir Magajna* (Lj., MK 1980). Za *Leksikon Cankarjeve založbe* je napisal 85 gesel iz slov. književnosti (Lj. 1981).

Prim.: Osební podatki; M. Breclj, Prizadevanja in uspehi, PrimN 3. sept. 1976; isti, Spremembe v Goriški knjižnici Franceta Bevka, Knjižnica 21/1977, št. 1-4, 212; Zbornik GorKnj. Fr. Bevka, NGor. 1979, 184 kratki podatki o življenju, 155-82 bibliografija knjig in člankov.

Jem.

JANEZ SVETOKRISKI, rojen v plemeniti družini kot Tobija Lionelli, kapucin, pridigar in književnik, začetnik slov. homiletike, r. 1647 v Sv. Križu na Vipavskem, u. 18. okt. 1714 v Gor. v 50. letu redovniškega življenja in v 67. letu starosti. Otroška leta je preživel v rojstnem kraju, kjer je prišel v stik z oo. kapucini, ki so se preselili v Sv. Križ malo pred njegovim rojstvom 1634. Še zelo mlad se je odločil za redovniško življenje v vrstah kapucinov štajerske province.

Po enoletnem noviciatu, ki ga je opravil na Reki, je 17-leten naredil prve redovne obljube in si privzel ime brat Janez Krstnik. Po bogoslovnem študiju je postal pridigar »Provinciae Styriae concionator«. Pod tem imenom ga poznamo iz vseh dosegljivih dokumentov. Pridigarsko službo je razvil na obsežnem področju slov. zemlje, saj ga je služba gvardijana vodila od Trsta (1679) do Sv. Križa na Vipavskem (1682), Ljubljane (1684), Trsta (1686), Novega mesta (1688), Gorice (1693). Sv. je bil v prvi vrsti pridigar. Z govorno besedo je uresničeval smernice tridentinskega koncila, ki je zapovedal duhovnikom, da morajo govoriti vernikom vsako nedeljo in praznik. S pridigo je uresničeval tudi program svojega reda, ki je pridigarsko službo cenil kot svoje najplemenitejše opravilo. Kakor se je reformacija naslonila na pisano besedo in z njo pri nas utemeljila slov. knjižni jezik, tako se je kat. obnova naslonila na govorno besedo in z njo uveljavila slov. jezik, zlahtnila nravi in hkrati preizkušeno ljudstvo v dobi pogostnih kug, vojaka in revščine. Sv. se je kot pridigar še posebej izkazal. Ljudstvo ga je vzljubilo in zvesto poslušalo v vročini in mrazu, kakor sam pravi v pridigi »Slovo od Ljubljane«. Tudi sobratje duhovniki so njegovo pridigarsko sposobnost visoko cenili. V slovenskem predgovoru k 1. zvezku *Svetega priročnika* (SP) pravi, da so ga drugi mašniki večkrat prosili, da bi jim posodil svoje slov. pridige, da bi si jih prepisali, ali pa, da bi jih »drukati pustili«. Postavil si je obsežen program in ga v sedemnajstih letih skoraj v celoti uresničil. Izdal je pet debelih zvezkov pod naslovom *Sacrum Promptuarium - Sveti priročnik* na 2896 straneh. Prva dva zv. sta izšla v Benetkah v tiskarni Zacharije Conzattija. Oba nosita letnico 1691, čeprav je mogel drugi iziti šele 1695, ko je dal kapucinski general Bernardin dovoljenje za natis. Ostali zv. so izšli v Lj. v tiskarni Janeza Marije Mayra. Tretji zv. nosi letnico 1696, četrti 1700 in peti 1707. Tretji zv. je mogel v celoti iziti šele 1698, ko je škof. cenzor Ivan Dolničar podpisal dovoljenje za natis. Tiskanje SP so omogočili razni mecenji, katerim je Sv. posvetil posamezne zv.: novomeški prošt Friderik Hieronim grof. Lanthieri, deželni oskrbnik Jurij Žiga Gallenberg, jurist Frančišek Albert baron Pelzhoffer, Peter Anton Codelli de Fahrenfeld in Anzelim Kimovec, prior kartuzijanskega reda v Bistri. Prvi, drugi in peti zv. obsegajo pridige za nedelje c. leta in glavne praznike Kristusa

Gospoda in bl. D. Marije. V tretjem zv. so pridige za praznike in v četrtem za razne priložnosti. Pripravo na spoved in razlago božjih zapovedi, ki bi po prvotnem načrtu morali iziti v posebnem zv., je pritegnil v drugi zv. Govori o cerkvenih zapovedih, ki jih je tudi napovedal, so izpadli iz programa. Oblika pridig je tematična z jasno razvidno razčlenitvijo: tema, uvod, jedro, sklep. Razen treh primerov so vse teme iz sv. pisma v lat. jeziku in slov. prevodu. Vsebinska pridig je zelo pisana: verski nauk, oprt na sv. pismo in c. očete, se neprestano prepleta z vsakdanjim življenjem in številnimi zgodbami iz starejših in novejših avtorjev. Povsod je razvidno izrazito moraliziranje. Držal se je pravila, ki ga je svojim bratom dal sv. Frančišek, naj ljudem govorijo o grehih in krepostih, o plačilu in kaznih (prim. SP IV, 3). O grehih in krepostih je govoril, kakor se kažejo v življenju človeka, družine in družbe. V jeziku in pravopisu se je naslonil na knjižno tradicijo iz protestantske dobe. V pomoč so mu bile Kastelčeva *Observationes v Nebeškem cilju*. Te je povzel in skoraj v celoti objavil pod naslovom *Observationes in scriptione et lectione idiomatis carniolici iuxta antiquos libros carniolicos et slavos*. Natisnjene so v 1. zv. SP takoj za slov. predgovorom. Te so bile zanj edina slovnica slov. jezika, kar mu je povzročalo veliko težav tako v pravopisu kakor v jeziku. Številne nedoslednosti v pravopisu, pogostne nemške tujke in narečne posebnosti kažejo, s kakšno težavo je uresničeval načelo, ki si ga je bil postavil, da bo pisal, kakor so Slovenci govorili, »quia scribendum est more gentis, loquendum vero more regionis«. SP pomeni častno nadaljevanje velikih prizadevanj slov. protestantov in obsežno pomnožitev slov. tiskanih knjig. Delo Sv-ega je prvo obsežnejše izvirno lit. delo v slov. literaturi. Pobudo in zgled je dobil pri Italijanih, vendar zaman iščemo pridigarja, po katerem bi bil Sv. krojil svoje pridige. Zunanja oblika SP z obširnimi podnaslovom, posvetilom, odstavkom »Ad benevolum lectorem«, obširnim kazalom, uporabo številnih citatov iz sv. pisma, c. očetov, klasikov in drugih pisateljev sicer močno spominja na podobne it. priročnike, vendar je vsebina tako slov., da ne moremo dvomiti o izvornosti SP. Sv. je gotovo poznal in bral Segnerijev *Quaresimale*. O tem priča slov. predgovor v 1. zv. SP, ki je delno povzel po Segnerijevem. V razčlenitvi in zgradbi govorov kakor tudi v obdelavi snovi je Sv. popolnoma samosto-

jen. Posluževal pa se je raznih zbirk zgledov in po predmetu zbranih misli, kot npr. *Magnum speculum exemplorum*, *Instructissima bibliotheca moralis concionatoria*. O tem ne govori samo množica citatov, nedoslednosti v citiranju, ampak tudi njegova izjava: »Jest bi mogal lahko s 1000 exempelnih poterdit le-to resnico, zakaj bukve so polne takoršnih exemplnov« (SP III, 336). SP je imel velik vpliv na c. govornišstvo na Slov., saj je bil skoraj pol stoletja edini tovrstni priročnik v slov. jeziku, po katerem so mogli segati slov. duhovniki. Odločilno je vplival tudi na poznejše slov. lit. prizadevanje. Še dolgo dobo so pridigarski priročniki zavzemali prvo mesto v slov. lit. Zgledu in spodbudi, ki jo je Sv. zapisal v predgovoru k 1. zv., sta sledila kapucin p. Rogerij in jezuit Jernej Basar. Na vprašanje, zakaj je Sv. tako uspel s svojo pridigo, moramo v prvi vrsti reči, da odseva iz njegovih pridig velika ljubezen do ljudi, katerim je govoril. V zadnjem govoru 4. zv., kjer se poslavlja od Ljubljane, je njegova ljubezen do zvestih poslušalcev dobila še posebno čustven prizvok. Vse njegovo delo je prečeto z izrednim poslušom za stiske in slabosti, trpljenje in veselje ljudi. Čeprav pogrešamo v SP marsikatero lokalno in časovno pripombo, vendar v njem močno odmevajo verske, gosp. in polit. razmere proti koncu 17. stol. Versko življenje je tedaj cvetelo zlasti v ljudskih pobožnostih, številnih praznikih, češčenju sv. R. T., procesijah, romanjih, jubilejih. Gosp. in polit. razmere pa so bile žalostne. Moč stanov in vpliv plemstva sta se sicer zmanjšala zaradi absolutističnih prizadevanj habsburških vladarjev, vendar je v bistvu ostajal fevdalni red z desetino in tlako. Breмена so se celo večala zaradi neprestanih vojn in turških vpadov. Neprestano izžemanje je kmete gnalo v obup in upor. Večji ali manjši kmečki upori so se ponavljali skozi vse 17. stol. Družbenega reda Sv. ni odkrito obsojal, odločno pa je bičal krivice, ki so jih »zlahtniki« delali ubogemu ljudstvu. Če bi mogli, pravi v 1. zv., bi svoje kmete odrli in njih kože prodali (prim. SP IB, 145). S podobno ostrino obsoja trgovce in bogatejše kmete, ki izkoriščajo stisko najrevnejših in jih z oderuštvom mečejo na cesto. Značilno, da kmečkih uporov niti ne omenja. Kako je Sv. čustvoval s poslušalci, kažejo zlasti govori o treh največjih nadlogah: ku-gi, lakoti in vojski, ki so kot bič zadevale zlasti preprosto ljudstvo. Ti govori so nastali v času resnične stiske. V njih se Sv. razodeva bolj pre-

rok kot teolog. S preroško močjo kliče ljudi k spreobrnjenju in poboljšanju. Če se spravi jo z Bogom, jim zagotavlja učinkovitost prošnje in rešitev iz nadloge: grozovitega Turka bo Bog preginal iz naše dežele, Mati božja, zdravje bolnikov, jih bo rešila strašne kuge in nebeški Oče bo blagoslovil njive in vinograde, da bodo obilno obrodili. Sv. je nastopal s prepričljivostjo človeka, ki se zaveda svojega poslanstva. To je dajalo posebno moč njegovemu govoru. V prvi pridigi 4. zv. se sam primerja prerokom, ki jih je Bog pošiljal božjemu ljudstvu stare zaveze, in apostolom, ki jih je Jezus poslal po vsem svetu oznanjat evangelij. Božja beseda mu je bila neprecenljiv zaklad, ki dela ljudi modre in pravične. V pridigi Sv-ega so poslušalci morali začutiti odrešujočo moč božje besede. Pri Sv-em je opazna še druga privlačna poteza: vse njegove govore prevevata velika vedrina in krščansko veselje. Tudi težka in resna vprašanja je znal poživiti z umirjenim humorjem. Kršč. vero je dosledno prikazoval kot največjo dobrotno, ki uresničuje vsa naša hrepenenja in prinaša zato pravo veselje. Te poudarke zasledimo zlasti v govorih o Jezusovem in Marijinem rojstvu, o velikonočnih skrivnostih, o duhovniškem in redovniškem poklicu, v odstavkih o večnem življenju, o zakramentih in drugih sredstvih za doseg večne sreče. Upravičeno govorimo o apologiji krščanskega veselja v pridigah Sv-ega. To ni bilo samo izraz njegove živahne narave, ampak se je kot glasnik veselega oznanila dobro zavedal, da bo nalogo najbolj izpolnil, če bo dobrine, ki jih oznanja, povezal z veseljem. Nastopil je kot pravi kapucin z duhom sv. Frančiška, pevca sončne pesmi. S svojim izrazitim čutom za opazovanje in občudovanje narave in življenja je v SP zapustil nekaj pravih biserov slov. proze. Uspeh našega baročnega pridigarja moremo pripisati tudi njegovemu umetniškemu talentu. Slog njegove pridige odkriva resničnega umetnika govorene in pisane besede, ki je dobro poznal umetniški okus svoje dobe in nove smeri umetniškega ustvarjanja. To je bila doba razgibanih zlatih oltarjev in prvih baročnih cerkva. Tudi SP je delo, v katerem se kaže barok v vsem svojem razcvetu. Že utrip razgibanega verskega življenja, ki ga čutimo v njegovih govorih, dalje zgradba govorov, zlasti pa razgibanost, ki jo dosega z besednimi igrami, pregovori, presenetljivimi zasuki in duhovitostmi, z govorniški vprašanji in vzkliki itd., vse to so osnove baročnega duha,

ki ga je Sv. mojstrsko dojemal in iz njega ustvarjal. Iz njegovih govorov je za tisti čas dihala nenavadna svežina po vsebini in obliki. Vprašanje zase je, koliko je Sv. podlegel praznovanju svoje dobe. Iz kratkih odstavkov o praznovanju v SP moremo sklepati, da je bil pod vplivom srednjeveškega ljudskega pojmovanja o posebnih zvezah, ki jih imajo nekateri ljudje s hudičem. Prav tako je bil prepričan, da morejo hudiči povzročiti točo in raznašati kugo. Bil je pač otrok svoje dobe. Temu se še Valvasor v svoji Slavi ni izognil.

Prim.: J. Balič, O. Ivan Krstnik od Sv. Križa, slov. propovednik, E 1883, 91-93; isti, Kje, kraj in od koga se je rodil o. Ivan Svetokriški?, Gor. 1908, 25-27; Marn XXI, 44-51; V. Bele, O. Ivan Svetokriški, M III (1922), 15; J. Bratina, Janez Svetokriški in jezuit Segneri, Čas IX (1915), 21-28; J. Glonar, Med reformacijo in romantiko, LZ 1916, 262 idr.; isti, J. S., SBL I, 375-76; F. Kidrič, Zgod., pass.; M. Rupel, Sacrum Promptuarium Janeza Svetokriškega, Lj. 1937; isti ZSS I, 261-325; J. Slebinger, O. Ivan Krstnik od Sv. Križa, slov. propovednik. Ponatis iz Izv. c. kr. višje gimn. v Novem mestu 1908-1909; A. Slodnjak, Pregled, 28-29; isti, Slovstvo, 46-48; F. Stele, F. Kidrič, Zgodovina slov. slovstva (ocena), Čas XXIV, 334-338; A. Stroj, Dvestoletnica smrti slov. pridigarja o. Iv. Svetokriškega, Duh. pastir XXXI, 601; A. Vetrih, Krščanstvo kot dobrina v spisih Janeza Svetokriškega (disertacija) 1964; Pogačnik-Zadravec I, 215-19; J. Kos, Pregled slov. slovstva, Lj., 1974, 51-53; EJ IV, 456-57.

A. V.

JANEŽ Dominik, duhovnik, r. 2. avg. 1865 v vasi Globel, podružnici župnije Sodražica na Dolenjskem, u. 5. jun. 1946 v Studenem pri Postojni. Oče Matevž, kmec, mati Jedert Silec. Osn. š. je obiskoval v Sodražici, gimn. in bogoslovje v Lj. V duhovnika je bil posvečen 21. avg. 1890. Služboval je kot kpl na Blokah, kot kurat na Gori pri Sodražici, kpl v Loškem potoku in spet kurat na Gori pri Sodražici. Tu je oskrbel nove baročne oltarje. Stari ljudje ga imajo še danes v lepem spominu. Bil je dober in pobožen gospod. 1902 je prišel za župnika v Studeno pri Postojni in tu je ostal do smrti. Noben dušni pastir ni bil v Studenem tako dolgo. Prva leta je J. večkrat prosil za premestitev in dobil je že razne dekrete za druge župnije, a iz raznih vzrokov (prošnje Studenčanov, šibko zdravje, strah pred duhovno škodo župnije) se iz Studenega ni več selil. Ob prvi vizitaciji trž. škofa Santina na Pivki je bil 26. jul. 1940 imenovan za papeževega tajnega komornika (monsignorja). J. je veliko

molil; ljudje so ga imeli za svetnika. K njemu so pošiljali za določen čas duhovnike, ki so zaradi osebnih problemov potrebovali opore. J. je imel v svoji župniji kar 36 različnih bratovščin. Zavedal pa se je svojih meja; imel je govorno napako, zato je pogosto klical tuje spovednike in pridigarje, da bi župnija ne trpela škode. Delal je pokoro za tuje grehe. Glas o svetniškem studentskem župniku je segal tudi preko mej domače župnije.

Prim.: Krstne matice v Sodražici; žpk arh. v Studenem; ŠKATrst.

Škerl

JANEŽ Ferdinand, general, r. 29. maja 1886 v Tolminu, u. 23. maja 1962 v Ljubljani, pokopan 25. maja v Tolminu, izkopen 26. okt. 1972 in prepeljan na Žale v Lj. Oče Janez, mizar, mati Jožefa Leban. Osn. š. je dovršil v Tolminu, štiri razr. gimn. v Gor. Ker sta mu med šolanjem v Gor. umrla oče in mati, je zanj plačevala šolnino tolminska občina, bil je namreč odličen dijak. Po gimn. v Gor. je nadaljeval študij v vojaški kadetnici v Freiskirchnu pri Dunaju. Tudi tu je bil vsa štiri leta odličnjak, zadnji dve leti oproščen šolnine. Po dovršeni kadetnici je bil kot topničar dodeljen trdnjavi na Brionih pri Pu. lju. Po krajšem bivanju v Ajdovščini je odšel na višjo topničarsko štabno š. na Dunaj. Prva svet. vojna ga je zatekla kot stotnika artilerije. Po več prošnjah, da bi odšel na soško bojišče, so mu ugodili šele v tretje in ga poslali k topničarjem na Fajtjem hribu, toda kmalu so ga premestili v Bratislavo in dodelili vrhovnemu poveljstvu z nalogo, da oskrbuje strelivo za soško in gališko bojišče. Proti koncu vojne je spet prišel na soško bojišče in je kot artilerijski stotnik prodiral s 30 topovi proti Furlaniji ob kobariškem prodoru. Zasedel je vas Passariano med Palmanovo in Gonarsom. Po vojni se je med prvimi (1918) pridružil generalu Maistru kot borec za severno mejo. Kot generalštabni stotnik je postal načelnik štaba velikovškega odreda in pripravil vse načrte in vojaške akcije tega odreda, med njimi načrt za zadnjo ofenzivo v začetku jun. 1919, ko so Maistrovi borci razkrojili avstr. vojsko ter zavzeli Gospo Sveto in Celovec. V Jsli, je kot artilerijski polkovnik predaval na vojaški akademiji v Bgdu in za svoje gojence napisal več vojaških strokovnih knjig. Ob zlomu Jsle. je bil v Lj. Navezal je stike z NOB in oskrboval partizane s strok. knjigami, zemljevidi in vojaškimi nasveti. 19. mar. 1942 so ga It. in-

ternirali v Gonars, od tu so ga Nemci odpeljali v Dachau, kasneje v taborišče Nürnberg, kjer je ostal do konca vojne. Po vojni je postal tajn. Zveze borcev in se potegoval za razne socialne pomoči. Kot vojaški starešina je bil vojakom pravi oče, do poveljujočega kadra pa je bil strog in natančen. Bil je velik prijatelj pesnika Alojza Gradnika (PSBL VI, 462-67). Poročen je bil z Alojzijo Bergman (Lj. 14. jun. 1930).

Prim.: Ž. arh. v Tolminu; podatki dr. Sl. Tute. Ur.

JANEZIČ Stanko, pesnik, pisatelj in duhovnik ekumenist, r. 4. avg. 1920 pri Sv. Miklavžu pri Ormožu, živi v Mrbu. Oče Anton je bil kmet, mati Ana Janežič. Osn. š. je dovršil v domači vasi, 1. razr. mešč. š. v Ormožu, klas. gimn. v Mrbu (1940), prvi letnik bogoslovja v Mrbu, ostale v Lj., posvečen 17. jun. 1945 v Zermanu pri Trevisu (It.). Od jeseni 1945 do jeseni 1950 je bil kpl na Proseku in Kontovelu pri Trstu, nato do jeseni 1954 župni upravitelj v Ospu pri Črncem kalu. Od jeseni 1954 do 1960 je študiral na Gregoriani in Papeškem vzhodnem inštitutu v Rimu (stanoval v zavodu Russicum), kjer je doktoriral iz vzhodnega bogoslovja z disertacijo *Posnemanje Kristusa pri Tihonu Zadonskem*. Istočasno je veliko potoval po zah. Evropi in se večkrat za dalj časa ustavil v Parizu ter študiral na Institut Catholique. Od jeseni 1960-69 je bil škofov delegat župnije Mačkolje pri Trstu, 1968-69 je bil tudi slov. kpl pri Sv. Vincencu v Trstu; 1965-69 je vodil Ekumenski center v Trstu, 1960-69 je bil pridigar pri radijski maši za Slov., duhovni asistent SKK, DSI itd. Konec 1969 se je preselil v Mrb, bil do avg. 1970 stolni vikar, nato prof. za osnovno in ekumensko teologijo na teol. fak. v Lj., oddelek v Mrbu (1970 honorarni predavatelj, 1973 docent). Od 1970-73 je bil spiritual Slomškovega dijaškega semenišča v Mrbu, od 1970 dalje je študijski prefekt v mrb. bogoslovju in duhovni asistent za študente v Mrbu. Je glavni ur. *Ekumenskega zbornika (Kraljestvo božje, zamejstvo 1957-68; V edinosti, Lj.-Mrb od 1970 dalje)*, bil je glavni ur. *Nove mladike* (1971-72). Član je Slov. ekumenskega sveta (od 1970 dalje) in Ekumenske komisije pri škofovski konferenci Jsle (od 1971 dalje). J. je začel pisati pesmi v 4. gimn. in jih objavljati v rkp. dij. listu Brazde, ki je izhajal v Dijaškem semenišču v Mrbu; nekaj časa je list tudi urejal. Prva tiskana pesem je izšla v mrb. reviji Naš dom. Od tod je

prešel v Kres in za božič 1939 v DS, kjer je izšlo troje prleških črtic. Ob maturi je izdal s sošolci zbornika Majolika, kamor je prispeval črtico in nekaj pesmi. Urejal je tipkani list mladih prleških kulturnikov Mladi Prlek, v bogoslovju pa glasilo bogoslovcev Lipica, ki jo je prenesel 1941 v Lj. in veliko vanjo pisal. Pisal je tudi v SKol. V Trstu je sodeloval v revijah Setev, Pčk, v M(Trst) in Most, ki jima je bil do odhoda sour., v zbornikih Tabor in Čez izaro (Clc 1951), v gor. in clc KolMD, v clc ViD in v buenosaireskih Medd, DŽ in ZbSS, zdaj v BV, Znamenje, NM, Cerkev v sedanjem svetu, Božje okolje, Družina, V edinosti, KolMD. Izdal je novelo *Krik iz gorice* v SV Zgodbe štirih (Lj. 1944), pesmi *Romar s kitaro* (Tr. 1951), povest *Mlin ob potoku* (Clc 1952), črtice *Moja podoba* (Tr. 1962), slike in zgodbe *Tržaški obrazi* (Gor. 1968), pesmi *Tihe stopinje* (Tr. 1968), *Iz oči v oči* (Celje 1974), *Ravnovesje* (Mrb 1977), zbirko *Gorice* (Mrb 1980), črtice *Zemljaki* (Gor. 1980), versko vzgojne *Vzhodni bratje* (Tr. 1961), *Imitazione di Cristo secondo Tihon Zadonskij* (Tr. 1962, doktorska disertacija), *Radost življenja* (Gor. 1966) in *Edinost med brati* (Lj. 1969). J. je mehka pesniška duša, sorodna rojaku Mešku, pesmi so nežne in krhke, polne naravnih lepote in lirčnih občutij, iskanja popolnosti in osebne bolečine ter splošno človeških težav sodobnega življenja. Vera mu daje oporo, da ne obupuje, ampak se s tihimi stopinjami prebija »skozi noč« in pride »do jutra«.

Prim.: Osební podatki; F. J. (eza), St. J., Romar s kitaro, Stvarnost, Trst 1951, 74; isti, Srečanje s tržaškimi književniki: St. J., M(Trst) 1962, 172-73 s sl.; A. Budal, St. J., Moja podoba, PDK 27. febr. 1962; lhk (Lovro Kaselj), St. J., Moja podoba, ViD 1962, št. 4, 12; Dar. Terčič, Razgovor z g. St. Janežičem, LitV XIII, Trst 1962, 187-88; Jur. Slama, St. J., Moja podoba, M(Trst) 1962, 27; Pesniška zbirka St. Janežiča *Tihe stopinje*, NL 6. jun. 1968, 6; M. Jevnikar, Zam. lit., M(Trst) 1968, 37-8; 1972, 58-9; isti, St. J., Moja podoba, Medd 1963, 266; isti, St. J., *Tihe stopinje*, LitV XIX, 1967/68, 219-21; isti, St. J., *Tržaški obrazi*, LitV XX, 1968/69, 28-9; Z. Tavčar, St. J., *Iz oči v oči*, M(Trst) 1974, 159; I. R. (ajhman), St. J., *Iz oči v oči*, NM 1974, 436-37; isti, St. J., *Eno v Kristusu*, Znamenje 1975, 383; isti, St. J., *Ravnovesje*, Znamenje 1977, 272; M. Z., St. J., *Eno v Kristusu*, NM 1975, 280; J. Gregorič, St. J., *Ravnovesje*, Družina 19. jun. 1977; T. Debeljak, Trideset let zdomske emigracijske književnosti, 1945-1975, ZbSS 1973-75, 383; LPJ II, Novi Sad 1979, 538-39 s sl.; JM, St. J., *Zemljaki*, KatG 4. dec. 1980; J. Gregorič, St. J., *Gorice*, Družina 15. febr. 1981, 6; M. Jevnikar, na ovitku *Zemljakov*.

Jem.

JANHUBA Rudi, revolucionarno politični delavec in časnikar, r. 15. febr. 1914 v Trstu, u. 2. dec. 1976 v Lj. Njegov oče je bil železničar, po rodu Čeh, František, mati Slovenka Matilda Skuk. Po prvi vojni se je družina preselila iz Trsta v Kotoribo v Medjimurju, kjer je Rudi obiskoval osn. š. Po realni gimn. v Mariboru (matura 1932) je v Lj. študiral slavistiko ter se takoj vključil v levičarsko gibanje. Udeleževal se je polit. zborovanj in demonstracij študentov in delavstva ter bil zato večkrat zaprt in končno izgnan iz Lj. Poslej je študiral v Zgbu in Pragi, dokler se ni vključil v mednarodne brigade v Španiji. Po porazu repub. vojske je bil interniran v Franciji, kasneje pa na prisilnem delu v Nemčiji, od koder je pobegnil v Lj. 1941 je šel v partizane in dosegel čin polkovnika. Nosilec je part. spomenice. Po osvoboditvi so mu bile poverjene pomembne funkcije. Bil je polnomočni minister v zunanjem ministrstvu, svetnik veleposlaništev v Rimu, direktor tiskovnega konzorcija SPor, glavni ur. Dela, generalni konzul v Trstu in nazadnje do upokojitve 1961 preds. komisije za film in kinematografijo. Kot časnikar se je oglašal s prispevki politične vsebine v TT, SPor, Delu, NRazgl in Novinarju.

Prim.: (Jože Koren), Umrl je Rudi Janhuba, bivši konzul SFRJ v Trstu, PDK 1976, št. 282 s sl.; M. Gorjup, Rudi Janhuba (nekrolog), Delo 1976, št. 281; S. Vošnjak, Rudi Janhuba. In memoriam, Komunist 1976, št. 49 s sl.; Rudi Janhuba, PrimN 1976, št. 50 s sl.

Svk.

JANKOVIČ Avgust (Iancovich Augusto), violinist in pedagog, r. 28. febr. 1878 v Trstu, u. 7. febr. 1937 tam. Oče Stefano je bil hornist, mati Angela Rubini. Violine se je učil pri Albertu Castelliju in je z 18 leti pričel koncertno kariero doma in v tujini. Največ je deloval v kvartetu. Ustanovil je *Quartetto triestino* in v njem igral 1. violino; 2. viol. je igral Giuseppe Viczzoli, violo Eugenio Ballarini (Manlio Dudovich), čelo Arturo Cuccoli (Augusto Fabbri, Dino Baraldi). Tržaški kvartet si je pridobil svetovni sloves in je nastopal po vsej Evropi, Egiptu in ZDA. S pianistom Eusebiom Curelichem je ustanovil *Duo Iancovich-Curelich*. Med prvo svet. vojno je bil angažiran kot Konzertmeister pri dunajskem Konzerthaus. po vojni pa do smrti je bil 1. violina v trž. gledališču ter izreden pedagog na trž. konservatoriju.

Prim.: Družinski podatki.

-u

JANKOVIČ Nora, glej **IANCOVICH Eleonora**.

JANKOVIČ (IANCOVICH) Pavel, violinist, r. 22. jan. 1912 v Trstu, u. 5. febr. 1971 v Cagliariu. Oče Avgust je bil violinist (gl. čl.), mati Gizela Bernetič. Študije je dokončal na trž. konservatoriju in prva leta imel nekaj samostojnih koncertov, pozneje igral v ork. 1945 je ustanovil *Tržaško filharmonijo* s sedežem v Lj.; po dveh letih uspešnih nastopov po Jslj. je bil ork. razpuščen. Igral je še v Bgdu, na Reki in v Trstu ter pripravljaj glasbene oddaje za Radio Koper.

Prim.: Družinski podatki.

-u

JARC Andrej, župan, politični, gospodarski in kulturni delavec, r. 24. sept. 1916 v Ljubljani, živi v Doberdobu. Oče Andrej, lesni obrtnik, mati Rozalija Lakovič. Med prvo svet. vojno so morali v begunstvo v Lj., v Doberdob so se vrnili 1919. Dopršil je it. osn. š. v Doberdobu (1927) in strok. š. v Tržiču (Monfalcone - 1930). Postal je delavec in nato uradnik v tovarni Solvay v Tržiču do upokojitve 1976. Leta 1937 je bil vojak v it. mornarici, med drugo svet. vojno ujetnik v Albaniji. Polit. in kult. je deloval od 1931 v pevskih zborih, na tajnih sestankih v Komnu, Trnovskem gozdu, Doberdobu idr. V letih 1956-80 je bil 5 mandatnih dob izvoljen za župana ob. Doberdob (24 let nepretrgoma) na listi Občinske enotnosti. Dvakrat je bil izvoljen v pokrajinski svet, a je podal ostavko zaradi županstva. Trikrat je kandidiral za poslansko zbornico kot neodvisen. Od 1973-80 je bil odbornik v upravnem odb. Kraške gorske skupnosti - Nabrežina (Trst). 1981 je bil izvoljen za KPI v gor. pokraj. svet Krajevnih zdravstvenih enot. Zavzemal je tudi razne druge funkcije. V času njegovega županovanja so bila izvedena v Doberdobu važna javna dela: zgradili so osn. š. v Jamljah; vodovod Doberdob-Dol-Jamlje; električno razsvetljavo v Dolu; asfaltirali obč. in druge ceste; zgradili otroški vrtec v Doberdobu, nogometno igrišče in igrišče za odbojko; postavili prve dvojezične table v gor. pokrajini, čeprav je prefekt grozil, da ga bo razrušil županske službe; poimenovali ulice po slov. pesnikih, pisateljih in zaslužnih možeh; poimenovali osn. š. v Doberdobu po Prežihovem Vorancu; postavili spomenik padlim v NOB; uredili avtobusne zveze med Tržičem in Doberdobom; pobratili se s kraj. skupnostjo iz Prvačine idr. SKGZ mu je 16. dec. 1979 podelila Odličje boja in dela, 9. sept. 1980 pa je prejel Nagrado in priznanje skupšč. obč. Nova Gorica.

Prim.: Osební podatki; PDK 10. maja 1960; 16. jun. 1964; 21. mar. 1971; 1. maja in 14. sept. 1980; Delo(Trst) 2. jul. 1965; Picc. 4. jan. 1979; 2. febr. 1981; PrimN 21. dec. 1979; razni časopisi o njegovem delu.

Špac.

JARC Angel, pevec, r. 14. jan. 1900 v Podgori pri Gorici, u. 1. dec. 1969 v Mrbu. Nižjo gimn. obiskoval v Gor. (1910-14), glasbeno š. in solo petje v Bratislavi (1915-19), a je študij petja pozneje še dopolnil na Dunaju (1931-33). Po prvi svet. vojni je bil angažiran v Slov. narodnem gledališču v Mrbu (1919-21) in je nastopal v manjših dramskih, operetnih in opernih vlogah. Nato se je vrnil v Bratislavo in postal član tamkajšnjega opernega zbora, hkrati je nadaljeval študij petja, nakar je v letih 1921-27 uspešno pel tenorske vloge standardnega repertoarja v gledališčih v Bratislavi, Čeških Budejovicah, Moravski Ostravi, Olomoucu, Opavi in dr. V sezonah 1927-31 je bil član lj. Opere, potem pa je razen med drugo svet. vojno uspešno deloval do upokojitve pri mrb. gledališču (1934-41, 1945-52). J. je bil lep in prikupen tenor in nadarjen igralec, vendar so mu najbolj ležale manjše karakterne vloge. Med njegove najbolj uspele stvaritve je šteti vloge: Janko (B. Smetana, Prodana nevesta), Canio (R. Leoncavallo, Glumači), Dalibor (B. Smetana, Dalibor), Pinkerton (G. Puccini, Madame Butterfly) in Lukaš (B. Smetana, Poljub), v poznejši dobi pa še Goro (G. Puccini, Madame Butterfly), Rajdelj (A. Foerster, Gorenjski slavček) in Vašek (B. Smetana, Prodana nevesta).

Prim.: D. Mevlja, GLMrb XIV, 1959/60, 246-48 s. sl.; isti, Večer, Mrb 1960, št. 12; isti, Večer, Mrb 1969, št. 288 s. sl.; F. Srimpf, Delo 1969, št. 328, 5; GLMrb XXIV, 1969/70, 298-300; SGL I, 241.

Lc.

JAVORNIK Mirko, pisatelj, esejist, publicist, urednik in prevajalec, r. 26. sept. 1909 v Cerknici, živi v Washingtonu v ZDA. Oče Jakob iz Dramelj pri Celju je bil delavec v železarni v Škednju (Trst), od 1914 električar v Clevelandu, mati Uršula Branisel iz Cerknice, kuharica. Osn. š. je dovršil v Cerknici, 6 razr. škofijske klas. gimn. v St. Vidu nad Ljubljano, zadnja dva razr. kot gojenec Marijanišča na klas. gimn. v Lj. (matura 1929). Dve leti je študiral slavistiko in eno leto pravo na lj. U, vendar študija ni dokončal, ker je živel od 1930 dalje kot svoboden pisatelj. Veliko je potoval, ne samo po Evropi, ampak je bil v Palestini, Maroku in na Kanarskih otokih. V jeseni 1935 so mu ponudili slu-

žbo programskega ravn. novega kina Union, ker pa je hotel izbirati filme samo po umetniških merilih in estetski vrednosti, je prišel navzkriž z lastniki in spomladi zapustil mesto. 28. dec. 1935 je postal glavni ur. novega kat. dnevnika *Slovenski dom* (podpisan od 1936), ki je postal 1943 tednik in je izhajal do 28. apr. 1945. Ističasno je J. sodeloval pri Radiu Lj. (1936-45). Po odhodu v emigracijo je bil od maja do avg. 1945 tolmač pri brit. zasedbenih silah na gornjem Koroškem, po presledku slabega leta pa spet v Rimu do mar. 1948. Maja 1948 je prišel v Trst, kamor ga je povabila SDZ, da bi urejal Demokracijo. Ker se niso zmenili, je sprejel okt. 1948 mesto ur. poročil na zavezniškem Radiu Trst II. v slov. jeziku, kjer je bil več let tudi politični komentator. Poleg tega je nastopal kot napovedovalec, igralec in pevec pri radijskem zboru, predvsem pa je pisal in sestavljal različne oddaje: informativne, zgod., literarne, npr.: *Zgodovina odkrivanja sveta*, Azija (12 oddaj), Afrika (8 oddaj); *Tuja jadra na obzorju* - prigode morskih razbojnikov od praveka do danes (13 oddaj). Od 1958 do okt. 1960 je vodil lastno vsakodnevno enourno oddajo *Vrtiljak sveta*. Iz raznih literatur je prevedel ok. 80 dramskih del za trž. Radio (naslovi v knjigi *20 let Radijskega odra* in v *Pero in čas*, II.). Za Radio je dramatiziral Pregljeve *Zgodbe zdravnika Muznika*, Tavčarjevo *Visoško kroniko*, Bertolcljev *Vzpon na Dhaulagiri*, Bora-Komorowskega *Nepremagljive*, Poea *Konec Usherjevine* in *Zločin v Mrtvašniški ulici*. Sam je napisal za Radio *Rdeči mak*, *Potni list* in *Tri božiče* (po motivih Ch. Dickensa). Z odhodom zaveznikov 1954 je izgubil službo, zato se je preživljal kot zunanji radijski sodelavec in kot vodja dramskega odseka (1956-57), dokler ni nov. 1960 odšel z družino v ZDA. Od jul. 1961 do upokojitve jun. 1974 je bil v službi pri zunanjem ministrstvu ZDA kot spremljevalec njegovih uradnih gostov iz tujine, največ iz Jsle., kot njihov tolmač in kot ustni in pismeni prevajalec za slov., srbohrv. in nem. Delo je pogosto obsegalo tudi prevode in povzetke za Belo hišo pod Johnsonom in Nixonom. Tako je prepotoval in preštudiral vse države ZDA. Od 1956-61 je sodeloval pri slov. oddajah Radia Klagensfurt, od 1961-70 pri Radiu Glas Amerike v Washingtonu. Pisati je začel 1927 novele, črtice in potopise v S, Dm, MP, DS, Ilustracijo, Odm, Hramove zapiske, Krog, Zbornik zim. pomoči, Besedo o sodobnih vprašanjih (ur. z R. Jurčecem),

Obisk (ur. z L. Klakočerm), Ilustr. druž. mesečnik; v Trstu v Demokr., KatG, M(Trst), Naš tednik - Kronika (Clc); v ZDA v Medd, GlasSKA in Sij. Prvo večje priznanje je dosegel z novelama *Balada o cigareti* in *Osem ur življenja*, ki sta socialno nadahnjeni in sta izšli v almanahu Sedem mladih slov. pripovednikov (Krekova knjižnica 1930). Leto pozneje se je oglasil v DS z odlomkom romana *Bogovi padajo*, kjer je zajel iz spominov na otroštvo med prvo svet. vojno. 1933 je izšla povest *Črni breg*, kjer je prvi prepričljivo popisal delo in nesrečo v rudniku, fanta, ki ohromi in ga zato dekle zapusti, nazadnje pa ubije pogrezajoča se hiša. Opis je deloma naturalističen, v podajanju duševne napetosti ekspresionističen. Dar za poročanje in oblikovanje je uspešno razvil v potopisih, ki so bili tedaj med Slov. še malo v navadi. Tako je izdal 1934 *Srečanja z nepoznanimi*, knjigo o potih in ljudeh. V štirih potopisnih novelah nas vodi po Evropi in v prerezu podaja duhovno, notranjo podobo tedanje Evrope. V *Gogu* slika zastopnika prenasličene, zdolgočasene Evrope, ki ne ve nikamor in odмира. *Kokain* podaja usodo mlade Jane, ki mora živeti na Primorskem, odrezana od matične domovine, pod tujim pritiskom in v mračnem duševnem vzdušju. Razmere je spoznal na obiskih pri prijatelju Stanku Vuku. Z izredno silo in preprostostjo je v mladem Nemcu Fricu naslikal zastopnika evropskega nacionalizma (*Beg pred jesenjo*). Končno je v *Znamenju prerezanega vratu* očrtal ob drobnih slikah iz pomorskega Marseilla duha tiste razrvane in raznorodne Evrope, ki ima toliko obrazov, da ne ve, kateri je njen pravi. Kritika je knjigo ugodno ocenila, I. Brnčič pa je o *Begu* zapisal, da spadajo posamezne strani te novele »med najbolj uspelo tovrstno našo prozo«. Podobna je bila *Pomlad v Palestini* (1935), potopis, v katerem je opisal pot v svete kraje, srečanja s trgovskim duhom, ki ga je odbijal, judovsko naseljevanje in spreminjanje puščav v nasade, v čemer pa je videl tudi izrivanje Arabcev. Ob izidu je kritika molčala, zato se je užaljen umaknil iz leposlovnega ustvarjanja. 1944 je izdal »izbor iz let 1931-1941« v knjigi *Pero in čas*. V njej je zbral »izpovedi o umetnosti in o sebi, prikaze domačega sveta, njegove lepote in bridkosti; potopise ter razprave o ljudeh in vprašanjih teh desetih let« (Opomba). Tu je najmočnejši v pripovednem popisu domačega kraja, pokrajine ob Cerkniškem jezeru in tedanji meji,

ki mu na vsak korak oživilja spomine na mlada leta, na srečanja z ljudmi, na zgodbe s tihotapci. Živi in sveži so tudi potopisi, ki predstavljajo jedro knjige. Na koncu je obračun z Josipom Vidmarjem na penklubskem sestanku v Barceloni (*List iz dnevnika*, 1935). 1980 je izdal knjigo *Pero in čas, II.*, izbor iz pisanja od 1927 do 1977. Izšla je pri založbi Tabor (Trst, Washington, Buenos Aires), natisnila pa jo je tiskarna Del Bianco v Vidmu (532 str., ponatis tam 1981). Knjiga je »nekaka literarna avtobiografija v obliki vseh zvrsti mojega pisanja, razen političnega, obsegajočega petdeset let službe slov. besedi in ustvarjanju lepote v njej« (O knjigi). Knjiga ima 7 oddelkov, prvi trije so podobni kot v prvi knjigi, v 4. so njegovi pripovedni spisi in radijska drama *Rdeči mak*, v 5. govori o ljudeh in problemih, v 6. je združeno »pisanje za sproti«. Tu je največ sestavkov za trž. Radio o najrazličnejših vprašanjih, zadnje je predavanje *O slovenski besedi*, ki ga je govoril na študijskem dnevu Lige slov. Amerikancev v Yale Clubu v New Yorku nov. 1977. V Epilogu je zbral odlomeke ocen svojih del. J. je prevedel tudi nekaj povesti in romanov, ki so izšli pred vojno v Lj.: Martin Andersen Nexö, *Prekletstvo*; Hermann Sudermann, *Mati Skrb*; Heinrich Mann, *Velika stvar*; Stijn Streuvels, *Hlapec Jan*; Mihael Pravdin, *Podrl se je svet*; Upton Sinclair, *Dolarji*; Charles Dickens, *Dorritova najmlajša*; Hugo Wast, *Zlato večnega Juda*; Andrea Majocchi, *Kirurško življenje*. Več prevodov je izšlo v listih in revijah. Bibliografija je v knjigi *Pero in čas, II.*, 522-26 s sl.

Prim. Osebni podatki; o knjigah so poročali: Sedem mladih slov. pisateljev, J. Vidmar, LZ 1931, 147-49; Fr. Vodnik, DS 1931, 84-85; Crni breg, J. Vidmar, Sd 1934, 130-31; Fr. Vodnik, DS 1934, 216-17; Juš Kozak, LZ 1934, 116-18; V. Smolej, M 1934, 151; Srečanja z nepoznanimi, I. Brnčič, LZ 1935, 359-61; Edv. Kocbek, DS 1935, 351-52; B. Vodušek, Sd 1935, 374-78; Pomlad v Palestini, T. Potokar, SKG Bgd 1935; *Pero in čas*, T. Debeljak, S 1944; B. Borko, J 1944; Dr. T. Debeljak, Panorama slov. leposlovnih ustvarjalcev v emigraciji, KolSS 1955, 229 s sl.; isti, Trideset let zdomske emigracijske književnosti, KolSS 1973-75, 382, 390, 420; St. Janež, Zgod. slov. književnosti, Mrb 1957, 570; 20 let Radijskega odra, Tr. 1966, na več straneh; A. Slodnjak, Slovensko slovstvo, Lj. 1968, 413, 415, 468; ZSS VI, 371-72 s sl.; Pogačnik-Zadravec VIII, 76-8; Al. Geržinič, Mirka Javornika bogatih 70 let, Sij 26. mar. 1980; V. Beličič, *Pero močnejše od časa*, KatG 3. apr. 1980 s sl.; M. Jevnikar, M. J., *Pero in čas, II.* knj., M(Trst) 1981, 18-19; T. Debeljak, Mirko Ja-

vornik - pisatelj (za sedemdesetletnico ob izidu knjige *Pero in čas II.*), Medd XVII, 1981, št. 4, 289-341, in poseben odtis.

Jem.

JAZBEC Ernest, pravnik, organizator šolstva, r. 16. apr. 1913 v Svetem pri Komnu, u. 22. maja 1945 v nemškem koncentracijskem taborišču Ebensee. Oče Vincenc, kmet, mati Ivana Kavčič. Osn. š. je obiskoval doma in v Gorici, gimn. je dovršil v Malem semenišču v Gor., pravo na U v Padovi. Delal je v Gor. in Trstu, kjer je imel v ul. Commercial 3 odvetniško pisarno. Že kot visokošolec se je pridružil goriškim politikom in bil pristaš Besednjakove in Ščekove skupine. Na zadnjem večjem sestanku krščanske mladine na Višarjah (18.-23. avg. 1938), kjer so bili dr. J. Kralj, dr. A. Kacin, V. Šček, R. Bednarik, inž. Rustja idr., je Kralj od J. zahteval »neko katoliško izjavo — "Smeš - ne smeš s slov. komunizmom stati proti skupnemu sovražniku fašizmu"« (Juvančič). Na tajnem velikem srečanju na Otlici-Kolku pa je »zelo ostro nastopil proti goriškemu politiku Kralju. To se je verjetno zgodilo pod vplivom Virgila Ščka« (Fr. Kralj). Po it. premirju je začel na Tržaškem organizirati slov. šolstvo s pomočjo Karla Živica, študenta prava iz Trsta. V Trstu je priredil z učitelji tri sestanke: prvega v kavarni Adriatico in govoril o šolstvu in o tem, da bi zahtevali nazaj narodno premoženje; drugega v svoji pisarni, tretjega pri obč. svetovalcu A. Miklavcu s Kolonkovca (gl. čl.). Ustanovil je šolski svet, ki pa je pod vplivom OF sklenil, da je treba počakati na popolno prostost. Veliko je hodil po deželi in ustanavljal šole. »Osebnostno je s šolskih stavb odstranjeval it. table z napisi Scuola (šola). Odločno se je boril za slov. šolo, toda bil je za monarhistično Jslo. in kot tak proti OF« (Vidic). Drago Pahor pravi: »Vsekakor je bil J. zelo vitalen. Pri svetoivanskem župniku Degrasiju je dobil na vpogled matične knjige, a iz njih nista mogla z Živicem ugotoviti števila slov. otrok. J. je nekaterim šolam na podeželju preskrbel tiskana šolska spričevala in pečate. Zdi se pa, da je bil zares premalo taktik. V tistih neurejenih časih pa mu je kljub temu ponekod uspelo.« Prof. Al. Geržinič se zdi, da »je deloval pridno in odločno, a premalo previdno in preveč ukazovalno. Ljudje so bili nezaupni, ker niso vedeli, kdo stoji za njim.« Geržinič misli, da je pripadal četnikom, Pahor Vauhnikovi obveščevalni organizaciji, J. Vilfan pa ga je obdolžil smrti Stanka Vuka (Kmečki glas 28. mar.

1944). J. Vidic, ki navaja Vilfanovo neutemeljeno trditev, piše, da »doslej še nismo dobili odgovora, kdo je organiziral umor in kdo so bili morilci«. Tudi A. Kacin zavrača Vilfana: »Dokazov za to trditev ni navedel, a jih tudi ni mogel navesti.« Brat Bernard je prepričan, da ni bil »nikjer organiziran, ampak je vse delal iz narodne zavesti. Hodil je tudi k škofu Santinu in se potegoval za slov. maše in pridige. Bil je preveč kršč. vzgojen, da bi delal kaj slabega, in tudi v taborišču je vlival pogum drugim, čeprav je sam trpel.« Ko je gestapo odkril tržaško podruž. Vauhnikove obvešč. organizacije, ki jo je vodil časnikar Jože Golec, so 14. okt. 1944 zaprli tudi J. in ga nov. odpeljali v taborišče Ebensee, podružnico Mauthausena. Tukaj je umrl že po koncu vojne v nepojasnjenih okoliščinah, ker je okr. 1. maja pisal domov, da se vrača. Po značaju je bil trd Kraševac, načelen, oster in zaveden Slovenec.

Prim.: Dr. J. Vilfan, Kmečki glas, prim. izdaja, 28. mar. 1944; I. Juvančič, Primorski Narodni svet - Goriška sredina in OF-NOB, VII, PDK 13. avg. 1970; A. Geržinič, Pouk v materinščini - da ali ne?, Buenos Aires 1972, 16-17, 76-77 pass.; Dr. Pahor, Prispevki k zgod. obnovitve slov. šolstva na Primorskem 1943-1945, Trst 1974, 34-37 s sl.; A. Kacin, Virgil Šček, M(Trst) 1974, 72; J. Vidic, Po sledovih črne roke. Druga, izpop. izd. Lj. 1975, 650-46 s sl.; pismo žpka Fr. Krapeža iz Komna 3. jun. 1981; podatki brata Bernarda.

Jem.

JAZBEC Ezio (Ecio), časnikar, r. 31. okt. 1920 v Trstu, u. 9. nov. 1975 v Kopru, pokopan v Komnu. Mati Vida Jazbec. Mladost je preživel v Komnu, v Trstu je dovršil učiteljske, pedagogiko je študiral v Pisi in Livornu. Med vojno je bil v NOV (1943-45), nato je dovršil pedagogiko na visoki š. za polit. vede v Lj. Istočasno je poučeval na osn. š. v Kopru (1946-50), potem je bil ur. časopisa št. narodnostne skupnosti v Kopru »La nostra lotta« (1950-57), končno ur. redakcije kult.-polit. in šol. oddaj govorenega programa v it., od 1967 dalje direktorjev pomočnik in odgovorni ur. Aktivno je delal v raznih družbeno-polit. organizacijah, nazadnje je bil preds. višjega aktiva Društva novinarjev Slov. za Primorsko. Dobil je več odlikovanj in priznanj, med njimi red repub. z bronastim vencem, red dela s srebrnim vencem in red zaslug za narod.

Prim.: Podatki domačih; Koješko 2, 396; Umrl je E. J., odgovorni urednik Radia Koper, PDK 11. nov. 1975 s sl.

Jem.

JEBACIN Anton, slikar in restavrator, r. v Lj. 11. mar. 1850, u. 4. sept. 1927 tam. Šolal se je pri Borovskem. V glavnem upodabljal v fresko-tehniki in olju. Večkrat sodeloval z drugimi slikarji (z J. Wolfom, S. Ogrinom, M. Sternenom). Njegova dela so raztresena širom po Sloveniji. Več svojih del zapustil tudi na Primorskem, posebno na tržaškem Krasu: Križev pot v franč. c. na Kostanjevici pri Gor. (sign. in dat. na postaji Jezusa polagajo v grob, 1887); Prosek, žpk c. sv. Martina (tu sta mu pomagala proseška zidarja Alojzij in Valentin Remec); prezbiterij 1919/20; ladja (razen treh stropnih fresk, ki jih je samo obnovil) 1920; strop pod korom 1920/21; korna ograja 1921; Sv. Križ pri Trstu, p. c. sv. Roka: 2 angela z napisnim trakom na slavoločni steni, 1920; freske v absidi (sedaj prebeljene); žpk c. Sv. Križa: 1. sv. Družina (olje na zidu); d. Čudežna rešitev sv. Petra iz ječe (olje na zidu); dat. ni, v kroniki pa piše, da sta bili deli blagoslovljeni 3. maja 1921); Opčine žpk c. sv. Jerneja, 1922; Zgonik pri Trstu, žpk c.: Srce Jezusovo, sv. Jožef, sv. Alojzij, sv. Anton. J. deloval tudi kot restavrator: 1918 restavriral slike iz porušene uršulinske c. v Gor. (po naročilu konservatorja za Primorsko Antona Gnirsa); očistil freske v lj. stolnici, v semeniški kapeli in v Postojni; 1924 obnovil Jelovškove freske v Nevljah pri Kamniku; z M. Sternenom restavriral freske v franč. c. v Lj. Kot slikar, okostenel v starejših vzorcih, ni sledil novim tokovom; kot restavrator ni vedno idealen.

Prim.: Kronika žpk c. na Proseku od 30. okt. 1912 do 9. okt. 1927 (pisal žpk Aleksander Martelanc); DS 1902, 507, 700; V. Steska, Slovenska umetnost I, Prevalje 1927, 350-51; SBL I, 390; slika IS 1928, 99; F. Stelè, Politični okraj Kamnik, Lj. 1929, 53, 55, 216, 218, 219, 315, 337, 340, 387, 426; S. Mikuž, Ilovšek Franc, baročni slikar 1700-1764, 35; Cossar, Storia, 113, 126, 446; Stelè, Umetnost, 96; Cevc, Slov. umet., 165; Menaše, 935.

Vč

JEGLIČ Andraž, pravnik, r. 24. okt. 1865 v Gor. u. 13. okt. 1937 v Podbrezjah na Gorenjskem. Ljudsko S. in gimn. je obiskoval v rodnem mestu, kjer je maturiral 1882. Pravne vede je študiral na Dunaju (1882-87), nakar se je posvetil sodniškemu poklicu. Prva leta je služboval na Goriškem in v Istri. Kot sodni pristav v Tolminu je bil 1897 med ustanovitelji tamkajšnje podružnice SPD. Še isto leto je bil imenovan za namestnika državnega pravdnika v Gor., kjer je 1906 napredoval za drž. pravdnika, 1911 pa za

prvega drž. pravdnika. Pripadal je novi generaciji slov. pravdnikov, ki se na Primorskem niso obnavljali uvajati na sodiščih tudi slov. uradovanja. Ko so po izbruhu vojne z Italijo (1915) prenesli številne sodne urade v notranjost države, so mu poverili drž. pravdnništvo na oddelku tržaškega deželnega sodišča, ki je deloval v Gradcu. Ko je omenjeni oddelke opravil svoje delo, je bil J. dodeljen tržaškemu višjemu drž. pravdnistvu. To službo je opravljal do 1918, ko se je vrnil kot državni pravdnik v Gor., kjer je bil junija istega leta imenovan za preds. okrožnega sodišča. Na tem položaju je ostal še nekaj mesecev pod it. vojaško upravo, dokler ni v začetku 1919 moral zapustiti Gor. Preselil se je v Lj. in bil 30. jan. 1920 imenovan za višjega drž. pravdnika, kar je ostal do 3. okt. 1924, ko je bil na lastno prošnjo upokojen. Preselil se je v Podbrezje na Gorenjskem, kjer je po daljši bolezni umrl. J. spada med najodličnejše slov. pravnike; odlikoval se je po bistroumnosti in duhovitosti. Uspešno je deloval v goriškem društvu za pomoč izpuščenim kaznjencem in kot tak je 1906 in 1907 sodeloval z referati na zborovanju avstr. društev za podporo izpuščenim kaznjencem. Po njegovi zaoplugi so v Gor. zgradili zavetišče za mladoletne kaznjence. V Lj. se je zavzemal, da se v jsli. zakonodaji in ureditvi sodišč priznata državnim pravnikom primeren položaj in vloga. Svoja zadevna stališča je obrazložil v razpravi *Državni tužilec*, objavljeni v bgd reviji Arhiv za pravne i društvene nauke. Uspešno je deloval na področju organizacije izvrševanja kazni ter je uredil kaznilnici v Mariboru in v Begunjah na Gorenjskem. O tem je pisal v raznih dnevnih listih, v SP (1920 - *Enotno nadzorstveno oblastvo v kaznilnicah in jetnišnicah*) in v zgb Mjesečniku pravničkog društva (1922).

Prim.: Pol stoletja društva Pravnik - Spominška knjiga, Lj. 1939, 68-69; SBL I, 390; Gabršček I, 405, 456, 459, 544; II, 69, 203, 366, 474; H. Tuma, 204, 235, 256.

B. S.

JEGLIČ Branko, pesnik in pisatelj, r. 17. febr. 1903 v Gorici, u. 5. sept. 1920 v Lj.; posmrtno ostanke so prenesli z Lj. Žal v družinsko grobnico v Podbrezju, kjer je bil doma ded Andrej, deželni računovodja in vnet narodni delavec. Oče Andraž (Andrej) je bil sodnik, po prvi svet. vojni višji drž. pravdnik v Lj. (gl. čl.), mati je bila iz ugledne družine Kaučič na Kornu v Gorici, vnukinja župana in poslanca Matije Doljaka iz

Solkana (PSBL I, 306). Študiral je v Gor., se zaradi vojne preselil z očetom v Gradec, dec. 1917 prišel v Trst in dovršil 5. razr. real. gimn., v jeseni 1918 je odšel v Lj. in dovršil zadnja dva razr. realke (matura 5. jul. 1920). Pripravljal se je na študij slavistike, toda nepričakovano je podlegel krvavi griži. V osmrtnici je o njem zapisal dr. I. Lah, ki je bil nekaj mesecev njegov prof. na realki, mentor in kritik, da je bil prenesen za svoja leta, idealen in naiven kot otrok, naglo je mislil, pisal in hodil. Pisati je začel že v gimn. in v Trstu je zbral literarno nadarjene sošolce in začel izdajati rokopisni list *Iskrice*, v katerih so izšle njegove prve pesmi in črtice. V njih je obdelal znane motive in se učil pri Gregorčiču, Župančiču in Ketteju. Pozneje je vse začetno delo uničil, kakor je zapisal v Dnevnik: »Danes je zapela moja peč smrtno pesem mojim pesmim iz prejšnjih let. Bilo jih je približno šest kilogramov papirja s spisi in z listom Iskrice, ki sem ga izdajal« (Kosovelovo ZbD III/1, 1047). V Lj. na realki je ustanovil literarni krožek in začel izdajati *Kres*. Prve vaje iz dijaških let. Mesečnik. Založuje in izdaja dijaški krožek *Kres*. Urednik Branko Jeglič (izh. od nov. 1919 do mar. 1920, 5 št.). Tu so izšle pesmi: *Starčkovi kesji*, *Na vernih duš dan*, *Pismo*, *Idila*, *Požar*, *Brez besed*, cikel *Nekaj zapiskov*, *Moja ljubica* in *V ozadju* ter črtice: *Na večer*, *Akordi*, *Mladenič Vilin*, *Praznik*, *Avrelj*. Podpisoval se je s psevdonimi. V Lj. je začel sodelovati v Zvončku (1919) (*Zimski večer*, *Kopriva in vrtnica*), v S (1919-20) (*Begunčeva velikonočna pesem*, *Pravljica o potci*), v Jugoslaviji (1918) (*Tragična povest srbskega dijaka*), pesem *Človek* pa je izšla v DS (1920). Malo pred preobratom je obiskal Gorico in iz vtisov je nastala zbirka črtic *Iz razrušene domovine*. Tu prikazuje ljudi, ki se prav takrat vračajo v uničeno domovino in se na grobljah svojih hiš čutijo srečne po tolikem trpljenju begunstva. V epilogu te zbirke je zapisal staro resnico: »Kaj je domovina, izveš šele tedaj, ko si na tujem.« Pet črtic je priobčil Fr. Bevk po njegovi smrti v gor. M: *Anka* in *Očka Matej* (1921), *Gospodična Anica in pedagogika*, *Pika* in *Skandal* (1922). Nekaj pesmi je natisnil Sr. Kosovel v Lepi Vidi (1922), povest iz prve dobe *Viharni časi* pa je ostala v rokopisu. Nekaj njegovih prevodov iz franc. je izšlo v S in Večernem listu, Molièrove Scapinove zvijače pa je uprizoril Ljudski oder febr. 1920. J. je pritegnil h Kresu Srečka Kosovela, ki je bil tedaj peto-

šolec, dva razr. za J. Postala sta iskrena prijatelja in po njegovi smrti je K. izjavil: »Res je, samo enega prijatelja sem imel, ki je bil res prijatelj, pokojni Branko in potem?...« (Kosovelovo ZbD III, 313). K. mu je posvetil pesmi Pomladni teloh in V jeseni žalostna kraljica, črtico Pred hišo in dva nekrologa (prvi v E 26. sept. 1920). Že 1922 so nameravali izdati Pesmi Branka Jegliča in K. je napisal spremni esej. Ker pesmi tedaj niso izšle, jih je mislil izdati K. v svoji založbi Strelci, ki jo je nameraval ustanoviti 1925. Tako je ostalo veliko njegovih spisov še neobjavljenih in jih hrani brat Sergej, inženir montanistike v pokoju v Lj. J. je bil zelo nadarjen, globok in občutljiv, ni samo pisal, ampak tudi risal, slikal in igral klavir. Pisal je tudi Dnevnik. Psevdonimi: Vilibald, Gratinov (v Kresu), Podbreški (v Zvončku).

Prim.: Sr. Kosovel, † Branku Jegliču, E 26. sept. 1920; isti, Lepa Vida 1922, 1; isti, B. J., uvodni esej za zbirko (Kosovelovo ZbD III/1, 831-36; dr. Andr. Jeglič, B. J., Kosovelovo ZbD III/1, 1046-47; Alf. Gspan, B. J., S 1920, št. 207; dr. I. Lah, B. J., Preporod III, št. 1; Alf. Gspan, Neznani Srečko Kosovel, Lj., 1974, 4 idr.; A. Ocvirk, Kosovelovo ZbD III in III/1 na več mestih; SBL I, 392.

Jem.

JEJCIC Danijel (Danilo), slikar, grafik, r. 23. jan. 1933 v Ajdovščini. Oče Franc, mizar, mati Marija Bavčar. Osn. š. v it. jeziku (1939-44) in slov. nižjo gimn. (1945-48) je obiskoval v Ajdovščini. Nato v Lj. š. za oblikovanje (1948-53) in ALU (1954-58). Diplomiral je 1971 pri prof. Gabrijelu Stupici. 1958-59 zaposlen kot vzgojitelj v Novi Gorici. Od 1961 do 1971 likovni pedagog na osn. š. v Ajdovščini. Jeseni 1971 je stopil v upravni odbor za ureditev Pilonove galerije v Ajdovščini, kjer je od 1973 zaposlen kot kustos. J. »umetniško ustvarjanje je pa nedvomno del novih geometrijskih tendenc... umetnik svoje zamisli vzporedno razvija v dveh zvrsteh, v grafiki in v prostorski kombinaciji slikarstva s plastičnim, prostorskim oblikovanjem... za njegove grafike je značilna izbira geometričnega telesa oziroma lika (krogla, valja in stožca) kot osnovne enote, ki se bodisi s ponavljanjem, stopnjevanjem, modifikacijami velikosti in strukturnih rezov, bodisi v kombinacijah z drugimi geometrijskimi elementi povezuje v zelene kompozicijske sestave« (B. Kovič). Samostojne razstave: Lj. (Mestna galerija 1964, 1974; Mala galerija 1977); Kranj (1972); Koper (Galerija Loža 1973); Ajdovščina (Pilonova galerija), Nova Gorica, Piran (1975);

Gorica (Auditorium 1980). Skupinske razstave: Koper (1962); Ajdovščina, Piran, Trst, Verona, Vicenza (Izbor sodobnega slov. slikarstva 1964); Gorica (1968); od 1969 do 1973 v skupinskih razstavah 2 x Go, Idrija, Sežana, Nova Gorica, Ajdovščina, Kranj, Koper, Lj. in Trst; Deskle (Prim. likovniki 1970); INTART (Lj. 1973); XI. (1975) in XIV. (1981) mednarodni bienale grafike v Lj.; II. (1975) bienale jsl. grafike v Bitoli. Razst. DSLU (Lj. 1975); Jsla. grafika 1975-76 (Subotica, Pecs, Opole, Lahti); Treviso, Ferrara, N. Gorica (Primor. likovniki DSLU 1976); Solkan; 9. (1976) in 10. (1978) Razst. jsl. grafike v Zgbu; Biella; Razst. lj. grafične š. 1976-77 (Cleveland, Zah. Berlin); Murska Sobota; II. bienale male plastike (Bgd 1977); Poreč; Messina (Grafica '77 Internazionale); Severnoprim. likovni umetniki (Čedad 1977, Štandrež 1978). Njegova dela se nahajajo na Sekretariatu za kulturo in prosveto v Lj., v Gorenjskem muzeju v Kranju, v Kongresni knjižnici v Washingtonu, v Goriškem muzeju v N. Gorici, v Moderni galeriji v Lj. Za njegove samostojne in skupinske razst. je izšla vrsta katalogov (J. Mikuž, B. Kovič).

Prim.: I. Sedej, LDK 23. okt. 1974; Sreč 1975, 45/46; J. Mesesnel, Delo 25. okt. 1974; 18. apr. 1975; 9. nov. 1977 in 13. jan. 1981; B. Kovič, PrimN 8. nov. 1974; 31. jan. 1975; 11. nov. 1977 in PDK 27. apr. 1975; A. Bassin, NRazgl 20. dec. 1974; M. Breclj, PrimN 11. apr. 1975; F. Zalar, Dnevnik 12. nov. 1977; M. Rener, PDK 31. dec. 1980.

Vh

JEKSE Andrej, duhovnik in prosvetni delavec, r. 13. okt. 1816 v Podmelcu v bogati Podrobnikovi hiši, ki pa jo je oče Jožef precej omajal, u. 27. sept. 1894 v Kobaridu. Študiral je v Idriji in Gor., kjer je bil 1841 posvečen. Kaplan je bil v Opatjem selu (1841-44) in Cerknem (1844-48), župnik v Šebreljah (1848-60) in od 1860 do smrti v Kobaridu. Tri leta pred smrtjo je stopil v pokoj, umrl je za rakom, najbrž zaradi prevelikega kajenja viržink. Bil je nadarjen in razgledan mož in je vzgojil lepo število kobariških izobražencev. Za izobrazbo župljanov je skrbel tako, da jim je naročil Novice, ki so šle od hiše do hiše. Bil je družaben človek, nesebičen in usmiljen do siromakov. S. Gregorčič je o njem izjavil: »To je bil nenavaden duhovnik, pridige njegove so bile čudovite, iz naroda vzete, zato sem jih hodil redno poslušat.« Gregorčiča zaradi šibkega zdravlja ni preobkladal z delom, razumel pa ga je tudi kot pesnika. Po izidu prvega zvezka Poezij mu je izjavil: »Vaše pesmi bodo Slovence povsod

spremljale, kakor Horacijeve nekdanje Rimljanec. Zato mu je Gregorčič posvetil pesem *Vrlemu možu* (izšla v LZ 1883), za zlato mašo pa mu je zložil pesem *Andreju Jekšetu* in jo sam prebral na slavnosti 20. sept. 1891 v Kobaridu (izšla v Soči 25. sept. 1891). Za svoje delo je prejel častno občanstvo v Šebreljah in Kobaridu, 1885 pa je bil odlikovan z viteškim križcem reda Franca Jožefa.

Prim.: S 1891, št. 223; 1894, št. 228; SN 1891, št. 220, 221; 1894, št. 223; Soča 1894, št. 39-40; I. Šorli, *Moj roman*, Lj. 1940, 9-12; Fr. Koblar, *Gregorčičevo ZbD I*, 428; II, 147-48, 378; isti, *Simon Gregorčič*, Lj. 1962, 48 sl., 343-44 idr.

Jem.

JEKŠE Ciril, pevovodja in organist, r. 5. jul. 1891 v Selu na Vipavskem, u. tam 17. dec. 1969. Oče Gregor Kandus, kmet, mati Amalija Jekše. Po osn. š. se je izučil za mizarja. Že kot deček se je zanimal za glasbo in se učil violine pri Merlaku. V vasi je ustanovil tamburaški orkester in postal c. organist v Batujah. Med prvo svet. vojno je bil avstr. vojak, po vojni pa se je s toliko drugimi Primorci 1924 izselil v Argentino. Udomil se je v Buenos Airesu na Paternalu in se posvetil gojenju slov. pesmi. Že 1925 je ustanovil moški zbor, ki je postal zbor tedaj ustanovljenega Delavskega kult. društva Ljudski oder. Pod njegovim vodstvom je v Argentini prvič zadonela slov. zborovska pesem. Bil je pevovodja pri Slov. prosvetnem društvu (pozneje Slovenski dom) in pri Slov. podpornem društvu (prej Gospodarsko podpor. društvo). Ko je prišel v Buenos Aires mar. 1936 izseljenski duhovnik Janez Hladnik, je postal J. njegov organist: »Od prvega dne je prevzel skrb za petje in je z nepopisno zvestobo vzdržal preko vseh ovir in težav. Imel je štiri zборе, dekliškega, ki je pel navadno ob nedeljski maši... Moški zbor je pel žalnice pri mašah za rajne in na pokopališču. Mešani zbor je nastopal za velike praznike. To so bili pevci od prvih dveh zborov, pomnoženi še z izrednimi. Četrty zbor je bil avellanedski mešani zbor.« (J. Hladnik). Na Avellanedi so živeli Prekmurci in med njimi je J. ustanovil mešani zbor, ki je dal pobudo za društvo Slovenska krajina. V Buenos Airesu je ustanovil tudi tamburaški orkester. Ker je bil prijatelj V. Vodopivca, je rad izvajal njegove skladbe. Izdeloval je tudi harmonije. Ko mu je umrla edina hči in za njo še žena, se je nekaj let pred smrtjo vrnil v rojstni kraj. Bil je samouk in je veliko napravil za svoje rojake.

Prim.: Podatki sorodnikov; C. Kren, *Izseljenski koledar* 1954; J. Hladnik, *Od Triglava do Andov*, GMD 1978, 174 idr.

F. Č.

JELAČIN Andrej, igralec, režiser, humorist, dramatik, gledališki organizator, r. 22. okt. 1932 v Senožečah, živi v Kopru. Bil je deseti otrok kmeta Ivana in Marije Može. V domači vasi dovršil ital. osn. š. (1943), v Postojni nižjo gimn. (1947), v Lj. srednjo veterinarsko š. (1950). Od 1950-52 je delal kot pomočnik okrajnega veterinarja v Novi Gorici, nato se je vpisal na AGRFT v Lj. (oddelek za igro) in diplomiral. Prvič je nastopil kot Matiček (Linhart, Matiček se ženi) na otvoritveni predstavi prenovljene stavbe za gledališče v Solkanu. S sezono 1957/58 je prevzel ravnateljstvo Goriškega gledališča v Novi Gorici in ga vodil do 1967/68. Kot ravn. je z eno samo pisarniško močjo vodil gledališče šest let in ob tem igral, režiral, organiziral predstave in gostovanja. V tem obdobju je Goriško gledališče obiskovalo vse večje vasi na Goriškem, gostovalo pa je tudi med goriškimi Slov. Od 1962 do 1968 je vodil gledališče v izjemno težkih finančnih pogojih in ga ohranil v času, ko so druga gledališča ukinjali. V teh letih je urejal tudi GL in vanj pisal predvsem o gledaliških vprašanjih in spominske članke. Veliko je recital in vodil tečaje umetniške besede na učiteljski v Tolminu, Novi Gorici in Ajdovščini. Nastopal je tudi v Trstu, na radiu in televiziji. Važnejše vloge: Kantor (Cankar, Kralj na Betajnovi), Profesor (Rostand, Ne ubijaj), Pandolfo (Goldoni, Sluga dveh gospodov), Martin (Finžgar, Razvalina življenja), prof. Kremžar (Cankar, Za narodov blagor), Sin (Bevk, Materin greh), Drolo (Bevk, Krivda), Javni tožilec (Hochwälder, Javni tožilec), Župan (Mrtvi ne plačujejo davkov), Popiva (Boter Andraž), eden sinov v Čapkovi Materi, Orel v Hofmanovi drami Zvezde gledajo z neba idr. Veliko je sam režiral, npr. Machiavelli, Mandragolo; Strindberg, Oče; Schurek, Pesem s ceste idr. Zrežiral je Proslavo 80-letnice Al. Gradnika in Večer prve svetovne vojne ob Soči v sliki in besedi, v obeh tudi nastopal in gostoval, tudi med Slov. v Italiji. Režiral pa je tudi po vaseh in v društvih. 1967 je napisal prvi povojni primorski satirični kabaret *Prepih 67*, ki ga je z velikim uspehom še istega leta uprizorilo Goriško gledališče, posnela pa sta ga radio in TV. Upriporilo ga je tudi Gledališče Franjo Sornik iz Izole. V Novi Gorici je opravljal važne kulturne

funkcije: bil je predsednik sveta za kulturo in prosveto obč. Nova Gorica, preds. sveta za kulturo in prosveto okraja Gorica in član sveta za kulturo in prosveto SRS. 1968 se je preselil v Koper in postal ravn. podjetja Globus film (do 1974). Ustanovil je Filmsko gledališče, ki je eno prvih in še vedno najuspešnejših na Slov. Na Radiu Koper-Capodistria je v letih 1968-72 urejal in vodil oddajo *Primorska in njeni ljudje* (zbiral ljudske pevce, običaje, doživetja). Vsako leto piše dramatizirane satirične tekste *Prepih* (od 1969 dalje), v katerih so stalne osebe: šior Pepo, šior Giovanin in šiora Pepa (Adrijan Rustja, Silvij Kobal in Berta Ukmar). Prepih je bil skoraj deset let stalni gost na poletnih prireditvah v Kopru, v delovnih kolektivih, na Radiu in TV. Kot humorist Toni Kariola nastopa tudi sam. Napisal je tragikomedio *Ljubezen nad prepadi* (še neuprizorjena). Obravnava propadanje kmetij in kmetov. Tretje dejanje je izšlo v Obali. 1974 je postal ravn. Ljudske in študijske knjižnice v Kopru, ki sta se združili v Osrednjo knjižnico Srečka Vilharja Koper. Za zbor slov. bibliotekarjev je napisal referat o *Delovanju potujoče knjižnice v Slov. Istri* (izšlo v Knjižnici 1974). 1976 je postal vodja oddelka za režijo na Radiu Koper-Capodistria, kjer režira dramatizirane in druge literarne tekste iz jsle. in svetovne literature za italijanski program. V Kopru je zrežiral nekaj gledaliških del v okviru ZKO. Vodil je komisijo za kulturo pri Obalni konferenci SZDL in bil član sveta za kulturo pri Republiški konferenci SZDL. Napisal je nekaj pesmi in so izšle v časopisih, *Istro svobodno* je uglasil Ivan Šček. 1980 je napisal sodobno komedijo *Piknik s tvojo ženo*, kjer je v satirično humoristični obliki prikazal zakonske konflikte in doživetja na pikniku. Srečata se dva zrela človeka: žena njegovega prijatelja, On, Ona. Piknik je prikazan kot komedija in komedija kot piknik. Uporablja posebne dramaturške prijeme, igralci nastopajo med občinstvom, intervjuvajo gledalce itd. 1980 je ustanovil v Kopru Gledališče brez tretjega, ki ga vodi in igra skupaj s svojo ženo Marijo Paravan, nekdanjo članico Goriškega gledališča (igrala v SSG Trst Sneguljčico). S tem gledališčem gostuje po vsej Sloveniji z velikim uspehom *Piknik s svojo ženo*. Napisal je nekaj scenarijev in zrežiral velike proslave: Ob 50-letnici ZKJ (obalno kraška), ob 60-letnici ZKJ (obalno kraška, dvojezična), ob 400-letnici Lipice (Narodni shod ob prihodu poštne kočije Dunaj-Lipica),

zvezno proslavo mornarice itd. Za svoje vsestransko kulturno in umetniško delo je prejel Kosovelovo nagrado.

Prim.: Osební podatki; SGL I, 24445; o njem so pisali ob uprizoritvah: Rad. Rehar in Zdenka Lovce v PrimN, L. Kante v Delu, Enio Opassi v Areni, Mitja Volčič v Stopu, Mir. Satler v Ned. dnevniku, Milj. Šimek v Večeru idr.; slika v GL Gor. gled., v GorZh, PrimN idr.; L. O., *Ze* trideset predstav Jelačinovega Piknika, PDK 28. febr. 1981, 6; isti, Petdeset predstav Piknika, PDK 31. okt. 1981. Jem.

JELAČIN Ivan st., veletrgovec in tovarnar, r. 1866 v Senožečah na Krasu, u. 25. mar. 1932 v Lassnitzhohe na Gornjem Stajerskem. Trgovine se je izučil v Trstu, a se je zgodaj preselil v Lj., kjer je komaj 20-leten osnoval lastno trgovino s kolonialnim blagom, ki jo je kasneje razvil v veletrgovino. Bil je med ustanovitelji trg. društva Merkur, preds. raznih stanovskih organizacij in član upravnih odb. več podjetij. Osebnostno je bil vrlega značaja, zaveden Slov., velik podpornik CMD, ki jo je zalagal z blagom. Z marljivostjo in podjetnostjo si je ustvaril izredno trden gosp. položaj in bil eden najuglednejših lj. trgovcev. Gosp. dejavnost, kateri je J. st. položil temelje, je doživela nov in večji razmah, ko so k njej pristopili in jo nadaljevali njegovi sinovi: **Ivan Jelačin ml.** je 1911 ustanovil tvornico zamaškov Jelačin & Co., ki jo je vodil njegov brat inž. **Miljutin**; dal je pobudo za ustanovitev društva Sladkor (1918), za d. d. Merkur z moderno tiskarno (1920), za tovarno vinskega jesiha in špirita Vinocet (1921) in društva Trgovska akademija (1923). Od 1921 je bil preds. Zveze trg. društev v Slov., podpreds. lj. velesejma, od 1924 preds. lj. borze, od 1927 preds. Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Lj. in član upravnega sveta Narodne banke. Bil je med ustanovitelji založništva Modra ptica, ki je v letih 1929-41 izdajalo istoimensko revijo in založilo vrsto različnih knjig. Tretji sin **Mirko** je bil znan operni tenorist ter je nastopal na Češkem, v Nemčiji in v Švici, večkrat je gostoval tudi v Lj. Vse to dokazuje veliko podjetnost in širino zamisli, ki so jo člani te primorske družine razvili v Lj.

Prim.: Jelačin I. st., KolMD 1933, 77 s sl.; MSE II, 165; J. I. ml., SBL I, 393; J. Mirko, SGL I, 245. B. S.

JELAČIN Ivo, gospodarski strokovnjak, r. 25. sept. 1926 v Senožečah v številni kmečki družini Ivana in Marije Može, brat igralca Andreja (gl. čl.), živi v Kopru. V Senožečah je dovršil it. osn.

š. in dvoletno kmet. strok. š. (avviamento agricolo). 5. febr. 1943 so ga aretirali in odpeljali v It. in končno na Sardinijo. Tu je deloval s slov. četami na Sardiniji, Korziki in v juž. Franciji za osvoboditev in priključitev k Jslj. Po vojni se je vrnil v rojstni kraj in se kot mladinec vključil v obnovo domovine. 1946 se je vpisal na Sred. kmet. š. v Mrbu in jo uspešno dovršil. 1949/50 je bil strok. učitelj in organizator združnih tečajev na Kmet. š. v Šentjurju pri Celju. 1950 se je vpisal na Agronomsko fak. lj. U in diplomiral spomladi 1956. Med študijem je deloval v mladinskih in študentskih akcijah in organizacijah na Biotehnični fak. 1956 se je zaposlil kot kmet. strokovnjak za zaščitna sredstva in umetna gnojila pri Kmet. magazinu v Lj. Od 1958 je delal na Goriškem na gospod. in kmet. področju pri razvoju živinoreje, mlekarstva, vinogradništva in sadjarstva, bil upravnik Poslovne zveze Gorica, do ukinitve tajn. okrajne Zadr. zveze Gorica. V letih 1960-62 tajn. Sveta za kmet. in gozd. okrajne Zbornice v Gor. do ukinitve in združitve z okrajem Koper, kjer je nadaljeval delo na območju celotne Primorske (na gor., postojn. in obalno-kraškem območju). Od 1964-75 je bil glavni dir. Agrarie, kmet. kombinata in združenih kmet. zadrug na območju obč. Koper, ko je šlo za sanacijo in razvoj proizvodnih objektov in predelovalnih obratov. Bil je podpreds. skupščine obč. Koper za 4-letno obdobje (1969-73) in naslednje obdobje preds. zbora združenega dela obč. skupščine Koper. V tem obdobju je aktivno delal v strok. društvih in raznih organih DPS in DPO ožjega in širšega območja, bil član vrste strok. in drugih svetov v SRS in na GZS, preds. UO Kmet. združenja Sje v Lj., član sveta za kmet. in gozd. pri IS SRS idr. V obdobju 1975-78 je bil tajn. Splošnega združenja za kmet. in živilsko industrijo Sje pri GZS. V tem obdobju je bil eno mandatno dobo preds. sveta Biotehnične fak. U v Lj. Od ustanovitve Medobčinske gospod. zbornice Koper za obalno-kraško območje — obč. in Izola, Koper, Piran in Sežana — v letu 1979 je preds. Zbornice in deluje na vseh gospod. področjih za razvoj območja in njegovega vključevanja v slov. in jslj. prostor in za večje sodelovanje z Italijo. O gospodarsko-kmetijskih vprašanjih je napisal več člankov in razprav in o tem večkrat predaval. Za delo je prejel več priznanj.

Prim.: Osebni podatki; Kojeko 2, 397.

Jem.

JELERČIČ Ivo, prof. glasbe, zborovodja, glasbeni organizator in pisatelj, r. 12. okt. 1937 v Podbregu pri Podnanosu (nekdanjem Šentvidu pri Vipavi), živi v Postojni. Oče Ivan, kmet, mati Marija Bratož. Osn. š. v domačem kraju (1943-1951). Kljub veselju do glasbe je moral ostati doma, da bi kot najstarejši izmed treh otrok pomagal staršem (oče slep od 1938) pri kmečkem delu. V Podnanosu je zato obiskoval I. letnik kmet.-gosp. š. (1954-55). Obenem se je učil harmonij pri domačih organistih Francu Kopačinu in pri sestri skladatelja S. Premrla Anici Semič. Ob delu in študiju se je že tedaj posvečal zborovodstvu. Nato je prejel štipendijo za triletno zborovodsko š. v Lj. (1955-58). Studij je nadaljeval na glasb. odd. VPS v Lj. (1961-63). Diplomiral je 1964 in dobil naslov predmetnega učitelja glasbe. Strokovni izpit opravil 1967 v Lj. Poučeval je na osn. š. v Vipavi (1964-66) in Postojni (1966-72). Od 1972 je ravn. Glasbene š. v Postojni. V želji po dodatnem izobraževanju se je 1973 vpisal na pedag. odd. AG v Lj. Diplomiral je 1978 in postal prof. glasbe. Vseskozi ga je veselilo amatersko delovanje. Deluje kot mentor in organizator, najraje pa se ukvarja s strokovnim zborovodskim delom. Začel je v Podnanosu z moškim zborom (1953-68). V letih 1956-58 je vodil ženski zbor tovarne Angora v Lj., v času vojaške službe pa vojaški oktet in zbor (1960). V šestdesetih letih je vodil osnovnoš. otroški in mlad. zbor ter moški zbor v Vipavi, v Podnanosu pa osnovnoš. otroški zbor. V Postojni je vadal otroški in mlad. zbor osn. š. (do 1973), gimn. dekl. zbor, moški oktet in moški zbor. V sedemdesetih letih je vodil mešani zbor v Podnanosu, postojnski mešani in ženski zbor. 1979-80 je vodil moški zbor Prijatelji petja, od 1980 vodi oktet Bori, oba s Pivke. V lj. letih je tudi sam sodeloval kot pevec v Akad. pev. zboru Vinko Vodopivec, v Učitelj. pev. zboru Sje. in v Zboru AG v Lj. Več let je bil član republ. komisije za mlad. zборе in odbora za glasbeno dejavnost pri ZKPO Sje., član predsedstva ZKPO, 1970-72 in 1977-81 preds. Združenja pev. zborov Primorske, od 1981 podpreds. istega Združenja. Od 1968 je odb. Društva glasbenih pedagogov Primorske, od 1980 podpreds. Slov. pev. zveze v Lj. in član republ. komisije za Gallusovo odličje pri ZKPO. Od 1977 je član sosveta glasb. progr. Radia Lj., od 1979 tudi Radia Koper. Od 1980 je član odb. Glasbene mladine Postojna. Z zanimanjem spremlja delovanje prim. pev. skupin

tudi tostran meje. Od 1977 objavlja članke v revijah, predvsem glasbenih, in v priložnostnih brošurah, v katerih obravnava zlasti zborovsko petje. V reviji Glasbena mladina (1978/79, št. 6) je izšel članek *Desetletje manifestacije Primorska poje*, v PrimSreč (1979, 16) Slov. zborovsko petje pod faš. It. (prirejen izsek iz knjige Pevsko izročilo Prim.), v NZb Razvoj revije Primorska poje (1979, 1) in Deseti jubilej Primorska poje (1979, 3/4). Za brošuro 30 let Glasbene šole Postojna (1977) je napisal *Misli in spomini* (str. 9-27) in *Naš dom je Postojna* (28-38), za brošuro Primorska poje '80 *Stanko Premrl* (ob 100-letnici rojstva) in *Deset let Združenja pev. zborov Primorske*, v PDK (8. apr. 1979) *Deset let revije Primorska poje*. Misel iz brošure 1977 jasno nakazuje smer in cilj J. delovanja: »Nedvomno je glasbena vzgoja in glasba kot umetnost sama pomemben dejavnik pri oblikovanju čustvenega sveta mladih, pa naj gre za pasivno poslušanje ali za aktivno udejstvovanje. Zato naj bo glasba stalna kulturna potreba. Postane naj last najširših ljudskih množic.« Pri ZTT v Trstu je 1980 izšlo J. delo *Pevsko izročilo Primorske* s podnaslovom Slov. zborovska pesem na Prim. do druge svet. vojne. V uvodu avtor pojasnjuje, da je v knjigi obdelal poustvarjalno zborovsko rast in njen delež v okvirih društvenega in glasbenega življenja Prim. ter ustvarjalno zborovsko dejavnost in njen vpliv v primorskem slov. prostoru. Prim. mu pomeni vse prim. ozemlje: Trst, Gorico, Koper in Novo Gorico z zaledjem, Kras, Vipavsko in Soško dolino ter dolino Idrije, sev. Istro in del Notranjske. Pevsko izročilo Prim. je prvo tovrstno delo, strokovno in temeljito, dragocen vir za spoznavanje naše preteklosti na tem glasbenem področju. J. raziskovanje, pravi Vilko Ukmar, »nudi obširno podlago, na kateri bo mogoče to delo nadaljevati, saj prinaša poleg drugega tudi mnogo doslej še nepoznatih imen slov. glasbenikov, pevovodij in skladateljev; opisuje pa tudi življenje teh posameznikov in delo raznih glasbenih skupin, organiziranih v posebnih društvih, ki so bila izrednega pomena za glasbeno življenje v posameznih središčih in na podeželju. Knjiga tedaj ne bo le zanimivo čtivo, temveč tudi slovar, ki nas bo seznanjal z mnogimi, še malo znanimi, vendar za obraz slov. glasbene kulture pomembnimi dejstvi in osebnostmi.« J. je Temeljna izobraževalna skupnost Postojna 1970 podelila »Priznanje za prizadevno širjenje glasbene kulture«,

odb. za glasbeno dejavnost pri ZKPO Sje. pa 1973 zlato Gallusovo značko za nad dvajsetletno pevsko delovanje.

Prim.: Jubilejni koncert (brošura 1973) s sl.: PrimN 1. jan. 1975; PDK 15. jul. 1973; kritike koncertov: PrimN 14. jun. 1974 in 17. dec. 1976; Glasbena mladina 1980/81, št. 6; o Pevskem izročilu Prim.: Dan 1980, št. 95; Delo 24. apr. 1980; PDK 28. mar. 1980; osebni podatki; vprašalna pola.

L. B.

JELINCIC Zdravko Valentin, pesnik in strokovni pisatelj, r. 8. mar. 1921 v Črnem vrhu nad Idrijo, živi v Torontu (Kanada). Oče je bil železničar in ga je fašist. oblast 1926 z družino preselila v Este (6 mes.), Forlì (7 let) in Bologno (12 let). Tako je J. dovršil gimn. v Bologni, moderne jezike in literaturo pa na U v Benetkah, kjer je 1946 doktoriral. Med vojno je bil vpoklican v it. vojsko in v enem letu postal štabni častnik 6. armadnega zbora v Dubrovniku. Tu se je naučil srbohrv. Po it. premirju se je vrnil k staršem v Bologno. Sredi sept. 1945 je prišel v Gorico in dve leti poučeval na slov. klas. liceju in učiteljski, po novi razmejitvi 1947 se je preselil v Sempeter pri Gor. in tu učil na višji gimn. Honorarno je bil zaposlen tudi pri Gor. knjižnici Fr. Bevka, ki je imela tedaj sedež v Sempetru. Zaradi bolezni edinega uslužbenca jo je vodil skoraj dve leti (21. nov. 1949 - 29. okt. 1951). Z oblastjo pa je prišlo do trenja, predstavili so ga z višje gimn. na nižjo in degradirali v vojski. Kot praktičen katoličan se ni počutil več dobro, zato je poleti 1958 odšel z ženo in otrokoma v Avstrijo, odtod 1959 s pomočjo lazarista dr. R. Kolarica v Kanado. Najprej je delal v Drydenu (sz. Ontario), nato v Deserontu (sv. Ont.), končno v Torontu. Tu je na U eno leto poučeval ruščino, potem je odšel na sred. š., kjer je dosegel 1964 najvišjo kanadsko kvalifikacijo in postal vodja Odseka za moderne jezike na višji tehn. š. Danforth Technical School. Član je Slov. kat. akad. starešinstva in živ ud tamkajšnje organizirane slov. skupnosti. Pesniti je začel v gimn. in »prve pesmi so bile it. (1934), ruske sem začel zlagati na U v Benetkah« (Pesmi, uvod), istočasno je pisal slov. pesmi in jih doslej napisal ok. 300. Izguba Trsta, Gorice, Beneške Slov. in Koroške ga je tako pretresla, da je 1947 zasnoval pravljico pesnitev o Igorju in Rusalki ob slov. zgod. do zadnje razmejitve. Dovršil jo je 1950, vendar knjiga tedaj ni mogla iziti. Razmnožil jo je na

xerox v Torontu 1980 v nekaj izvodih pod naslovom *Rusalka*. Gorica 1950 (115 str., 21 naslovov). Slov., nekaj it. in ruskih pesmi je enako razmnožil v 100 izv. v knjigi *Pesmi* (Toronto 1980, 115 str., 95 pesmi). Prva izdaja je hitro pošla, zato je še istega leta izdal novo, rahlo popravljeno v 100 izv. *Pesmi* so močno rodoljubne in lirične in avtor je bolj pazil na vsebino kot na navdih in izraz. Že v Gor. je prevedel iz lat. Bavčerjev rokopis (PSBL I, 50) in ga izdal na xerox v Torontu 1975 na 945 str. pod naslovom: Martin Bavčar, *Zgodbe Norika in Furlanije*, Gorica 1663. Prav tako je pripravil v Gor. 1956 *Latinsko literaturo na Slovenskem* in jo izdal na xerox v Torontu 3. jan. 1976 (188 str.). V delu je skrbno ocenil vse, ki so na slov. tleh pisali v lat. 1978 je izdal v Torontu knjigo *Etruščina*. Že nov. istega leta je izšla druga, popravljena in razširjena izdaja (150 str.). V knjigi so etrušč. slovnica, teksti, teorije, na koncu pa slovar etrušč. besed (25 str.). J. sklepa: »Vrsta osnovnih besed neizpodbitno kaže na veze, ako že ne sorodnost, med etruščanščino in slovanskimi jeziki, veze, ki gredo daleč preko običajnih indoevropskih in ki odpirajo celo vrsto vprašanj.«

Prim.: V. Z. Jelinčič, ZbSS 1966, 268 s sl.; Zbornik GK Fr. Bevka, NGor. 1979, 183.

Jem.

JELINCIC Zorko, prosvetni delavec in organizator, r. 5. mar. 1900 v Logu pod Mangartom, u. 13. jul. 1965 v Trstu. Pokopan je na mestnem pokopališču v Gor. Oče Ferdinand, učitelj, mati Josipina Trebše, gospodinja. J. je obiskoval osn. š. najprej v Logu pod Mangartom, kjer je bil njegov oče učitelj, nato na Ilovici pri Podmeltu. Maturiral je na realki v Idriji 1918. Potem se je vpisal na Fil. fak. U v Lj. V šolskem letu 1923/24 sta se s prijateljem Klementom Jugom (gl. čl.) prepisala na padovansko U. Vendar J. univerze ni dovršil. Nastopil je službo pri Zvezi prosvetnih društev (ZPD) v Gor.; kmalu je postal njen tajnik. Hkrati je postal tajnik dijaškega društva Adrija v Gor., ki je bilo ustanovljeno 9. avg. 1902 kot akad. ferialno društvo. O počitnicah 1920 je bilo obnovljeno. Obe funkciji je odlično opravljal. Ker je mnogo hodil na deželo, so ga karabinjerji večkrat spremili v Gor. To se je dogajalo zlasti 1927. Društva so pa jeli razpuščati že jeseni 1926. ZPD je spomladi 1927 še organizirala pevovodski in režiserski tečaj v Gor v ul. sv. Ivana št. 7, toda zadeva je že imela napol ilegalni značaj. Pozimi 1927 so ustan. na Nanosu organi-

zacijo TIGR. Tisto leto je Adrija organizirala dijaški kongres na Lokvah v Trnovskem gozdu; tudi za Tržačane. Predavanja so bila sicer v gozdu, toda kadar je deževalo, so si udeleženci »izposodili« barako CAI (Club alpino italiano). Zadnji kongres je bil avg. 1928 na Cvetrežu, tudi v Trnovskem gozdu. J. se ga ni udeležil, ker se je bil julija istega leta ponosrečil pod Mojzesovim sedlom v Viški skupini. Po razpustu Adrije je J. delal pri GorM. V tistem času je navezal tesnejše stike s Fanico Obidovo, s katero se je sredi jul. 1929, ko se je preselil v Jesenico pod Kojco (županstvo Grahovo), tudi poročil. 15. mar. 1930 ga je OVRA aretirala v zvezi s terorističnimi napadi na šole, ki so postale potujčevalnice, na svetilnik zmage v Trstu, na fašistični dnevnik Il Popolo di Trieste in drugod. Najprej je bil v strogi izolaciji v Kopru, nato so ga poslali v Rim, kjer je v Regina Coeli pričakal proces pred posebnim sodiščem proti 30 obtožencem. Razprava je bila 5. dec. 1931. J. je bil glavni obtoženec. Obsodili so ga na 20 let ječe. Po devetih letih, ki jih je preživel v kaznilnicah Civitavecchia, S. Gimignano in v Sieni, so ga zaradi treh amnestij izpustili. V Sieni je morda preživel samico, to se pravi, da ni imel stikov z nobenim pripornikom. Lahko si predstavljamo, kakšen je človek, ki je bil devet let v zaporu. J. so planine telesno okrepile; to mu je pomagalo, da je preživel. Doma je bil le dobro leto. Hčerka Rada mu je bila v veliko veselje. Tudi ona je poznala južno Italijo, saj so Fanico Obidovo konfinirali z otrokom vred. Vrnila se je domov ob Jelinčičevem povratku iz zapore, a ne za dolgo, kajti že leto nato je umrla na porodu hčerke Jasne. Kmalu nato se je začela vojna. J. so aretirali že prve dni in ga poslali v Isernio, kjer je dočakal polom. Iz Isernie se je prebil v partizane; to opisuje sam. Po vojni se je naselil v Trstu. Prvotno je bil pri kulturnem oddelku PNOO, nato pri Prosvetni zvezi. Imel je vedno polne roke dela. 1948 se je drugič poročil, in sicer s prof. Danico Žunovo. V tem zakonu sta se mu rodila dva otroka: 1952 Zlatko, leto pozneje Dušan. 5. maja 1946 je v Trstu spet zaživel Planinsko društvo. J. je bil preds. od obnovitve do svoje smrti, tj. skoraj 20 let. Gornišstvo je doživljal v vsej širini. Tu je imel priložnost vzgajati. Ko mu je narava dala snov za pisanje, mu je izpod peresa teklo sočno pripovedovanje. V predvojni dobi mu je bil prezir nevarnosti skoraj izročilo. Skupno s prijateljem dr. Klementom Jugom si je izkri-

staliziral strogo miselnost ob vzoru svojega učitelja prof. Franceta Vebra ter jo je kot ploden vzgojitelj posredoval tudi mladini. Od začetkov brezkompromisne borbe, ki je sicer ni on začel in vodil do kraja, ga bo zgodovina uvrstila med tiste, ki so kot akterji in vzorniki prispevali, da je tisti del naroda, ki je bil v času iztrebljanja najbolj izpostavljen, šel po pravilni poti resničnega patriotizma izven ideoloških razlik za dosego svojih vzvišenih ciljev. Boris Pahor je v PV o J. pravilno zapisal, da »bo treba podati njegovo podobo«. Zares jo bo treba, objektivno in v celoti. Etnografski zemljevid Tržaškega ozemlja z ledinskimi imeni (Tržaško ozemlje. Na pobudo in po zasnovah Zorka Jelinčiča pripravil odsek za slov. jezik pri NŠKT. Avtorji imenskega dela Robert Petaros, Ksenija Levak in Gojmir Budal. Lj.-Trst 1978, str. 48 ter zemljevid), ki je končno dotiskan, je zadnji dokaz njegove navezanosti na domačo zemljo. Pisal pa je že vsaj 1924. V spominski knjigi o dr. Klementu Jugu (izd. Dijaško društvo Adrija v Gor. 1926, str. 155) je napisal dve razpravi: *Dr. Klement Jug (1898-1924)* in *Jug planinec*. Ta knjiga je njegova zamisel in pri njej ima levji delež. Potem je sodeloval pri E, NG, PV, Borbi, BZPZ, Dnevem vestniku, Domovini, PDk, JKol, Razgl, Naših jamah. Po vojni je izšla v Planinski založbi nova izdaja o Klementu Jugu. Planinsko društvo v Podbrdu je počastilo J-ev spomin s poimenovanjem planinskega doma na Črni prsti. J. se je v spisih podpisoval s polnim imenom, le včasih (v NG) z začetnicami Z. J.

Prim: Aula IV (ANPPIA) - Sentenza di rinvio al processo; Alb. Rejec, Z. Jelinčič, »Adrija« na Goriškem pred in po prvi svet. vojni, JKol 1965, 164-176; osebni spomini o skupnem delu pri istih organizacijah do aretacije 1928; poročilo dr. Zorka Ščuke o pogrebu Fanice Obidove v Jesenici; spomini sestre Ande; razgovori s Fanico Obidovo 1933; Stanko, Zorko Jelinčič, PDk 14. jul. 1965, s sliko.

S. T.

JENKO Janez, koprski škof, publicist, r. 5. maja 1910 v vasi Jama (Mavčice na Gorenjskem) kot deseti otrok (vseh 11) in prvi fant polzemljaku Francu in Marijani Oblak. Prva dva. razr. osn. š. je 1916-18 dovršil v Mavčicah, 3., 4. in 5. razr. pa je med 1918-21 obiskoval na Bledu. 1921 je bil sprejet v Škofje zavode v Šentvidu nad Lj. kot dijak klasične gimn., ves čas odlično študiral in 1929 maturiral z odliko. Stopil je v lj. bogoslovje, diplomiral na lj. teološki fak. in bil 8. jul. 1934 posvečen v duhovnika. Od jul. do nov.

1934 je bil kpl v Kostanjevici na Krki, od tam je prišel za prefekta v Škofje zavode (do 1940). V tem času je nadaljeval študij na lj. Teološki fak. in 17. marca 1939 promoviral za doktorja bogoslovja. 1939-40 je hkrati kot honorarni katehet učil na III. drž. real. gimn. za Bežigradom v Lj. Na prošnjo nadškofa J. Ujčiča se je odločil za delo v bgd. nadškofiji, kjer je 30. avg. 1940 nastopil službo kateheta in poučeval katoliške dijake na I., II. in IX. bgd. moški gimnaziji, na VII. mešani gimn. in na realki. 21. nov. 1942 je postal konzultor bgd. nadškofije, nato še branilec zakonske vezi pri škofijskem c. sodišču. 30. apr. 1946 je bil razrešen službe kateheta na drž. gimnazijah, a je še vedno katehiziral v c. prostorih. Sept. 1946 je prevzel ur. Blagovesti, dolga leta edinega verskega lista za srbohrv. jezikovno področje, in jo urejeval z majhno prekinitevijo (dec. 1949 - avg. 1950) do maja 1964. Pod obtožbo sovražne polit. dejavnosti je bil od 8. dec. 1949 do 21. febr. 1950 v zaporu v Bgdu, nato izgnan na prisilno bivanje domov v Jamo do konca avg. 1950, ko se je smel vrniti v Bgd. 14. apr. 1949 je bil imenovan za generalnega provikarja, 1. jan. 1956 pa za generalnega vikarja bgd. nadškofa Ujčiča in 1964 Bukatka. Med drugo svet. vojno in po vojni je duhovno in gmotno podpiral slov. begunce v Bgdu in v Srbiji. V Bgdu je bil dolgo spovednik raznih redovnih družin, vodil duhovne vaje, pridigal slov. v bgd. katedrali Kristusa Kralja, nadomeščal nadškofa Ujčiča pri vizitacijah in birmovanju in ga tudi zastopal pri raznih državnih ter diplomatskih sprejemih. 1950 je bil odlikovan z naslovom papeškega prelata, 1956 pa je postal apostolski protonotar, 20. apr. 1964 je bil imenovan za apostolskega upravitelja jsl. dela gor. nadškofije in maja se je naselil na Kostanjevici pri Novi Gorici. 17. jul. 1964 je bil določen za upravitelja še slov. dela tržaško-kopske škofije in reške škofije v Jslj. ter bil hkrati imenovan za naslovnega škofa akufidskega. 1. sept. 1964 je tako prevzel upravo nad Slov. Primorjem in 6. sept. istega leta bil v Logu pri Vipavi posvečen za škofa; dec. 1964 se je za stalno naselil v Kopru. Ob obnovitvi samostojne kopske škofije je bil 17. okt. 1977 imenovan za njenega rezidencialnega škofa in 8. jan. 1978 slovesno umeščen v Kopru. Kot škof je član raznih svetov jsl. škofovske konference, in sicer za nauk vere, za kler, za liturgijo, bil je tudi član sveta za misijone in sveta za razmejitve škofij. 19. jan. 1979 je bil imenovan za člana rini-

ške kongregacije za duhovnike. Udeležil se je zadnjih zasedanj II. vatik. koncila 1964 in 1965, okt. 1968 je bil na pastoralnem obisku med slov. izseljenci v Avstraliji, kjer je blagoslovil prvo slov. c. v Melbournu. Bil je zastopnik jsl. episkopata na škofovski sinodi v Rimu 1971, 1974 in 1977, zastopal je tudi 1976 Cerkev na Slov. na evharističnem kongresu v Filadelfiji (ZDA). Njegova velika zasluga je ureditev c. razmer v Slov. Primorju. Kot upravitelj vseh treh administratur na Primorskem (goriške, tržaško-koprske in reške) se je že od 1964 trudil za ustanovitev enotne škofije. V času od 1964 do 1977 je bilo v Rim poslanih vsaj 15 uradnih prošenj. Končno je okt. 1977 le postal prvi škof obnovljene in razširjene koprške škofije. Novi škofiji je v Kopru že predhodno oskrbel potrebne urade in ustanove za uspešno vodstvo in apostolat. Vzporedno je tekla tudi njegova živahna publicistična dejavnost. Prvi tiskani sestavek je objavil kot študent teologije, in sicer *Ob 50-letnici Cirilskega društva ljubljanskih bogoslovcev* (Dijaški koledarček 1931/1932 v založbi SDZ, 44-47). Sodeloval je pri J. Kunstlja študiji *Iskanje* (Almanah Naši razgledi 1932, 35-55). V Lj. je 1939 izšla njegova inavguralna doktorska disertacija *Nauk apostola Pavla o Evharistiji*. V Reviji katoliške akcije so izšle njegove razprave: *Na valovih iracionalizma* (1940, 2, 163-80), *Svobodna vzgoja* (1940, 3, 218-38), *Slovenska katoliška kultura* (1940, 4, 289-304). Kot urednik verskega mesečnika *Blagovest* je med 1946-1964 napisal veliko člankov iz katehetskega, deloma iz liturgičnega in apologetičnega področja, ki so izšli nepodpisani; v istem listu je tudi urejal rubriki *Iz katol. sveta* in *Urednikova poudarila*. V istem obdobju je izdal katol. katekizem v srbsčini (v cirilici) *Krščanska nauka za katoličko omladinu*, Bgd 1959, hrvaška izdaja istega dela pa je izhajala v *Blagovesti* in je izšla kot poseben ponatis. Zagrebškemu Hrvat. knjiž. društvu sv. Cirila i Metoda je omogočil večkratno izdajo molitvenika Kruh nebeški, pomagal je tudi pri izdaji družbenega molitvenika za sestre sv. Križa v Djakovu. Z raznimi članki je sodeloval pri verskem listu Družina: *Goričani sprejeli novega nadpastirja*, nastopni govor na Sv. gori (1964, 12, 105-06, s sl.), *Fides-Victoria* (1964, 15, 129), *Intervju z novim škofom Slov. Primorja* (1964, 17, 146 s sl.), *Škof Slov. Primorja goriškim ministrantom* (1964, 18, 156 s sl.), *Pastirski pristan in izpoved vere*, govor ob posvečenju v Logu (1964, 19, 162-63 s sl.), *Slovenski škofje govorijo*

o koncilu in na koncilu (1964, 20, 185-86 s sl.), *Govori dr. J. Jenka po vatikanskem radiu* (1964, 22, 210), *Škof dr. Jenko o dveh srečanjih s sv. očetom* (1964, 23, 228), *Koncilski očetje v Lurdu* (1964, 23, 229 s sl.), *Beseda naših škofov za Novo leto 1965* (1965, 1, 1-2), *Sel sem na romanje* (1965, 1, 7-8), *Intervju o koncilu* (1965, 1, 8), *Staršem ob začetku šole* (1965, 17, 169), *Beseda slov. škofov pred odhodom na koncil* (1965, 18, 177), *Začenjamo Novo leto* (1966, 1, 1-2), *Intervju s škofom Slov. Primorja*, ob svetoletnem romanju (1966, 11, 129), *Božič, dan globokega doživetja* (1966, 24, 270), *Verni in neverni med seboj*, intervju (1967, 4, 37 s sl.), *Križ in Marijina podoba včeraj, danes, jutri*, govor na Sv. gori (1967, 18, 189), *Božično in novoletno voščilo* (1967, 24, 260), *Škof Jenko piše iz Avstralije* (1968, 22, 5 s sl.), *Vtisi škofa J. Jenka iz Avstralije* (1968, 23, 5), *Izjava ob ustanovitvi slov. metropolije* (1969, 1, 1-2), *Božično voščilo* (1969, 25, 2), *Šola v ogledalu koncila* (1970, 17, 5), *Sinoda ne bo prinesla revolucije, ampak bo pospešila koncilsko obnovo* (1971, 19, 1-3 s sl.), *Škof Jenko za pravice narodnih manjšin* (1971, 21, 3), *Ocene škofa Jenka - škofovska sinoda v Rimu* (1971, 22, 4), *Družina naj bo klicar verske in moralne prenoje* (1972, 10, 2 s sl.), *Pričevalci za Kristusa, božično voščilo* (1973, 49-50, 2), *Oznanjevalec med naukom in življenjem* (1974, 40, 1-2 s sl.), *Po sinodi: zmerni optimizem*, intervju (1974, 43, 3 s sl.), *Cvetovi prihodnosti so v semenu sedanjosti* (1975, 39, 4, s sl.), *Med vidnim in nevidnim svetom* (1977, 17, 8 s sl.), *Škof povedal novico o ustanovitvi koprške škofije* (1977, 44, 1), *Iz preteklosti v prihodnost* (1978, 3, 6 s sl.), *Vez edinstva in Cerkev in v svetu* (1978, posebna številka, 20. avg., 3). V mladinski verski reviji *Ognjišče* so izšli članki: *V božjem imenu pogumno naprej* (1967, 1, 2-3), *Evharistija in lakota človeštva*, intervju (1976, 10, 26-28 s sl.), *Pogovor ob ustanovitvi tretje slov. škofije* (1977, 12, 7-10 s sl.). Revija *Cerkev* v sedanjem svetu je objavila sestavke: *Obhajamo tretjo Veliko noč*, intervju (1968, 3/4, 44-45), *Okrogla miza o birmi* (1969, 1/2, 22-23), *Škof Mahnič in naša doba* (1972, 3/4, 71-72), *Naš položaj in naše možnosti* (1973, 9/10, 132-35), *Še o dušnopastirski službi za civilno poročene* (1975, 1/2, 28-29). KolGMD je objavil članke: *Slovenski škof na sinodi v Rimu* (1972, 114-18), *Škofovska sinoda o evangelizaciji* (1975, 68-75 s sl.), *Svetovni evharistični kongres v Filadelfiji* (1977, 51-2). Torontska revija *Božja beseda* je navadno objavile govore, ki jih je imel preko

vatikanskega radia, tako: *Vzgoja otrok v družini* (1974, nov., 291-94), *Po stopinjah sv. Družine* (1974, dec., 321-23), *Za čisto mladost* (1975, jan., 9-12), *Vloga evangelizacije v našem krščanskem življenju* (1975, apr., 100-103), *Cilj evangelizacije* (1975, jul.-avg., 191-94), *O splavu* (1975, nov., 274-77), *Odgovori zagovornikom splava* (1975, dec., 303-06), *Vera - luč na življenjski poti* (1976, mar., 65-68), *Vera - vrata v večno življenje* (1976, apr., 90-93), *Marija žena vseh časov* (1976, maj, 123-26), *Kristus je središče in srce vsega bogoslužja* (1977, jul.-avg., 179-81), *Skupna daritev božjega ljudstva* (1977, sept., 208-11) idr. Kot škof je izdal več pastirskih pisem: *Pozdravno pismo goriškim duhovnikom in vernikom* (konec maja 1964), *Mati v krščanski vzgoji otrok*, pismo ob začetku veroučnega leta (Okrož. AASP 10/64, 3-5), *Po vrnitvi s cerkvenega zbora*, pismo vernikom (Okrož. 12/65, 1-4); postna pastirska pisma: *Skupnostni duh v naših župnijah* (1967), *Vera našega vernika* (1971), *O vzdrževanju cerkva in duhovnikov* (1973), *Vsi smo oznanjevalci evangelija* (1976), *Kristjanova nedelja v župnijski skupnosti* (1977), *Zavest cerkvene skupnosti in delo zanj* (1978). V okrož. AASP 11/64, 1-5 je objavljen govor, ki ga je J. imel na vatikanskem radiu 3. okt. 1964; v prilogi okrož. 2/66 je referat duhovnikom Slov. Primorja *Skupnostno delo*; v okrož. 10/71: *Posegi koprškega škofa na škofovski sinodi v Rimu glede celibata*, glede narodnih manjšin in izseljencev. Kmalu po nastopu škofovanja v Slov. Primorju, vsekakor 1965 je v škofijski okrožnici vpeljal redno rubriko *Sobratom duhovnikom*, oz. *Duhovnim sobratom*, v kateri razpravlja o aktualnih duhovnih in pastoralnih problemih. J. odlikuje velika ljubezen do dela in reda. S prepričanjem in ognjem skuša slediti svojemu škofovskemu geslu: »Vera - zmaga«, ki ga možato in odločno zastopa pred ljudmi.

Prim.: Blagovest 1946-64; Družina 1964, 10, 89 s sl.; Blagovest 1964, 8, 142 s sl.; KatG 1964, 18, 2; 1964, 22, 3; 1964, 36, 2 s sl.; R. Klinec, Škof J. Jenko, KolGMD 1965, 62-66 s sl.; Družina 1966, 12, 141; Letopis ap. adm. za SlovPrim. 1968, 7; Cerkev na Slovenskem 1971, 20; Božja beseda 1971, dec., 372; Ognjišče 1973, 7, 35 s sl.; Cerkev v Jslj. 1974, 38-40; Družina 1978, 3, 1-12; Ognjišče 1978, 2, 24-25 s sl.; Družina 1978, 36, 1-2; Letopis slov. škofij 1978, 9-10; Družina 1979, 4, 1; Okrožnice AASP oz. koprške škofije od maja 1964 dalje; osebno sporočilo.

Kralj

JENKO Slavoj (Avgust), politik in nar. gospodarstvenik, r. 12. avg. 1852 v Trnovem na Kranjskem, u. 6. avg. 1907 v Hrušici pri Podgradu.

Obiskoval je realko v Gor. in Lj., kjer je 1870 maturiral. Tehniko je študiral v Gradcu. V akademskih letih je bil član graškega društva južnoslovanskih študentov, v katerem se je navduševal za Kollárjevo zamisel o »slavjanskem« književnem jeziku, o čemer je 11. mar. 1873 v društvu predaval. Zaveden narodnjak je bil v Podgradu več let župan ter se je vneto in uspešno trudil za povzdigo gospodarstva: 1885 je ustanovil gospodarsko zadrugo za podgrajski okraj in bil od 1887 do smrti njen odbornik; 1894 je uresničil svojo zamisel iz 1883 o Podgrajski posojilnici in hranilnici, ki jo je nato skupno z A. Štembergerjem vodil do 1897; 1902 je po njegovi zaslugi bila v Hrušici ustanovljena mlekarina. Na splošnem društvenem področju je J. razširil področje podgrajske Čitalnice, dal pobudo za zgraditev tamkajšnjega Narodnega doma, ki je bil odprt 1904. Bil je v stikih z narodnjaki iz osrednje Slov. (tako z I. Hribarjem) in se udeleževal narodnih taborov. Na taboru v Brezovici 1883 je govoril o ustanovitvi posojilnice. V letih 1884-1901 je J. zastopal v istrskem dež. zboru kmečke občine okraja Podgrad-Voloska in bil dve zasedanji tajnik slov.-hrv. kluba. V zbornici je dosledno govoril le slov. ali hrv. in se aktivno zavzemal za splošno uveljavljanje in priznanje uporabe teh narodnih jezikov v dež. in drž. uradih (interpelacije 1885, 1892, 1894 in 1895). 1886 je stavil predlog za ustanovitev komisije za povzdigo gospodarstva, 1892 za krajšo železniško zvezo Istre z Reko in 1901 interpelacijo proti postopanju komisije za pogozdovanje Krasa proti Slovencem in Hrvatom.

Prim.: SBL I, 402-403; E 1907, št. 216 in 218; MSE II, 167; Glonar, Veda I, 345-53; Zadruga XV, 205; Znameniti Hrvati, 121 s sl.; Ivan Hribar, Moji spomini I, Lj. 1928, 218, 458-59; KL Sje I, 95.

B. S.

JEREB Gregor, publicist in literarni zgodovinar, r. 8. mar. 1845 v Dolenji Ravni na Gorenjskem, u. 5. mar. 1893 v Trstu. Ljudsko š. obiskoval v Poljanah, normalko v Škofji Loki (1860-62) in nižjo gimn. v Kranju (1862-66). Nato se je vpisal v peti razr. gimn. v Lj., a je že 1867 izstopil in odšel k vojakom (1867-72). Potem je bil sprejet za praktikanta pri brzojavnem uradu v Trstu in kmalu postal brzojavni asistent (1873) in poštni oficial (1876) ter služboval celih dvajset let v Trstu (1873-93), vmes le eno leto v Pazinu in Lj. Bil je zelo aktiven v trž. narodnih društvih in bil ves čas sodelavec lista E. V njem je objav-

ljal različne prispevke, listke in poročila, izmed katerih je omeniti v slovenščino prestavljena borzna oznanila (1884) in zlasti prevod K. Glaserja razprave *Der siebente Orientalisten-Congress und die österreichischen Slaven* (E IX, 1884, št. 67-70). Rezultate svojega proučevanja slov. liter. zgodovine je objavil v LZ in v trž. E. To so solidno in dokumentirano obdelane biografije: *Franjo Jos. Remec* (E VIII, 1883, št. 89; LZ III, 1883, 798-801); *Josip Godina Verdelski* (LZ IV, 1884, 184-86, 241-43); *Josip Podmilšak* (ibid., 530-34, 597-603, 662-69, 724-32) s priloženimi pismi Antona Jancžiča; *Fran Cegnar* (E XVII, 1892, št. 16-18); *Vincencij Franul de Weissenthurn* (LZ XII, 1892, 34-37, 237-43); *Pavel Knobel* (ibid., 551-61, 672-78, 724-27). Psevd. v E G. Raván.

Prim.: LZ XIII, 1893, 248; E XVIII, 1893, št. 19; SS VI, 1893, 96-97; Hrvatska I, Zgb 1893, št. 56, 3; Obzor XXXIV, Zgb 1893, št. 57; Glaser IV, 211; J. Slebinger, SBL I, 405; Poštni glasnik VII, Lj. 1927, št. 8; J. Glonar, Poučni slovar I, Lj. 1931, 515; Bibliografija rasprava, članaka i književnih radova I, Zgb 1956, 147, 584; R. Kodela-J. Munda-N. Rupel, Bibliografsko kazalo LZ 1881-1941, Lj. 1962, 88, 272; KL Sje I, 357; JiS XX, št. 5, 137.

Lc.

JEREB Iztok, igralec, r. 7. dec. 1947 v Idriji. Oče Srečko, soc. delavec, mati Frančiška. Po poklicni š. v Kopru se je vpisal na AGRFT v Lj. Med študijem je nastopal na mestnem odru v Kopru, po diplomi 1970 je postal član PDG v N. Gor. Za Jereba so značilne poustvaritve na prehodu od mladostnih junakov do karakternih vlog. Med njegovimi vlogami so: Antonij v Juliju Cezarju (Shakespeare), Džovanin v Primorskih zdrahah (Goldoni), Jonathan v delu Arzenik in stare čipke (Kesslering), Prefekt v Pirandellovem delu Kaj je resnica, Martin Kačur v prir. Janeza Povšeta, Gospod Mulledcy v Talcu (Behan). Igral je v filmu Peta zaseda in glavno vlogo v filmu Ljubezen na odoru. Zdaj je zaposlen pri ZKO v Trbovljah.

Prim.: Osební podatki; SGL I, 249.

L. B.

JEREB Milan, učitelj in javni delavec, r. 26. avg. 1900 v Ospu, u. 27. nov. 1969 v Lj.; oče Franc, učitelj, mati Avgusta Venturini, gospodinja. Osn. š. je J. dovršil v Ospu in Dolini. Za učiteljski poklic se je pripravljval v Trstu, kjer so med prvo svet. vojno delovali zaposlovalni tečajji goriškega učiteljskega. Ukinjeni so bili po ital. zasedbi 1918. J. je maturiral 9. jul. 1919 v Lj. Nato je bil učitelj v Kortah pri Izoli, v Predloki, na Proseku,

v Štanjelu in v Zapotoku nad Kanalom. Ob sklepu šol. l. 1925/26 se je izselil v Jslo. Služboval je v Vinici v Beli krajini, v Rajhemburgu (sedaj Brestanica), kjer se je poročil. Od 1931 do druge svet. vojne je bil v Letušu v Savinjski dolini. Ob nemškem vdoru na Štajersko je bil aretiran in odveden v celjske zapore, nato izseljen v Srbijo. V Paračinu je delal v steklarni. Po božiču 1942 se mu je posrečilo priti k družini v Lj. Tam je bil raznašalec živilskih kart in osebnih izkaznic. Pomagal je tudi ilegalcem v zasedeni Lj. Po vojni se je krajši čas ustavil v Letušu. Jeseni 1946 je prišel na Opčine pri Trstu, kjer je do 1960 poučeval na tamkajšnji osn. š. J. je bil aktiven tudi zunaj šole. V letih 1927/28/29 se je izpopolnjeval na samoizobraževalnih tečajjih učiteljskega združenja, 1931 pa na zadržno-knjigovodskem tečaju. V šolskih društvih je bil prosvetar ali pa tajnik; bil je tajn. pri Rdečem križu, pri bralnem društvu v Letušu, vodja prosvetnega dela v Gasilskem društvu. V prosvetnem društvu Andrej Čok na Opčinah je bil podpreds. Na Opčinah se je uveljavil zlasti kot režiser. Na oder je postavil igre: V kraljestvu palčkov, Petrčkove poslednje sanje, Miklova Zala, Razvalina življenja, Stari grehi, Vozel in Nerodni človek. Ko je pisateljica Mara Samsa zaradi bolezni odložila uredništvo mlad. revije Galeb, ga je s tretjim letnikom 1956/57 prevzel J. in to delo opravljal 12 let.

Prim.: NSKT, ods. za zgod.; PDK 22. nov. 1969, str. 4; Prosv. delavec 4. dec. 1969; Vas, ljudje in čas - Zgod. Opčin, ZTT Trst 1975, 223; podatki hčere Mariče Bajželj; RAITrsta, Z. Rebula, Milan Jereb, 17. marca 1972 (Liki iz naše preteklosti).

Har.

JEREB Peter, skladatelj, r. 1. avg. 1868 v Cerknem, u. tam 3. okt. 1951. Oče Ivan, kmet, mati Neža Pregelj. Ko je po dovršeni ljudski š. v rojstnem kraju izgubil starše, ga je stric vzel k sebi v Tunjice pri Kamniku. Ker je kazal očiten glasbeni talent, saj se je violino učil igrati še v Cerknem, ga je stric priporočil p. Angeliku Hribarju, ki mu je posredoval temeljit pouk v glasbeni teoriji in ga spravil v orglarsko š. v Lj. (1884-87). Po odlično dovršeni š. je bil najprej pomožni organist v Litiji (1887-89), potem je služboval kot glasbenik pri vojaški godbi 97. pešpolka v Pulju (1889-92) in nato nad 40 let opravljal službo občinskega tajnika in organista v Litiji (1892-1933), ko je stopil v pokoj. Ves ta čas je bil tudi pevovodja znanega pev. društva Lipa v

Litiji. J-ove odlične posvetne skladbe (v glavnem zborovske) so zgrajene v narodnem duhu in slo- ne zlasti s svojo sentimentalno liričnostjo na slov. ljud. pesmi. Zato so postale zelo popularne, zlasti na podeželju. Njegove c. skladbe so litur- gično zelo ustrezne in so pisane v duhu cecili- janske reforme. V splošnem J-ove skladbe karak- terizira preprostost oblike, iskreno doživljena in zelo prikupna melodika, izredna barvitost harmo- nije, solidna tehnika kompozicijskega stavka in smisel za klen pevski značaj ter finese vokalnih delnic. Samostojno je izdal zbirko 10 moških in mešanih zborov (1924), posamezne skladbe pa je objavljajal v CG in v NA. Vendar je obilica nje- govih skladb ostala v rokopisih, čeprav so jih pevovodje številnih podeželskih pevskih zborov rokopisno razmnoževali in jih pogosto izvajali. Od c. skladb je omeniti: *Graduale in festo s. Joachim* za moški zbor (1897), motet *Bone pastor* za moški zbor (1914), *Ave Maria* za mešani zbor (1915), od posvetnih pa iz vrste zelo priljubljenih zborov: *Šentjanževa*; *Pelin-roža*; *Kam si šla, mla- dost ti moja*; *Napitnica*; *Prepelica*; *Na Posavju*; *Vetrček moj*; *Zimska* itd.

Prim.: SBL I, 406; Zbori II, Lj. 1926, 48; J. Glonar, Poučni slovar I, 515; R. Hrovatin, Zgod. glasbe, Lj. 1948, 489-90, 494; V. Ukmar, ibid., 514; D. Cvetko, ME I, 747; 2. izd., II, 1974, 265; isti, Historijski razvoj muzičke kulture u Jsli., Zgb 1962, 444, 480, 485, 508; KL Sje I, 68, Trobina, 99, 114-15.

Lc.

JERICIJO Stanislav, duhovnik, glasbenik, pro- svetni delavec, r. 20. jul. 1928 v Avčah nad Kanalom, živi v Gorici. Oče Franc, kmet, mati Te- rezija Jakopič. Osn. š. obiskoval v Avčah, nato se šolal v Malem semenišču v Gor., kasneje v Vidmu. Bogosl. študije končal v Gor., kjer je bil tudi posvečen 2. jul. 1951. Kot kpl je deloval v Romans d'Isonzo, v San Canzian d'Isonzo in v Ronkah. 1961 je prišel v Gor. za slov. kpl ž. c. sv. Ignacija. Glasbo je začel študirati pri prof. M. Fileju (PSBL I, 363-65) in prof. Ersilii Rus- sian. Študije nadaljeval na konservatorijih G. Tartini v Trstu (kjer je 1968 diplomiral iz kla- virja pri prof. Aleks. Costantinidesu) in B. Mar- cello v Benetkah (kjer je diplomiral iz zborovske kompozicije pri prof. Guidu Pipolu). Od 1971 je bil prof. glasbene vzgoje na Nižji sred. š. Ivan Trinko v Gor. Od 1971-78 pa je bil prof. petja na slov. učiteljskišči S. Gregorčič v Gor. Kot prof. glasbe je na omenjenih šolah poživil šolske zbo- re, za katere je večkrat prirejal in komponiral

pesmi (npr. Prešernova Zdravica). Mnogo deluje v prosvetnem življenju. Ze več let je c. asistent SGS (sekcija volčičev). Od 1961 vodi it. ž. zbor Sant'Ignazio (z njim nastopal po It., Jsli., Avst., Angl., Češki in Nem.). Leta 1964 pa je prevzel vodstvo mešanega zbora Lojze Bratuž (z njim nastopal po It., Jsli., Avst., Svici in Fran.). Kot skladatelj je priredil ali uglasbil več narodnih in polifonskih skladb za mešani zbor: *Na božjo pot pojde, Rasti, rasti, rožmarin, Križ, Pod kri- žem, Drevo, Oj, Dete je rojeno nam*; za ženski zbor: *Gozdič je že zelen, Zaplula je barčica mo- ja* - vse izvajal zbor L. Bratuž; *O salutaris ho- stia, Levavi oculos meos in montes, Salve Re- gina* - izvajal zbor Sant'Ignazio. Uglasbil je tudi odpeve za mlad. maše in pesmi za otroške zборе (npr. *Po belem snegu*). Ustvaril je tudi monumen- talno delo *Pasijon po sv. Marku* za soliste, recitatorja, zbor in orgle. Včasih je tudi napisal kak članek (npr. KatG 29. nov. 1962, poročilo o Cecilijanki). J. je član Združenja c. pevskih zbor- rov - Gorica.

Prim.: Vprašalna pola; KatG 28. nov. 1963; 26. nov. 1964; 15. apr. in 8. jul. 1976; 30. nov. 1978; PSBL I, 475 pod geslom Ivan Grbec; KatG 1. maja 1980; Pastirček 1980-81, št. 3.

Vž

JERIC Maks (Jerich Massimiliano), odvetnik in društveni delavec, r. 6. sept. 1885 na Opčinah pri Trstu, u. istotam 6. sept. 1949. Rodil se je v skromni delavski družini in zgodaj izgubil očeta, zato se je moral že kot dijak preživljati z lek- cijami. Osn. š. je dovršil na Opčinah, nemško gimn. v Trstu (matura 1905), pravo v Gradcu (doktorat 24. okt. 1922). Posvetil se je odvetni- škemu poklicu in se zaposlil v pisarni odvetnika in politika Ivana Marije Čoka (PSBL I, 245-46), od 7. nov. 1934 pa je bil vpisan v trž. Odvetniško zbornico kot samostojen odvetnik ter prevzel pisarno odv. Joahima Ražma (gl. čl.), ki se je preselil v Jslo. J. je bil med ustanovitelji akad. društva Balkan, ki je odprl tudi mnogo ljudskih knjižnic po vaseh trž. okolice na Krasu. Deloval je v številnih kult. in gospod. društvih, zlasti na Opčinah. Po prvi svet. vojni je bil član open- skega poverjenišтва Narodnega odbora, med obe- ma vojnoma pa kot odločen protifašist in neu- truden narodni delavec preganjan in dalj časa zaprt. Od 1942 je bil član OF ter je s svojimi pravnimi nasveti in treznimi ocenami veliko pri- speval k njenemu uspešnemu delovanju na Tr- žaškem. Po zadnji vojni je bil član in sodnik epuracijske komisije in je aktivno deloval kot

član zadruga vojnih oškodovancev. Sodeloval je pri povojni obnovi slov. društev in se kot nekdanji Balkanovec z veseljem udeleževal prvih študentovskih nastopov in prireditev, ki so obnavljale slov. štud. izročila. J. je bil cenjen kot odvetnik, priznan in čislán kot človek dobrega srca, trdnega značaja, socialne nesebičnosti in iskričevega humorja. Skromen in požrtvovalen ni nikoli silil v ospredje, rad je pomagal vsem, ki so bili potrebni pomoči. Težke razmere v mladosti in posebno med prvo svet. vojno niso ostale brez posledic za njegovo zdravje. Zadnja leta je težko zbolel in se zdravil na Golniku in v nabrežinskem sanatoriju, prav na svoj 64. rojstni dan pa je zatínil oči. Pokopan je v družinski grobnici na Opčinah.

Prim.: PDK 8. sept. 1949; Demokr. 9. sept. 1949; arh. Odvetniške zbornice v Trstu.

B. S.

JERNEJ iz Loke (Jerni, Bartholomeo de Loch), poznogotski slikar, verjetno doma iz Škofje Loke, z zasilnim imenom Slikar prezbiterija sv. Ožbalda (ko ni bil še arhivalno odkrit). Deloval v prvi polovici 16. stol. na Gorenjskem, v Soški dolini in v Beneški Slov. Prvi arhivski podatek o njem je 1522, nato 1531 (omenjen kot priča pri oporoki žpk iz St. Petra pri Čedadu v Ben. Slov. Klementa Bernarda Naistohta, ki je bil doma iz Škofje Loke). Verjetno je prav to poznanje omogočilo Jerneju, da je kot nekaj desetletij prej stavbar Andrej iz Loke tudi sam odšel iz svoje ožje domovine v Ben. Slov., kjer je zapustil freske na oboku prezbiterija v c. sv. Lucije v Kravarju (1536). Bil je eden najplodovitejših slikarjev srednjeveškega obdobja na Slovenskem (številna so dela, ki mu jih po sorodnosti stila z gotovostjo pripisujejo). Nekaj J-evih del: c. sv. Filipa in Jakoba v Poljanski dolini; Vrba (1530); Suha pri Škofji Loki; Godešič; Sv. Ožbald pri Škofji Loki; Stara Loka (v hiši, imenovani fravnof, uničene); Sv. Peter nad Begunjami (1530-40); Sv. Janez v Bohinju; Brod v Bohinju; Otok pri Radovljici (do pribl. 1930 bil ohranjen kasetiran strop, poslikan s figuralnimi motivi); Volarje; Sv. Danijel v Volčah (do prve svet. vojne); Krestenica; c. Marije Device v Polju pri Bovcu. J. je bil poljudnejši slikar, ki je tudi v ikonografskem pogledu ostal vezan na stare vzorce, čeprav je občutil renesančne novosti, ki so silile preko Furlanije na Slov. Barvna lestvica je pri J. precej skopa, risba poenostav-

ljena. J. se v umetniškem pogledu ni dvignil nad povprečje, bil pa je soliden v tehniki freskarstva.

Prim.: ZUZ 1923, 129; F. Stelè, Slikar Jernej iz Loke, GMS VI, 1923-25, 24; SBL I, 407; MAS I, 1935; F. K. Kos, ZUZ 1941; Stelè, Umetnost, pass.; E. Cevc, Stavbar Andrej in slikar Jernej iz Loke v Beneški Sloveniji, Loški razgledi VII, 1960; K. Rozman, Janczova cerkev ob Bohinjskem jezeru, Lj. 1962, 31-33; ELU III, 82; Cevc, Slov. um., 75, 76; F. Stelè, Slikarstvo v Slov. od 12. do srede 16. stol., Lj. 1969, 223-32 in pass.; Menaše, 939, G. Marchetti, Le chiesette votive del Friuli, Udine 1972, 11, 20; M. Zadnikar, Spomeniki cerkvene arhitekture in umetnosti I, 1973, pass.; II, 1975 pass.

V-ž

JERŠINOVIČ Josip. pl. Löwengreif, prvi turistični propagator Postojnske jame, r. 1775 v Lj., u. v Samoboru 1847. Bil je okrožni blagajnik v Postojni. Takrat se je začel zanimati za Postojnsko jamo in jo s prijateljem Fr. Hohenwartom začel raziskovati. 1797 je v Črni jami odkril človeške ribice, zaradi katerih je postala P. jama še privlačnejša za vedno večje število strokovnjakov, zlasti Angležev. 1816 je dal ob obisku avstr. cesarja Franca I., ki se je na poti z Dunaja v Trst ustavil tudi v Postojni, jamo primerno razsvetliti. Najel je delavce Val. Beneta, L. Čeča in Fr. Sibenika. Sam pa je raziskoval Imenski rov in naletel na človeško okostje, ki si ga je nekaj dni kasneje ogledal tudi Hohenwart. Danes o tej pomembni najdbi ne vemo ničesar. J. je vodil dela za primerno osvetlitev jame tudi ob obisku cesarja Franca I. in cesarice Karle Avguste 1818. Takrat je domačin L. Čeč slučajno odkril nadaljevanje P. jame. Zatem je J. prevzel vodstvo za turistično ureditev jame: v Veliki dvorani je dal zgraditi lesen most čez Pivko, stopnice do vhoda v novo odkrite predele in izboljšati stezo za ogled jame. Prvi obiskovalec na novo urejene jame je bil sam avstrijski prestolonaslednik Ferdinand. J. je večkrat vodil po jami ugledne goste (adjutanta carja Aleksandra kneza Manšikova, vodjo ruskega generalnega štaba kneza Volkonskega, ruskega zunanjega ministra pl. Nesselrodeja). Do konca sept. 1823 je bil J. blagajnik in upravnik P. jame. Poleg tega je tudi nadzoroval delavce pri lomljenju kapnikov (v stranskih rovi), ki so bili namenjeni za prodajo. Zaradi velikih zaslug pri ureditvi jame je prejel briljantni prstan od avstr. in ruskega vladarja. S slavo pa si je pridobil tudi nevoščljivost nasprotnikov. Očitati so mu, da se sam okorišča. Zaradi teh očitkov je odstopil od

jamske uprave in le občasno nudil strokovno pomoč. Zadnjič je tu izpričan 1838. Verjetno se je okrog 1843 preselil v Samobor, kjer je ostal do smrti. V P. jami je tudi J-eva spominska plošča.

Prim.: G. A. Perco - S. Gradenigo, Postumia e le celebri grotte, XIII, 1935, pass.; A. Šerko - I. Michler, Postojnska jama in druge zanimivosti Krasa, Lj. 1952, 41; TurV 1955, št. 7, 320, 325-26; Kron VI, 1958, 138-145 s sl. J. kipa; KL Sje I, 260-261.

V-č

JESENKO Janez, zemljepisec in zgodovinar, r. 7. okt. 1838 v Poljanah nad Škofjo Loko, u. 31. jul. 1908 v Trstu. Oče Martin je bil manjši kmet, mati Mica Jereb. Osn. š. je dovršil v domači vasi, gimn. v Lj. (1851-59), na dunajski U zemljepis in zgodovino (1859-63). Službo je nastopil na gimn. v Gor. 1863, od 1867 do upokojitve 1899 je poučeval na drž. gimn. v Trstu. Ker je tedaj primanjkovalo slov. učnih knjig, se je posvetil pisanju zgod. in zemlj. učbenikov in jih večinoma sam zalagal. Najprej je v Gor. 1865 izdal *Zemljepisno začetnico* za gimn. in realke, v Trstu pa je napisal *Občno zgodovino* za nižje razr. sred. š. v treh knjigah: I. Stari vek (Trst 1871), II. Srednji vek (Lj. 1878), III. Novi vek (Lj. 1881). Drugi, skrajšani in popravljani natis je izdal v Lj. 1883, 1886, 1896. 1873 je izšel v Lj. *Občni zemljepis*, ki ga je namenil predvsem sred. š. in učiteljskem. Snov je razdelil in obdelal tako, kakor jo je sam učil; knjiga je obširna (476 str); avstrijske dežele je opisal obširneje od drugih, da bi mogli knjigo uporabljati v višjih razr. tudi za pouk domovinoznanstva. Leto pozneje je izšel pri SM v Lj. *Prirodnoznanški zemljepis*, kateremu je dodal tabele, seznam uporabljene literature ter slov.-nem. in nem.-slov. terminologijo. Očitno je, da je poznal najnovejšo evropsko strokovno literaturo in da je napisal temeljito znanstveno delo, namenjeno predvsem osmošolcem. Po mnenju dr. Mala je ta zemljepis zaradi svoje razsežnosti (404 str.) »bolj primeren učitelju kot pomožna nego učencu kot učna knjiga« (SBL). Opisuje samo pojave neorganskih stvari, o vzrokih zemlj. razširjenosti rastlinstva, živalstva in človeka je nameraval napisati posebno knjigo, če bi to snov vpeljali v učni načrt sred. šol. Izpustil je tudi zvezdoznanstvo, geologijo in geognozijo, ker je bilo to v Knjigi prirode Friedricha Karla Ludwiga Schödlerja, ki je izšla 1875 pri SM. 1876 je izdal v Gor. *Mali občni zemljepis*; v Lj. sta izšli dve zemlj. knjigi: *Zemljepis* za prvi razr. sred.

šol (1882, drugi, popravljani in skrajšani natis 1890), *Zemljepis* za drugi in tretji razr. sred. šol (1883). Zadnja J. učna knjiga je *Avstro-ogerska monarhija Domovinoznanstvo* za četrti razr. sred. šol (Lj. 1885). Deli se v dva dela, v zgod. in zemlj. Zgod. sega do 1526, v drugem delu so prirodnoznanški zemlj., statistika in topografija. Za Sketove Slovenske čitanke je prispeval zemljepisne sestavke: za I. razr. (1889, ponat. 1896) *Rimska cesta in Repatice*; za II. razr. (1891, 1901) *Imenitnost rek za razvitek človeške omike*; za IV. razr. (1893) *Doline*. V KMD 1876 je predstavil *Matijo Debeljaka*, gimn. prof., »največjega podpornika DsM in drugih jsl. zavodov«. 1884 je pisal v SN pod oznako Stat nominis umbra dolge podlistke *Časnikarstvo in naši časniki*, s katerimi je izzval polemiko s Fr. Šukljatom in Slovencem. Podlistki so izšli istega leta tudi v knjigi. J. je tudi prevajal iz angl. in franc. Najprej je prevedel roman Ol. Goldsmitha *Župnik Wakefieldski*, ki je izšel v Jurčičevi Slovenski knjižnici 1876. Stritar je v Zvonu pohvalil prevod, ki »je pisan v čisti, pravilni slovenščini«. Sledil je *Požigalec* (I. del, Lj. 1877, 508 str., ki ga je sam založil) angl. pisateljice Marije S. Cummins. Iste pisateljice je prevedel obširni roman *Mabel Vaughan*, ki je izšel najprej kot podlistek v SN (Lj. 1887, I. del 434 str., II. del 410 str.). Iz franc. je prevedel Renéja Lefebvra *Pariz v Ameriki* (Lj. 1885, podpis Stat nominis umbra). J. je bil kot vzgojitelj »svojim učencem blag prijatelj, dobrohoten svetovavec in podpornik; svoje prihranjeno imetje je določil za ustanovitve dijaških štipendij in v lokalne slov. dobrodelne namene« (Mal).

Prim.: NadškAlj.; Dr. J. Mal, SBL I, 409; kratka naznanila o knjigah so izšla v Kresu 1881, 531; 1882, 551; 1883, 328, 430; 1885, 176; 1886, 93, 191; Glaser IV, 159 sl.; članek ob smrti UT 1908, 32; J. Stritar, *Župnik Wakefieldski*, ZbD VII, 235-41, 494.

Jem.

JEVNIKAR Ivo, časnikar in javni delavec, r. 8. jan. 1954 v Trstu. Oče Martin (gl. čl.), mati Neda Abrami, profesorja. Dovršil klas. licej Fr. Prešeren v Trstu (matura 1972), nato se je vpisal na trž. pravno fakulteto, od 1980 je zaposlen na časnikarskem oddelku RAITrsta. Od 1962 je član skavtske organizacije v Trstu in od 1972 njen tajnik. 1969-74 je bil v odboru Slov. kult. kluba. Član je SLG in SSK, od 1972 dalje član pokrajinskega sveta SSK, kjer opravlja različne funkcije. 1979 je bil izvoljen za podpreds. mladinske

komisije Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti. Kot publicist je redno sodeloval s skavtskimi članki idr. v Pastirčku (1967-75). Od 1971-72 do 1976-77 je bil glavni ur. razmnoženega mesečnika trž. skavtinj in skavtov *Jambor*, kjer je še v ur. odboru. Od 1973 je v ur. odboru M(Trst), kjer objavlja predvsem strokovne članke o manjšinski problematiki. Sodeluje v KatG, NL, KolGMD, Skupnosti idr. V letih 1974-79 zunanji sodelavec RAITrsta (v letih 1978-79 s cikloma predavanj o splošni manjšinski problematiki ter o manjšinah v Italiji). Od 1978 je član trž. časnikarske zbornice. Psevdonimi in šifre: Ij, Ivo, Krotki Bivol (pri skavtskih člankih).

Prim.: Vprašalna pola; slika v NL 23. mar. 1978, 5.

Har.

JEVNIKAR Martin, lit. zgodovinar, kritik, profesor, r. 1. maja 1913 v Spodnjem Brezovem pri Višnji gori, živi v Trstu. Oče Martin, kmet, mati Ivana Novak. Osn. š. je dovršil v Višnji gori, škofijsko klasično gimn. v Šentvidu nad Lj. (matura 1934), slavistiko na U v Lj. (12. febr. 1939). 13. febr. 1961 je nostrificiral lj. diplomu na U v Rimu in doktoriral z disertacijo *Influssi di Cristoforo Schmid sulla narrativa slovena*. 8. maja 1962 je napravil v Trstu prof. izpit, 12. dec. 1967 v Rimu izpit za poučevanje slov. na univerzah (docenca, dokončno potrjena 23. jul. 1973). Poučeval je v Lj. od 25. avg. 1940 do 31. okt. 1943 na IV. moški real. gimn., od 1. nov. 1943 do 4. maja 1945 na klas. gimn. V It. je bil prof. in tajn. slov. begunske gimn. v Monigu pri Trevisu. V Trstu je bil od 1. okt. 1945 prof. slov. in zgod. na Trg. tehn. zavodu Žiga Zois do sept. 1980. Od š. leta 1949/50 do 1953/54 je bil tudi pov. ravn. na nižji srednji š. Od 1. nov. 1963 do 31. okt. 1975 je poučeval slov. jezik in lit. na U v Padovi, od dec. 1972 je stabilizirani prof. za slov. jezik in lit. na Fakulteti za tuje jezike in literature v Vidmu, kjer ima od apr. 1975 dalje tudi stolicu za srbohrv. jezik in literaturo in je bil ravn. Istituto di filologia slava (1973-79). Bil je član komisije za izdajo slov. š. knjig pod ZVU, preds. ali član je raznih izpitnih komisij in natečajev, odbornik DSI, član Časnikarske zbornice (Ordine nazionale dei giornalisti), It. združenja slavistov (Associazione italiana degli slavisti - AIS), od ustanovitve 1962 vodi komisijo trž. literarne nagrade Vstajenje, predava v društvih itd. Razprave in kritike je priobčeval v Lj. v SJ, DS, M in Prosvetnem odru, v Trstu v M(Trst), LitV, IzvTrst,

KolGMD, Vr, Medd, KatG, Il Mondo slavo - Padova. Izdal je naslednje samostojne knjige: *Vsebine slovenskih leposlovnih del* (I. zv. 1953, 2. izd. 1956; II. zv. 1954, 2. izd. 1959; III. zv. 1955; IV. zv. 1958); *Prepovedane besede in zveze* (Trst 1965); *Veronica di Desenice nella letteratura slovena* (Padova 1965); A. Cronia-M. Jevnikar, *La letteratura giovanile jugoslava* (Milan 1968, slov. del, str. 111-186); *Finžgarjeva pisma Ferdinandu Koledniku* (MD Clc 1971). Šolske knjige: *Zgodovina slovenskega slovstva* za višje razrede srednjih šol (Gor. 1946 - Romantični realizem, str. 84-138); *Slovenska čitanka* za višje srednje šole, I. del (Gor. 1947); z dr. A. Kacinom *Slovenska slovnica* za srednje šole (Trst 1948, 2., predelana izd. 1955); z istim *Slovenska slovnica* za strokovne šole (Trst 1948) in *Slovenska jezikovna vadnica* (Trst 1957, 2., izpop. izdaja 1961); z M. Blažina, V. Glavič, A. Kacin *Slovenska čitanka* za prvi razr. nižjih srednjih šol (Trst 1948), za drugi razred (1948), za tretji razred (1949); *Trgovska korespondenca* za trgovske akademije (Trst 1957). Važnejše razprave: *Krištof Schmid v slovenskih prevodih* in *Ciglerjeva rokopisna ostalina v Višnji gori* (SJ 1939); *Slovenska mladinska igra* (Prosvet. oder, Lj. 1943 in 1944); J. Jurčič, *Sosedov sin*, uvod in opombe (MD Cvetje 20, Lj. 1944); *O izvirnosti Slomškovega Blažeta in Nežice* in *O pozorišču Erjavčevih Huzarjev na Polici* (DS 1944); *Jurčičeva dijaška leta* (Vr 1951); *O Cankarju na Dunaju* (Vr 1954); v IzvTrst: *Jurij Kozjak si osvaja svet* (1959); *Sritarjevi spisi za mladino* (1960); *Slomškovo leposlovno delo* (1963); *Pozorišče in pomen Erjavčevih leposlovnih del* (1964); *Krištof Schmid in začetki slovenskega pripovedništva* (1968); *Vpliv Krištofa Schmida na slovensko pripovedništvo* (1968); *Jezik Ivana Trinka v Pozzijah in Naših paglavcih* (1979); v Studi in onore di A. Cronia: *Silvin Sardenko: Roma* (1967); v Il Mondo slavo: *Impulsi italiani agli inizi della letteratura slovena* (1969); *Impressioni italiane dello scrittore sloveno F. S. Finžgar* (1970); *Le grammatiche della lingua slovena per gli italiani attraverso i secoli* (1971); *Mihael Opeka, I versi romani* (1974); v Medd 1956-69 je vsako leto ocenil vse nove leposlovne knjige od 1956 do 1966; v M(Trst): *Sodobna slovenska zamejska literatura* (1967 do 1971 v vsaki številki poročilo o vseh knjigah v zamejstvu in zdomstvu); *Zamejska in zdomska literatura* (od 1972 dalje v vsaki številki kot nadaljevanje prejšnjega), ocene in poročila; v JIS: *Prispevek Martina Benčine za*

Cronijevo knjigo o Župančiču (1978-79, 20, 55, 121, 172); *Dopisovanje med I. Trinkom in Arturom Cronio* (1980-81, 105-110); v KolGMD razne obletnice; v LitV poročila o zamejskih in zdomskih knjigah. Urejal je IzvTrst od 1950 do 1968 (razen 1959-60), Literarne vaje, dijaško revijo slov. srednjih šol na Tržaškem in Goriškem (ustan. 1949) ureja od 1953 dalje. Od 1947 sodeluje na Radiu Trst A, kjer je več let podajal pregled svetovne književnosti, ponovno slov. slovnico, tri leta razlagal vsak dan lastna imena, poročal o novih knjigah, pripravil 20 dramatiziranih biografij *Slovenski pesniki in pisatelji*, cikle: *Slovenske Lavre*, *Slovenski književniki v pismih*, *Poslednji dnevi slov. kulturnih delavcev*, *Slovenski epi*, *Slovenski biografski romani*, *Kmečki upori v slov. literaturi*, *Rojstne hiše naših velmož* (v zamejstvu) idr. Za radio je prevedel 73 radijskih iger, največ iz it., in pripravil dramatizirane romane v nadaljevanjih: Manzoni, *Zaročenca*; Fogazzaro, *Mali stari svet*; Bevk, *Kresna noč*; Finžgar, *Dekla Ančka*; Jaklič, *Nevesta s Korinja*; Jurčič, *Deseti brat*; Kozak, *Sentpeter*; Pregelj, *Mlada Breda* in *Tolminci*; Šorli, *Človek in pol*; Tavčar, *Cvetje v jeseni* in *Visoška kronika* (o tem delu je precej v knjigi 20 let Radijskega odra, 1946-1966, Trst 1966). Napisal je nad 200 ocen novih knjig za revije in trž. radio, sodeloval za slov. del pri Grande Enciclopedia Curcio v Rimu, pri Leksikonu pisaca Jugoslavije v Novem Sadu (II. knj.), pri PSBL idr.

Prim.: Os. list; A. Budal, Zgod. slov. slovstva, Razgl 1946, 363-66; J. S. (olar), Slov. slovnice knjige po vojni, SR 1951, 150-51; o Vsebinah so pisali: F. Jeza, NL 14. IV. 1955, 17. IV. 1958; U. Urbani, CorrTs 17. VIII. 1953, 19. I. 1954, 16. XI. 1955, 6. VII. 1958; J. Tavčar, LitV 1953/54, 121, 211-12; 1957/58, 183-4; 1959/60, 27; Al. Rebula, LitV 1954/55, 193-4; J. Jež, LitV 1955/56, 184; J. Peterlin, ViD 1954, 124; M(Trst) 1958, 176-7; A. Geržinič, Medd 1954, 156-7; o Veroniki: R. Rauber, PDK 11. IX. 1966; (r+r), KatG 29. IX. 1966; NL 21. VII. 1966; D. Pahor, PDK 2. X. 1966; M. Bajc, M(Trst) 1966, 139; A. Slodnjak, Zaliv 1967, št. 5, 46-8; Giov. Maran, L'Italia che scrive, Roma 1967, 158; o Letteratura giovanile jug.: J. Jež, LitV 1968/69, 125-6; M. Pirjevec, NRazgl 20. VI. 1969, 368; Jol. Marchiori, L'Italia che scrive, Roma 5. V. 1969, 82; NL 9. I. 1969; Z. Tavčar, Zaliv 1969, št. 18-19, 115-9; T. Bressan, L'ora del racconto, Tr. 1970, št. 3-4, 105-09; J. Tavčar, Il mondo slavo, PDK 19. XI. 1970; B. Borko, Finžgar v luči svojih pism, Delo 4. III. 1971, 16; 20 let Radijskega odra, 1946-1966, Tr., 1966 pass.; SGL I, 252; III, 826; KL Sje II, 149; sl. v M(Trst) 1959, 176; T. Debeljak, Trideset let zdomske emigracijske književnosti, 1945-1975, ZbSS 1973-75, 395.

K-n

JEZA Franc, časnikar in publicist, r. 30. dec. 1916 v Hajdini pri Ptuj, živi v Trstu. Oče Franc je bil trgovec z živino in manjši posestnik, mati Antonija Kozoderc. Osn. š. je dovršil v Hajdini, 1. razr. gimn. v Mrbu, ostale v Ptuj (matura 1939). Vpisal se je na pravno fak. U v Lj., a je moral študij po dveh letih zaradi vojne prekiniti, po vojni pa je dokončal študij etnografije in etnologije na U v Gradcu. Med okupacijo se je pridružil osvobod. gibanju in bil kot predstavnik kršč.-social. skupine in SKAD Zarje v odb. OF za univerzo. Dec. 1941 so ga zaprli in je preživel ostali del vojne v ječah in koncentracijskih taboriščih Dachau in Überlingen ob Bodenskem jezeru. Jun. 1945 se je vrnil v Lj. in se vpisal spet na U, vendar se je febr. naslednjega leta zaposlil kot časnikar pri SPor. Ker se ni strinjal s cilji in metodami režima, je 1. nov. 1948 pobegnil v It. ter prebil najprej 6 mes. v begunskem taborišču Frascetto di Alatri pri Frosinonu, nato je odšel po krajšem bivanju v taborišču IRO (Cinecittà v Rimu) v Trst. Tu je dobil službo pri zavezniški poročevalski agenciji AIS, ko pa je prišla v Trst it. uprava, je kot nedržavljan izgubil službo. Odslej živi kot neodvisen časnikar v Trstu in sodeluje pri Radiu Trst A, kjer ureja kulturna poročila v okviru časnikarskih oddaj, sodeluje pri teh in drugih programih s fantastičnimi in drugimi novelami, s prevodi dram (26), z izvirnimi igrami za otroke in odrasle itd. Izmed dram je dobila *Zadeva je končana* leta 1964 prvo nagrado RAITrsta. Že na ptujski gimnaziji je sodeloval pri raznih dijaških listih in publikacijah, tudi pri predmaturitetnem zborniku *Mlada setev*. V Lj. je prevedel *Makedonske novele* in jim dodal daljši uvod o maked. slovstvu (1947). V Trstu je bil ustanovitelj in sourednik »neodvisne slov. revije« *Stvarnost* in *Stvarnost in svoboda* (1950-53). Sodeluje pri tedniku NL in pri revijah M(Trst), LitV, Tokovi (razpravi *Premišljevanje o Španiji in Francoska navzočnost v Alžiru*, 1956) in pri publikaciji *Več otrok* (1964). V knjigah je izdal: *Nova tlaka slov. naroda*. Študija o gospodarskopoličnem položaju slov. naroda v Jsl. (Trst 1959, samozal.); povest *Moč ljubezni* (Mladika 1957-59, MD Clc 1967); *Skandinavski izvor Slovencev*. Etnografsko-jezikoslovna študija (1967, samozal.); *O ključnih vprašanjih rane karantansko-slovenske zgodovine* (Buenos Aires 1977); *Nevidna meja*. Povest iz daljne prihodnosti in druge fantastične zgodbe (GMD 1980); uredil in izdal je zbornik *Alternativa*

(1978) in njegovo nadaljevanje. V NL je objavil *V dachauskih blokih*, fantastični roman iz bodočnosti *Povratek iz vesolja*, I. del (1961-62), roman *Smrt v pomladi* (1968-71, odlomki že v Stvarnosti in Stvarnosti in svobodi), *Potopis po Skandinaviji* (1970-71, psevdonim Viaticus); v Pék mladinske povesti *Dogodivščine dveh dečkov* (1966), *Kmetija otrok* (1968-69), *Pustolovščine v gozdu* (1971-72), *Sparunove dogodivščine z Obri* (1972-73). V listih je objavil članke, v katerih je utemeljeval in širil idejo za neodvisno slov. državo in pluralistično demokratično družbo, npr. v Slov. svobodi (München-Trst), Slov. državi (Kanada), Smeri v slov. državo (Buenos Aires) idr. O teh idejah je polemiziral in tudi o svojem nazoru o skandinavskem (vandalskem) izvoru slov. naroda v nasprotju z dosedanjim zgodovinskim in tradicionalnimi trditvami slavistike. Pri svojem delu je zelo vztrajen, požrtvovalen, premočrten in neuklonljiv. Psevdonimi: Vili Hajdnik, Viaticus, f.j. Dobil je trž. liter. nagrado Vstajenje 1979 za življenjsko delo.

Prim.: Vprašalna pola; 20 let Radijskega odra, 1946-1966, Tr. 1966 pass. (naslovi izvirnih in prevedenih iger in drugega sodelovanja na radiu TrstA); Jevnikar, Zam. lit. 1968, 58; isti, F. J., Moč ljubezni, LitV XIX, 1968, 157-58; isti, F. J., Skandinavski izvor Slovencev, LitV XX, 1969, 128; isti, F. J., Nevidna meja, M(Trst) 1980, 93-94; -j, -š, Skandinavski izvor Slovencev, KatG 31. okt. 1968; Brigitta Gvillenber-Orešnik in Milena Piškur, Skandinavski izvor Slov., PDK 23. febr., 5. apr. in 4. maja 1969; N. Kuret in And. Triller, Skandinavski izvor Slov., PDK 25. okt. 1969; Mar. Prosen, Na rob preučevanju o slov. izvoru, Zaliv V, 1970, 87-89; Jezov odgovor: Dokazi so, treba jih je le upoštevati, Zaliv V, 1970, 196-200; LPJ II, Novi Sad 1979, 587; T. Debeljak, F. J., Nevidna meja, SvSl 4. sept. 1980. Jem.

JEZERŠEK Egon, učitelj, telovadec, organizator, r. 11. apr. 1891 v Križah pri Trziču na Gorenjskem, u. 14. nov. 1917 na bojišču ob Piavi. Oče Johann, učitelj, mati Ana Fink. Učiteljske je dovršil v Lj., nato je poučeval v raznih krajih (Zalog pri Železnikih). 1911 je prišel v Trst in učil do konca 8. leta 1913/14 na deški šoli CMD pri Sv. Jakobu. Bil je odličen telovadec in si je prizadeval za moderniziranje pouka telovadbe. V šolsko telovadbo je uvedel sokolsko terminologijo. Z Vinkom Engelmanom (PSBL IV, 332-33) je bil ustanovitelj Sokola pri Sv. Jakobu v Trstu in izvoljen za načelnika. 1912 je tekmoval v Pragi kot član trž. Sokola, 1913 pa je telovadil v zvezni vrsti v Parizu. 12. jul. 1914 je organiziral izlet sokolske župe na Opčine pri Trstu, kjer je na-

stopilo 400 otrok. 28. jul. 1914 je bil mobiliziran, a je tudi med vojno zbiral telovadce.

Prim.: C. Petrovec, Vinko Engelman-Egon Jezeršek, KolCMD 1919, Lj. 1918, 40-42 s. sl.; Sokolski kol. 1920, 58 s. sl.; Sv. Jakob, 104-05, sl. 199; Krstna knj. Križe, zdaj SkAlj.; P. M. (Pahor Minka), Jezeršek, organizator Sokola na Tržaškem, PDK 12. aprila 1981.

ldt

JEŽ Janko, šolnik in kulturni delavec, r. 9. okt. 1911 v Trstu, živi v Sosljanu pri Trstu. Oče Josip je bil arhivar trž. podružnice češkoslov. Zivnostenske banke, mati Ivanka Raspotnik. Slov. osn. š. je dovršil v Rojanu, it. klas. licej Dante v Trstu 1930. Ker ni dobil dela, je odšel 1931 v Lj. in se vpisal na pravno fak. lj. U. Po absolutoriju se je prepisal na romanistiko in diplomiral 1940. Preživljal se je kot korektor v Blaznikovi univ. tiskarni, urejal je tudi njegovo Stoletno pratiko (1933-41). 17. jun. 1941 je bil imenovan za asistenta na Inštitutu za romanistiko, istočasno je bil po posredovanju prof. Fr. Šturma lektor it. za romaniste. 10. avg. 1942 so ga it. oblasti zaprle, ker se je z begom izognil vojaški službi, in ga dec. v Trstu obsodile na dve leti ječe. Vtaknili so ga v delavski bataljon v Arezzo in tu je ostal do it. premirja 8. sept. 1943. Odšel je v Rim in s priporočilom škofa Fogarja ga je prof. G. Mavver imenoval za lektorja slov. jezika na rimski U. Tu je poučeval poznejša slavista B. Meriggija in Ric. Picchija, sodeloval pa je z univ. prof. Enr. Damianijem in pesnico Edvigo Pesce-Gorini. Po odhodu dr. Barage v Argentino (mar. 1948) je prevzel njegovo mesto strokovnega svetovalca za slov. šolstvo na Prosvetnem uradu ZVU v Trstu, a je že dec. zaradi različnih težav odstopil. Posvetil se je časnikarstvu in urejal Demokracijo (1949-53), 1953 pa je začel poučevati it. jezik: Strokovna š. na Opčinah (1953-54), Licej Prešeren (1954-57), trg. zavod Z. Zois (1955-58), učit. Slomšek (1958-68, od 1960 slov. in zgod.). Ko je stopil v pokoj rav. dr. A. Kacin (gl. čl.), je postal do upokojitve rav. na učit. (1968-77). J. je po prihodu v Lj. deloval v mladinskih in visokošolskih narodnoobrambnih organizacijah in pisal o Primorju, Istri in Koroški. Urejal je mesečnik Omladina. Službeno glasilo za vse sekcije Omladine Narodne odbrane v dravski banovini. Izdaja za konzorcij Omladine B. Sancin, odgov. ur. Bog. Dominco (izh. od 20. nov. 1933 do 4. jul. 1934). Z J. Proházko in L. Staretom pa je 1935 urejal akademsko revijo Slovanski svet. V Trstu je urejal neodvisno slov. revijo Stvarnost skupaj z Vili-

jem Hajdnikom (Fr. Jeza) (1950-52, vsega 6 št.). Obsežno je J. publicistično delo, s katerim je seznanjal it. bralce s Sjo. in slovensko kulturo v L'Osservatore Romano, L'Osservatore della domenica, La cultura del mondo, Quaderni d'oggi in CorrTs, in slov. z it. možmi in deli. Večkrat je pisal o trž. slavistu Urbaniju, o pesniku Sabi, Pascoliju, Pesce-Gorinijevi, De Amicisu, Celliniju idr. V PDK je priobčil 32 prispevkov o kulturnih stikih med Slov. in It. skozi stoletja (od 14. jan. do 20. okt. 1968). Na RAITrsta je komentiral Gradnikov prevod Dantejevega Pekla in Sc. Slatapera Il mio Carso, prav tako je pripravil 32 predavanj o kulturnih stikih med Slov. in It., prevedel osem it. radijskih iger in napisal dve knjigi *Italijanščina po radiu*. I. del. Osnovni tečaj. II. del. Skladnja in izrazoslovje (Torino 1961). S prof. Enc. Damianijem sta prevedla: J. Jurčič, *Il figlio del vicino*. Introduzione e traduz. di Enrico Damiani e Janko Jež, izšlo v knjigi Romanticismo, Rim 1944, in I. Cankarja *La Mamma*. Pagine d'amore filiali scelte e tradotte dal testo originale sloveno da Enrico Damiani e Janko Jež, Rim 1945, prevod Cankarjevih *Hlapcev* je ostal v rkp. (rkp. v NSKT). Za antološki pregled slov. dramatike, ki sta ga izdala J. Tavčar in Fur. Bordon z naslovom *Il teatro sloveno* (Padova 1975), je prispeval prevod daljših odlomkov iz Cankarjevih *Hlapcev*, Medvedovega Kacijanarja, Smoletove Antigone, Kozakove Afere, Hiengove Lažne Ivane in Benedetičevih Pravil igre. Prevedel je Potočnikovo knjigo *Koncentracijsko taborišče Rab* za Založbo ANPI v Turinu (1979). S kritikami in poročili je sodeloval v LitV, PDK, v zbornikih SSG, M(Trst), Dan, JKol, Zaliv, še vedno v Gosp. Pomembna je njegova razprava *Ob 50-letnici slovenske univerze*, ki je izšla v Izrednem Izvestju učit. A. M. Slomšek v Trstu 1968. Tri leta je vodil Sindikat slov. š. Ob upokojitvi mu je preds. republike na predlog prosv. ministra podelil diplomo I. stopnje in zlato medaljo za zasluge na šol. in kult. področju (jun. 1978).

Prim.: Osební podatki; IzvTrst 1953-73; J. Tavčar, J. J., *Italijanščina po radiu* - I. del, LitV 1960-61, 154; isti, - II. del, LitV 1961-62, 55; Ekos, J. J., *It. po radiu*, Gosp 29. nov. 1961; J. Slama, J. J., *It. po radiu*, M(Trst) 1961, 14; 20 let RO 1946-1966, Tr. 1966, 37-44 (naslovi 8 iger, prev. iz it.); Petdeset let slov. U v Lj., Lj. 1969, 26, 50; SI. Kremenšek, Slov. študentovsko gibanje 1919-1941, Lj. 1972, 273; M. Cenda, Razgovor z dr. J. J. o sodelovanju z Damianijem, LitV 1975/76, 111; M. Jevnikar, Slov. poveljne revije v It., M(Trst) 1978, 58.

Jem.

JOGAN Savin, pravnik, družbenopolitični delavec, publicist, r. 4. jul. 1937 v Rihemberku (danes Branik); oče Maks, mati Marija Turk. Od 1961 živi stalno v Lj. Osn. š. je obiskoval v rojstnem kraju, nižjo gimn. v Ajdovščini in Dornberku. Višjo pa v N. Gorici (maturiral 1957). Na lj. U študiral pravo (diplomiral febr. 1962), v Bgdu je na Fakulteti polit. znanosti magistriral 1973 s *Prvine delegatskih razmerij v razvoju političnega sistema Jugoslavije*. Leta 1961 se je zaposlil na Glavnem odb. SZDL Slov. kot strokovni sodelavec na področju kulture in samoupravljanja. Med 1967-69 je služboval v Bgdu v zvezni skupščini kot šef kabineta podpredsed. skupščine. Od 1969-73 je deloval v skupščini SRS, poslej in še sedaj pa je pri Republiški kont. SZDL Slov. najprej kot član IO, nato predsedstva (od 1970 je tudi preds. statutarne komisije). Poleg nalog polit. delavca se J. posveča raziskovalnemu delu na področju polit. teorij (Machiavelli in makiavelizem; Pariška komuna 1871) ter razvoja polit. sistema sodobne Jsl. Objavil je skupaj z D. Božičem knjigo *Samoupravljanje v občini* (Zgb 1974, istočasno je knjiga izšla v srbohrvaščini), v knjigi sta J-ovi zadnji dve poglavji. Poleg tega je v slov. (NRazgl, Pravnik, Problemi, Teorija in praksa, PrimSreč) ter v jsl. revijah (Arhiv za pravne i družvene nauke, Opština, Komuna, Mesna zajednica, Jugoslavenski pregled itd.) objavil vrsto člankov. Bil je soavtor v zvezkih zbirke *Priročnik za družbene delavce v krajevni samoupravi* (izdala Republiška konferenca SZDL Slov.), v okviru zbirke je samostojno izdal *Komunalni sistem v novi ustavni ureditvi Jugoslavije* (1973). Iz obsežnega J-ega teoretičnega pisanja je omeniti vsaj *Zamisel in praksa delegacij v razvoju samoupravljanja* (Teorija in praksa 1973, 863-872), *Občina in komuna* (Ib., 1978, 1039-1045), *Kolektivno delo, odločanje in odgovornost* (Ib., 1979, 443-8), *Zgodovinski smisel in bistvene razsežnosti demokratičnega pluralizma samoupravnih interesov* (v: Aktualni problemi marksizma, Lj. 1980), *Pariška komuna 1871 in sodobni politični sistem socialistične demokracije* (Pravnik 1981, št. 4-6). J. je uredil in napisal predgovor zborniku *Izkušnje in nauki pariške komune 1871* (Lj. 1975), bil je sourednik knjige J. Vilfana *Delo, spomini, srečanja* (1978). Bil je eden izmed pobudnikov pisma Glavnega odb. SZDL Slov. o slovenščini v javnem polit. življenju in publicistiki in o tem objavil več člankov (npr. *Naš odnos do jezika*, Teorija in praksa

1977, 171-3). Udeležil se je z lastnimi prispevki posvetov in simpozijev doma in v tujini: o preobrazbi občine (Bgd 1971), o delegatskem sistemu v občini (Niš 1972), o vprašanjih položaja narodnih manjšin (konferenca OZN, Ohrid 1974), o delegatskem sistemu (Cavtat 1975), o naseljih »Habitat« (konferenca OZN, Vancouver, Kanada 1976). Sodeloval je pri nekaterih raziskovalnih nalogah (Ekonomski inštitut Zgb; Raziskovalni inštitut pri FSPN U Lj.). J. je govornik na mnogih javnih polit. manifestacijah.

Prim.: NRazgl 7. apr. 1978, 212; Delo 27. mar. 1978, 28 s. sl.

B. Mar.

JORDAN Andrej, goriški nadškof, r. 29. nov. 1845 v Gorici kot sin slov. gimn. prof. fizike Filipa J. in Goričanke Jožefe Vogrig, u. tam 4. okt. 1905. Pogreb je vodil poreški škof Flap, pokopan na starem goriškem pokopališču v škof. grobnici. Osn. š., gimn. in bogoslovje je dovršil v Gor. V duhovnika je bil posvečen 6. jun. 1868. Najprej je bil katehet na mestnih ljudskih š., a je to službo zaradi boleznih moral opustiti. Ko je okrevail, ga je nadškof Gollmayr (PSBL I, 444-46) imenoval najprej za svojega tajn., dec. 1877 pa je postal tajn. nadškofijske kurije. Po Gollmayerjevi smrti je bil maja 1883 imenovan za spirituala v gor. centralnem semenišču, v š. letu 1884/85 je v prvem polletju istotam predaval c. pravo in c. zgod., v drugem polletju pa pastoralno bogoslovje. Ko je bil E. Valussi imenovan za tridentinkega škofa, je J. avg. 1886 postal po volji patrona barona Codellija prošt gor. metropolitanskega kapitlja. Istega leta 1886 so ga furlanske kmečke občine prvič izvolile v avstr. drž. zbor na mesto E. Valussija, za poslanca v drž. zbor je bil ponovno izvoljen 1891; v zboru se ni pridružil nobeni stranki, ampak je ostal »divjak«. Bil je v tem času tudi član dež. š. sveta. Nadškof Zorn ga je avg. 1887 imenoval za prosinodalnega eksaminatorja in preds. c. sodišča, kar je ostal tudi pod Missijem. Po smrti nadškofa Zorna je bil jul. 1897 izvoljen za škofijskega kapitularnega vikarja do prihoda J. Missia apr. 1898. Kapitularni vikar je postal ponovno mar. 1902 po Missijevi smrti. 17. maja 1902 ga je cesar Franc Jožef I. izbral za gor. nadškofa, 9. jun. ga je v službi potrdil Leon XIII., 20. jul. je bil v gor. stolnici posvečen v škofa in slavnostno ustoličen. Umril je po samih treh letih škofovanja. Čeprav je bil po očetu Slovenec, se je vendar po rodu in mišljenju čutil Italijan. Po naravi je bil blag, dobrohoten,

miroljuben, koncilijsen in v narodnostnem oziru nepristranski (govoril je it., slov., furl., nem. in latinsko). Na Montu (v Hranilnici in zastavljalnici) je kot prvi uvedel za Slovence slov. uradovanje. Čeprav se v začetku škofovske službe ni maral vmešavati v takratno burno polit. življenje gor. Slov. (dr. Gregorčičeva struja, Gabršček-Tumova nar.-napredna struja, krščansko-socialno gibanje, kjer so bili zlasti aktivni slov. gor. predmestni kaplani), je sčasoma vsaj v cerkvenih vrstah hotel napraviti red in pomiriti duhove. Zato je začel premeščati agilne kpl iz gor. okolice na podeželje, vendar je s tem dosegel le, da je krščansko-socialno gibanje zajelo vso deželo. Zaradi svoje blagosti in dobrote je užival splošne simpatije tudi med Slov.

Prim.: FoliumGor 1877, 12, 192; 1883, 5, 160; 1884, 11, 352; 1886, 9, 288; 1887, 9, 288; L'Eco del Litorale 1902, 57, 1; 1905, 170, 1 in 172, 1; E 1905, 275, 2-3; 281, 1; Erjavce 140-141; Gabršček I, 292; II, 93-95, 194-196; Klinec, Zgod. gor. nadškofije, 1951, 49 s. sl.; E. Marcon, Mons. Carlo Margotti, 1957, 54-55.

Kralj

JUG Andrej (Fr. Kidrič ga imenuje Janez, Ign. Orožen Andreas Juh, mrliška knjiga v Dobrli vasi Andrej Jug), preroditelj in pesnik, r. okr. 1778 v Solkanu (krstne knjige za to dobo v ž. arh. niso ohranjene), u. 27. febr. 1840 v Dobrli vasi na Koroškem. V duhovnika je bil posvečen 12. sept. 1802. Kaplanoval je v lavantinski škofiji v celjskem okrožju: Konjice (1803-04), Laško pri Celju (1804-06), Škale pri Velenju (1807-09), Stari trg pri Slovenj Gradcu (1810), provizor in kural na Gomilskem (1810 do 21. okt. 1818 po Ign. Orožnu, do 1. nov. 1816 po št. Singerju), nato prošt v Dobrli vasi na Koroškem. Zlagal je pesmi in menda sta mu jih tiskala Slomšek in Ahacel. J. Hašnik je pisal 21. jan. 1876 Mih. Lendovšku, da je bil »umen pesnik, morebiti je zložil "Vigred" v Ahaceljevi zbirki«. Pismo navaja Fr. Kidrič, vendar ga ni v Hašnikovi ostalini v mrb. Univ. knjižnici (dr. B. Hartman). Da je nekaj pomenil, lahko sklepamo iz tega, ker se je z njim sestal Prešeren, ko je bil v prvi polovici 1832 v Celovcu zaradi odv. izpita. J. delo še ni raziskano in ocenjeno.

Prim.: Ign. Orožen, Das Bisthum und die Diözese Lavant IV, Cilli 1880, 67; St. Singer, Kultur u. Kirchengeschichte des Jauntales - dekanija Dobrla ves; Kidrič, Zgod. 574; Isti, Dobrovsky in slov. preporod njegove dobe, Lj. 1930, 59, 219, 221; Isti, Prešeren II, Lj. 1938, 101, 146; Isti, Zbrani spisi III, 279, 281; SBL I, 297 (pri J. Haš-

niku); sporočilo dr. B. Hartmana, ravn. Univ. knjiž. v Mrbu 20. maja 1981; sporočilo prošta Fr. Brumnika iz Dobrle vasi 20. jun. 1981.

Jem.

JUG Donat, frančiškanski frater, čebelar in sadjar, r. 3. maja 1879 v Doblarju na Goriškem, u. 3. mar. 1952 na Brezjah na Gorenjskem. Oče Luka, mlinar in kmet, mati Terezija Strgar. V franč. red je vstopil 23. mar. 1902 na Brezjah, v noviciat je odšel 30. dec. 1906 v Brežice, potem se je vrnil na Brezje in ostal tukaj do smrti, le med drugo svet. vojno se je moral za štiri leta umakniti k Sv. Gregorju nad Ortnekom. V redu je opravljal različne službe, v glavnem pa je bil zakristan, čebelar in vrtnar. »Pri mnogih prireditvah verskega in kulturnega značaja je dajal on pobudo. Saj skoro ni bilo prireditve slov. naroda na Brezjah, kjer bi se ne opazila skrbna roka našega fr. Donata«. Tako piše ob njegovi smrti v Poročilu. Čeprav je dovršil najbrž samo osn. šolo, se je kot samouk razvil v moža širokega gospodarskega obzorja, modrega in preudarnega, na katerega so se ljudje z zaupanjem obračali za nasvete. Bil je čebelarški strokovnjak in s svojimi jedrnatimi in poljudnimi članki je dolgo vrsto let zakladal Slovenskega čebelarja in z njimi veliko pripomogel k slov. čebelarstvu napredku. Napisal je odlično knjigo *Praktičen čebelar*, ki jo je 1934 izdalo SCD. Z enako vneto ljubeznijo je sodeloval pri sadjarski in vrtnarski organizaciji in pisal v Slov. vrtnarja in sadjarja. Sodeloval je pri kmetijski podružnici in prirejal v samostanu vrtnarske in sadjarske razstave. »Bil je mož molitve, iskren častilec Matere božje... Tako je vzgajal tudi mladino, ki mu je bila izročena v varstvo in vzgojo za bogoslužje v Marijinem svetišču« (Poročila).

Prim.: Arh. franč. samostana na Brezjah; Jul. Mayer, K izdaji Fr. Donat Jugove knjige Praktični čebelar, Slov. čebelar, Lj. 1935, št. 6, 95-96; Fr. Donat Jug - šestdesetletnik, Slov. čebelar, Lj. 1939, št. 5, 69-70 s sl.; Poročila slov. franč. province sv. Križa, Lj. 6. apr. 1952, št. 2, 10.

Jem.

JUG Guido Jožef (Joseph), publicist, r. 27. mar. 1899 v Gorici. Oče Franc, mati Katarina Kraich. Študiral je na goriški gimn. in na učiteljsku. Med prvo svet. vojno je bil begunec v Gradcu in vojak na tirolski fronti. Po vojni se je v Lj. vključil v jsl. vojsko, maturiral na lj. učiteljsku in se nato zaposlil pri manjši lj. banki. Njegovo življenje je bilo zelo razgiban, pogosto je menjaval poklic in kraj bivališča. Prepotoval

je Hrvaško in Srbijo, došel do Maroka in se spet vrnil v Sjo. V Mrbu je v prostem času pisal črtice, prav tako pozneje v Gor. 1923 se je iz Gor. izselil v Argentino. Delal je v kamnolomih v notranjosti države in se pri tem zavzemal za moderne oblike dela. Nato se je naselil v Buenos Airesu in 1963 postal argentinski državljan. Že doma in pozneje v Argentini je izdal lepo številico črtic (*Poker, Dvajset milijonov, Eksperiment profesorja W.*). Argentinska revija Duhovno življenje jih je objavljala v l. 1935. Uredništvo jih je predstavilo kot živahne, zanimive, moderne in svojsko napete črtice, v katerih se je ohranila marsikatera zanimiva in svojevrstna poteza iz argentinskega podeželskega življenja (str. 897). Obsežnejše delo je *Izseljenec*, tiskano v Buenos Airesu, zanimiv opis izseljenskega življenja v Argentini. Knjigo so dobro ocenili tudi listi v domovini.

Prim.: Duhovno življenje 1935.

L. B.

JUG Klement, alpinist, planinski pisec, filozof, r. 19. nov. 1898 v Solkanu, u. 11. avg. 1924 pri plezanju v zahodnem delu severne triglavske stene. Oče Anton, mizar in kasneje trgovec, mati Karlina Poberaj. Gimnazijo je obiskoval v Gor. (1910-15) in v Lj. (1915-19), vmes služil vojake (1917-18) na Južnem Tirolskem in konec prve svet. vojne dočakal v Admontu, kjer je opravljal oficirsko š. Jeseni 1919 se je vpisal na lj. U za filozofijo in naravoslovje ter 23. jun. 1923 promoviral za dr. filozofije z disertacijo *O nagonskih doživljajih, I. del. O vzročnosti duševnosti*. Na lj. U je bil učenec prof. F. Vebra (ta pa učenec A. Meinonga), ki je J. filozofski nazor označil za novo filozofsko metodo, »za analitično induktivno psihologijo, ki ima svoje mesto nekeje v sredi med analitično in eksperimentalno psihologijo« (Z. Jelinčič). V š. letu 1923/24 se je izpopolnjeval pri psihologu prof. V. Benussi ju v Padovi. Za habilitacijo na lj. U (za docenta filozofije) je pripravljaval razpravo o etiki v štirih knjigah. J. je kot gor. dijak deloval v preporodovskem gibanju. Pomembna prelomnica v njegovem življenju je bila svet. vojna, ki ga je »izzorila v cellega moža z neupogljivim značajem, ki je svojo odločno duhovnost ugnetal po strogih npravstvenih vidikih, najsi je zato trpel duševno in telesno« (Z. Jelinčič). Tedaj je J. veliko prebiral Cankarja, ruske pisatelje, Emersona, Heckla, Rathenaua, Maeterlincka. Kot študent lj. U je deloval v študentskih organizacijah, nastopal s predava-

nji, obuditi je skušal gor. akad. ferialno društvo Adria. V prvem letniku univ. študija se je odločil, da bo delal za narod, vendar se je kasneje, razočaran zaradi trenutnih polit. razmer, odločil za pot znanstvenika, kljub temu pa ni prekinil s svojim vzgojnim delovanjem, ki mu je prineslo vzdevek etičnega reformatorja. Na Gor. je imel na prelomu 1922-23 več poljudnoznanstvenih predavanj. Vendar je bil zaradi odziva, na katerega so njegovi poskusi prevzgoje ljudi nateleti, razočaran; razočaran je bil zlasti nad učitelstvom, ki mu je želel privzgojiti duha odpora proti raznarodovalnemu pritisku. Pomembnejše je J. delovanje za slov. planinstvo in alpinizem. Poleti 1920 je opravil svoj prvi planinski izlet, in sicer na Triglav, poleti 1922 pa je prvič plezal na Mojstrovki. S tem se pričinja njegovo kratkotrajno, a vendar skoraj legendarno plezalsko delovanje v Julijskih in Kamniških Alpah. Opravil je 54 tur, ki so trajale 93 dni. J. je »preblisnil kot svetleč komet prvo petletje našega "osvajalskega gorohodstva"« (D. Kermauner) in zapustil v slov. alpinizmu pomembne sledi, ki ga še danes uvrščajo med vodilne slov. plezalce. Pri J. je bilo »vse njegovo duševno življenje in prizadevanje tesno povezano s planinstvom« (Z. Jelinčič), in »je za več desetletij začrtal duhovno smer našega alpinizma« (T. Orel). Gore so mu bile nekak laboratorij, kjer je lahko preizkušal svoje telesne in duševne sposobnosti (utrjevanje volje). Tu so dozorevali njegovi vzgojni napotki kot »Turistika nam je v stanu dati delavce s trdno voljo za zmagovanje vseh ovir, ki so danes v lastnih nizkih nagonih, delavce s smislom za tovariško zvestobo, disciplinirane, ki bodo v kateremkoli poklicu stali na svojem mestu in koristili narodu in človeštvu.« Svoje vzpone, med katerimi je bila vrsta prvenstvenih (dr. Tuma je sodil, da je vrh podvigov J. solo plezanje v Mlinarici, primerjal ga je tudi dolomitskemu osvajalcu dr. P. Preussu), je objavil v PV; 4 spise je izdal še za življenja, 3 so izšli posmrtno. J. planinski spisi so izšli v knjigi *Zbrani planinski spisi* (Lj. 1936), spis *Na Jalovec* je vključen v izbor slov. planinske proze Planinsko berilo (Lj. 1969). Tudi njegova edina tiskana filozofska razprava *O vesti* (Gruda 1925), ki jo je za tisk pripravil prof. Veber, je izšla po smrti. V rkp. so ostale 4 J. seminarske naloge ter osnutki razprave o etiki in disertacija. J. dnevnik je bil deloma objavljen. J. tragična smrt je globoko odmevala v tedanji javnosti. Njegovi prijatelji, predvsem Z. Jelinčič,

ki so poznali njegova teženja za moralno spremembo družbe ter njegovo energično osebnost, so globoko obžalovali izgubo človeka, ki je bil sposoben korenitih dejanj. Ob prvi obletnici smrti so njegovi prijatelji pripravili v vasi Krn ilegalni Jugov tečaj ter se — prav tako ilegalno — odpravili v Vrata, kjer je bila v Aljaževem domu odkrita J. slika (delo B. Jakca). Dve leti po smrti je izšla v Gor. prva monografija o J.; v njej s osodelovali: Z. Jelinčič, F. Veber, A. Sodnikova in V. Bartol. Izid knjige je vzbudil polemiko o J. »etičnem reformatorstvu« (R. Ložar, J. Vidmar), ki ga je Z. Jelinčič znova poudarjal v drugi J. monografiji (Lj. 1956). Po J. smrti pa vse do danes se vrstijo številni prispevki, ki žele analizirati in postaviti na ustrezno mesto J. osebnost, vzgibe in cilje njegovega gornišstva, vzroke njegove tragične smrti in poudarjati slutene ali pa zaznavne cilje njegovega javnega delovanja. Bibliografija objav o J. je obsežna, sem sodijo tudi literarne upodobitve, v katerih je J. predmet obdelave. Tako so predvsem Bartolova dela o J., posebno njegovi spomini in eseji v tej zvezi. J-ova osebnost še vedno privlači planinske pisce in druge, na dan prihajajo različne hipoteze a njegovem »etičnem reformatorstvu«, o njegovem pionirskem delu v zgod. slov. alpinizmu (nazadnje V. Škerlak), o J. posmrtnem vplivu na aktivni primorski antifašizem (polemika B. Marušič in D. Kermauner) in ne nazadnje o vzgibih njegove smrti, v kateri vidijo nekateri samomor zaradi nesrečne ljubezni. Vse navedene probleme bi utegnili rešiti znanstvena monografija o J., ki je pa danes še nimamo. Literarne upodobitve J. osebnosti so v delih V. Bartola, A. Rebule, A. Gradnika, T. Svetine, A. Slodnjaka (napisal dramo, katere tekst je izgubljen). J. je pokopan na pokopališču na Dovjem. Na rojstni hiši v Solkanu je bila 3. jun. 1956 odkrita spominska plošča. Po J. se imenuje planinski dom v Lepeni. J. osebni predmeti so razstavljeni v Trentarskem muzeju, v severni triglavski steni je po njem poimenovan »Jugov steber«, spominska plošča je vzdana tudi v bližini kraja J. smrti (odkrita 9. avg. 1925) ter v stenah Slovenskega zvonika (Campanile Esloveno) pri kraju Bariloche v Argentini (odkrita 26. sept. 1954).

Prim.: Dr. Klement Jug, Gor. 1926; Z. Jelinčič, KolGorM 1926, 44-5; SBL I, 413; H. Tuma, Pomen in razvoj alpinizma, Lj. 1930, 198-211; Z. Jelinčič, PDK 15. avg. 1954; 13.-17., 19.-21. okt. 1954; isti, PDK 6. apr. 1955; isti, PDK 6. sept. 1955; Z. Je-

linčič, V. Kajzelj, V. Bartol, Dr. Klement Jug, veliki slovenski alpinist, Lj. 1956 (z izčrpnim seznamom lit. do 1954); A. Budal, PDK 19. sept. 1956; J. Blažej, PV 1957, 241-5; J. Jerovšek, PV 1958, 149-155; E. Lovšin, PV 1958, 645-51; Z. Jelinič, PV 1959, 18-23, 52-6; J. Blažej, PV 1959, 404-7; EJ 4, 552; Oesterreichisches biographisches Lexikon III, 144; B. Marušič, PV 1966, 409-12; Stoletnica slov. čitalnice v Solkanu 1967, 20, 22, 24-5, 38; A. Rebula, Sreč 9/10 (1967), 53-6; Slovensko planinsko društvo v Gorici 1911-1971, Gor. 1971, 35-8; M. Jelačin, Delo 8. jan. 1971; B. Marušič, PV 1971, 305-10; D. Kermauner, PV 1972, 60-6; V. Škerlak, Delo 3. avg. 1974 (ponatis v PDK 13. avg. 1974); B. Marušič, PDK 18. avg. 1974; V. Škerlak, ITD 10. sept. 1974; M. Kajzelj, PV 1974; 645-7; A. Rebula, Dan 1974, št. 8, 20-1; L. Sancin-Rehar, Dan 1974, št. 8, 24-5; A. Bratuž, InizI 1975, n. 64, 42-53; B. Marušič, JKol 1978, 228-235; isti, PrimSreč 1978, št. 12, 51-4; M(Trst) 1978, št. 6/7, 104-6; LPJ II, 665-6 s sl. in bibl.

B. Mar.

JUG Stanko, zgodovinar, arhivar, r. 6. maja 1910 v Trstu, u. 26. febr. 1945 v Dachauu. Oče Andrej, železničar, mati Alojzija Lovišček. Osn. š. je obiskoval v Novem mestu (1916-20), kamor se je družina 1913 preselila, potem realno gimn. v Novem mestu (maturiral 1928), na lj. U je študiral zgodovino in zemljepis (dipl. 12. febr. 1934) in dobil šele po daljšem čakanju mesto uradniškega pripravnika (10. apr. 1939) pri arhivu, ki je deloval pri Narodnem muzeju v Lj. 29. jan. 1944 je promoviral za dr. filozofije z disertacijo *Turški napadi na Kranjsko in Primorsko v 15. in 16. stoletju* Kronologija, obseg in vpadna pota (objavljena v GMS 1943, 1-61 in ZC 1955, 26-62). Ko nee jun. 1944 se je pripravljaj na državni izpit iz arhivske stroke, vendar ga je pred izpitom zaprl Gestapo (takrat se mu je rodila prvorojenka Marjetica Vera). Interniran je bil v Dachauu, datum smrti je sporočil mednarodni RK. J. je umrl na začetku znanstvene poti, ki jo je pričel z objavo slov. zgod. bibliografije za leti 1938 in 1939 (GMS 1940, 74-128), objavil je nekaj poročil v GMS in prav tam razpravo *Slovenski zapovedni list iz l. 1570 in novi vinski davek* (GMS 1942, 74-84). J-ova disertacija je pomembna, ker »je izčrpal podatke raznih virov o turških vpadih na Kranjsko, zlasti arhiv kranjskih deželnih stanov« (ZC 1955, 26). Bil je knjižničar in arhivar Muzejskega društva za Slovenijo in ga je »nad vse simpatično označevala njegova popolna predanost arhivalnim zbirkam« (J. Mal). Spominska plošča žrtvam v NOB v veži Narodnega muzeja v Lj. ima vklesano tudi J-ovo ime.

Prim.: J. Mal, GMS 1945, 110-1; ZC 1947; ZC 1955, 26; J. Kokole, Bibliografija doktorskih disertacij univerze in drugih visokih šol in znanstvenih ustanov v Ljubljani 1920-1968, Lj. 1969; AS v Lj. hrani J-ove izpiske za sestavljanje disertacije; Narodni muzej Lj., arhiv.

B. Mar.

JUG Tomaž, šolnik, r. v Solkanu 20. dec. 1841, u. tam 25. jul. 1927. Sin majhnega trgovca in posestnika, ki je bil tudi godec. Nižjo gimn. je obiskoval v Gor. (1853-57), opravil preparandijski tečaj v Trstu (1857-59) in bil nato postavljen za pomožnega učitelja v Medeji (1859-60), kjer je poučeval v furlanščini. Potem je služboval kot učitelj v Kobaridu (1860-61), Kanalu (1861-66), in Rihemberku (Braniku) (1866-72) in bil nadučitelj v Solkanu polnih 36 let (1872-1908). Tu je bil obenem občinski tajn., organist in pevovodja, preds. slov. čitalnice in preds. okraj. učit. društva za Gorico in okolico (1886-1908), ki ga je bil sam ustanovil 1872. Njegova aktivnost v čitalniškem gibanju se je pričela še v Rihemberku, kjer je bil soustanovitelj tamkajšnje slovenske čitalnice (1868), a po prihodu v Solkan (1872) je svoja najboljša leta posvetil delu v solkanski čitalnici, kateri je bil ob njenem 40-letnem jubileju tudi preds. in je na proslavi imel slavnostni nagovor (7. jul. 1907). Med 1916-19 je živel kot begunec na Blokah pri Cerknici in kljub visoki starosti (75 let) še poučeval na šoli. Potem se je vrnil v Solkan in tam preživel leta do smrti. J. je dopisoval v lj. N (od 1862) in v celovškega Slovenca (od 1865), a z Vinkom Černicem, učiteljem v Šempetru pri Gor., je ustanovil in izdajal glasilo gor. učit. Šola (3. jul. 1880 do 28. maja 1884), v kateri so obravnavali vprašanja o vzgoji, metodiki in didaktiki, registrirali pa tudi dogajanja v gor. šolstvu. J. dolgoletno pedagoško in napredno narodno delo je zapustilo vidne sledove pri številnih rodovih njegovih učencev, ki so ga imenovali kar »gospod Tomaž« in poznali kot častnega starino s sivo brado.

Prim.: Glaser IV, 361; Simonič, 506; Učiteljski list IV, Trst 1923, št. 19; J. Slebinger, SBL I, 413; UT LXVII, 1927, št. 6; Edinstvo II, Lj. 1927/28, št. 19; A. Čuk, KolGMD 1928, 106 s sl.; J. Glonar, Poučni slovar I, Lj. 1931, 521; Gabršček I, 88-89; J. Slebinger, Slov. časniki in časopisi, Lj. 1937, 22; P. Plesničar, Narod naš dokaze hrani, Lj. 1940, 32; B. Marušič, Stoletnica slov. čitalnice v Solkanu 1867-1967, Solkan-Nova Gorica 1967, 6-12 s sl.; F. Marušič, ibid., 33-38; B. Marušič, Ob stoletnici rihemberške čitalnice. Ob stoletnici kulturno-prosvetnega delovanja v Braniku, Branik 1968, 5-11.

Lc.

JULIANI Franc, duhovnik, Prešernov prijatelj, r. 15. okt. 1756 v Biljani, u. 14. dec. 1836 pri Sv. Joštu pri Kranju. V Gor. je dovršil gimn. (1770-76), filozofijo (1776-78) in teologijo (1778-82) ter bil posvečen 6. sept. 1782. Najprej je služboval kot duhovni pomočnik v Gor. (1782-83), potem bil kpl na Krki (1783) in v Šmarjeti (1783-86), namestni kpl (substitut) v Štangi (1786-88), kpl v Stični (1788-90) in v Šmartnem pri Kranju (1790-94), nato pa vikar (expositus) pri romarski c. Sv. Jošt pri Kranju (1795-1836), kjer je tudi umrl. Pokopan je v Šmartnem pri Kranju, a nagrobni napis mu je sestavil prijatelj France Prešeren (Opasal vere je orožje), ki je zanj sestavil leta 1834 tudi napis za veliki zvon c. Sv. Jošta (Moj bron je najden bil). Bil je zgleden duhovnik, dober govornik in velik domoljub, med ljudstvom zelo priljubljen in splošno znan po svoji dobrotnosti in darežljivosti.

Prim.: NUK Lj., Ms 1035, št. 1; Catalogus sacerdotum archi-dioecesis labacensis 1793, 9 in za naslednja leta; Lokal- und Personal-Stand der Diözes von Laibach 1813, 19 idr.; Catalogus cleri dioecesis labacensis 1826, 18 idr.; A. Zlogar, S 1881, št. 1, 3-4; F. Levec, LZ 1881, 127-28; LZ II, 1882, 253; J. Kerčon, ZD LII, 1899, 362-65; I. Vrhovnik, IMK IX, 1899, 75-76; Danica LVIII, 1905, 31; F. Pokorn, Šematizem duhovnikov in duhovnij v lj. nadškofiji 1788, Lj. 1908, 116-17; A. Žigon, Prešernova čitanka v dveh knjigah, Prevalje 1922, 214-15; J. Glonar, SBL I, 413; J. Glonar, Poučni slovar I, Lj. 1931, 522; F. Kidrič, Prešeren I, Pesnitve, pesmi, Lj. 1936, 215-18; Č. Zorec, Panorama I, Kranj 1964, št. 21, 25-52; II, Kranj 1965, št. 1-27; S. Bulovec, Prešernova bibliografija, Mrb 1975 pass.; J. Gregorič, Cistercijani v Stični, Lj. 1980, 131.

Lc.

JURAK Jože, duhovnik, publicist, r. 26. dec. 1920 v Lendavi v Prekmurju, živi v Gabrjah pri Sovodnjah. Oče Jože, uradnik, mati Neža Ancelj. Srednješolski študij opravil na real. gimn. v Novem mestu, bogoslovje na lj. teološki fakulteti, kjer je 1944 diplomiral. V duhovnika posvečen v Lj. 11. jun. 1944, do maja 1945 bil kpl v Šmihelu pri Novem mestu, nato odšel v Italijo, kpl v Tscharsu pri Meranu na Juž. Tirolskem do febr. 1948, marca 1948 odšel v Argentino. V Argentini je bil najprej kpl v mestu Chivilcoy v škofiji Buenos Aires (1948-51), nato namestnik ravn. slov. dušnih pastirjev v Argentini (1951-61). Leta 1963 je prišel v Gorico in postal hišni duhovnik v Zavedu sv. Družine (1963-75), okt. 1972 je bil imenovan za žpk uprav. v Gabrjah pri Sovodnjah, kamor se je preselil 1975. V študentskih letih je

sodeloval pri listu dijaške KA Mi mladi borci. Kot bogoslovec je pisal v Katoliške misijone. Od 1953-59 je bil glavni ur. verskega mesečnika Duhovno življenje, ki izhaja v Buenos Airesu. V tem času je v tem mesečniku objavil dva obširna potopisa, in sicer *Hodil po zemlji sem čilski* in *Štiri tisoč metrov nad morjem* (Bolivija). Za Duhovno življenje prevedel in v njem objavil tri povesti v nadaljevanjih: William Barret, *Usodna preobleka (Leva božja roka)*; Jules Pravieux, *Brez družine, pa nikdar sam* (Un vieux célibataire); G. Guareschi, *Don Camillo*. Od 1963 je sodelavec in sour. KatG, v katerega piše uvodne in glavne članke ter poročila. Veliko je njegovih nepodpisanih člankov, ostali so označeni s psevdonimom Josip Dolenc ali s kraticami -ej, ek, -jk. Sodeluje tudi pri KolGMD. Omembe vredni so njegovi pregledi glavnih dogajanj v Cerkvi in v svetu med letom, npr. *Leto dni v življenju narodov in Cerkve* (1966), *Svet med vrenjem in iskanjem miru* (1967), *Svet v iskanju sožitja in miru* (1972); pregledi o prosvetni dejavnosti med Slovenci na Goriškem (1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1974); potopis *Češka in Slovaška nekdanj in sedaj* (1967), slovo od Amerike *Južna Amerika, zbogom!* (1965).

Prim.: Letopis slov. škofij, Lj. 1978, 108; Nadšk. AGor, seznam gor. duhovnikov; M. Breclj, Bibliografija izdaj GMD, A, Koledarji, priloga KolGMD 1977 in 1978; Vprašalna pola.

Smč

JURCA Branka, pripovednica in mladinska pisateljica, r. 24. maja 1914 v Koprivi pri Dutovljah, poročena s pisateljem Ivanom Potrčem, živi v Lj. Obiskovala je učiteljsiše v Mrbu (1929-34), ni pa mogla štiri leta dobiti zaposlitve v stroki in je šele 1938 nastopila učit. službo v Slov. goricah. V tem času je nekaj časa delala v tekstilni tovarni »Doctor & dr.« v Mrbu, najprej kot predilka, pozneje kot nameščenska v pisarni. Med drugo svet. vojno je od začetka aktivno sodelovala v NOB kot organizator OF (nosilec je Partizanske spomenice 1941) in bila internirana v taboriščih (Gonars, Ravensbruck). Po vojni je službovala kot načelnica socialnega skrbstva pri ObILO v Mrbu. Od 1960-61 je v ur. odb. in tudi odgovorna ur. otroškega lista Ciciban. J. je zelo plodovita pisateljica, publicistka in mladinska pripovednica. Liter. pot je začela 1938 z novelami v Sdb (*Kristina; Na Krasu; Vrnitev*), večjo pisateljsko aktivnost pa je razvila šele po vojni, ko je redno objavljala članke, prozne prispevke in zlasti pripovedke in pravljice v številnih časnikih

in časopisih (LdP in SPor od 1946, OrgV OF Sje od 1947, NŽ od 1949, NOja od 1951, Pionir od 1951-52, Ciciban in Naša vas od 1952-53, Mladi svet od 1953, Obz od 1954, Otrok in družina od 1959 itd.) ter koledarjih (KolOF 1948, KolPD 1957, Gospodinjski kol. 1958 itd.). Največ njenih posameznih mladinskih pripovedk je izšlo v otroških listih Pionir in Ciciban (pozneje večinoma uvrščene v njene knjige). Objavila je naslednje knjige, največ v Lj.: *Pod bičem* (1945); *Potem je zmagalo življenje* (1953); *V pasti* (1955, 1972); *Bratec in sestra* (1956, 1972); *Poredni zajček* (1958, 1972, 1979); *Stekleni grad* (1958); *Okoli in okoli* (1960, 1967); *Hišnikov dan* (1961, 1976); *Lizike za vse* (1962, 1965); *Hišica ob morju* (Mrb 1962); *Uhač in njegova družina* (1963, 1964, 1972, 1980); *Gregec Kobilica* (1965); *Miško Poleno in njegov ognjeni krst* (1965); *Marijanka Vseznalka* (1966, prev. v srb., Bgd 1966, hrv. Lj. 1966, mak. Lj. 1966); *Vohljači in prepovedane skrivnosti* (1966); *Beli konjič* (1967, 1975); *Do zvezd* (1967, prev. v hrv. Zgb 1967, srb., Lj. 1967, mak. Skopje 1967, češ., B. Petrovci 1967); *Gregec Kobilica*. Radijska igra za otroke (1969, 1974); *Žrebiček brez potnega lista* (Mrb 1969); *Rdeči škorenjčki* (1970, prev. v češ., B. Petrovci 1970); *Katka, stoj!* (1972); *Rodiš se samo enkrat* (1972); *Čuj in Katka* (1974, 1976); *Ko zorijo jagode* (1974, 1976, 1978); *Špelin dnevnik* (1976); *Javka v starem čevlju* (1977); *Pionirka sem! Pionir sem!* (1977, 1978); *S helikopterjem k stricu Tintinu* (1978); *Moj oče partizan* (1978); *Prigriše zvezd* (1980); *Ko Nina spi* (1980). Posebej je še omeniti njeno priredbo *Martina Krpana* F. Levstika (Ciciban XIX, Lj. 1963/64, 14-15 in še 8 št.). Vsa ta dela, razen treh knjig novel (*Pod bičem*; *Potem je zmagalo življenje*; *Stekleni grad*), so namenjena otrokom. Čeprav spadajo novele v zbirki *Stekleni grad* med njena najboljša dela in sodijo po lastnih pogledih na človeka v slov. aktualno književnost, je vendar J. v prvi vrsti mladinska pripovednica, ki je globoko in uspešno zajela v svet otroškega čutenja. Po njenih besedah »opisovanje otroškega sveta terja — prav tako kot pri drugih literarnih vrstah — kompleksno osvetljevanje vseh pojavnih oblik življenja, le da gre pri tem za poseben, otroku dojemljiv način.« Portret je objavljen: PDK VIII., Trst 1952, št. 44/2040; Suvremeni pisci Jugoslavije, Zgb 1966, 136.

Prim.: M. Samsa, PDK 1952, št. 44; F. Škerl-Bregar, Petnajst let bibliografije o narodnoosvobodilnem boju Slov., 1945-1959, Lj. 1962, 147; Suvremeni pisci Jsle, Zgb 1966, 136-37; J. Švajncer,

Večer, Mrb 1967, št. 98; H. Glušič-Krisper - M. Kmecl, Slov. književnost 1945-1965, I, Lj. 1967, 231, 260; M. Crnković, Dječja književnost, Zgb 1967, 70; S. Godnič, B. Jurca, Vohljači in prepovedane skrivnosti, Lj. 1968, 190-92; A. Cronia - M. Jevnikar, La letteratura giovanile jugoslava, Milano 1968, 157; ZSS VI, 328; VII, 38; S. Janež, Jugoslovanski savremenici, Bgd 1970, 425; B. Pleničar, Ciciban, bibliografsko kazalo 1945/46 - 1969/70, Lj. 1970, 13-14, 21, 25, 63, 75, 80, 101, 143-44, 147, 174; J. Munda, Katalog '72, Lj. 1972, 110, 140; B. Jurca o sebi, D. Kulidžan, Šuma i pahuljica - B. Jurca, Mišek frizer, Bgd 1972, 131-33; S. Janež - M. Ravbar, Pregled slov. knjiž., Mrb 1974, 360; J. Munda, Katalog knjig '77, Lj. 1977, 136, 171; poročila ob izidu posameznih knjig v glasilo slov. založb Knjiga...; LPJ II, 673 s sl. in bibl.

Lc.

JURCA Leopold, duhovnik, r. 4. aprila 1905 v Braniku (Rihemberk). Oče Karel, kmetijski strokovnjak, vrtnar, absolvent Slov. oddelka dež. kmetijske š. v Gor. 1893; mati Marija Karer. Ker je oče služboval v raznih krajih, je J. obiskoval I. in II. razr. srbske osn. š. v Denoviću v Boki Kotorski (1911-13), III. razr. v Pliskovici na Krasu in Postojni (1913-14), IV. in V. razr. na Opčinah pri Trstu (1914-16), nato še nemško pripravnico na Proseku za vstop v gimn. (1916-17). Jeseni 1917 se je vpisal v I. razr. zaposlovalnih tečajev goriške slov. gimn., ki so bili zaradi soške fronte v Trstu (1917-18). Kmalu po začetku II. šol. leta (1918-19) so po it. zasedbi ti tečaji morali prenehati. J. je II. razr. študiral privatno in poleti 1919 pred komisijo slov. profesorjev, ki so bili še ostali v Trstu, naredil izpit čez II. razr. gimn. S tem sprječevalom je bil jeseni 1919 sprejet v III. razr. gimn. v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu nad Lj. Maturiral je z odliko 1925. Bogoslovje je študiral v Gor. V duhovnika ga je posvetil škof dr. Al. Fogar v Trstu 30. jun. 1929. Kot novomašnik je bil poslan za žpk upravitelja v Trviž pri Pazinu v hrv. Istri (1929-45). Iz Trviža je hkrati upravljal »excurrendo« tudi naslednje župnije: Beram, prvič od 1. dec. 1929 do 15. avg. 1935; drugič od 1. sept. 1937 do 1. okt. 1945; Kaščergo in Zamask, prvič od 26. maja do 1. okt. 1934 (hkrati štiri župnije), drugič od 1. okt. 1936 do 1. jun. 1937 (hkrati tri župnije). 1938 je napravil žpk izpit, in sicer samo »in foro ecclesiastico« (pred cerkveno oblastjo), ker državna oblast slovanskim duhovnikom ni hotela dati pristanka. S 1. okt. 1945 je bil razrešen župnije Trviž in imenovan za rav. novo ustanovljenega hrv. škofijskega malega semenišča v Pazinu. Hkrati z njim je bil za spirituala in semeniškega

ekonomu postavljen Josip Pavlišić, žpk upravitelj v Gologorici (poznejši nadškof in metropolit na Reki). Čakala ju je težka naloga: popraviti, očistiti in vsaj za silo opremiti zgradbo, namenjeno za semenišče, ki je bila med vojno precej poškodovana in izropana, najti služabništvo, poiskati profesorje za vseh osem razr. gimn., zbrati »raztresene ude« istrskih hrv. dijakov, ki so dotlej študirali v it. semeniščih, poskrbeti za hrano itd. Vse to veliko delo je bilo opravljeno v dveh mesecih, tako da je tržaški škof Santin že 11. dec. 1945 semenišče blagoslovil in odprl. Naslednji dan se je začel pouk v vseh osmih razr. gimn. Ko je bil J. ravnatelj, je opravljal še naslednje službe: 1) poučeval je verouk v II. razr.; 2) bil je dekan kršanske dekanije od 2. okt. 1946 do 2. apr. 1948; 3) pooblaščenec PNO v Labinu za izplačevanje mesečne plače duhovnikom trž. in poreško-puljske škofije v Jsl. (1946-48); 4) konzultor pazinske apost. administrature (1948-50); 5) poverjenik škofa Santina za pet hrv. dekanatov v Istri (od 27. nov. 1945 do 15. sept. 1947); 6) skupaj z msgr. Milanovićem delegat dr. Franca Močnika, apost. administratorja jsl. dela gor. nadškofije in dela trž. škofije od 3. okt. do 25. nov. 1947, in sicer za hrv. Istro; 7) v š. letu 1949-50 spiritual na Visokoj teološki školi na Reki; v pazinskem semenišču ga je tedaj nadomestoval ekonom Pavlišić kot vršilec dolžnosti ravnatelja. S 1. okt. 1950 je bil razrešen ravn. v pazinskem semenišču in imenovan za žpk upravitelja v proštijiški župniji Pazin, nato 3. maja 1951 za župnika in prošta, kar je ostal do 30. sept. 1962. V 12-letnem službovanju kot žpk in prošt v Pazinu (brez kaplana) je bil tudi: 1) dekan pazinske dekanije (1950-62); 2) konzultor pazinske apost. administrature (1950-62); 3) sodnik cerkvenega in ženitvenega sodišča pazinske apost. administrature s sedežem v Pazinu in poreško-puljske škofije s sedežem v Pulju (1950-62); 4) vršilec dolžnosti pičanskega dekanata (1. febr. 1953 - 31. mar. 1954); 5) direktor in kustos cerkvenega muzeja v Pazinu (1951-62); 6) spiritual bogoslovcev Visoke teološke šole, ki se je morala preseliti z Reke v Pazin (1955-57); 7) prav tam prof. pastoralke, liturgike in patrologije (1955-57), samo pastoralke do 1962; 8) učitelj slov. jezika in književnosti za slov. dijake v semenišču na prošnjo lj. škofa Vovka, ko v lj. škofiji ni bilo nobenega malega semenišča; 9) preds. Liturgiškog vijeća pazinske apost. administrature in poreško-puljske škofije; 10) redni spovednik bogoslovcev

in izredni spovednik sester v semenišču; 11) nekaj let je ob nedeljah in praznikih odhajal maševat v 12 km oddaljeno kaplanijo Borut. Poleti 1962 je Albin Kjuder, tomajski župnik in apost. administrator jsl. dela trž. škofije, prosil J., naj prevzame upravo stolne župnije v Kopru. J. se je 28. sept. 1962 preselil v Koper, čeprav se je težko ločil od hrv. Istre, kjer je služboval 33 let. V Kopru je bil najprej župni upravitelj, a 17. jan. 1963 ga je papež Janez XXIII. s posebno bulo imenoval za župnika in prošta stolnega kapitlja. Kjuder ga je 7. jun. 1964 imenoval za koprskega dekana in novi apost. administrator in škof Slov. Primorja dr. Janez Jenko pa 27. dec. 1964 za svojega generalnega vikarja in škofijskega svetovalca. Zaradi rahlega zdravja je J. 20. jul. 1972 prosil škofa, da ga razreši župnijske in duhovske službe; ostal pa je še naprej škofov generalni vikar in škofijski svetovalec. J. je pisal in objavljajal v hrv. in slov. V hrv. je izdal: *Ples u vjerskom, ćudorednom i socialnom pogledu*. Razmnoženo na ciklostil. Pazin 1950, str. 150; *Svijetlo iz Nazareta*. Hrv. prevod Jeršetovih šmarnic Luč iz Nazareta (Lj. 1939); na pobudo škof. ordinarijov v Pazinu, Krku in Senju razmnožila apost. administratura v Pazinu, 1954; *Svijetle zvezde* (10 mučenk sv. čistosti), razmnoženo v nekaj izv., Pazin 1952; *Na pragu svetišta* (10 člankov o pripravi na zakon); list Gore srca, Pazin 1947, št. 1-10; *Narodnost - ćudoredno dobro*. Uvodni članek v Kol. Istarska Danica 1952; *Iz obiteljskog svetišta* (20 črtic in zgledov za zaročence in zakonce), Kol. Istarska Danica 1954; članka o *Marii Goretti* in *Kontardu Ferriniju* (ob beatifikaciji), Gore srca 1947, str. 11; *Katolička Crkva - blagodat naroda*. Gore srca 1946, št. 14, 15, 17, 18. V listu Gore srca je 1946 in 1947 oskrbel večino podlistkov. V slov. je priobčil: *Svetli lik duhovnika izrednih vrlin*. Spominski govor na 30. dan smrti dr. Jakoba Ukmarja v kinodvorani v Šklednju 2. dec. 1971; KatG 23. dec. 1971; *Franjo Ravnik*, KolGMD 1974, 165-70; *Cerkvena slovenščina v slov. Istri pred 220 leti*, KolGMD 1975, 75-76; *Cona - B cerkvenopravni in upravni problem*, KolMD 1975, 129-32; *Moja leta v Istri*, Družina, Lj. 1975 (vse štev.); izpopolnjena knjižna izdaja 1978; *Josip Velikanje - hajduški pop*, KolGMD 1976. V it. pa je J. sestavil 20 tipkanih strani dolgo temeljito dokumentirano spomenico *Per l'insegnamento della dottrina cristiana in lingua materna*, v kateri dokazuje, da se mora krščanski nauk po božjem, cerkvenem in naravnem

pravu poučevati v materinem jeziku. To spomenico je 28. septembra 1937 poslal škofijskima ordinariatoma v Trstu in Poreču, ko sta začela nekatere duhovnike v hrv. župnijah pozivati, naj gredo v šolo poučevat krščanski nauk v it. Odgovora na to spomenico J. ni dobil. Prepis hrani v svojem arhivu. J. je bil odbornik v različnih funkcijah po vojni obnovljenega Zbora svečnikov sv. Pavla, ki se je pozneje preimenoval v Svečeniško društvo sv. Cirila i Metoda v Pazinu (1946-62); sedaj je njegov častni član. Bil je član Književnog društva sv. Mohora za Istru, po vojni preimenovanega v Istarsko književno društvo sv. C. i M. (1929-62), sedaj častni član. Na proslavi 16. obletnice mučeniške smrti Vladimira Gortana pod Bermom je 21. okt. 1945 imel spominski govor. Na sestanku vseh škofijskih it. duhovnikov s škofom na čelu je imel po naročilu škofa Santina pri kapucinih na Montuzzi v Trstu 2. jul. 1946 predavanje na tezo »Noi Slavi siamo fatti così« (Mi Slovani smo tako ustvarjeni). V tem predavanju je očrtal preteklost slovanske duhovščine v Istri, zatiranje pod Italijo, zlasti pod fašizmom ter je kritično opisal zadržanje mnogih it. duhovnikov, ki so to nasilje odobraval in pri njem celo sodelovali. Zanimivo je, da njihče navzočih ni ugovarjal. V DSI je J. 28. jan. in 4. febr. 1974 predaval o narodnem prerođu istrskih Slovencev in Hrvatov. J. je bil v tričlanski delegaciji (Banko, Milanović, J.) istrskega Zbora svečnikov sv. Pavla, ki je v noči 19.-20. mar. 1946 sprejela zavezniško komisijo za razmejitve med Italijo in Jslo. Razgovor je trajal od 22.45 zvečer do 2. ure po polnoči. Delegacija je dokumentirano prikazala narodno sestavo Istre, it. prizadevanja za potujčevanje in napor Slovanov za ohranitev narodnosti. To je na komisijo napravilo, kakor je sama izjavila, močan vtis in je v veliki meri pripomoglo, da je bila Istra na mirovni konferenci prisojena Jsli. Ista delegacija je bila 27. avg. 1953 pri maršalu Titu na Brionih in mu razložila nekatere skrbi in želje istrskih duhovnikov. J. je 30. okt. 1974 imel v Narodnem domu v Pazinu slavnostni govor na 50-letnici delovanja Istarskega književnega društva sv. Cirila i Metoda. Proslave se je udeležilo veliko duhovnikov, okoli 30 zastopnikov ljudske oblasti iz Zgiba, Reke in Istre ter predstavnikov več znanstvenih akademij in Društva književnikov in kulturnih delavcev. Govor je bil potem razmnožen v Zgibu v 200 izvodih. J. je v Trvižu od nastopa službe do od-

hoda iz župnije (1929-45) pisal župnijsko kroniko. Iz nje izhaja, da je že prva leta v Trvižu ustanovil stanovska društva za dekleta in žene, može, fante in otroke. Imeli so mesečne sestanke. Velikokrat je imel doma in po drugih župnijah tri-dnevne odprte duhovne vaje za dekleta, nekajkrat tudi zaprte duhovne vaje za dekleta iz Slov. Primorja v samostanu francoskih redovnic Pomončnic vernih duš v vicah v Trstu, zadnjič v Tomaju 1942. Pridigal je osemndnevne ljudske misijone v nekaj župnijah, govoril na več novih mašah, srebrnih in zlatih duhovniških jubilejih, vzgojil v trviški župniji štiri duhovniške poklice, dva redovnika laika in 26 redovnic. Ves čas so ga fašistične oblasti hudo preganjale, ker ni hotel popustiti njihovega pritisku, naj preneha v cerkvi in zunaj nje s hrv. in naj uvede it. Zaslíševali so ga, mu pretili, ga tožili škofu in pisarili raznim ministrstvom v Rim ter zahtevali njegovo odstranitev iz Istre. Da je kljub temu ostal na svojem mestu, gre največja zasluga škofu Fogarju, ki ga je odločno branil. Da je Fogar J. visoko cenil, je vedel tudi puljski prefekt Foschi, ki je v svojem poročilu notranjemu ministrstvu v Rim 3. aprila 1932 zapisal: »Il famigerato prete don Leopoldo Jurca - tanto caro al Vescovo di Trieste« (zloglasni duhovnik Leopold Jurca, ki je tržaškemu škofu tako drag). S Fogarjem je ostal v trajni pismeni zvezi tudi po njegovem odhodu iz Trsta vse do njegove smrti. Na pismo, ki mu ga je poslal ob 30-letnici njegovega odhoda iz Trsta, je Fogar med drugim odgovoril: »I trenta anni trascorsi dalla mia partenza da Trieste ci hanno dato la prova lampante della Provvidenza divina con tanti avvenimenti di enorme importanza che, come il Concilio Vaticano II, hanno dato ragione completa a chi la pensava ed agiva come noi due, Lei ed io, con numerosi altri.« (Trideset let, preteklih od mojega odhoda iz Trsta, nam je s tolikimi dogodki velikanske važnosti, kot je bil II. vati-kanski cerkveni zbor, dalo blesteč dokaz božje Previdnosti, da je imel popolnoma prav, kdor je delal kot midva, Vi in jaz, in mnogi drugi.) In ko ga je J. z dvema sobratom 1969 obiskal, ga je Fogar prísérno objel in dejal: »Questo è il mio alter ego.« (To je moj alter ego.) J. je prejel naslednja odlikovanja: Papež Pavel VI. ga je 13. okt. 1964 imenoval za hišnega prelata. Izvršni svet SRS mu je 25. dec. 1973 podelil mesečno priznavašnino z utemeljitvijo: »zaradi posebnih zaslug v boju za narodnostne pravice hrv. in slov.

naroda v Istri ter za osvoboditev in priključitev hrv. in slov. Istre k matični domovini SFR Jugoslaviji.« Dne 24. jul. 1974 ga je maršal Tito odlikoval z redom Bratstva in enotnosti s srebrnim vencem za iste zasluge.

Prim.: Vprašalna pola; žpk kronika v Trvižu; Milano: II, 497, 527, 529, 538, 554, 604; Milano: Moje uspomene, Pazin 1976, 67, 92, 102/3, 110, 122, 126, 129, 131, 135, 137, 162, 165, 183/4, 188, 190, 194, 212; Danilo Klen, Neki dokumenti o svečenstvu u Istri izmedju dva rata, Zgb 1955, 47, 87-96; S. Cuk, Jurca Leopold - sedemdesetletnik, KMD 1976; osebni arhiv.

K-n

JURIC Ivan, filoz. pisatelj, r. 1. okt. 1868 v Medani v Goriških Brdih, u. 10. avg. 1894 v Gorici. Oče Ivan, kmet, mati Jožefa Zamar. Sin ubogih kolonov, ki so prišli iz Fojane v Medano in potem v Gor. Obiskoval gimn. v Gor. (1880-88) in se že tedaj na pobudo A. Mahniča (gl. čl.) resno začel baviti s filozofijo, po maturi pa študiral sholastično filozofijo in teologijo v Rimu (Collegium Germanicum) in tam dosegel doktorat filozofije. V gor. Rimskem katoliku in dunajski Zori je objavil več filozofsko-estetskih razprav, v katerih je videti njegovo temeljito izobrazbo in očiten talent filozofa-misleca. To so: *Naše spoznavanje o čutnem svetu in tomizem* (RK I, Gor. 1889); Goethejev »Faust« in Dantejeva »Divina Commedia«. Donesek v označitev naturalistične in kristjanske poezije (ibid. II, 53-62, 168-178); *Novodobna veda - pa Aristotel in Tomaž Akvinski* (ibid. III); *Ljubezen v Petrarkovih rimah z ozirom na slov. lirika prvaka* (ibid. III); *Učenost pa modrost ali česa nam je najbolj treba* (ibid. IV); *Forum Romanum* (Zora I, Dunaj 1894/95). J. je odločen zagovornik neosholastike, svoje filozofske ideje pa je najbolj očitno razvil v razpravi: *Novodobna veda* (RK III). Posebno je treba še opozoriti na njegovo razpravo o Petrarkovi in Prešernovi liriki (RK III, 269-75, 314-22, 369-79, 417-18), v kateri zavrača pesimizem, oz. svetožalje in ljubezen kot poetično fikcijo, kar je J. Stritar vnesel v izdajo Prešernovih Poezij (1866). Svoje razprave je podpisoval s siglami: J.; J. J.

Prim.: RK VI, 1894, 520; Glaser IV, 244-45; F. Lukman, SBL I, 417; J. Glonar, Poučni slovar I, Lj. 1931, 523; Bibliografija rasprava, članaka i književnih radova III, Zgb 1959, 263; KL Sje I, 215; I. Urbančič, Poglavitne ideje slov. filozofov med sholastiko in neosholastiko, Lj. 1971, 239-45; S. Bulovec, Prešernova bibliografija, Mrb 1975, 101-02, 382.

Lc.

JURINCIC Edelman, pesnik, r. 20. jan. 1952 v Borštu pri Kopru, živi v Izoli. Oče Anton, delavec, mati Vitka Bembič. Osn. š. je dovršil v Marzigah, sred. strok. v Lj. in se zaposlil pri Mehanotehniki. Po vojaškem roku je dovršil gimn. v Kopru, nato Višjo pedagog. š. Pesmi je objavljajl v Mladih potih, Kapljah, Pič, zadnje čase v PrimSreč, prozo v Mladini. 1972 je izšel v zal. Lipa in ZTT v Trstu njegov *Pesniški list* (št. 7), ki prinaša 12 pesmi. V njih na modernističen način izraža sodobno tesnobo: »matere so nas vrgle v svet / v svet brez sonca lune zvezd«.

Prim.: Podatki v Pesniškem listu s sl.; sporočilo prof. Ester Sferco.

Jem.

JURIŠEVIČ Franc, kmetijski strokovnjak, r. 4. jan. 1907 v Golcu, obč. Sežana, kmetovalcu Tomažu in Mariji Gerdevič, živi v Kopru. Po osn. š. v domači vasi in klas. gimn. na Sušaku (matura 1927) se je vpisal na agronomsko fak. v Firencah, kjer je 1933 diplomiral in doktoriral. Po drž. izpitu v Rimu za prof. na kmetijskih š. je učil na teh v Trstu, Rovinju in do jan. 1941 v Dornberku, ko so ga poklicali kot rezervnega poročnika v it. vojsko. Po it. premirju 1943 je odšel v partizane in bil načelnik gosp. komisije za Brkine in Slov. Istro. 9. febr. 1944 so ga Nemci aretirali in internirali. Po osvoboditvi je bil do apr. 1947 referent za kmetijstvo pri trž. okrož. v Trstu, zatem v Kopru okrajni kmet. referent za tamkajšnji okraj, po ustanovitvi koprškega okrožja načelnik kmet. odd., od 1957 referent za kmet. pri Okrajni združni zvezi in do upokojitve 1961 referent za kmet. pri Zavodu za pospeševanje gosp. v Kopru. V letih 1953-55 je urejal strokovna mesečnika Kmetijski vestnik in Informatore agricolo, ki sta izhajala v Kopru. Razen drobnih člankov o kmetijstvu v Kmet. vestniku, PDK, PrimN in JKol so daljši in pomembnejši v JKol: *Združno gibanje na Goriškem med obema vojnama* (1970), *Tržaška kmetijska družba za Trst in okolico v Trstu* (1972), *Združno gibanje na Tržaškem* (1974) in *Razvoj kmetijskega združništva na Tržaškem* (Zbornik biotehniške fak. v Lj. 1975). Dragoceni so njegovi narodopisni in zgod. prispevki: *O Čičariji in Čičih* (LdTd 1949, št. 147 in 148), *Slovenska Čičarija v pesmi* (JKol 1955), *Kako govorijo v Golcu - slov. Čičariji* (ibid. 1969), *Razvoj pošte na Primorskem v luči narodnega zatiranja* (ibid. 1965), *Preteklost Primorske na razglednicah* (ibid. 1973), *Filatelija kot zbiranje in proučevanje vseh dokumentov, ki so*

šli skozi pošto (PDK 1970, št. 253), »*Lipe so mi Mune i Zejane, još su lipije Golac i Poljane*« (PDK 1973, št. 81), *Kmečka hranilnica v Kubeđu in Kopru* (Obala 1971, št. 10-11) in *Ob stoletnici pošte v Dolini* (KolGMD 1974). Izdal je tudi tri samostojne knjige: *Kmetijstvo istrskega okrožja* (Koper 1948), *Primorska pošta skozi zgodovino* (Koper 1967). Knjiga je izšla 1981 v dopolnjeni izdaji v slov. in hrv. pod naslovom *S pošte Slovenskega Primorja in Istre skozi čas*; študija odkriva narodni in politični razvoj teh krajev, ilustrirana pa je s fotografijami posameznih pošt, poštних znamk in žigov; *Partizansko gospodarstvo na Primorskem* (Koper 1975). Od 1960 dalje zbira razglednice primorskih mest in vasi, s katerimi osvetljuje zgodovino Primorske skozi svojevrstno prizmo, »ki je predvsem ni moč falzificirati, kot to lahko počnemo pri knjigah in drugih dokumentih«. Zbral je nad 2.000 razglednic izpred druge svet. vojne in jih razstavil v Kopru, Trstu, Pulju, Pazinu, na Reki idr. Zbira tudi poštne žige in znamke, ker je tudi to »imennito gradivo in pomagalo pri raziskovanju nekega zgod. obdobja«. Za svoje delo je prejel 1975 Red dela z zlatim vencem.

Prim.: Osební podatki; o Primorski pošti so pisali: B. Marušić, PDK 1967, št. 197; R. Rehar, PrimN 29. jul. 1967; Knjiga 67, 233; o Partizanskem gospodarstvu: Alb. Klun, PDK 31. dec. 1973 in TV-15, 9. jan. 1975; B. Jež, Delo 1974, št. 301; J. A. Hočevár, Obala 1974, št. 26/27; B. Mlakar, PZDG 1975-76, št. 1/2; B. Jež, Vnet zbiratelj. »Zgodovina primorskih krajev in ljudi«, tako bi lahko imenovali razstavo razglednic dr. F. Juriševiča iz Kopra, Delo 23. avg. 1972 s sl.

Svk.+ Jem.

JUSSA Hijacint, slikar, grafik, r. 31. jan. 1950 v Cedadu, živi v Gorici. Oče Eliseo (Ližo), zidar in ljudski godec (benečanski ansambel I Bintars), mati Ana Serafin. Osn. š. v it. jeziku obiskoval v Petjagu (1956-62), slov. nižjo sr. š. v Gorici. 1966 se je vpisal na gor. dež. š. za umetnost in diplomiral 1971. Za slikarstvo se je začel zanimati kot študent in prejel pohvalo na šolskih razstavah v Modeni in Ferrari. Od 1971 poučuje risanje na slov. nižji sr. š. in na učiteljskišči v Gor. 1975 je opravil usposobljenostni izpit za poučevanje risanja na srednji š. J. se je vzgajal na it. umetnostni š. ter se je šele po končanem študiju vključil v slov. gor. okolje. Začel je razstavljati 1972 v rojstni Benečiji, vendar so njegovi prvi pomembnejši nastopi povezani z gor. umetnostnim prostorom. Po prvih perorisbah, grafikah in

akvarelih, uglašeni na motive iz domače Benečije, je prešel v abstraktizem. Njegova glavna izrazna sredstva so postale barva in hitra poteza s čopičem. Občasno se ukvarja tudi z uporabno grafiko. Opremil je razne publikacije, npr. taborniško pesmarico *Zapojmo*, čitanko za III. r. osn. š. *Na cvetoči livadi* in narisal vinjete in karikature za Novi Matajur. Samostojna razstava v Gor. (1975). Razstave skupno z V. Klanjščkom: Čedad (José 1977), Gor. (1977), Dolina (Torkla 1977), Doberdob (1977), Novo mesto (Dolenjska Gal. 1978). Udeležil se je tudi naslednjih skupinskih razstav: Ažla (1972), Gor. (1972, 1976), Piran (Obalna Gal. 1976), Šempeter pri Nadiži (Beneški likovniki 1977), Petjag (1977), Bovec (1977), Nova Gorica (Obmejno srečanje 1978), Opčine (Prosvetni dom 1979). Prejel je nagrado na XI. ex tempore v Piranu in odlikovanje na ex tempore na trgu Unità 1976 v Trstu. Za razstave, ki jih je imel skupno z V. Klanjščkom, je izšla vrsta katalogov (M. Rener, V. Koršič, J. Vetrih), vključen pa je tudi v kataloge skupinskih razstav.

Prim.: Osební podatki; katalogi; M. Rener, PDK 6. jun. 1976; 25. febr. 1977 in 29. jan. 1978; P. Petricig, NMat. 1-15. mar. 1977; M. Čuk, PDK 13. mar. 1977 in 12. febr. 1978; V. L., PDK 20. mar. 1977; PDK 16. febr. in 8. nov. 1977 in 3. febr. 1978; KatG 10. mar. 1977; NMat. 15-30. febr. 1978.

Vh

JUSTI Filip, šolnik, pridigar in pisatelj, r. 27. mar. 1650 v Gor., u. 27. jan. 1720 v Passauu. Gimn. je dovršil v Gor. (1661-65), retoriko v Gradcu (1665-66), vstopil v jezuitski red 3. nov. 1666 na Dunaju in po opravljenem noviciatu nadaljeval študij filozofije (1670-73), poučeval humaniora v Linzu, Gor., Gradcu in Celovcu (1673-79), študiral teologijo v Gradcu (1680-84) in bil dolgo let prof. filoz. in teol. v Celovcu, Gradcu, Linzu in Passauu (do 1706), dokler ni bil imenovan za svetnika kneza Filipa Lemberga, škofa v Passauu in to službo opravljal do smrti. Objavil je *Lebensgeschichte der heil. Margareta, Königin von Schottland* (Frankfurt 1692). V rkp. je zapustil več zvezkov dela *Adversariorum copiosum thesaurum*.

Prim.: A. & O. de Backer, Bibliothèque des Ecrivains de la Compagnie de Jésus II, Liège 1853-61, 392; J. N. Stoeger, Scriptorum Provinciae Austriacae Societatis Jesu ab ejus origine ad nostra usque tempora, Viennae 1855, 165; C. Sommervogel, Bibliothèque de la Compagnie de Jésus, Première partie: Bibliographie IV. Bruxelles-Paris 1893, 890-91.

Lc.

JUVANČIČ Ivan (Janez Krst.) (Sr. Vilhar in Andr. Šavli pišeta **Ivančič**), šolnik in kmetijski strokovnjak, r. 10. jun. 1860 v Kobaridu, u. 28. jan. 1934 v Gor. Oče Ivan je bil kmet in njegovi predniki so bili zelo bogati ter so imeli svojo grobnico v c.; eden je bil c. ključar (v zač. 18. stol.), ko so postavili v žpk c. v Kobaridu marmornat glavni oltar, o čemer priča spominska plošča na levi strani prezbiterija z latinskim napisom in letnico; drug prednik je bil Anton Juvančič in je u. v Kobaridu 16. febr. 1783, star 79 let. Mati je bila Marija Šlunder iz Kobarida. Osn. š. je dovršil v Kobaridu, 2 razr. gimn. v Gor., učiteljišče v Kopru in maturiral 1879. Učiteljeval je na Krasu in Tolminskem, bil 35 let nadučitelj v Kredu pri Kobaridu, med prvo svet. vojno pa vodja največje slov. š. v taborišču Bruck ob Litvi. Zadnje leto pred upokojitvijo (1923/24) je bil učitelj v Sužidu pri Kobaridu. Kot upokojenec je živel v Gor. V Kobaridu je ustanovil večerno kmetijsko nadaljevalno š. za odrasle, uredil vzoren šolski vrt ter na njem gojil manj poznano zelenjad in izredne sorte sadnega drevja; uredil je tudi š. drevnico in zalagal kmete z mladim drevjem. Na razstavah v Gor. je večkrat prejel nagrado za razstavljeni sadje. V Kredu je bil obč. tajn. in organist, sodeloval pa je tudi pri Hranilnici in posojilnici v Kobaridu. Vzdrževal je prijateljske stike z beneškim pesnikom Petrom Podreko (gl. čl.) in pisal več pisem I. Trinku (gl. čl.). Sestavil je obširen zgodovinsko-spominski spis, po njegovi smrti ga je žena izročila nekemu časnikarju in zdaj je izgubljen.

Prim.: Podatki žpk Fr. Rupnika iz Kobarida; Vilhar, 86; Šavli, PDK 22. okt. 1977, 4 s. sl.; NadškAGor.

Jem.

JUVANČIČ Ivo, duhovnik, narodni in kulturni delavec, publicist, zgodovinar, r. 5. dec. 1899 v Bovcu. Živi v Lj. Oče Mihael, mizar, doma iz Kamna pri Kobaridu, mati Jožica Kavs, Bovčanka. V družini je bilo sedem otrok. Ljudsko š. obiskoval v Bovcu. 1912 se je vpisal v prvi razr. slov. paralelke na gor. gimn., pa je moral študije prekiniti zaradi vojne. Šolanje je nadaljeval v škofijskem zavodu sv. Stanislava v Šentvidu nad Lj. Maturiral v Lj. 1921 in vstopil v nadškof. semenišče v Gor. Leto kasneje ga je nadškof Sedej poslal na jezuitsko U Canisianum v Innsbruck, ki je takrat slovela kot ena najboljših teoloških šol v Evropi. V mašnika je bil posvečen še preden je dokončal študije (25. mar.

1926). Studije pa je sklenil leto kasneje z doktoratom iz sv. pisma. Vrnil se je v Gor. in prevzel službo prefekta v nadškof. gimn. (malo semenišče). Pozneje je bil tudi njen podravn. 1935 je postal podravn. in prof. v velikem semenišču in to službo obdržal deset let. Pod pritiskom faš. oblasti, ki jim je bil zaradi slov. zavednosti trn v peti, se je moral odpovedati službi podravn. (1945); ostal pa je še vedno prof. 1946 je sodeloval kot izvedenec za gor. vprašanja v sklopu jsle. delegacije na pariški mirovni konferenci (junij-sept.). Z dokončno priključitvijo Gorice k Italiji je postal položaj v Gor. za J. nevzdržen. Umaknil se je v Lj. (1947) in »grenko občutil — kot pravi sam — vso usodo izgnanca-begunca«. Morda razočaran nad krivičnim zadržanjem nekaterih it. c. oblasti (škof Santin), nad nerazumevanjem nekaterih slov. sobratov in zaradi neznanih vzrokov je doživel težko poklicno krizo. Zapustil je duhovniški stan in se 1951 civilno poročil s Cvetko Berčič. Pozneje je s pristankom Sv. stolice svoj položaj kanonično uredil in se tudi cerkveno poročil. V Lj. je J. deloval najprej pri Znanstvenem inštitutu vlade LRS (do 1948), potem kot arhivar pri Muzeju narodne osvoboditve (1957), slednjič do upokojitve (1972) pri Inštitutu za narodna vprašanja kot znanstveni sodelavec na »zahodnem« oddelku. Časovno lahko delimo J. delovanje v dvoje obdobj (seveda poleg obdobja mladostnih študijev), in sicer v »goriško« (1927-46) in v »ljubljsko« (1947). V »goriških« letih J. delovanje ni izstopalo iz čisto poklicnega, tj. cerkvenega področja. Deloval pa je v dobi najhujšega raznarodovalnega faš. režima nad slov. narodom, v dobi, ko je ostala Cerkev kot edina ustanova, kjer je slov. beseda še imela pravico do javnega nastopa. J. se je tega dobro zavedal in z vztrajnostjo in pogumom spremenil gor. semenišče v nekako oazo, kjer je bilo možno, da se je slov. mladina vzgajala v slov. duhu, spoznavala slov. književnost in se navduševala za slov. kulturo. Pa tudi it. semeniščnikom je J. skušal približati slov. jezik in kulturo in so mu bili zato pozneje mnogi it. duhovniki hvaležni. Seveda, v danih razmerah vse to ni bilo ne lahko ne prijetno. Faš. oblasti so J. stalno nadzorovale in mu nagajale, pa tudi pri nekaterih c. oblastnikih ni bilo ne opore ne razumevanja. Bil je razgledan in dober profesor. Dokončno se je J. zameril 1943 s spisom *Kristus in galilejsko osvobodilno gibanje*, ki je bil očitno vabilo k vztrajanju in odporu proti faš. na-

silju. 1945 pa se je jasno izrekel za novo Jslo. in njene pravične meje. S priključitvijo Gorice k Italiji Juvančiču ni ostalo drugega, kot da se umakne v Sjo. Nove razmere, v katerih se je J. znašel v Lj., so mu narekovale nove oblike delovanja. Nova službena mesta so mu nudila bogat vir za proučevanje dogodkov in osebnosti iz polpretekle zgod. slov. Primorja. Zato se je iz vzgojitelja spremenil v publicista, raziskovalca in zgodovinarja. V tridesetih letih je napisal okoli 200 daljših ali krajših razprav, ki jih je objavil v raznih revijah in časopisih (LdTt, LdP, PDK, GorSreč, GorLtk, Znamenje). Za mnoge spise, zlasti za tiste, ki obravnavajo dejavnost ali zadržanje nekaterih c. predstojnikov, pa je J. segel v svoje lastne izkušnje in spomine, zato so morda še posebno važni. Tako npr.: *Primorska duhovščina pod Italijo* (Srečanje V, 1970, št.

23/24); *Dr. Frančišek B. Sedej in fašizem* (GorLtk 1974); *Goriška duhovščina v spopadu s fašizmom* (Znamenje VI, 1976); *Goriški nadškof Carlo Margotti in narodnoosvobodilni boj* (GorLtk 3, 1976); *Beneška slov. duhovščina* (Znamenje VII/1977, št. 2, 138-151). O Juvančiču so ob 80-letnici življenja pisali skoraj vsi slov. časopisi.

Prim.: M. Breclj, Bibliografija dr. Iva Juvančiča, GorLtk 6, 1979; B. Marušič, Dr. I. J. - raziskovalec zgod. prim. Slov., PDK 22. maja 1977; Isti, Dr. Ivo Juvančič, Juvančičev zbornik, GorLtk 6, 1979; Isti, Osemdeset let dr. I. J., JKol 1979, 56-57; Isti, J-ev delež v preučevanju zgod. je izjemen in svojstven na področju Primorske, PDK 2. dec. 1979; Tone Zorn, Dr. I. J. - osemdesetletnik, Razprave in gradivo, Lj. 1979, 9-10, 162-63; B. Gombač, Ob osemdesetletnici dr. I. J., ZČ 33, 1979, 3, str. 465-66; Mara Mervič, Ivo Juvančič - bibliografija 1958-1979, Razprave in gradivo, Lj. 1980, 11-12, 101-05; Kojeko 2, 429.

Rij.

PRIMORSKI SLOVENSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON

I. KNJIGA

Abram - Juvančič

Uredila

Uredniški odbor (1. do 6. snopič)

Martin Jevnikar (7. snopič)

GORICA 1974 - 1981
GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

Posamezni snopiči so izšli:

1. 1974
2. 1975
3. 1976
4. 1977
5. 1978
6. 1979
7. 1981

SODELAVCI PRVE KNJIGE IN NJIHOVE ZNAČKE

(imena umrlih sodelavcev so zaznamovana s križcem)

A. B.	dr. Andrej Bratuž, profesor učiteljišča S. Gregorčič, Gorica
A. R.	Albert Rejec, strok. sodelavec Inštituta za narodna vprašanja v p. v Lj. (†)
A. T.	dr. Alojz Tul, prof. Trg. tehn. zavoda Ž. Zois, Trst
A. V.	dr. Alojz Vetrih, ravn. Srednje verske šole v Vipavi
A. Kobal	Andrej Kobal, prof. in pisatelj, Washington, zdaj v Murnauu (ZRN)
Arnež	John A. Arnež, publicist, New York (ZDA)
B. Mar.	Branko Marušič, ravn. Goriškega muzeja, Nova Gorica
B-n	Pavel Budin, dipl. pravnik, Miren pri Gorici
Brajša	dr. Stojan Brajša, pravnik, publicist, Gorica
Brj.	Marijan Breclj, knjižničar Goriškega muzeja, Nova Gorica
B. S.	inž. Boris Sancin, ravn. RAITrstA v p., Trst
B. Z.	Božo Zuanella, župnik, Trčmun
Češč.	dr. Marija Češčut, prof. učiteljišča S. Gregorčič, Gorica
E. A. K.	Erik A. Kovačič, knjižničar v Washingtonu (ZDA)
F. Č.	Franc Čotar, prosvetni delavec, Buenos Aires (Argentina)
Har.	dr. Zorko Harej, programist RAITrstA, Trst
Hum.	dr. Kazimir Humar, stolni vikar, Gorica
J. Č.	Jože Čotar, kmečki delavec v p., Gorica
J. K.	Jože Kunčič, župnik, Sv. Križ pri Trstu
Jem.	dr. Martin Jevnikar, univ. prof. v Vidmu, Trst
Jo. K.	Jožko Kragelj, župnik, Podkraj nad Ajdovščino
K-ač	dr. Angel Kosmač, župnik, Ricmanje pri Trstu
Klm	dr. Marija Kacin, prof. Znan. liceja F. Prešeren, Trst
K-n	dr. Anton Kacin, ravn. v p., Trst
Kom.	Maks Komac, tajnik na učiteljišču v p., Gorica
Kralj	Franc Kralj, prof. na Srednji verski šoli v Vipavi
L. B.	dr. Lojzka Bratuž, asistent na univ. v Vidmu, Gorica
Lc.	Ljubomir Andrej Lisac, arhivar v p., Zagreb
ldt	Lida Debelli Turk, urednica RAITrstA
Lo	Miro Lojk, učitelj, Gorica
MJ	dr. Jože Markuža, župnik v Mavhinjah pri Trstu
Mk	Hubert Močnik, šolski ravn. v p., Gorica
Močnik	msgr. dr. Franc Močnik, duhovnik, Gorica
M. P.	Mariza Perat, učiteljica, Gorica
Mtv	dr. Milko Matičetov, znanstveni svetnik SAZU, Lj.
M. V.	Marko Vuk, kustos, Goriški muzej, Nova Gorica
Nev.	Nevin Birska, književnik, Branik
p. Anastazij	p. Anastazij Bajuk, frančiškan, Kostanjevica, Nova Gorica
Pirih	Vladimir Pirih, župnik in dekan v Postojni
P. Š.	Peter Šorli, kaplan pri Sv. Ivanu, Trst
R. B.	dr. Rado Bednarik, prof. v p., Gorica (†)
Ren.	dr. Milko Rener, ravn. Klas. liceja P. Trubar, Gorica

Rij.	Mirko Rijavec, duhovnik, prof., Gorica
R. K.	dr. Rudolf Klinec, nadškofijski kancler, Gorica (†)
R-tar	Anton Rutar, župnik v p., Gorica
Rut.	Tone Rutar, učitelj v p. in publicist, Nova Gorica
Smč.	dr. Oskar Simčič, škofov vikar, Gorica
S. P.	Sergij Pahor, časnikar na RAITrstA, Trst
S. T.	dr. Slavko Tuta, programist na RAITrstA v p., Trst (†)
Svk.	dr. Roman Savnik, višji znanstveni sodelavec SAZU v p., Lj.
Šah.	dr. Maks Šah, ravn. Trg. tehničnega zavoda Ž. Zois, Trst
Škerl	dr. Lojze Škerl, škofov vikar, Trst
Špac.	dr. Bernard Špacapan, zdravnik, Gorica
T. P.	dr. Tone Požar, prof. na Srednji verski šoli v Vipavi
-u	dr. Pavle Merku, programist na RAITrstA, Trst
V-č	dr. Verena Koršič, umetnostna zgodovinarica, Pariz
Vh	dr. Jožko Vetrih, prof. na Srednji šoli I. Trinko, Gorica
Ur.	uredništvo
Ured.	uredništvo skupaj s sodelavci
Zo.	Ludvik Zorzut, publicist, Kanal ob Soči (†)

